

Çermik Termal Turizm Master Planı

Çermik Termal Turizm Master Planı

Bu çalışma, Kivi Stratejik Planlama AŞ tarafından Karacadağ Kalkınma Ajansı adına hazırlanmıştır.

© 2020

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ

1. GİRİŞ	11
1.1. Amaç	12
1.2. Kapsam ve Yöntem	15
1.3. Çermik Termal Turizm Master Planı Çalışma Süreci	16
1.4. Sınırlar	18
1.5. Yöntem Açıklaması	20
2. ÇERMİK TERMAL TURİZMMASTIR PLANI ANAHTAR KONULAR	23
2.1. Sürdürülebilir Turizm	25
2.2. Sürdürülebilir Hareketlilik	25
2.3. Yüksek Kaliteli Yerel/Yöresel Ürünler	26
2.4. Jeolojik Mirası ve Termal Kaynakları Koruma	26
2.5. Jeotermal Su ve Yönetimi	27
2.6. Kimlik ve Kültürel Miras	27
2.7. Ekolojiyi ve Doğal Peyzajı Koruma	28
2.8. Kültür, Sağlık ve Sosyal Bakım Hizmetleri	28
2.9. Gençlik İçin Daha İyi İş Fırsatları Sunulması	28
2.10. Kentsel Kalite	29
2.11. Yenilikçi Mesleki Eğitim	29
2.12. Üretici Dernekleri ve Kısa Üretim & Dağıtım Zincirleri	29
3. TERMAL TURİZM MASTER PLANI STRATEJİLERİ ve EYLEM PLANI	33
3.1. Strateji I – Mevcut Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yeni Turizm Altyapılarının Geliştirilmesi	38
3.2. Strateji II – Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm Deneyimlerinin Desteklenmesi	42
3.3. Strateji III – Jeotermal Kaynakların Korunması ve Termal Turizmin Geliştirilmesi	50
3.4. Strateji IV – Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması, Yerleşmelerin Mekânsal Kalitesinin Arttırılması	52
3.5. Strateji V – Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	58
3.6. Strateji VI – Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi	62
3.7. Strateji VII – İşbirliğinin Sağlanması ve Teşvikler	66
3.8. Strateji IX – Veri toplama ve Turizm Master Planının İzleme Değerlendirmesi	67
3.9. Projeler Tablosu	68

4. TERMAL TURİZM MASTER PLANI STRATEJİLERİNİ DESTEKLEYİCİ ÖNERİLER	77
4.1. Hedef Gruplar	78
4.2. Gezi Rotası Önerileri	81
4.3. Turizm Deneyimi Önerileri	84
5. SONUÇ	93
KAYNAKÇA	

EKLER

EK 1 - MEVCUT DURUM ANALİZİ

Planlama Alanı Analizi

Turizm Altyapısı Analizi

Turizm Durum ve Talep Analizi

EK 2 - İYİ ÖRNEKLERİN İNCELENMESİ

Ulusal Termal Turizm Odağı Örnekleri

Uluslararası Termal Turizm Odağı Örnekleri

EK 3 - GÖRÜŞMELER ve GELİŞTİRME TOPLANTILARI

Sürdürülebilir Turizm Gelişiminde Paydaşların Roller ve İlişkileri

Master Plan Açılış Toplantısı

Master Plan Ara Toplantısı

Diğer Görüşmeler

EK 4 - SAHA ÇALIŞMALARI

Eylül Ayı Saha Çalışması

Ekim Ayı Saha Çalışması

Kasım Ayı Saha Çalışması

EK 5 - ANKET

Anket Soruları

Anketten Elde Edilen Sonuçlar

Anket Formu

EK 6 - ÇERMİK YATIRIM REHBERİ

1. ÇERMİK

- 1.1. Coğrafi Konum
- 1.2. Coğrafi Yapısı
- 1.3. İklim ve Bitki Örtüsü
- 1.4. Nüfus Dinamikleri
- 1.5. Eğitim
- 1.6. Sağlık
- 1.7. İstihdam

2. NEDEN ÇERMİK?

- 2.1. Jeotermal Kaynaklar ile Gelişen Termal Turizm
- 2.2. Zengin Doğal ve Kültürel Değerler
- 2.3. Alternatif Turizm Deneyimlerine İmkan Sunması
- 2.4. Güçlü Yönleri
- 2.5. Fırsatlar

3. ÇERMİK'TE TURİZM

- 3.1. Çermik Turizm Alanları
- 3.2. Çermik Değerleri
- 3.3. Turizm Deneyimleri
- 3.4. Turistik Arz
- 3.5. Turist Profili

4. TURİZM YATIRIMLARINDA TEŞVİKLER ve MEVZUAT

- 4.1. Turizm Yatırımlarında İzlenecek Yol
- 4.2. Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler

EK 7 - HAMAMBAŞI KONSEPT KENTSEL TASARIM PROJESİ

YÖNETİCİ ÖZETİ

YÖNETİCİ ÖZETİ

Diyarbakır'ın Çermik ilçesi için hazırlanan Çermik Termal Turizm Master Planı; ilçenin mevcut durumunu analiz ederek, bugün ve hedeflenen gelecek arasındaki farkları kapatmak için, bölge stratejilerinin turizme yönelik olarak çizdiği yolda atılması gereken adımları bütüncül ve katılımcı bir yaklaşımla ortaya koyan bir rapordur.

Çermik Termal Turizm Master Planı çalışmaları, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın yetkilendirmesi üzerine, Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından yürütülmüştür.

Planın hazırlık süreci; literatür taraması, iyi örneklerin incelenmesi, görüşmeler ve geliştirme toplantıları, saha çalışmaları, anketler ve termal turizm master plan raporunun hazırlanması şeklinde altı safhada düzenlenmiştir. Literatür çalışması, istatistik verilerin toplanması, saha çalışmaları ve mevcut durum analizi yapılmasıyla kavramsal çerçeve oturtulmaya çalışılmış; iyi uygulama örneklerinden hareketle çalışmanın temeli oluşturulmuştur.

Termal Turizm Master Planı'nın oluşturulma süreci katılımcı bir anlayışla yürütülmüş olup bu kapsamda; saha ziyaretleri, kilit paydaşlarla görüşmeler, anketler ve diğer girdiler sürece dâhil edilmiştir. Çermik Kaymakamlığı ve Çermik Belediyesi'nin ev sahipliğinde yapılan görüşme ve geliştirme toplantılarına katılan kurum ve kuruluşların proje önerileri de bu master plana katkı sunmuştur. Ayrıca Çermik Kaymakamlığı tarafından koordine edilerek yapılan anketler de analiz edilerek rapora eklenmiştir.

Çalışmada turizm sektöründe dünyadaki gelişmeler ve eğilimler incelenerek, bunların ülkemize, bölgeye ve ilçeye yansımaları ile süreç içindeki gelişmeler değerlendirilmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda ulusal ve uluslararası karşılaştırmalara yer verilerek Çermik turizm sektörünün mevcut durumu ele alınmış ve potansiyeli değerlendirilmiştir. Çalışma dâhilinde Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi (WTTC), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Belediyeler, Kaymakamlıklar ve Karacadağ Kalkınma Ajansı gibi kurumların turizm sektörü ile ilişkili verilerinden yararlanılmıştır.

Çermik turizm sektörünün tüm yönleriyle kapsamlı durum değerlendirmesinin yapılması amacı ile güçlü ve zayıf yönler belirlenmiş, TRC2 Diyarbakır

Şanlıurfa Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı “Turizmin Geliştirilmesi ve Bölge Ekonomisi İçindeki Payının Artırılması” hedefi incelenmiş ve bunlara bağlı olarak strateji, eylem planı ve projeler sunulmuştur.

Stratejiler ağırlıklı olarak; termal odaklı, kültürel ve doğal varlıkların korunarak turizme açılması, turizm sektöründe ekonomik gelişmeyi tetikleyecek tanımlara yöneliktir. Bu stratejiler bölge kalkınma stratejileri ve TRC2 Bölge Planı’nda açıklanan diğer bölgesel sektör stratejileriyle sinerji içinde uygulanabilir niteliktedir. Bu kapsamda 8 strateji belirlenmiştir:

- Strateji I – Mevcut Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yeni Turizm Altyapılarının Oluşturulması
- Strateji II – Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm Deneyimlerinin Desteklenmesi
- Strateji III – Jeotermal Kaynakların Korunması ve Termal Turizmin Geliştirilmesi
- Strateji IV – Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması, Yerleşmelerin Mekânsal Kalitesinin Arttırılması
- Strateji V – Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi
- Strateji VI – Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi
- Strateji VII – İşbirliğinin Sağlanması ve Teşvikler
- Strateji IX – Veri toplama ve Turizm Master Planının İzleme Değerlendirmesi

Her bir strateji ilgili, strateji kapsamını açıklayan toplam 56 adet eylem elde edilmiştir. Eylemlerin mekâna özgü planları ise toplamda 51 adet proje ile açıklanmıştır.

Master plan çalışmasının değerlendirmeye aldığı ve cevap vereceği diğer konular ise aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Master plan stratejilerini destekleyici öneriler: Hedef gruplar, gezi rotası ve turizm deneyimi önerileri
- Çermik ve çevresine ait; planlama alanı, turizm altyapısı, turizm durum ve talep analizleri
- Ulusal ve uluslararası termal turizm odakları ile Çermik’in karşılaştırılması
- Çermik turizm yatırım rehberi
- Çermik Hamambası konsept kentsel tasarım projesi

1. GİRİŞ

1. GİRİŞ

1.1. AMAÇ

Türkiye 2023 yılı hedefleri doğrultusunda dünyanın en çok turist çeken ve en fazla turizm geliri elde eden ilk beş ülkesinden biri olmayı amaçlamaktadır. TRC2 Diyarbakır Şanlıurfa Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nda bölgenin gelişme eksenlerinden bir tanesi "Turizmin Geliştirilmesi ve Bölge Ekonomisi İçindeki Payının Artırılması" olarak belirlenmiştir.

Bölgenin potansiyel gelişme alanlarından biri olan turizm sektörü, emek yoğun bir sektör olarak yüksek istihdam yaratmakta, sektörel gelişmeleri tetiklemekte, kentlerin yaşam ve mekân kalitelerinin yükseltilmesine etki etmekte, bölgeler ve kentlerin tanınırlığını artırmakta, ülke ve dünyayla bütünleşmesini sağlamaktadır. Sahip olduğu zengin kaynak ve değerlere

Çermik Genel Görünüm

rağmen turizmden çok düşük bir pay alan bölgede turizm olanaklarının geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi ve tanıtılması ile turizm potansiyelinin en üst düzeyde değerlendirilmesi, bölgenin kalkınması açısından önem arz etmektedir. Bunun yanında Diyarbakır ilinin olumsuz imaj sorunu; ilin cazibe merkezi olabilmesi, yatırım çekmesi ve diğer hususlar açısından en büyük dezavantajı oluşturmaktadır (Karacadağ Kalkınma Ajansı, 2015).

Bu doğrultuda Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ile uyumlu şekilde Çermik'in termal turizm potansiyeli öncelikli olmak üzere Çermik ve çevresinde turizm alternatiflerinin geliştirilmesi ve doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerin koruma kullanma dengesi içinde değerlendirilmesiyle Çermik'in turizmden alacağı payın artırılması amaçlanmaktadır.

TRC2 Bölge Planı'nın "Turizmin Geliştirilmesi ve Bölge Ekonomisi İçindeki Payının Artırılması" hedefi doğrultusunda Çermik Termal Turizm Master Planı'nın genel amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Çermik Hamambası Kaplıcalar Bölgesi odaklı olarak Çermik'te turizm farkındalığının yaratılması
- Çermik'te turizm gelişiminde öncelikli alanların belirlenmesi, bu alanların proje paketleri olarak tanımlanması
- Çermik'te alternatif turizm potansiyeline sahip destinasyonların belirlenmesi
- Çermik'te kamu kesimi, özel kesim ve STK'ları içeren yerel iş birliklerinin ve girişimlerin araştırılması
- Çermik'in doğal ve kültürel özellikleri ile uyumlu, nitelikli tesis yatırımlarının artırılması
- Çermik'in ulusal alanda tanıtımını artırmak amacıyla ilgili kurumlar ile iş birliği alanlarının tespit edilmesi
- Çermik'in doğal, tarihi ve kültürel değerlerinin araştırılması
- Macera turizmine yönelik altyapı çalışmalarının planlanması

TRC2 Diyarbakır Şanlıurfa Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nda Diyarbakır Şanlıurfa Bölgesi için turizm açısından odak konular şu şekildedir:

- Turizmin geliştirilmesi ve bölge ekonomisi içindeki payının artırılması hedefi doğrultusunda; sektörün hizmet kalitesinin artırılması, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunarak turizme kazandırılması, turizm alanlarının rehabilitasyonu ve varış noktalarının geliştirilmesi, bölgenin ve turistik ürün arzının tanıtımı ve pazarlanması, kentsel ölçekte markalaşma çalışmalarının yapılması ve bölgede turizmin çeşitlendirilmesi, alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi stratejileri belirlenmiştir.

- Bölgenin ikincil büyüme merkezlerinde sektörel gelişmenin sağlanması, yerleşmelerin ana merkezleri destekleyecek yapıda geliştirilmesi hedefi doğrultusunda “turizm potansiyelinin geliştirilmesi için bu merkezlerde; 3 yıldız otel olanaklarının artırılması, turizm varlıklarının korunması ve serimlerinin geliştirilmesi, turizm personelinin ve yöneticilerinin eğitiminin sistematik hale getirilmesi, güvenlik sağlayıcı tedbirlerin alınması” alt stratejileri belirlenmiştir.
- Bölgenin küçük ve orta boy yerleşmelerinde fiziki, sosyal ve ekonomik gelişmenin sağlanması hedefi doğrultusunda turizme yönelik “turizm potansiyeli bulunan Harran, Çermik ve Bozova ilçelerinde turizmin geliştirilmesi kapsamında; Çermik ilçesinde termal turizm, sağlık turizmi ve doğa turizminin geliştirilmesi için altyapı ve üstyapı kalitesinin iyileştirilmesi, atıl durumda olan fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezinin değerlendirilerek tesisin termal ve sağlık turizmi hizmeti vermesinin sağlanması, potansiyeli bulunan ilçelerde ev pansiyonculuğunun desteklenmesi” alt stratejileri belirlenmiştir.
- Bölgenin dezavantajlı yerleşmelerinde ekonomiyi ve sosyal hizmet sunumlarını artırmaya yönelik önlemlerin alınması ve göçün azaltılması hedefinde turizm ile ilgili, “turizm potansiyeline sahip merkezlerde turizmin geliştirilmesi, ilçe merkezlerinin ve tarihi-turistik mekanların fiziki altyapılarının iyileştirilmesine yönelik uygulamaların yapılması” stratejisi belirlenmiştir. Söz konusu hedefte turizm ile dolaylı olarak ilişkili, “ilçelerde yerel ürünlerin satışının yapıldığı nitelikli pazar alanlarının kurulması” stratejisi de yer almaktadır.

Çermik Termal Turizm Master Planı'nın, mevcut durum analizinin yanında bölge planında bahsedilen turizm hedeflerine yönelik stratejilerin belirlenerek eylem planına ve mekânsal plana dönüştürülürken, katılımcı bir plan şeklinde hazırlanması amaçlanmıştır. Sahada elde edilen verilerin işlenerek haritalara, rotalara, stratejilere, projelere, eylem planlarına ve mekânsal planlara dönüştürülmesi amaçlanan bu çalışma, işin niteliğine göre, uygun analiz metotları ve modellemelerle desteklenmiştir.

1.2. KAPSAM ve YÖNTEM

Çermik Turizm Master Planı kapsamında Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından Diyarbakır ili Çermik ilçesinde yürütülen master planın hazırlık aşamaları şu şekilde özetlenebilir:

Öncelikle turizm konusunda daha önce yapılmış analiz, araştırma raporları, makaleler, sektör raporları, tematik raporlar, eylem planları, master planlar incelenmiştir.

Akabinde saha ziyaretleri gerçekleştirilerek fiziki tanımlamalar (turizm değerlerinin ve altyapının tespiti, rotalar) ortaya çıkarılmıştır. Güncelliğini ve potansiyelini koruyan noktalar ele alınarak anket çalışmaları yapılmıştır. Derinlemesine görüşmeler ve toplantılar düzenlenmiştir.

Çermik turizm sektörünü kapsamlı bir şekilde değerlendirmek amacı ile güçlü ve zayıf yönler belirlenmiştir. TRC2 Diyarbakır Şanlıurfa Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı "Turizmin Geliştirilmesi ve Bölge Ekonomisi İçindeki Payının Artırılması" hedefi incelenmiş ve bunlara bağlı olarak strateji, eylem planı ve mekânsal planlar sunulmuştur. Genel süreç altı safhada düzenlenmiş olup çıktılar şu şekildedir:

- Literatür taraması
- İyi örneklerin incelenmesi
- Görüşmeler ve geliştirme toplantıları
- Saha çalışmaları
- Anketler
- Termal turizm master plan raporunun hazırlanması

Çermik Genel Görünüm

1.3. ÇERMİK TERMAL TURİZM MASTER PLANI ÇALIŞMA SÜRECİ

LİTERATÜR TARAMASI

Doğal ve kültürel değerler, altyapı ve sosyal sermayenin analiz edilmesi ve turizm sektör analizinde elde edilen verilerin kullanılmasıyla hazırlanmıştır.

Literatür çalışması aşağıdaki kısımları kapsamaktadır:

- TRC2 Diyarbakır Şanlıurfa Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı incelenmesi
- Daha önce yapılan çalışmaların incelenmesi
- Turizm yaklaşımı ve politikaların incelenmesi
- GAP bölgesi turizm sektörü araştırma ve analizleri iyi uygulama örneklerinin incelenmesi
- Uluslararası iyi uygulama örneklerinin incelenmesi
- Kavramsal çerçeve oluşturulması

İYİ ÖRNEKLERİN İNCELENMESİ

Çermik termal turizm potansiyeli çalışmanın ana omurgasını oluşturmaktadır. Türkiye’de ve Dünya’da benzer ölçek ve kaynaklara sahip bölgelerin ve kentlerin termal turizm potansiyeli ve performansları çalışma kapsamında incelenmiştir. İncelenen 2 adet ulusal ve 2 adet uluslararası örnek ile Çermik ilçesinin karşılaştırılması yapılmıştır.(Ek2’de ayrıntılı olarak bulunmaktadır.)

GÖRÜŞMELER VE GELİŞTİRME TOPLANTILARI

Master plan çalışmaları kapsamında paydaş görüşmeleri yapılmıştır.(Ek3’te ayrıntılı olarak bulunmaktadır.)

- Toplantılar
- Derinlemesine görüşmeler

SAHA ÇALIŞMALARI

Saha çalışmaları Çermik ilçesinin yer aldığı bölgenin ve bölgede yaşayan paydaşların tanınması, sürece dâhil edilmesi ve takip eden süreçte yapılacak uygulamalarda desteklerinin alınabilmesi için yapılmıştır. (Ek4'te ayrıntılı olarak bulunmaktadır.)

Bu kapsamda yapılan çalışmalar şu şekildedir:

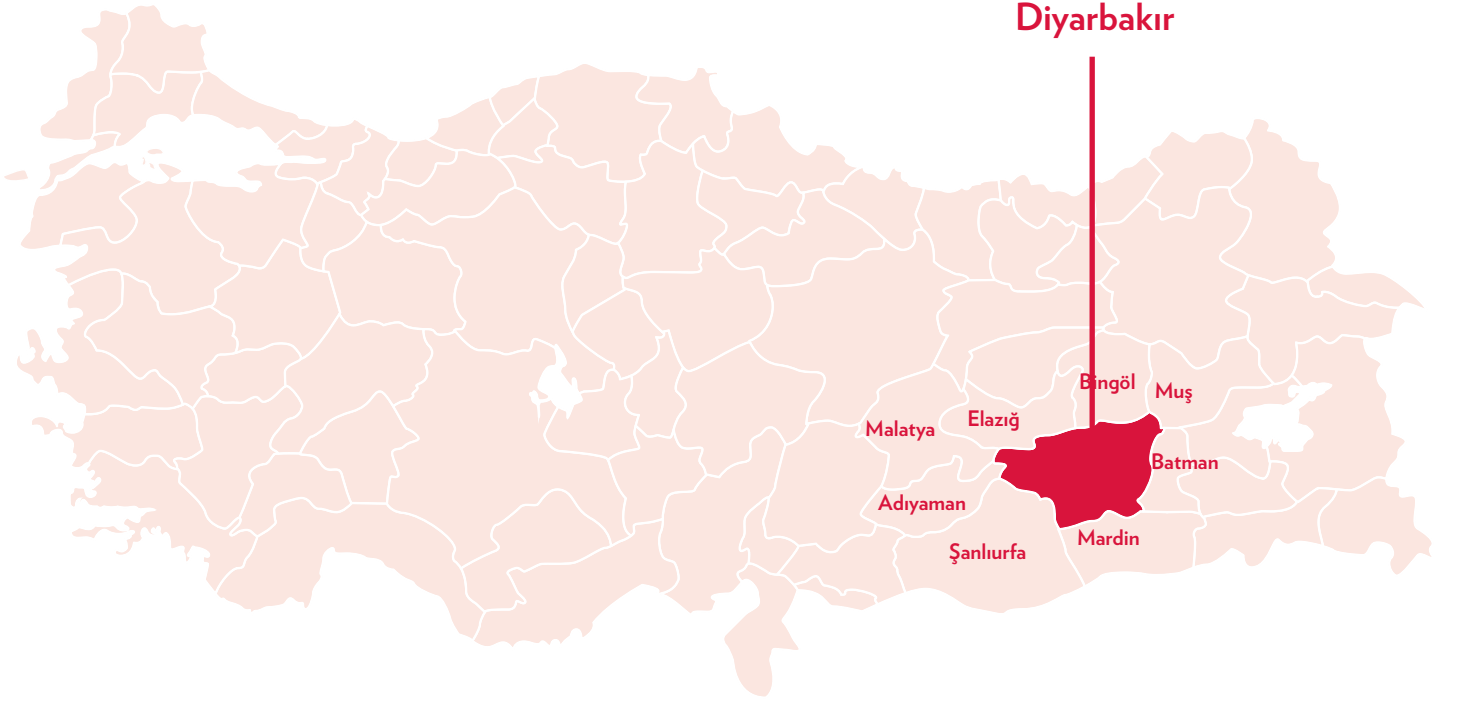
- Turizm değerlerinin ve altyapının tespiti
- Saha ziyaretleri

ANKETLER

Termal turizm master plan çalışmasına katkı sağlaması amacıyla anketler yapılmıştır. Anketler, ilçenin mevcut termal turizm odağı olan Hamambaşı Mevkii'ne gelen ziyaretçilere yapılmıştır. Anket sonuçları değerlendirilerek çalışmada kullanılmıştır. (Ek5'te ayrıntılı olarak bulunmaktadır.)

TERMAL TURİZM MASTER PLAN RAPORUNUN HAZIRLANMASI

Tüm çalışmalar sonunda elde edilen çıktıların değerlendirilmesini, sonuçlandırılmasını ve yazılı bir doküman olarak sunulmasını kapsamaktadır.

1.4. SINIRLAR

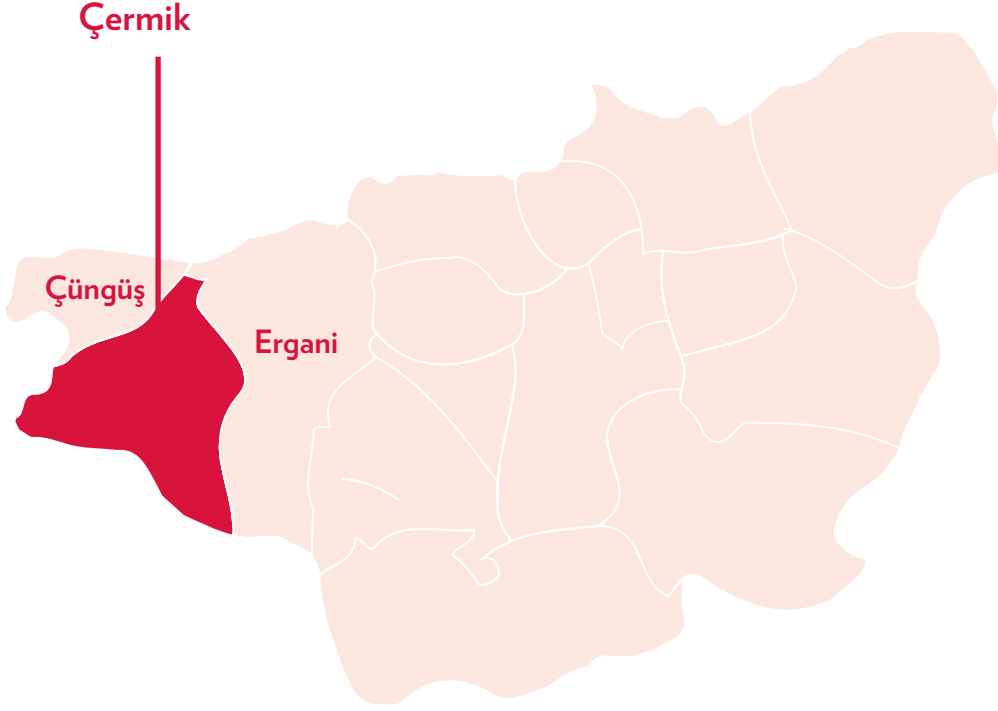
Çermik, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin orta kesiminde yer alan Diyarbakır ilinin bir ilçesidir. Eski ismi Aberna'dır. Kaplıcalarıyla tanınmış olan ilçe bugünkü ismini de kaplıcalarından almıştır. Diyarbakır'ın kuzeybatısında, 39 derece 27 dakika doğu boylamı, 38 derece 07 dakika kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Diyarbakır'a uzaklığı yaklaşık 86 kilometredir.

İlçe; kuzeyinde Çüngüş (Diyarbakır), doğuda Ergani (Diyarbakır), güneyde Siverek (Şanlıurfa) ve batıda Gerger (Adıyaman) ilçeleri ile çevrilidir.

1.732.396 kişi olan Diyarbakır nüfusunun %2,93'ünü 50.812 kişi ile Çermik ilçesi oluşturmaktadır (TÜİK, 2018).

Yüzölçümü 1.032 km², rakımı 710 metre olan ilçenin topografyası engebelidir. Güneydeki Arap bloku ile kuzeydeki Anadolu blokunun karşılaşma sahasında bulunan Çermik civarı, tektonik bakımdan oldukça faal bir bölgede yer

almaktadır. Güneydoğu Anadolu bölgesini orta Fırat ve Dicle bölümü olarak iki bölüme ayıran Karacadağ volkanından çıkan lavların kuzeye doğru en çok sokulduğu konumda yer almaktadır. Karacadağ volkanından çıkan lavların kuzey sınırında yer alan tepelik alanlar ile doğusunda ilçeyi Ergani ovasından ayıran tepelik alanlar bulunmaktadır. Dağların yüksekliği kuzeyden güneye doğru azalmaktadır.

Turizm master planı çalışması TRC2 Diyarbakır Şanlıurfa Bölgesinde yer alan Diyarbakır ili Çermik ilçesini kapsayacak şekilde hazırlanmış olup, yakın çevresinin turizm etkileşimi de çalışmalara dahil edilmeye çalışılmıştır.

1.5. YÖNTEM AÇIKLAMASI

Çermik Termal Turizm Master Planı; TRC2 Diyarbakır Şanlıurfa Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nda yer alan "Büyüyen ekonomisi ve yükselen yaşam kalitesi ile Ortadoğu'nun yeni çekim merkezi Diyarbakır-Şanlıurfa Bölgesi" vizyonuna bağlı kalarak, "Turizmin Geliştirilmesi ve Bölge Ekonomisi İçindeki Payının Artırılması" hedefi doğrultusunda stratejiler, eylem planı ve mekânsal planlar aşağıdaki çalışmalar çerçevesinde belirlenmiştir:

1. Literatür taraması (araştırmalar, mevcut plan ve programlar, kültürel, doğal ve jeolojik miras değerlerinin envanter incelemesi)
2. Teknik gezi ve gözlemler
3. Anketler
4. Mevcut durum analizi
5. Paydaş görüşleri (Bölgedeki kamu kurumları, özel sektör ve STK temsilcileriyle yapılan toplantılar)
6. Çermik termal turizm gelişimi için anahtar konular, öneriler, stratejiler, eylem planı ve mekânsal planları geliştirme süreci

Uzmanlardan ve paydaşlardan gelen önemli girdilerle Çermik turizm eğilimlerinin temel konuları belirlenmiştir. Kamu kurumları ve sektör paydaşları çalışma sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Çalışma süreci boyunca paydaşlarla sıkı bir iletişim kurulmaya çalışılmış ve önerilerinin toplanması sağlanmıştır.

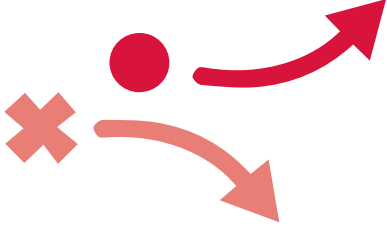
Bu nedenle çalışma; toplantılarda yerel aktörlerin doğrudan veya dolaylı olarak ifade ettiği konuları mevcut durumla karşılaştırarak buna bağlı olarak strateji, eylem planı ve mekânsal planları bir araya getirme sorumluluğuna sahiptir.

Bu aşamada oluşturulan stratejiler, eylem planı ve mekânsal planlar Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından yürütülen toplantılar ve paydaş görüşmeleri ile şekillendirilmiştir. Görüşmeler ve geliştirme toplantılarında; ilgili, sorumlu ve iştirakçi kurumlarla bir araya gelinmiştir. Uygulamada ortaya çıkabilecek sorunların planlama aşamasında ön görülerek önlem alınabilmesi için bu görüşmeler önem taşımaktadır.

Mevcut Durum Analizi

Doğal ve kültürel değerler, altyapı ve sosyal sermayenin analizi

Senaryolar

Stratejilerin ortaya koyulması için anahtar konuların belirlenmesi

Turizmin çeşitlendirilmesi için seçenekler ve potansiyel değerlerin nasıl kullanılacağına ilişkin görüşlerin eşgüdümü

İyi örneklerin incelenmesi

Hedef grupların belirlenmesi

Anahtar Konular

Bölgenin ve turizm aktörlerinin sorun ve ihtiyaçlarının özeti ile beklentileri

Termal turizm odaklı stratejiler anahtar konulardaki kavramlar üzerine temellenir

Vizyon

TRC2 Diyarbakır Şanlıurfa Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nda yer alan "Büyüyen ekonomisi ve yükselen yaşam kalitesi ile Ortadoğu'nun yeni çekim merkezi Diyarbakır-Şanlıurfa Bölgesi" vizyonu

Stratejiler

Bu Vizyona "Turizmin Geliştirilmesi ve Bölge Ekonomisi İçindeki Payının Artırılması" hedefi doğrultusunda ulaşmak için izlenecek yollar

Eylemler

Bugün ve hedeflenen gelecek arasındaki farkları kapatmak için stratejilerin çizdiği yolda atılması gereken adımlar

2. ÇERMİK TERMAL TURİZM MASTER PLANI ANAHTAR KONULAR

2. ÇERMİK TERMAL TURİZM MASTER PLANI ANAHTAR KONULAR

Çermik Termal Turizm Master Planı;

- Turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında çevresel sürdürülebilirlik, termal odaklı olarak kültürel ve doğal varlıklardan ödün vermeden turizm sektöründe ekonomik gelişmeyi tetikleyecek hedefleri tanımlamak
- Turizm ile ilgili temel konuları sunmak ve sürdürülebilirliğe dair kritik konuları sentezlemek
- Bölge planında belirtilen turizmin geliştirilmesi ve bölge ekonomisi içindeki payının artırılması hedeflerini ve eylemlerini değerlendirmek için sürdürülebilirlik ölçütleri dikkate alınarak turizmin geliştirilmesi için olası eylemleri tanımlamak ve paydaşlarla iş birliği içinde uygulamak

için bir yol haritasıdır.

Turizm geliştirilmesini, çeşitlendirilmesini desteklemek için 12 anahtar konu tespit edilmiştir: Bunlar, literatürde turizmin sürdürülebilirliği için öne çıkan ve termal odaklı turizm gelişimi için önemli konulardır. Bu anahtar kelimeler toplantılar sırasında ortaya çıkan sorunları ve ihtiyaçları özetlemektedir. Ayrıca turizm geliştirme vizyonunun ve senaryoların temellerini temsil etmektedir.

Çermik ilçesinde turizm sektöründe sürdürülebilir kalkınma ilkeleri ve hedefleri; yüksek kalitede bir varış noktası olarak güçlü bir pozisyon yaratmak, bölgedeki vatandaşlara yeterli iş imkânı ve artan yaşam standartları ile istikrarlı ve güvenilir bir sektörel gelişim sağlamaktır.

Termal odaklı turizm geliştirilmesini, çeşitlendirilmesini desteklemek için tespit edilen 12 anahtar konu şu şekildedir:

1. Sürdürülebilir Turizm
2. Sürdürülebilir Hareketlilik
3. Yüksek Kaliteli Yerel/Yöresel Ürünler
4. Jeolojik Miras ve Termal Kaynakları Koruma
5. Jeotermal Su ve Atık Yönetimi
6. Kimlik ve Kültürel Miras
7. Ekolojiyi ve Doğal Peyzajı Koruma
8. Kültür, Sağlık ve Sosyal Bakım Hizmetleri
9. Gençlik İçin Daha İyi İş Fırsatları Sunulması
10. Kentsel Kalite
11. Yenilikçi Mesleki Eğitim
12. Yerel Üretici Örgütlenmesi, Üretim ve Dağıtım Zincirleri

2.1. Sürdürülebilir Turizm

Turizm gelişmiş bir sektör olarak dünya üzerinde önemli bir ekolojik ve sosyal etkiye sahiptir. Sürdürülebilirlik ilkelerinin göz önünde bulundurduğu en önemli yaklaşım doğa ve insan yapısının korunması ve sürdürülebilmesidir. Doğa koruma bakımından çok sayıda ülkede kaynakların korunması çalışmalarına yönelik faaliyetler bulunmaktadır. Kültürel ve doğal kaynakların korunması ve turizm ekonomisinde büyük bir önem teşkil etmesi sürdürülebilir turizm gelişiminin çıkış noktasıdır.

Bu açıdan yaklaşıldığında sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusundan hareketle Çermik'te sürdürülebilir turizmin gelişmesi ve sahip olduğu doğal, kültürel ve jeolojik kaynakların korunması hedeflenmektedir.

2.2. Sürdürülebilir Hareketlilik

Altyapı, bölgedeki en kritik sorunlardan biridir; ulaşım ağları genellikle yeterli olmakla birlikte, turizm gelişimi için kapasitesini kullanamadığı görülmektedir. Çermik'teki ulaşım olanaklarına bakıldığında, bölgenin karayolu, havayolu ve akarsu ulaşımı açısından çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Havaalanı Diyarbakır merkez ile çevre illerde yer aldığı ve akarsu ulaşımı kısıtlı mesafelerde yapıldığı için ulaşım altyapısı ağırlıklı olarak karayollarından oluşmuştur.

Son yıllarda ilçenin çevre il ve ilçelerle karayolu ulaşımını daha konforlu ve kısa süreli hale getirmek amacıyla rehabilitasyon çalışmaları ağırlık kazanmıştır. Bu çalışmalar ile ulaşımı kolaylaştırıp, çevre il ve ilçelerde bulunan turist potansiyelinin bölgeye çekilmesi planlanmaktadır.

Çermik Yöresel Ürünleri

2.3. Yüksek Kaliteli Yerel/Yöresel Ürünler

Yerel/yöresel ürünler bölgesel ekonomi, kırsal kalkınma ve turizm sektörleri açısından oldukça önemlidir. Bununla birlikte söz konusu ürünler turist deneyimleri için potansiyel katma değer taşımaya rağmen markalaşma, ürün kalitesi ve değer zincirleri oluşturma açısından yeterince gelişmemiştir.

Bölgedeki küçük üreticilerin ulusal ve yabancı pazarlarda rekabet edebilir olması ve turistik faaliyetleri destekleyebilmesi için yerel ürünler ve üreticiler açısından bir “kritik kitle” oluşturulmalıdır. Çermik turizminde yerel gıda temini konusuna da önem verilmelidir. Çermik’in turizm mekanlarında sunulan gıdalardan, restoranlara, yerel pazarlardan hediyelik eşyalara kadar yerel/yöresel ürünlerin kullanımı ile turistik değerini arttırıcı önlemler alınmalıdır.

2.4. Jeolojik Miras ve Termal Kaynakları

Koruma

Jeotermal enerji, yenilenebilir, temiz, ucuz ve çevre dostu olan yerel bir yeraltı kaynağıdır. Ülkemiz jeolojik yapısı ve coğrafi konumu itibarı ile aktif bir tektonik kuşak üzerinde yer aldığı için jeotermal enerji açısından dünya ülkeleri arasında zengin bir konumdadır. Jeotermal kaynaklar yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Bugün için ülkemizde elde edilen jeotermal enerjiden elektrik üretimi, ısıtma (sera ve konut), termal ve sağlık turizmi, endüstriyel mineral eldesi, balıkçılık, kurutmacılık vb. alanlarda yararlanılmaktadır. 2008 yılında, Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ve özel sektörün de jeotermal arama, geliştirme ve yatırım çalışmaları ile birlikte ülkemiz toplam jeotermal ısı kapasitesi (görünür ısı miktarı) 35.500 MWt’e ulaşmıştır (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2019).

Termal Tesisler

Gelincik Dağı

Termal turizm ve jeoturizm günümüzde en çok talep gören özel ilgi turizm deneyimlerindedir. Çermik ilçesi, karstik oluşumlara ev sahipliği yapan, Gelincik Dağı ve termal kaynakları ile jeolojik miras yönünden zengin bir ilçedir. İlçe sınırları içerisinde Hamambaşı mevkiinde bulunan Melike Belkıs Kaplıcaları; tedavi özellikleri ve su kalitesi bakımında ülkemizdeki nitelikli kaplıcalardan biri olup, çok eski tarihlerden beri kullanılıyor olduğu bilinmektedir.

İlçede bulunan bu kaynaklar önemli turizm destinasyonlarından biridir. Ancak iyi yönetilmeyen turizm, destinasyonlar üzerinde olumsuz ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkiler ortaya koyabilmektedir. Bu nedenle tüm turizm türlerinin sürdürülebilirlik yaklaşımı içinde yönetilmesi oldukça önemlidir. İlk kez 1987 yılında “Ortak Geleceğimiz” isimli raporda değinilen ve kalkınmanın temeli olan sürdürülebilirlik kavramının; sosyal, ekonomik ve çevresel

sürdürülebilirlik şeklinde üç boyutu bulunmaktadır. Bu üç boyut ve mevcut durum dikkate alınarak jeolojik mirası ve termal kaynakları koruma, bu master planda incelenen konular arasında yer almaktadır.

2.5. Jeotermal Su ve Atık Yönetimi

Kirlilik taşıyan bir sorun olduğundan yalnızca sorun olan yerlerde değil kirlenici kaynaklarda üretilecek çözümler hem sosyal hem de ekonomik önlemlerle desteklenmelidir. İlçede bulunan akarsuların evsel atık ve atık sularla kirlenmesi, kirliliğin taşınması ve yeraltı sularına karışması hem yaşam kalitesi açısından hem de turizm ile ilgili kullanımlar açısından olumsuz koşullar oluşturmaktadır.

İlçe jeotermal kaynaklar yönünden zengindir. 2019-2023 Ulusal Su Planı'nda "Jeotermal faaliyetler kapsamında; ısıtmaya yönelik sahalarda (konut, sera, alan vb.) alındığı formasyona re-enjeksiyonunun zorunlu olması, termal turizm amaçlı yararlanılan işletmelerde ise, re-enjeksiyon yerine yürürlükteki çevre limitleri kapsamında alıcı ortama deşarjının yapılması gerekmektedir." ifadesi yer almaktadır. Çermik'te termal kaynaklarla ilgili sistemler ve su yönetimi planı bulunmamaktadır.

Doğal kaynakların evsel atıklar, atık sular ile kirlenmesi sonucu oluşan bu olumsuz durumla ilgili yerel farkındalığı arttırıcı her türlü önlem, akarsularda yapılacak kentsel ve peyzaj düzenlemeleri, termal kaynakların bilinçli ve su yönetim planına bağlı kullanılması, eylem planı kapsamında ele alınması gereken öncelikli konular arasında yer almaktadır.

2.6. Kimlik ve Kültürel Miras

Kültürel miras değerleri, medeniyetlerin yaşam tarzını yansıtarak geçtiği dönem hakkında bilgiler aktaran eşsiz ve paha biçilemez varlıklardır. Kültürel miras turizmi, tarihi mimari eserler, sanatsal açıdan önemli anıtlar ve arkeolojik yapılar ile kısıtlı kültürel miras ve koruma anlayışının yanı sıra modern zamanda yapılan yapıların toplum tarafından kabul görmesi sonucu oluşan tüm soyut ve somut varlıklara odaklanmaktadır.

İlçede kültür turizminin en önemli odağı olan Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı günümüzde vandalizimin ve çevre kirliliğinin etkileri altındadır. Çermik'te bulunan Kilise ve Sinagog, ilçenin farklı kültürlerle ve dinlere ev sahipliği yaptığını göstermektedir. İKilisenin de Sinagog'un da bir kısmı ev olarak kullanılmakta olup, tahribata açık konumdadır. Bu alanların ve diğer turizm odaklarının olumsuz etkilerden korunması, hazırlanan bu master plan için öne çıkan konular arasında yer almaktadır.

Haburman Köprüsü

Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı

2.7. Ekolojiyi ve Doğal Peyzajı Koruma

Çermik ilçesi sahip olduğu flora ve fauna, jeolojik yapısı ve tüm doğal değerleri ile zengin bir ekolojiye sahiptir. İlçe sahip olduğu doğal değerleri ile biyolojik çeşitlilik ve güzel manzaralar barındırmaktadır. İlçede Şeyhandede Şelalesi, Sinek Çayı Şelalesi ve Yabanardı Şelalesi gibi şelaleler yer almaktadır. Şelaleler ve çevresi zengin flora ve faunası ile eko-turizm deneyimine olanak sağlamaktadır.

Sinek Şelalesi

Aynı zamanda bölgede yetişen (Diyarbakır'ın Ergani, Çermik ve Çüngüş ilçeleri) Dicle Kuruğu (*Rosularia blepharophylla* Egli) ve sadece Çermik ilçesinde yetişen Kabamayası (*Ajuğa xylorrhiza*) bitkileri koruma altında olan bitkilerdir. Dik kayalık habitatları tercih eden bu bitkileri çoğunlukla ilçenin Petekkaya, Sinek ve Şeyhandede mahallelerinde gözlemlemek mümkündür.

Ters Lale

Yanlış kullanıma bağlı olarak gerçekleşen çevre kirliliği, doğal miraslara önemli ölçüde zarar vermektedir. Biyolojik çeşitlilik ve doğal çevrenin korunmasına yönelik farkındalığı arttırılmak, hem yerel halk hem de turizm odaklı ziyaretçiler arasında ekosistem üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirmek; eylem planı kapsamında ele alınması gereken öncelikli konular arasında yer almaktadır.

2.8. Kültür, Sağlık ve Sosyal Bakım

Hizmetleri

Kentsel alanlarda, kasaba ve köylerde yaşam kalitesi (kamusal alanların nitelikli ve yeterli olması, verimli kamu hizmetleri, sosyal uyum ve güvenlik), turizm gelişimi için temel koşulları oluşturmak ve ziyaretçi/turist güvenliğini sağlamak için önemli bir yere sahiptir. Yaşam kalitesinin artması turizmin olumlu sosyal katkısı ile doğru orantılı bir şekilde değişmektedir. Bu doğrultuda, bölgede yaşam alanlarında kültürel ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi, kentsel ve sosyal mekanlar oluşturularak yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, başta yerel halk olmak üzere turizme de doğrudan hizmet edeceğinden, bu master planın konuları arasında yer almaktadır.

Köylerden Görünüm

2.9. Gençlik İçin Daha İyi İş Fırsatları

Sunulması

Bölgede turizm sektörünün gelişmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından nitelikli genç iş gücü büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda bölgede turizm alanında eğitim gören gençlerin yine turizm sektöründe, iş doyumları ile istihdam edilmeleri sağlanmalıdır.

2.10. Kentsel Kalite

Yerleşimlerin ulaşım, çevre, sağlık ve sosyal sistemlere ilişkin program ve planların geliştirilmesi yoluyla hizmet kalitesinin yeterli seviyeye ulaştırılması ve turizm faaliyetlerinin desteklenmesi planlanmaktadır.

Çermik'ten Görünüm

2.11. Yenilikçi Mesleki Eğitim

Çermik'te turizm sektörü ile ilişkili eğitim kurumu bulunmamaktadır. İlçe, turizm sektöründe turizm eğitimi veren lise ve üniversiteler ile iş birliği içerisinde; yenilikçi, uygulamalı dil ve meslek eğitimleri verilmesini sağlayacak mekanizmalar geliştirilmelidir. Bu mekanizmalarda bölgenin kültürel özellikleri ve hedeflenen kitlenin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kapsamda gençlerin yenilikçi uygulamalarda izlemesi gereken yolların belirlenmesinde; gençlere söz hakkı tanınmalı ve sorumluluk verilmelidir.

2.12. Yerel Üretici Örgütlenmesi, Üretim ve Dağıtım Zincirleri

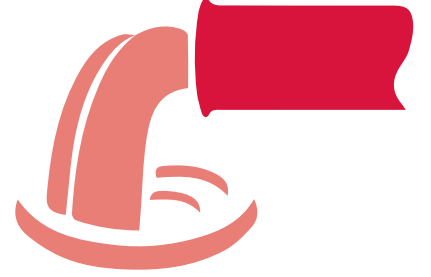
Bir hizmet sektörü olarak turizm sektörü, bölgesel gelişmeyi destekleyecek dolaylı etkilere sahiptir. Yerel üretici ve köylülerin üretimlerinin Çermik markası ile desteklenmesi konusuna, turizm sektörüne doğrudan hizmet eden tesis ve işletmelerde öncelik verilmesi sağlanmalıdır. Bölge ekonomisi içinde üretimi gerçekleştirilen ürünlerin turizme yönelik olarak üretilmesini destekleyecek ve teşvik edecek ulusal ve uluslararası tescil işlemleri gerçekleştirilmelidir.

Çermik Ürünleri

TURİZM MASTER PLANI ANAHTAR KONULAR

Jeotermal Su ve Atık Yönetimi

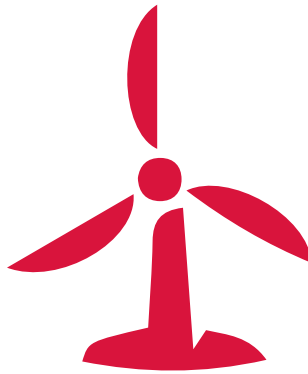
Ekolojiyi ve Doğal Peyzaj Koruma

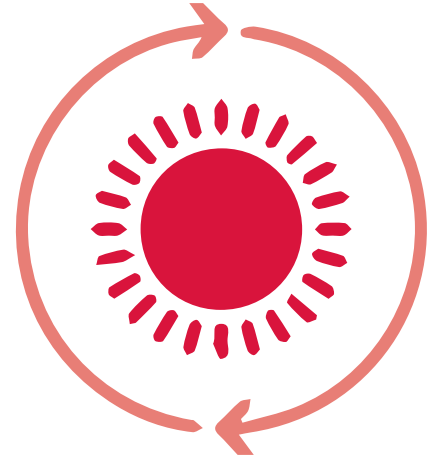
Kimlik ve Kültürel Miras

Gençlik İçin Daha İyi İş Fırsatları Sunulması

Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilir Hareketlilik

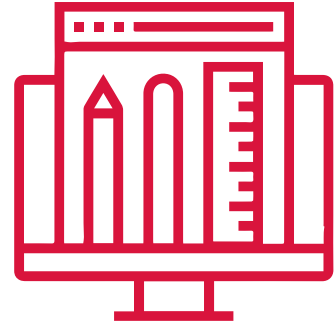
**Yüksek Kaliteli
Yerel/Yöresel Ürünleri**

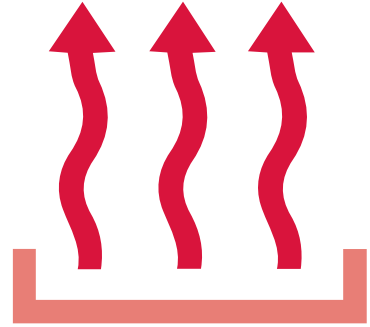
**Yerel Üretici
Örgütlenmesi, Üretim ve
Dağıtım Zincirleri**

Yenilikçi Mesleki Eğitim

**Jeolojik Miras ve Termal
Kaynakları Koruma**

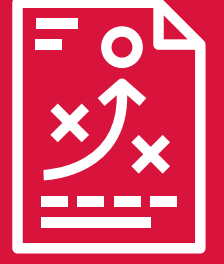

Kentsel Kalite

**Kültür, Sağlık ve Sosyal
Bakım Hizmetleri**

3. TERMAL TURİZM MASTER PLAN STRATEJİLERİ ve EYLEM PLANI

3. TERMAL TURİZM MASTER PLAN STRATEJİLERİ ve EYLEM PLANI

Termal turizm eylem planı, turizm master plan hazırlık çalışmalarında paydaş ve ilgili aktörler tarafından ortaya konulan sorunlarla gelişme potansiyellerin değerlendirilmesi sonucu oluşturulan stratejiler üzerine kurgulanmıştır.

Çermik Termal Turizm Master Planı;

- Turizm sektörünün başlıca kritik yönlerini ele alan stratejiler,
- Harekete geçilmesi gerekli alanları ve ulaşılması gereken stratejileri tanımlayan eylemler,
- Eylemlere ulaşılması için gerekli adımları ve sorumluları tanımlayan projelerden oluşmaktadır.

Çermik Termal Turizm Master Planı'nda 8 strateji belirlenmiştir. Her biri ilgili strateji kapsamını açıklayan toplam 56 adet eylem elde edilmiştir. Eylemlerin mekâna özgü planları ise toplamda 51 adet proje ile açıklanmıştır.

Çermik Termal Turizm Master Planı'nın stratejileri doğrudan bölgesel kalkınma kavramına ve TRC2 Diyarbakır Şanlıurfa Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'na atıfta bulunmakta, Bölge Planı'nın ilgili tedbirlerini derinlemesine incelemekte, Çermik'te termal odaklı ve çevresi ile etkileşimli, turizmin çeşitlendirilerek geliştirilmesi önceliğini benimseyerek ayrıntısıyla açıklamakta ve turizm konusunda hazırlanan önceki çalışmalarla bağlantı kurmaktadır.

Ortaya koyulan eylemler, ziyaretçiler ve ilçe sakinleri için güvenli, sağlıklı, yaşanabilir bir ortam oluşturulması ve turizmin geliştirilmesi için temel varsayımları temsil etmektedir. Eylemler ayrıca doğal alanları ve somut ve somut olmayan kültürel mirası koruyarak markalaşma ve tanıtım becerilerine katkı sağlamayı da amaçlamaktadır.

Stratejiler ağırlıklı olarak; termal odaklı, kültürel ve doğal varlıkların korunarak turizme açılması, turizm sektöründe ekonomik gelişmeyi tetikleyecek tanımlara yöneliktir. Bu stratejiler bölge kalkınma stratejileri ve TRC2 Bölge Planı'nda açıklanan diğer bölgesel sektör stratejileriyle sinerji içinde uygulanabilir niteliktedir. Stratejiler oluşturulurken diğer sektörlerin büyümesi ile ekonomik alandaki gelişmeler de dikkate alınmıştır.

Yaşam kalitesini yükselterek sahip olduğu termal turizm değerlerini diğer turizm değerleri ile bütüncül bir yaklaşımla ziyaretçilerin hizmetine sunan ve çeşitli turizm deneyimleri yaşatan bir ilçe olmak hedefi doğrultusunda hazırlanan termal turizm master planı ile Çermik ilçesi, önemli bir turizm odağı olmayı amaçlamaktadır. Turizmin gelişimiyle ilgili tüm kurumları sürece dâhil ederek katılımcı ve sürdürülebilir bir turizm anlayışıyla sosyal ve ekonomik kalkınma, yaşam kalitesini iyileştirme ve planlı gelişimi sağlamak için master plan bir kılavuz olarak görev yapacaktır. Sektörde önemli bir gelişme sağlanabilmesi için bütüncül bir turizm yönetimi temel öncelikler arasında yer almaktadır.

I-ALTYAPI

Mevcut Turizm Altyapısının
Güçlendirilmesi ve Yeni Turizm
Altyapılarının Geliştirilmesi

6 Eylem
5 Proje

II-TURİZM DENEYİMİ

Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin
Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm
Deneyimlerinin Desteklenmesi

16 Eylem
12 Proje

V-MARKALAŞMA

Değerlerin Tanıtımı ve Çermik
Markasının Güçlendirilmesi

9 Eylem
14 Proje

VI -HİZMET KALİTESİ ve EĞİTİM

Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel
Farkındalığın Geliştirilmesi

6 Eylem
9 Proje

III-TERMAL TURİZM

Jeotermal Kaynakların Korunması ve
Termal Turizmin Geliştirilmesi

6 Eylem
2 proje

IV-DOĞAL VE KÜLTÜREL MİRAS

Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması,
Yerleşmelerin Mekânsal Kalitesinin
Artırılması

6 Eylem
6 Proje

VII-İŞ BİRLİĞİ

İş birliğinin Sağlanması ve Teşvikler

6 Eylem
3 Proje

IIIX-İZLEME ve DEĞERLENDİRME

Veri toplama ve Turizm Master Planının
İzleme Değerlendirmesi

1 Eylem

3.1. Strateji I – Mevcut Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yeni Turizm

Altyapılarının Oluşturulması

Yerel, ulusal ve uluslararası talepleri karşılayan, turizmin çeşitlendirilerek geliştirilmesi için gerekli altyapısal unsurların güçlendirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda tematik doğa ve kültür rotaları kurgulanarak destekleyici altyapılar oluşturulmalıdır. Bu strateji doğrultusunda belirlenen eylemler aşağıdaki gibidir:

Eylem 1 – Turizm Tesislerinde (konaklama tesisleri, kültür tesisleri, ziyaretçi merkezleri vb.) Uluslararası Standartlara ve Kaliteye Erişilmesi

Eylem 2 – Doğa ile İlgili Turizm Deneyimlerine Yönelik Nitelikli Altyapının Geliştirilmesi

Eylem 3 – Ulaşım Altyapılarının Güçlendirilmesi ve Erişilebilirliğin Artırılması

Eylem 4 – Turizm Odakları Arasındaki Yaya Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi ve Erişilebilirliğin Artırılması

Eylem 5 – Turizm Odakları Arası Ulaşım Servislerinin Sağlanması

Eylem 6 – Turizm Odakları İçin İşaret ve Yönlendirme Tabela Altyapısının Geliştirilmesi

Projeler

Proje Adı: Rezek İskele Düzenlemesi

Destekleyici Eylem: 2

“Doğa ile İlgili Turizm Deneyimlerine Yönelik Nitelikli Altyapının Geliştirilmesi”

Proje yeri, Rezek mevki olarak bilinen Çermik ilçesinin Kömürcüler mahallesinin Fırat Nehri kıyısıdır. Kömürcüler mahallesi Çermik ilçe merkezine

yaklaşık 28 kilometrelik mesafede yer almaktadır. Fırat Nehri'nin yatağı bu mevkide kuzeydoğuya doğru daralmaktadır. Bu daralma, güzel manzara ve fotoğraf çekim alanları oluşturmaktadır.

Proje, mevcutta atıl halde teknelerin bulunduğu ve herhangi bir yapının bulunmadığı alanın yeniden düzenlenmesini kapsamaktadır.

Projenin hayata geçmesiyle, bu alanda Fırat nehri tekne turları düzenlenmesi için altyapı oluşturulmuş olacaktır. Tekne turları ile birlikte Çermik'te zaman geçirme süresi artacaktır.

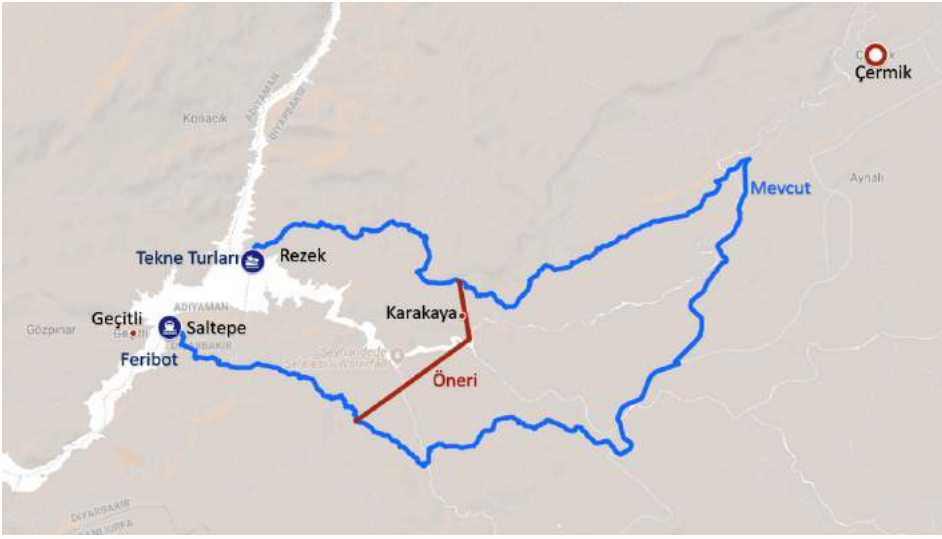
Proje Adı: Saltepe - Rezek Karayolu

Destekleyici Eylem: 3

"Ulaşım Altyapılarının Güçlendirilmesi ve Erişilebilirliğin Artırılması"

Rezek Mevkii Genel Görünüm

Proje yeri, Rezek mevkii olarak bilinen Çermik ilçesinin Kömürcüler mahallesi ile Saltepe mahallesinin Fırat Nehri kıyıları arasındaki karayoludur. Mevcutta Saltepe mahallesi ile Adıyaman'ın Geçitli köyü arasında feribot seferleri bulunmaktadır. Saltepe mahallesinden Kömürcüler mahallesine (Rezek) karayolu ulaşımı Bayat-Şeyhandede-Günaşan-Bademli-Değirmenli güzergâhından sağlanmaktadır. Yaklaşık 50 kilometre uzunluğundaki karayolu, ortalama 80 dakika sürmektedir.

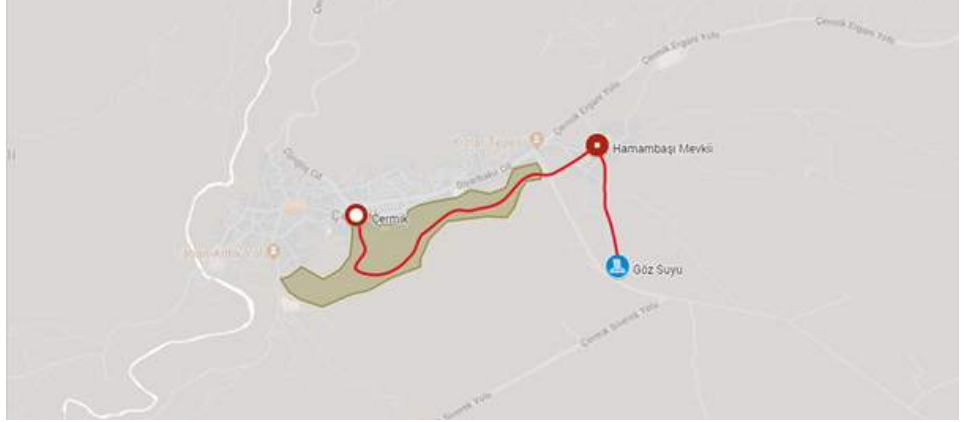
Proje; Rezek ile Saltepe mahallesi arasında, karayolu mesafesini ve zamanını kısaltacak ulaşım altyapı çalışmalarını kapsamaktadır. Bu kapsamda öncelikli olarak mesafeyi kısaltacak rota belirlenmelidir. Belirlenen öneri doğrultusunda ulaşım altyapı çalışmaları yapılmalıdır.

Projenin hayata geçmesiyle birlikte; Çermik'e feribot ile gelen ziyaretçiler kısa sürede Rezek'e ulaşmış olacaktır. Rezek mevkindeki alan düzenlenmesi (Strateji 1 - Eylem 2 Öneri Proje) ardından başlayacak tekne turları ile ziyaretçi sayısı artacaktır. Adıyaman güzergâhında bulunan ziyaretçilerin Çermik'e gelmesi için güçlü bir neden olacaktır.

Proje Adı: Göze - Hamambaşı - Çermik Yürüme Parkuru

Destekleyici Eylem: 4

“Turizm Odakları Arasındaki Yaya Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi ve Erişilebilirliğin Artırılması”

Yürüme parkurunun rotası; Çermik ilçe merkezinin doğusunda yer alan ve Hamambaşı mevki olarak bilinen alandan başlayıp, Çermik'in güneyinden geçerek Çermik merkezde sona ermektedir. Hamambaşı mevki ile Çermik merkezi arasında yaklaşık 2 kilometrelik mesafe bulunmaktadır. Mevcutta, Hamambaşı termal turizm odağıdır. Hamambaşı'nda Göze adı verilen, doğal çeşitliliği ve su kaynağı bulunan, bir destinasyon yer almaktadır. Çermik'in güneyinde ise yeşil bir bant oluşturan bahçeler bulunmaktadır.

Proje; “Göze - Hamambaşı - Çermik İlçe Merkezi” rotasında yaya erişimi imkânı sunacak yürüme parkurunun, yaya ulaşım altyapı çalışmalarını kapsamaktadır.

Projenin hayata geçmesiyle birlikte; Hamambaşı'nda bulunan ziyaretçiler, doğayla iç içe zaman geçirerek Çermik ilçe merkezine kolayca yürüme imkânı bulacaklardır. Bu proje ile ilçe merkezi ve Hamambaşı arasındaki etkileşim güçlenecektir. Bu etkileşim ilçe merkezinde bulunan kültürel odakların ziyaretçi sayısını arttıracak ve ekonomisine katkı sağlayacaktır.

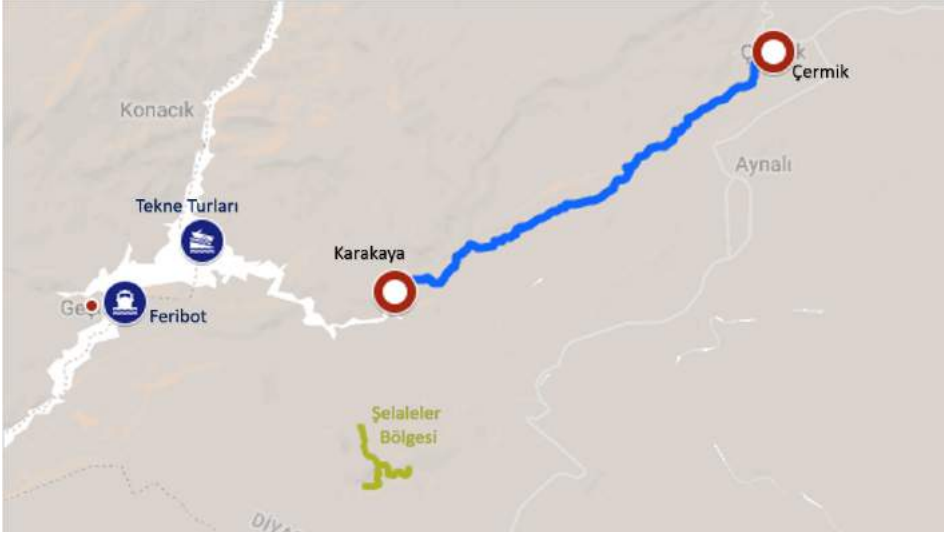
Proje Adı: Çermik - Karakaya Yürüme Parkuru

Destekleyici Eylem: 4

“Turizm Odakları Arasındaki Yaya Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi ve Erişilebilirliğin Artırılması”

Proje yeri, Çermik ile ilçe merkezinin güneybatısında yer alan Karakaya mahallesi arasındaki alandır. Çermik ilçe merkezi ile Karakaya mahallesi arasında yaklaşık 19 kilometrelik karayolu mesafesi bulunmaktadır. Mevcutta, Karakaya mahallesinde Karakaya hanı ve Hüsnüran Kalesi olmak üzere iki adet kültür turizmi odağı yer almaktadır.

Proje; Çermik ve Karakaya mahallesi dolayısıyla Fırat ve şelaleler bölgesi arasında yürüme imkânı sunacak yürüme parkurunun yaya ulaşım altyapı çalışmalarını kapsamaktadır.

Projenin hayata geçmesiyle birlikte; Çermik'te bulunan ziyaretçiler, doğa yürüyüşü ile zaman geçirerek Karakaya'da bulunan destinasyonlara yürüme imkânı bulacaklardır. Bu proje ile Karakaya mahallesi ve güzergâhta bulunan diğer alanlar ile etkileşim artacaktır. Bu etkileşim ekoturizm, kırsal turizm gibi alternatif turizm deneyimlerine olanak sağlayacaktır.

Proje Adı: Çermik Yönlendirme Uygulamaları

Destekleyici Eylem: 6

“Turizm Odakları İçin İşaret ve Yönlendirme Tabela Altyapısının Geliştirilmesi”

Proje yeri, Çermik ilçesinin bütünüdür.

Proje; ilçenin eksik ve yetersiz olan bütün işaret ve yönlendirme sistemini içeren tabela altyapısı uygulamalarını kapsamaktadır. Uygulamalarda öncelikli alanlar mevcut ziyaretçilerin yoğun olarak geldiği Sinek Çayı, Haburman Köprüsü, Hamambaşı ve şelaleler bölgesidir.

Projenin hayata geçmesiyle birlikte; Çermik'te bulunan turizm odaklarını ziyaret etmek isteyenlerin, odağı kolay bulması sağlanacaktır. Aynı zamanda ulaşım yolları üzerinde turizm odaklarının farkındalığı ve turizm hareketliliği artacaktır.

3.2. Strateji II – Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm Deneyimlerinin Desteklenmesi

Turizm kaynakları ve ürünleri turizm gelişimi için önemli bir faktördür. Çeşitlendirilmiş deneyimler hedef kitlenin oluşmasına ve rekabetçiliği korumaya izin verir. Çermik'te turizm deneyiminin ve ürünlerinin çeşitlendirilmesi, alternatif turizm deneyimlerinin ve aktivitelerin desteklenmesine yönelik çeşitliliğin oluşturulması hedeflenir.

Bölge içinde farklı turizm değerleri ve turizm deneyimleri ön plana çıkmaktadır. Termal turizmin yanı sıra şelaleleri, nehirleri ve zengin peyzajı ile ekoturizm potansiyelini de kapsayan doğal değerler, kültürel değerler ve jeolojik miras değerleri bulunmaktadır. Pek çok farklı alanda potansiyel barındıran aktivite ve ürün çeşitliliği oluşturularak, turizm deneyiminin çeşitlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ilçenin daha çok tercih edilen, daha uzun konaklama yapılan ve turizmden gelirlerini arttırmış bir ilçe olmasına destek olacaktır. Bu doğrultuda oluşturulan eylemler aşağıdakilerdir:

Eylem 1 – Çermik'te Turizm Aktivitelerinin Farklı Yaş Gruplarına Hitap Edebilecek Şekilde Çeşitlendirilmesi

Eylem 2 – İlçedeki Turizm Aktivitelerinin Yerli ve Yabancı Ziyaretçilere Hitap Edebilecek Şekilde Çeşitlendirilmesi

Eylem 3 – Turizm Çeşitlendirmesine Yerel Ürünlerin Entegre Edilmesi

Eylem 4 – Yeni Destinasyonların Geliştirilmesi ve Turistik Ürün Olarak Sunulması

Eylem 5 – Turizm Odakları Arasında Tematik Rotaların ve Tur Güzergahlarının Belirlenmesi ve Hayata Geçirilmesi

Eylem 6 – Çermik'e Özel Kültürel, Doğal ve Jeolojik Mirasın Yerel Halk ve Turistler Tarafından Tanınmasına ve Deneyimlenmesine Olanak Tanıyan Etkinliklerin (Festival, Kültürel Etkinlik, Ulusal ve Uluslararası Spor Faaliyetleri vb.) Desteklenmesi

Eylem 7 – Çermik Gastronomi Kültürünün Turizm Deneyimi Çeşitliliğini Sağlanması Amacı ile Turistlere Sunulması

Eylem 8 – Çermik İnanç Turizmi Deneyiminin Çevre İl ve İlçeler ile Entegre Edilmesi

Eylem 9 – Doğal Miras Alanlarının Koruma Kullanma Dengesi Göz Önünde Tutan Ekoturizm ve Kırsal Turizm Deneyiminin Desteklenmesi

Eylem 10 – Macera Turizminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet vb.) Deneyimlenebileceği Düzenleme ve Altyapıların (rota oluşturulması, patikaların işaretlenmesi vb..) Oluşturulması

Eylem 11 – Dağ Turizm Deneyimini Destekleyen Aktivite Alanlarının Geliştirilmesi

Eylem 12 – Jeolojik Değerlerin Turizm Değeri Olarak Sunulması ve Jeoturizmin Geliştirilmesi

Eylem 13 – Kongre Turizminin Geliştirilmesi İçin Gerekli Fiziksel Altyapı ve Organizasyonel Çalışmaların Yapılması

Eylem 14 – Kültürel Mirasın Turizme Kazandırılması ve Kültürel Turizmin Geliştirilmesi

Eylem 15 – Su Turizminin Gelişmesi İçin Gerekli Çalışmaların Yapılması

Eylem 16 – Termal Turizm Deneyimi Çeşitliliğine Katkı Sağlaması İçin Geriatri Turizm Deneyiminin Teşvik Edilmesi

Projeler

Proje Adı: Çermik Taş Heykel Sempozyumu

Destekleyici Eylem: 6

“Çermik’e Özel Kültürel, Doğal ve Jeolojik Mirasın Yerel Halk ve Turistler Tarafından Tanınmasına ve Deneyimlenmesine Olanak Tanıyan Etkinliklerin (Festival, Kültürel Etkinlik, Ulusal ve Uluslararası Spor Faaliyetleri vb) Desteklenmesi”

Çermik, Güneydoğu Anadolu bölgesini orta Fırat ve Dicle bölümü olarak iki bölüme ayıran Karacadağ volkanından çıkan lavların kuzeye doğru en çok sokulduğu yer durumundadır. İlçede Karacadağ volkanından çıkan lavların kuzey sınırında yer alan tepelik alanlar bulunmaktadır.

Proje, ilçenin çeşitli alanlarına yapılacak olan taş heykel çalışmalarını kapsamaktadır. Sempozyumda tüm bölge halkı ve ziyaretçiler heykel üretim aşamalarına tanık olacak ve belirlenen zamanlarda sanatçılarla birebir iletişime geçip, bilgi alabileceklerdir.

Projenin hayata geçmesiyle, ilçe nitelikli çağdaş sanat yapıtları kazanmış olacaktır. Sempozyum ilçenin farklı ziyaretçi grupları tarafından tanınmasını sağlayacaktır. Aynı zamanda yapılan heykeller kalıcı olacağı için ilçeye gelen ziyaretçilere sergilenecektir.

Proje Adı: Çermik Doğa Sporları Festivali

Destekleyici Eylem: 6

“ Çermik’e Özel Kültürel, Doğal ve Jeolojik Mirasın Yerel Halk ve Turistler Tarafından Tanınmasına ve Deneyimlenmesine Olanak Tanıyan Etkinliklerin (Festival, Kültürel Etkinlik, Ulusal ve Uluslararası Spor Faaliyetleri vb) Desteklenmesi”

Çermik, engebeli topografyası ve doğası ile doğa sporları için uygun alanlar barındırmaktadır. Çermik-Çüngüş yolunun 6. kilometresinden ayrılan stabilize yoldan bir kilometre sonra Sinek Köprüsü, Sinek Şelalesi ve Kayaaltı Sığınağı'nın bulunduğu alana kolayca ulaşılabilir. Bu alan özellikle yaz aylarında halkın piknik ve dinlenme amacıyla uğrak yerlerinden biridir. Mevcutta bu alanda yer alan dağ yamaçlarında çeşitli tırmanma rotaları açılmıştır.

Proje, Çermik’e özel kültürel, doğal ve jeolojik mirasın yerel halk ve turistler tarafından tanınmasına ve deneyimlenmesine olanak tanıyacak “Çermik Doğa Sporları Festivali”ni kapsamaktadır.

Projenin hayata geçmesiyle, macera turizmi deneyimi ile birlikte ilçede diğer turizm deneyimleri de desteklenmiş olacaktır. Farklı turizm türlerini deneyimlemek için gelen ziyaretçi çeşitliliği ile ilçenin ziyaretçi potansiyeli artacaktır.

Proje Adı: Eski Sinek Kırsal Turizm Köyü

Destekleyici Eylem: 9

“Ekoturizm Anlayışı Kapsamında Kırsal Turizm Deneyimlerinin Teşvik Edilmesi”

Sinek köyü Çermik'in en eski köylerinden biridir. Köy, ilçe merkezine yaklaşık 15 dakikalık (~6 km)uzaklık ile en yakın köylerdendir. Sırtını Gelincik Dağı'na yaslayan köyün, ilçe merkezine bakan kısmı aşağıya doğru, köyün sınırları içerisinde çıkan Sinek çayına kadar inmektedir. Gelincik Dağı ve Sinek Çayı arasında kalan köyün doğası göze çarpmaktadır. Aynı zamanda köyde bulunan evler mimari yapım teknikleri ve yapı malzemeleri ile dikkat çekmektedir. Kırsal turizm deneyimleri için eski Sinek köyünün sahip olduğu doğal ve korunmuş mimari değerler önemli bir yere sahiptir.

Kırsal turizm; kırsal kültür, doğal çevre ve tarımla bütünleşen bir turizm türüdür. O yüzden çeşitli yerel, ulusal ve uluslararası girişimlerle içeriği zenginleştirilen kırsal turizm, dünyanın pek çok ülkesinde insanları tatil için kırsal alanlara çekebilmektedir (Soykan, 2000).

Proje, ilçeye gelen ziyaretçilerin kırsal turizm deneyimi için eski Sinek köyü odaklı kırsal turizm altyapısı oluşturmayı kapsamaktadır.

Bu altyapı hazırlıkları; Sinek köyünde bulunan evlerin konaklama birimlerine dönüşmesi, ziyaretçinin kaldığı süre içinde dinlenmesi yanında, çeşitli etkinlikleri izlemesi, katılması, öğrenmesi ve spor yapmasının mümkün olabileceği çalışmaları içermektedir. Kırsal turizmin dört mevsimde uygulanabilirliği, etkinliklerin çeşidini arttırmaktadır.

Kırsal turizmde konaklama, Avrupa örneklerinde gördüğümüz üzere, bu işle ilgili bir dernek, büro ya da seyahat acentasından yapılan rezervasyonla gerçekleştirilmektedir. Bir köy pansiyonu veya bir çiftlik evinde başlayan kırsal turizm, yine burada sona ermektedir. Kalınan süre içinde, yakın çevrede başka turizm türlerine ait yerlerin ziyareti ile onların etkinliklerinden de yararlanmak mümkündür. Böylece merkezde kırsal turizmin olduğu bir tatilde, istenildiği takdirde birçok turizm türüne entegrasyon söz konusu olabilmektedir. Proje başka turizm türlerine kolay entegrasyonu ile termal otellerde konaklamayı tercih etmeyen ama termal kaynaklardan faydalanmak isteyen ziyaretçiler için alternatif bir konaklama seçeneği de oluşturacaktır.

Proje Adı: Çermik Doğa Rotaları

Destekleyici Eylem: 10

“ Macera Turizmi Deneyiminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet, Tırmanış vb) Yapılabileceği Düzenleme ve Altyapıların (Rota, Patikaların işaretlenmesi, oluşturulması vb..) Oluşturulması”

Çermik coğrafyası doğal, kültürel ve tarihsel birçok özelliği taşımaktadır. Ulusal ve bölgesel planlama çalışmalarında da yerini bulan bu potansiyeli değerlendirmek üzere bölgenin tarihi, kültürel, doğal özelliklerini öne çıkarabilecek, sürdürülebilir ve sorumlu turizm anlayışı ile diğer turizm ürünlerini besleyecek şekilde yürüyüş turizminin geliştirilmesi Çermik Doğa Rotalarının konusunu oluşturur.

Çalışma şu ana başlıklardan oluşacaktır:

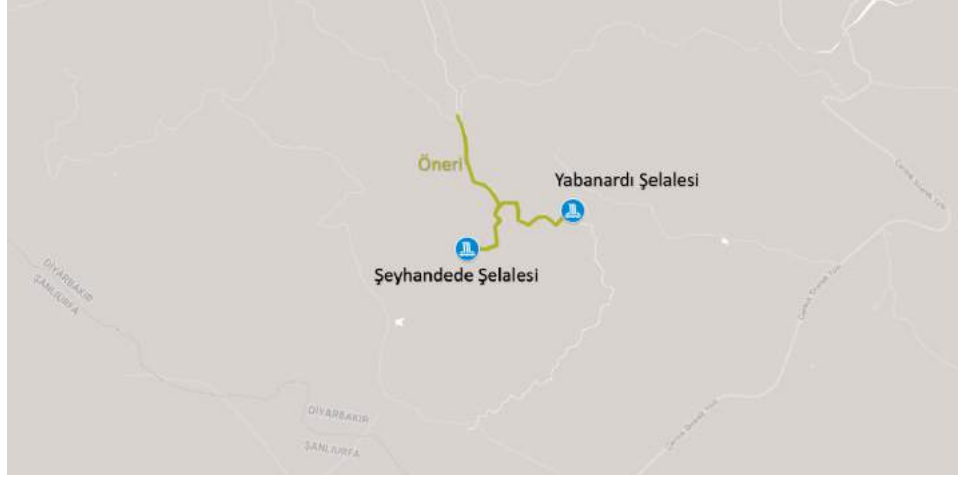
- Rota işaretleme ve haritalandırma
- Rota donatıları (Rota kapıları, büyük ve küçük tabelalar)
- Marka oluşturma ve reklam çalışmaları
- Web sitesi ve mobil uygulamalar (iOS ve Android)
- Promosyon malzemeleri (Çanta, defter vb.)
- Seyahat acentesi hizmetleri
- Eğitim (Alan rehberleri yetiştirilmesi)
- Görsel & işitsel malzemeler üretilmesi (Film)
- Halkla ilişkiler ve sosyal medya yönetimi

Çalışma kapsamındaki marka oluşturma, web sitesi, görsel malzemeler gibi master plan çalışmasının diğer proje paketleri ile ortak alana giren işler üst ölçekli yaklaşımlarla gerekli koordinasyon sağlanarak yapılacaktır.

Proje Adı: Şeyhandede - Yabanardı Yürüme Yolu

Destekleyici Eylem: 10

“ Macera Turizmi Deneyiminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet, Tırmanış vb) Yapılabileceği Düzenleme ve Altyapıların (rota oluşturulması, patikaların işaretlenmesi vb..) Oluşturulması”

Şeyhandede Şelalesi, Şeyhandede mahallesine yaklaşık 3 kilometre mesafede bulunmaktadır. Yüksekliği yaklaşık 28 metredir. Yabanardı Şelalesi ise Yabanardı mahallesinde yer almaktadır. Karayolu ile belli bir mesafeye geldikten sonra şelaleye, patika yoldan 10 dakika yürüyüp ulaşılabilmektedir.

Şelale yaklaşık 20 metre yükseklikten akmaktadır. Doğal güzelliğe sahip olan şelalelerin çevresi yaz aylarında serinlemek ve piknik yapmak isteyenlerin uğrak yeridir. Sonbahar ve kış aylarında ise ortaya çıkan renkli görüntüler, görsel güzellikler sunmaktadır. Doğa severler ve fotoğrafçıların ilgi odağı olmaktadır.

Proje, Şeyhandede ve Yabanardı şelalelerinin arasında, haritada önerilen şekilde yürüme yolu altyapı çalışmalarını kapsamaktadır.

Projenin hayata geçirilmesiyle, şelaleler bölgesine gelen ziyaretçiler iki şelale arasında kolayca yürüyebilecek ve vakit geçirebilecektir. Aynı zamanda, ekoturizm ve macera turizmi aktiviteleri için altyapı oluşturacaktır.

Şeyhandede Şelalesi

Proje Adı: Çermik - Sinek Kanyonu Yürüme Yolu

Destekleyici Eylem: 10

“ Macera Turizmi Deneyiminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet, Tırmanış vb) Yapılabileceği Düzenleme ve Altyapıların (rota oluşturulması, patikaların işaretlenmesi vb..) Oluşturulması”

Proje Adı: Sinek Doğa Sporları Merkezi

“ Macera Turizmi Deneyiminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet, Tırmanış vb) Yapılabileceği Düzenleme ve Altyapıların (rota oluşturulması, patikaların işaretlenmesi vb..) Oluşturulması”

Proje Adı: Gelincik Dağı Yürüme Parkuru

Destekleyici Eylem: 10

“ Macera Turizmi Deneyiminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet, Tırmanış vb) Yapılabileceği Düzenleme ve Altyapıların (rota oluşturulması, patikaların işaretlenmesi vb..) Oluşturulması”

Proje Adı: Gelincik Dağı Zipline'ı

Destekleyici Eylem: 10

“ Macera Turizmi Deneyiminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet, Tırmanış vb) Yapılabileceği Düzenleme ve Altyapıların (rota oluşturulması, patikaların işaretlenmesi vb..) Oluşturulması”

Çermik- Çüngüş karayolu üzerinde, Çermik'e yaklaşık 2 kilometre uzaklıkta olan park ve piknik alanı bulunmaktadır. Bu alanda turizm hareketliliği sağlamak ve macera turizmini geliştirmek için “Gelincik Dağı Zipline'ı” projesi geliştirilmiştir.

Proje, park alanından Gelincik dağına uzanan, yan yana 2 paralel hattan oluşacak ve her bir hattın yaklaşık uzunluğu 1.850 metre olacak bir Zipline hattını kapsamaktadır.

Projenin hayata geçmesiyle birlikte Gelincik Dağı'nda turizm hareketliliği artacaktır.

Proje Adı: Çermik Müzesi (Saray Hamamı)

Destekleyici Eylem: 14

“Kültürel Mirasın Korunması ve Turizme Kazandırılması”

Etnografya müzeleri son yıllarda kent müzelerine dönüşmüştür ve bu müzeler etnografya müzelerinden farklı bir içerik sunmadan kent müzesi olarak adlandırılmaktadır. Çermik Müzesi'nin temel özelliğinin sıradan bir kent müzesinden fazlasını sunması olması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda doğal ve kültürel miras alışlagelmiş kent müzelerinden farklı olarak ziyaretçilere sunulacaktır. Çermik'in termal kaynakları ve Gelincik Dağı başta olmak üzere jeolojik mirası ve gastronomik değerleri bu farkı yaratacak temel unsurlar olarak öne çıkarılacaktır.

Proje Adı: Kayaaltı Sığınağı Ziyaretçi Merkezi

Destekleyici Eylem: 14

“Kültürel Mirasın Korunması ve Turizme Kazandırılması”

Kayaaltı Sığınağı, Çermik'in 7.5 km kuzeyinde yer alan Sinek Çayı kaynağı yakınında yer almaktadır. Sığınağın sürek avını yansıtan insan ve hayvan resimlerinin Anadolu'nun bilinen en eski kayaüstü resimleri olduğu tespit edilmiştir. Kayaaltı sığınağı, Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından “I. Derece Arkeolojik Sit Alanı” olarak tescillenmiştir. Sinek Çayının batısından kayaaltı sığınağına ulaşmak için suyu geçmek gerekmektedir.

Proje; tescilli olan Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı'nın korunarak turizme kazandırılması ve gelen ziyaretçilere sığınağın önemini anlatmak için ziyaretçi merkezi yapılmasını kapsamaktadır.

Projenin hayata geçirilmesiyle; sığınağın tarihi, kayaüstü resimlerinin anlamları ve oluşumları hakkında ziyaretçiler bilgilendirilmiş olacaktır. Aynı zamanda suyun karşısına geçmeden, ziyaretçiler çeşitli ekipmanlar ile kayaüstü resimlerini görebilecektir.

Proje Adı: Fırat & Dicle Müzesi (Karakaya Hanı)

Destekleyici Eylem: 14

“Kültürel Mirasın Korunması ve Turizme Kazandırılması”

Yaklaşık 2.800km uzunluğundaki Fırat'ın kaynağından itibaren Türkiye sınırlarında çıktığı yere kadar dokunduğu doğal ve kültürel değerlerin anlatılacağı müzedir. Fırat ve Dicle'nin denize döküldüğü yer hariç birbirine en çok yaklaştığı Çermik'te konumlanacaktır. Karakaya Köyü'ndeki Karakaya Hanı bu müze için kullanılacaktır.

Müze, grafik ve dijital sergileme elemanları ile zenginleştirilecektir. Teşhir tanzim projesi aşamasında Fırat boyunca kültür & doğa ekseninde sözlü tarih çalışmaları yapılacak ve Müze'de bunların ziyaretçilere ulaşması sağlanacaktır.

3.3. Strateji III – Jeotermal Kaynakların Korunması ve Termal Turizmin Geliştirilmesi

Çağlardan beri bilinen doğal sağlık ve kaplıca tedavisi, termal merkezlerden sağlanmaktadır. Termal turizm kaplıca turizmi olarak da anılmaktadır. Termal turizm veya kaplıca turizmi; mineralize termal su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında, iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerin birleştirilmesi ile yapılan kür uygulamaları için meydana gelen turizm hareketi olarak tanımlanmaktadır. (Gülmez, 2012) Termal suyun yanında, temiz havanın, uygun iklim koşullarının, amacına uygun tesislerin mevcut olması gerekmektedir.

Çermik jeotermal kaynaklar yönünden zengin bir ilçedir. İlçede Melike Belkıs Kaplıcaları olarak isimlendirilen kaplıcalar, tedavi özellikleri ve niteliği bakımından tarihin çok eski dönemlerinden beri bilinmektedir.

İlçede başlıca geçim kaynaklarından biri olan kaplıcalar Hamambaşı'nda yer almaktadır. Termal odaklı turizm gelişmesi ve gelir getirici olması için bu strateji önemli bir yere sahiptir. Termal turizmin; kaynakların korunarak, planlı kullanılarak ve nitelikli konaklama imkânı sağlayarak geliştirilmesi temel alınarak oluşturulan bu strateji için eylemler şunlardır:

Eylem 1 – Termal Turizmin Çermik için Gelir Getirici ve Diğer Turizm Deneyimlerinin Destek Olacağı Bir Şekilde Geliştirilmesi

Eylem 2 – Termal Kaynaklara Yönelik Su Yönetimi Planının Yapılması

Eylem 3 – Termal Kaynaklara Yönelik Jeolojik Araştırmalar Yapılması

Eylem 4 – Termal Turizm Odaklı Konaklama Tesislerinin Niteliğinin İyileştirilmesi

Eylem 5 – Termal Turizm Odaklı Eğitimin Geliştirilmesi

Eylem 6 – Termal Turizme Yönelik Nitelikli Altyapının Geliştirilmesi

Projeler

Proje Adı: Jeotermal Etkinlik

Destekleyici Eylem: 1

“ Termal Turizmin Çermik İçin Gelir Getirici ve Diğer Turizm Deneyimlerinin Destek Olacağı Bir Şekilde Geliştirilmesi”

Çermik jeotermal kaynaklar yönünden zengin bir ilçedir. İlçe akademik, endüstriyel, finansal, politika oluşturma veya toplumsal sektörün tüm bölümlerinden paydaşların bir araya gelip öğrenmeleri ve yeni yollar bulmaları için fırsatlar sunan “jeotermal odaklı” etkinliklere ev sahipliği yapabilir.

Proje, tüm jeotermal sektörüne yönelik etkinliklerin bir kombinasyonunu barındıran paydaşların dahil olacağı etkinlikleri kapsamaktadır.

Projenin hayata geçmesiyle, Çermik'te kongre turizm deneyimi faaliyetleri yapılmış olacaktır. Etkinliğe katılanların termal bölgede konaklaması, ilçe merkezini ve etkinlikten arda kalan zamanlarda diğer destinasyonları ziyaret etmesi turizmi canlandıracaktır. Kongre turizmi her mevsim yapılabilen bir turizm deneyimi olduğu için turizmin Çermik'te 12 aya yayılma hedefi desteklenmiş olacaktır.

Proje Adı: Hamambaşı Kentsel Tasarımı

Destekleyici Eylem: 4, 6

“Termal Turizm Odaklı Konaklama Tesislerinin Niteliğinin İyileştirilmesi”

“Termal Turizme Yönelik Nitelikli Altyapının Geliştirilmesi”

Melise Belkıs kaplıcaları olarak da bilinen Büyük Paşa-Küçük Paşa Hamamları çevresindeki gelişme zonu, Türkiye genelinde Termal Turizm potansiyeli açısından önemli bir odak ve destinasyon olma potansiyeli barındırmaktadır.

Bu bağlamda hazırlanan proje; bir yandan alanın ayrıcalıklı doğal girdilerini koruyarak kullanmayı, diğer yandan kullanıcıya farklı ölçek, içerik ve programlara elverişli, esnek, nitelikli bir yapı stoğu ve bütüncül bir mekan deneyimi sunmayı hedeflemektedir.

Bu master plan kapsamında; Hamambaşı Konsept Kentsel Tasarım projesi hazırlanmıştır. Yaklaşık 97 Ha'lık proje alanında ekonomisi termal turizme dayalı bir uydu yerleşke (mahalle) konseptinin üretilmesini amaçlanmıştır. Projeye ait çizim, üç boyutlu görsel, hesaplamalar ve açıklamalar Ek-7'de yer almaktadır.

3.4. Strateji IV – Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması, Yerleşmelerin Mekânsal Kalitesinin Arttırılması

Doğal ve kültürel mirasın korunması turizmin sürdürülebilir gelişimi için en önemli stratejilerden birini oluşturur. Doğal ve kültürel değerlerin korunması geniş bir kavram olmakla birlikte yerleşmelerin mekânsal kalitesi de bu başlık altında ele alınmıştır.

Bölgenin doğal ve kültürel kaynakları (yaban alanları ve kültürel peyzajı), temel koruma ve hizmet eksikliğinden, tehdit altındadır. Tehditlerin ortadan kaldırılması ve koruma bilinci doğrultusunda bu stratejide eylemler geliştirilmiştir.

Turizmin çeşitlendirilmesi açısından ele alınacak doğal kaynaklara nasıl yaklaşılacağı ve hassasiyetler üzerine genel bir çerçeve sunmak yolu ile çevresel sürdürülebilirliğin destekleneceği düşünülmektedir. Çalışma ayrıca ilgili paydaşların bir araya gelerek fikir ve çözüm üretmesi ile koruma kullanma dengesinin gözetildiği bir turizm gelişiminin mümkün olduğu fikrine dayanır.

Korunmuş bir doğal ortamın varlığı yerel kaynakların geliştirilmesine dayalı bir turizm geliştirme modelinin izlenmesi için bir fırsat olarak kullanılmalıdır. Sürdürülebilir, özgün, iyi korunmuş ve eşsiz destinasyonlar farklı tipte turizm (ekoturizm, kültür turizmi, kırsal turizm vb.) türlerini birleştiren ortak payda olabilir.

Bunun yanı sıra Çermik ilçesinin ulusal turizm pazarında rekabetçi olmasını engelleyen temel hizmetler (arıtma ve atık yönetim sistemleri, afet önlemleri) eksikliği vardır. Bu strateji ile, çevresel kalitenin temel koşullarını oluşturmak için müdahaleler yaparak Çermik'te sürekli ve dengeli turist gelişimi sağlanmalıdır.

Eylem 1 – Çermik'te Bulunan Tescilli Kültür Varlıklarının Kamulaştırılması

Eylem 2 – Doğal Alanların Korunması İçin Gerekli Statülerin Alınması

Eylem 3 – Jeolojik Alanların Korunması İçin Gerekli Çalışmalarının Yapılması

Eylem 4 – Afetlere Dayanıklılık Konusunda Önlemler Alınması

Eylem 5 – Yerleşim Alanlarının Su ve Kanalizasyon Sistemlerinin Yapılması, Mevcutların Geliştirilmesi

Eylem 6 – Gerekli Yerlerde Arıtma Tesislerinin Yapılması

Projeler

Proje Adı: İlçede bulunan Tescilli Kültür Varlıklarının Mülkiyet Durumlarına Bakılarak, Kamulaştırılıp Korumaya Alınması

Destekleyici Eylem: 1

“Çermik Merkezdeki Tescilli Kültür Varlıklarının Kamulaştırılması”

Çermik geçmişte farklı kültürlere ve inanç biçimlerine ev sahipliği yapmış bir ilçedir. İlçe merkezi ağırlıklı olmak üzere, ilçede birçok kültür varlığı yer almaktadır. Bu kültür varlıklarından ilçe merkezinde yer alan sinagog ve kilisenin, mevcutta bir kısmı ev olarak kullanılmaktadır.

Proje, ilçe merkezinde bulunan sinagog ve kilisenin mülkiyet durumlarına bakılarak kamulaştırılmasını kapsamaktadır. Aynı zamanda ilçede bulunan diğer tescilli kültür varlıklarının da mülkiyet durumlarının incelenip, şahısa ait olanların kamulaştırılmasını içermektedir.

Projenin hayata geçmesiyle, öncelikli olarak tescilli kültür varlıkları korumaya alınmış olacaktır. Bilinçsiz kullanım ve tahribat önlenecektir. Aslına uygun yapılan onarımın ardından, kültür varlıkları ilçeye gelen ziyaretçilere açılacaktır. İlçe sahip olduğu kültürel varlık zenginliğini, turistik bir destinasyona dönüştürmüş olacaktır.

Proje Adı: Şeyhandede Şelalesi'nin Tabiat Parkı İlan Edilmesi

Destekleyici Eylem: 2

“Doğal Alanların Korunması İçin Gerekli Statülerin Alınması”

Şeyhandede Şelalesi, Çermik ilçesi Şeyhandede mahallesine yaklaşık 3 kilometre mesafede bulunmaktadır. İsmi ilçeye 33 km uzaklıkta bulunan bu köyden almaktadır. Şeyhandede köprüsünden güneye doğru karayolu ile belli bir mesafeye geldikten sonra şelaleye, patika yoldan 20 dakika yürüyüp ulaşılabilir. Şelalenin yüksekliği yaklaşık 28 metredir. Doğal güzelliğe sahip olan şelalenin çevresi yaz aylarında serinlemek ve piknik yapmak isteyenlerin uğrak yeridir. Sonbahar ve kış aylarında ise ortaya çıkan renkli görüntüler, görsel güzellikler sunmaktadır. Doğa severler ve fotoğrafçıların ilgi odağı olmaktadır. Şelaleye Diyarbakır'ın yanı sıra çevre illerden de ziyaretçi gelmektedir.

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemeyi amaçlamaktadır.

Proje, Şeyhandede Şelalesi ve çevresinin ekosistemini ve yaban hayatını korumak için "Tabiat Parkı" statüsünü almasını kapsamaktadır.

Tabiat parkı, halkın eğlenme ve dinlenmesine uygun, manzara bütünlüğü içinde, yabani hayvan ve bitki örtüsüne sahip doğa parçasıdır. Tabiat parkı ilan edilecek yerde aranan özellikler: Yerel veya milli düzeyde, önemli fizyocoğrafik yapıya, yaban hayatı ve bitki örtüsü özelliklerine, rekreasyon potansiyeline sahip bulunması, manzara ve kaynak bütünlüğünü temin edilecek büyüklükte olması, özellikle açık hava faaliyetleri açısından zengin ve farklı özelliklere sahip olması şeklinde sıralanabilir.

Projenin hayata geçmesiyle, koruma öncelikli olarak şelalenin bulunduğu alan turizm deneyimlerinde aktif halde kullanılabilinecektir.

Proje Adı: Gelincik Dağı'nın Tabiat Anıtı İlan Edilmesi

Destekleyici Eylem: 2

"Doğal Alanların Korunması İçin Gerekli Statülerin Alınması"

Gelincik Dağı, Çermik ilçesinin kuzeybatısında yer almaktadır. Güneydoğu Torosların bir kolu olan dağın devamlılığı 10 kilometreyi geçmektedir. Kendine özgü ekosistemi olan Gelincik Dağı'nda; birçok meşe ağacına, farklı floralara, ekolojik kalıntılara rastlamak mümkündür.

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemeyi amaçlamaktadır.

Proje, Gelincik Dağı'nın sahip olduğu doğal dokusunu korumak için "Tabiat Anıtı" statüsünü almasını kapsamaktadır.

Tabiat anıtı, tabiat olaylarının meydana getirdiği bilimsel değere sahip özellikleri nedeniyle millî park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarıdır.

Projenin hayata geçmesiyle, tabiat anıtı olma özellikleri geliştirileceği için ziyaretçilerin ve halkın ilgi odağı olacaktır. Aynı zamanda koruma öncelikli olarak Gelincik Dağı farklı turizm deneyimlerinde aktif halde kullanılabilinecektir.

Proje Adı: Gelincik Dağı Jeoparkı

Destekleyici Eylem: 3

“Jeolojik Alanların Korunması İçin Gerekli Çalışmalarının Yapılması”

Gelincik Dağı, Çermik ilçesinin kuzeybatısında, ilçeye yaklaşık 4 kilometrelik mesafede yer almaktadır. Yüksekliği yaklaşık 1500 metreyi bulmaktadır. Uzaktan insan dizisi gibi görünen taş yığınlarının bulunduğu dağ, ‘Gelincik’ ismini bu görünümünden almaktadır. Karstik yeryüzü şekillerinden dolayı yağmur sularıyla eriyen ve bu erime sonucu oluşmuş kaya kütleleri peri bacalarını da andırmaktadır.

Proje, Gelincik Dağı’nın sahip olduğu jeolojik dokusunu korumak için “Jeopark” statüsünü almasını kapsamaktadır.

Çermik’in kadim termal suları bölgenin jeolojik yapısıyla ele alındığında zengin bir jeolojik miras oluşmaktadır. Alttaki taslak belge Gelincik Dağı Jeoparkı’nın kurulması amacıyla hazırlanacak bir fizibilite çalışmasının taslak metnini oluşturmaktadır. UNESCO Jeopark başvuru kriterlerine göre hazırlanmıştır.

1. Sahanın konumu ve genel özellikleri
  - a. Sahanın sınırları ve fiziki coğrafya özellikleri
  - b. Sahanın beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri
2. Jeolojik miras ve peyzaj
  - a. Genel jeolojik durum
  - b. Diğer jeoparklarla mukayese
  - c. Jeositlerin belirlenmesi
  - d. Jeoçeşitlilik analizinin yapılması
  - e. Jeopatikaların tespiti
3. Doğal ve kültürel miras
  - a. Tescilli veya tescilsiz kültürel mirasın durumu ve yer mirasıyla ilişkisi
  - b. Tescilli veya tescilsiz doğal mirasın durumu ve yer mirasıyla ilişkisi
4. Doğa ve İnsan arasındaki etkileşim ve ilişkiler
  - a. Bitki örtüsü ile iklim, topoğrafya, jeoloji ve yerel kültür arasındaki karşılıklı etkileşimin jeopark açısından değerlendirilmesi
  - b. Arkeolojik değerlerin iklim, topoğrafya, kültür ve jeoloji ile olan ilişkisinin jeopark açısından değerlendirilmesi

5. Koruma durumu ve riskler
  - a. Yer mirasının koruma durumu
  - b. Sahada yerel, ulusal, uluslararası tescilli jeosit var varlığı
  - c. Sahadaki doğal ve kültürel mirası tehdit eden mevcut ve muhtemel risklerin analizi
  - d. Sahadaki miras alanlarının yönetim ve işletme durumu
6. Jeosit ve jeopatıkların altyapı ve üstyapı tesislerinin planlanması
  - a. Jeopark sahasındaki mevcut tesisler
  - b. Jeopark ziyaretçi merkezi
  - c. Jeositlerin jeoturizm altyapısının planlanması
  - d. Jeosit yönlendirme ve bilgilendirme levhalarının planlanması
  - e. Jeopatıkların altyapısının planlanması
  - f. Jeopatıkların yönlendirme ve bilgilendirme tabelalarının planlanması
7. Jeoturizm mastır planının oluşturulması
  - a. Jeoparkın sürdürülebilir yönetim planlaması
  - b. Jeopark rehberleri ve hizmetlerinin planlanması
  - c. Jeoparkın turizm stratejisinin belirlenmesi
  - d. Jeopark etkinliklerinin planlanması
8. Jeosit veritabanı
  - a. CBS ortamında mekansal jeosit veritabanı oluşturması
  - b. Jeositlerin tematik haritasının yapılması
  - c. Jeositlerin mutlak ve tampon, tesisleşme sınırlarının belirlenmesi
  - d. Jeopatıkların haritalanması
  - e. Jeoçeşitlilik haritasının yapılması
9. Sahanın koordinatlı fotoğraf ve video dokümantasyonu
  - a. Jeositlerin ve jeopatıkların profesyonel fotoğrafılması
  - b. Jeositlerin ve jeopatıkların profesyonel video kliplerinin çekimi
  - c. Doğal ve kültürel mirasın profesyonel fotoğrafılması
  - d. Doğal ve kültürel mirasın profesyonel video kliplerinin çekimi

Jeoparklaşma süreci açıkça tanımlanmış jeopark sınırlarını; bir yönetim modeli oluşturulması ve yerel katılım sağlanmasını; bölgenin kalkınmasına katkı sağlamasını, çevresel ve kültürel kavram konusunda eğitimi; koruma yaklaşımı geliştirilmesini ve diğer UNESCO Jeoparkları ile etkileşimi ve uzmanlık gelişimini sağlar. Dolayısıyla Çermik'te bir UNESCO Global Jeoparkı geliştirilmesi, bölgenin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Proje adı: İlçede Bulunan Tescilli Kùltür Varlıklarında Afetlere Karşı Yapısal Önlemler Alınması

Destekleyici Eylem: 4

“Afetlere Dayanıklılık Konusunda Önlemler Alınması”

Güneydeki Arap bloku ile kuzeydeki Anadolu blokunun karşılaşma sahasında bulunan Çermik, 1. derece deprem bölgesidir. Aynı zamanda engebeli bir topografyaya sahiptir. Tüm bu mevcut durum baz alındığında çeşitli afetlere açık durumda olduğu gör÷lmektedir. Çermik Kalesi ile ilgili 2019 yılı mart ayında “Tarihi kalede çatlaklar oluştu, 40 ev boşaltılacak.” şeklinde haberler, yapılan mevcut durum analizlerinde tespit edilmiştir.

Proje, başta Çermik Kalesi olmak üzere risk grubunda bulunan turizm destinasyonlarını ve yapıları kapsamaktadır.

Projenin hayata geçmesiyle, öncelikli olarak turizm destinasyonları korumaya alınmış olacaktır. Aynı zamanda destinasyonların çevresinde bulunan yerleşim yerleri de güvenli olacaktır. Mekânsal güven ortamı ziyaretçileri yeniden ilçeye gelmek için olumlu etkileyecektir.

3.5. Strateji V – Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi

Bölgesel veya kentsel pazarlama, promosyon ve başarılı markalaşma çalışmaları, potansiyel ziyaretçilerin ikna edilmesi için önemli bir yoldur ve rakiplerinin arasından yükselmesine için yardımcı olmaktadır.

Çermik ilçesinin sahip olduğu pek çok turizm değeri tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yetersizliğinden dolayı ulusal ve uluslararası düzeyde yeterince bilinmemektedir. Bölgenin tanıtım ve pazarlama imkanlarının bir bütün halinde ele alınarak geliştirilmesi gerekmektedir. Değerlerin bütüncül ele alınarak tanıtımı ve markalaşmanın sağlanması stratejisi ile aşağıdaki eylemler oluşturulmuştur.

Eylem 1 – İlçeyi ve İlçedeki Turizm Odaklarını İyi Anlatan Tanıtım Envanterleri Oluşturulması

Eylem 2 – Çermik Kimliğinin Oluşturulması

Eylem 3 – Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi

Eylem 4 – Çermik Turizm Portalı Oluşturulması

Eylem 5 – Çermik Hediyelik Eşya Tasarımlarının Yapılması

Eylem 6 – Turistik Destinasyonların Tanıtımlarının Yapılması

Eylem 7 – İlçeye Özgü Ürünlerin Niteliklerini Korumak ve Tanıtımını Sağlamak Amacı İle Coğrafi İşaret Alınması

Eylem 8 – Turizmi Çeşitlendirmek ve Yerel Kalkınmaya Etkisini Artırmak Amacıyla Yerel Ürünlerin, El Sanatlarının Desteklenmesi ve Marka Değeri Taşıyan Ürünlerin Tanıtımı

Eylem 9 – Bölgeyi Ziyaret Eden Turistlerin En İyi Şekilde Bilgilendirilmesine ve Turistik Destinasyonlarda Verilecek Destek Hizmetlerine Yönelik Çalışmalar Yapılması

Projeler

Proje Adı: Görsel Arşiv Oluşturulması

Destekleyici Eylem: 1

“İlçeyi ve İlçedeki Turizm Odaklarını İyi Anlatan Tanıtım Envanterleri Oluşturulması”

Çermik'in markalaşması ve turizm pazarlamaları konusunda görsel arşiv önemli bir yer tutmaktadır.

Proje, Çermik'in bütün pazarlama faaliyetlerinde ve markalaşma sürecinde kullanılacak olan ilçeyi ve ilçedeki turizm odaklarını iyi anlatan görsel arşivin oluşmasını kapsamaktadır.

Projenin hayata geçmesi ve hızlı sonuçlandırılması ile pazarlama ve markalaşma sürecine geçilmiş olunacaktır. Tanıtım çalışmalarında görsel malzeme problemi yaşanmayacaktır.

Proje Adı: Çermik Kimliği

Destekleyici Eylem: 2

“Çermik Kimliğinin Oluşturulması”

İlçeye ait tasarlanmış bir kimlik bulunmamaktadır. Turizm pazarlama faaliyetlerinde kimlik, ziyaretçi algısı ve akılda kalıcılık açısından önem taşımaktadır.

Proje; pazarlama materyallerinden, ilçede ziyaretçilere satılacak ürünlere kadar her alanda kullanılacak kimliğin tasarlanmasını ve bir kimlik kılavuzu oluşturulmasını kapsamaktadır.

Kimlik tasarlanırken; Çermik’in Diyarbakır ile ilişkisine dikkat edilmelidir. Diyarbakır ile ilişkisinin nasıl konumlanması gerektiğine kimlik tasarlanmadan önce net şekilde karar verilmelidir.

Proje Adı: Çermik Konuklarını Ağırlıyor

Destekleyici Eylem: 3

“Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi”

Proje, önceden belirlenmiş belirli hedef kitlelere ait toplulukların Çermik’in ziyaretçiler ve yatırımcıları için tanıtım ve pazarlama çalışmaları amacıyla bölgede ağırlanmasını kapsamaktadır. Bu gruplar şunlar olabilir: Tur operatörleri, otelciler, benzer termal odak yönetimleri, ekstrem spor yatırımcıları, sosyal medya fenomenleri ve gazeteciler.

Proje Adı: Çermik Termal Müşteri Veritabanı

Destekleyici Eylem: 3

“Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi”

En basit anlamda veritabanı, belirli bir amaca yönelik düzen verilmiş kayıt ve dosyaların tümünü kapsamaktadır. Müşteri veritabanı birçok sektörün olduğu gibi, turizm sektörünün de sıkça kullandığı bir kaynaktır.

Proje, ilçenin termal müşteri veritabanı oluşturmasını kapsamaktadır. Bu kapsamda gelen hedef gruplara göre çeşitli tanıtım stratejileri oluşturulabilecektir.

Proje Adı: Ulusal ve Uluslararası Turizm Fuarlarına Katılım Sağlanması

Proje Adı: Ulusal ve Uluslararası Gezi Dergilerine Yönelik Reklam Çalışmalarının Yürütülmesi

Proje Adı: Stratejik Noktalara Tanıtım Kiosklarının Yerleştirilmesi

Proje Adı: Sosyal Paylaşım Sitelerine Yönelik Tanıtım Çalışmalarının Yürütülmesi

Proje Adı: Medya Mensuplarına Yönelik Tanıtım Günleri Düzenlenmesi

Proje Adı: Hedef Gruplara Yönelik Tanıtım Faaliyetlerinin Yürütülmesi

Destekleyici Eylem: 3

“Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi”

Proje Adı: Çermik Turizm Portalı

Destekleyici Eylem: 4

“Çermik Turizm Portalının Oluşturulması”

Proje Adı: Hediyeelik Eşya Tasarımları

Destekleyici Eylem: 5

“Çermik Hediyeelik Eşya Tasarımlarının Yapılması”

Projenin kapsamı, Çermik’in mevcut değerlerini kullanarak ilçe bütünü için bir yaklaşım geliştirilmesi; bu yaklaşıma göre tasarımlar yapılması ve hediyeelik eşyaların üretilmesidir.

Üretilen hediyeelik eşyalar yine ilçenin bütününe yayılmış noktalarda satılacak, böylece her noktada diğer noktaların farkındalığı yaratılarak pazarlamasına da katkıda bulunulacaktır. Tasarımlar, ulusal veya uluslararası alanda güçlü tasarımcılar eliyle oluşturulacak; üretimler yerel ekonomiye katkı sağlayacak şekilde bölgede yapılacaktır.

Proje Adı: Çermik Reklam Çalışması

Destekleyici Eylem: 6

“Turistik Destinasyonların Tanıtımlarının Yapılması”

Çermik kimliğinin oluşması, kimliği ile bir web sitesinin tüm dünyadan erişilebilir olması, Çermik’e ait mekânsal görseller ile basılı ve dijital grafik malzemenin oluşması ve Çermik turizm odaklarına ilişkin bir görsel arşiv oluşması çalışmalarına paralel olarak Çermik reklam çalışmaları da yürütülecektir.

Reklam yoluyla farkındalık ve bilinirlik oluşturma faaliyeti Çermik ve Diyarbakır’ın yerelinden başlayacaktır. Çermik’in tamamı için açık hava reklam çalışmaları ve turistik odaklar ve otel gibi turizm altyapısını oluşturan tesislerde yapılacak tanıtım çalışmaları yerel reklamın temelini oluşturacaktır. Reklam çalışmaları ardından Diyarbakır ölçeğinde yerel gazeteler, web siteleri ve açık hava reklamcılığı ile desteklenecektir.

Ulusal ölçekte yapılacak tanıtım çalışmaları doğa, termal ve gezi dergileri, ekstrem sporlar ile ilgili dergilerle sınırlı tutulacaktır.

Proje Adı: İlçe Merkezinde ve Turistlere Yönelik Stratejik Noktalarda Turizm Danışma Bürolarının Kurulması

Destekleyici Eylem: 9

“Bölgeyi Ziyaret Eden Turistlerin En İyi Şekilde Bilgilendirilmesine ve Turistik Destinasyonlarda Verilecek Destek Hizmetlerine Yönelik Çalışmalar Yapılması”

3.6. Strateji VI – Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi

Turizm hizmet odaklı bir sektör olarak turistik noktanın hizmet kalitesi, ziyaretçilerin deneyimini ve sosyal algılarını etkilemekte ve o noktanın başarısını belirleyebilmektedir. Bu strateji kapsamında hizmet kalitesinin artırılmasını, turizmde insan kaynaklarının geliştirilmesi ve nitelikli personel eksikliğini giderilmesini destekleyecek eylemler oluşturulmuştur.

Eylem 1 – Turizmin İçselleştirilebilmesi için ermik'te Yaşayan İnsanlar Arasında Farkındalığın Arttırılması

Eylem 2 – Turizm İçin Gerekli İnsan Kaynağının Eğitim Yoluyla Yerelden Sağlanması

Eylem 3 – Pansiyonculuk ve Turizm İşletmelerinde Sunulan Hizmet Kalitesi Eğitim Yoluyla Arttırılması

Eylem 4 – Turistlere Yönelik Yöresel Nitelikte Ürün Üretimi Yapacak İnsan Gücünün Yetiştirilmesinin Sağlanması

Eylem 5 – Turizm Hizmetlerinde Kalite Standartlarının Yükseltilmesi Amacı ile Tesislerin Kalite Belgeleri Alma alışmalarının Desteklenmesi

Eylem 6 – Yöredeki Belgeli Tur Operatörlerinin Sayısının Arttırılması

Projeler

Proje Adı: Turistlere Yardımcı Olma Konusunda Polis, Zabıta, Şoförlere Yönelik Turizm Eğitimi Verilmesi

Destekleyici Eylem: 1

“Turizmin İçselleştirilebilmesi İçin ermik'te Yaşayan İnsanlar Arasında Farkındalığın Arttırılması”

ermik ilçesi mevcutta, termal turizm ağırlıklı olmak üzere dağ turizmi, macera turizmi gibi turizm deneyimlerine ev sahipliği yapmaktadır. Gelen ziyaretçilerin büyük bir çoğunluğu yerli turistlerden oluşmaktadır. İlçe termal turizm cazibesini arttırması ile birlikte öncelikli olarak yakın sınır komşularından daha sonra diğer ülkelerden turist ağırlamayı planlamaktadır. Bu doğrultuda hizmet kalitesi altyapısını geliştirmesi gerekmektedir.

Proje; turistlere yardımcı olma amacı doğrultusunda polis, zabıta, şoförlere turizm eğitimi verilmesini kapsamaktadır.

Projenin hayata geçmesiyle, Çermik'te yaşayan insanlar arasında farkındalık arttırılmış olacaktır. İlçeye gelen ziyaretçiler iletişim konusunda güçlük çekmeyeceği için nitelikli konaklama imkanlarının da desteklenmesi ile daha uzun süre konaklayacaklardır. Aynı zamanda ilçeye tekrar gelme oranı ve tavsiye etme oranı artacaktır.

Proje Adı: Okullarda Turizm Bilincini Arttırıcı Faaliyetler Yürütülmesi

Proje Adı: Halka Yönelik Bilinçlendirme ve Farkındalık Oluşturma Eğitimlerinin Düzenlenmesi

Destekleyici Eylem: 1

“Turizmin içselleştirilebilmesi için Çermik'te Yaşayan İnsanlar Arasında Farkındalığın Arttırılması”

Bölgesel kalkınma kavramı, literatürde birçok sektör ile değerlendirilmiştir. Bu kavramın turizm sektörü ile olan ilgisi ise son zamanda önem kazanmıştır. Yapılan literatür taramalarında turizmin sosyal etkileri kavramı şöyle olduğu ifade edilmektedir: Turizmin mevcut sosyal değerlerine, kişisel davranışlara, aile içi ilişkilere, güvenlik kavramına, ahlaki kurallara, zanaatsal faaliyetlere, geleneksel gösterilere özetle toplumun sosyal yapısına doğrudan veya dolaylı olarak yapmış olduğu etkilerdir (Gürbüz, 2002). Turizmin yerel halk üzerindeki etkileri ise şu şekilde ifade edilmektedir: Turizmden beklenen ekonomik ya da sosyal faydanın sağlanması, yerel halkın yaklaşımı ile beraber artmaktadır. Turistlerin her türlü hizmette belirli bir kalite aramaları bölgenin turizm bakımından gelişmesi anlamına gelir ve bu durum yerli halkın da hayat standartlarının yükselmesine yol açmaktadır (Kadanalı ve Yazgan, 2012). Bölgenin turizmden beklenen düzeye gelebilmesi için yerel halkın turizme dahil edilmesi gerekmektedir.

Tüm bu kavramlar ve etkiler baz alındığında turizmin uzun soluklu olabilmesi ve gelişebilmesi için yerel halkın yaklaşımı ve farkındalığı önem taşımaktadır.

Projeler, farklı eğitim kurumları düzeyinde bulunan öğrenciler için turizm bilincini arttırıcı faaliyetler yürütülmesini ve yerel halka yönelik bilinçlendirme, farkındalık oluşturma eğitimlerinin düzenlenmesini kapsamaktadır. Projeleri tek bir proje paketi şeklinde ya da ayrı projeler olarak yürütmek mümkündür.

Projelerin hayata geçmesiyle; Çermik'te yaşayan insanların, turizmi içselleştirilebilmesi daha hızlı ve doğru bir şekilde olacaktır. Yerli halk arasında farkındalığın arttırılması ile birlikte turizmin sürdürülebilir olması için önemli bir adım atılmış olacaktır.

Proje Adı: Ekoturizm ve Kırsal Turizm Hizmet Çeşitleri Konusunda Yöre Halkının Eğitilmesi

Destekleyici Eylem: 1

“Turizmin içselleştirilebilmesi için Çermik’te Yaşayan İnsanlar Arasında Farkındalığın Arttırılması”

Kırsal turizm ve ekoturizm, ziyaretçinin deneyiminin geniş bir yelpazeye sahip olduğu turizm deneyimi türleridir. Bu turizm türleri genellikle; doğaya dayalı faaliyetler, tarım, kırsal yaşam tarzı /kültürü, olta balıkçılığı ve gezileri içermektedir. İlçenin köylerinin sahip olduğu kırsal yaşam tarzı, kültürü, yöresel ürünleri ile kırsal turizm deneyimine olanak sağlamaktadır. Çermik flora ve faunası, doğal kaynakları ise ekoturizm için altyapı sağlamaktadır.

Proje, ekoturizm ve kırsal turizm hizmet çeşitlerinden olan; öncelikli olarak kooperatifler tarafından yönetilen tarımsal üretim ve kırsal turizm faaliyetleri konusunda eğitimleri kapsamaktadır. Ayrıca arıcılık, yerel otlar, organik tarım gibi faaliyetlerin uygulanması ve turistik ürün olarak sunulması eğitimleri de bu proje kapsamındadır.

Projenin hayata geçmesiyle, ilçede gerçekleşecek olan turizm deneyimlerinde çeşitlilik artacaktır. Bu çeşitliliğin artması diğer turizm türlerini de destekleyecektir. İlçenin kırsal kesimlerinde ağırlıklı olarak gerçekleşecek bu turizm deneyimleri sayesinde kırsalda yaşayan yerel halk ekonomik yönden kalkınmış olacaktır.

Proje Adı: İlçede Nitelikli Turizm Elemanı Yetiştirmek İçin Sertifikaya Dayalı Kurslar Açılması

Proje Adı: Turizm Sektöründeki İnsan Kaynağının Geliştirilmesine Yönelik Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Türkiye Ulusal Ajansı Projelerinin Geliştirilmesi, Mali Destek Programlarına Başvuru Yapılması ve Uygulanması

Destekleyici Eylem: 2

“Turizm İçin Gerekli İnsan Kaynağının Eğitim Yoluyla Yerelden Sağlanması”

Proje Adı: Çermik Gastronomi Ürünlerinin Pansiyonlarda, Restoranlarda ve Konaklama Tesislerinde Sunumunun Orijinaline Uygun Bir Şekilde Yapılması için Eğitimlerin Organize Edilmesi

Proje Adı: Pansiyonculuk Yapan Kişilere Girişimcilik, Temel Konaklama Hizmetleri Ve Servis Hizmetleri Konusunda Eğitim Verilmesi

Destekleyici Eylem: 3

“Pansiyonculuk ve Turizm İşletmelerinde Sunulan Hizmet Kalitesi Eğitim Yoluyla Arttırılması”

Turizm ile ilgili sektörlerde eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, nitelikli hizmet için önemlidir. İlçede turizm ile ilgili çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren personeller, yeterli bilinç ve eğitime sahip değildirler. Bu durum hizmet kalitesini düşürmekle birlikte yeniden tercih edilme olasılığını düşürmektedir. Bunun ile birlikte turizm için gerekli insan kaynağının eğitim yoluyla yerelden sağlanması, turizmin sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir.

Projeler, turizm sektörü çalışanları (tur operatörleri, konaklama sektörü çalışanları vb.) için turizm gelişiminde katılımı arttırmaya ve kaliteli hizmet bilgisine yönelik eğitimlerin düzenlenmesini kapsamaktadır. Bu eğitimler için mali destek programlarına başvuru yapılarak destek almak mümkündür.

Projenin hayata geçmesiyle, ilçede turizm sektöründe hizmet kalitesi artacaktır. Hizmet kalitesinin artması ziyaretçilerin memnuniyetini arttıracak ve olumlu geri dönüşler ile ilçe tekrar tercih sebebi olacaktır. Yerelden sağlanan insan kaynağı ise ilçenin istihdamının artışı sağlayacaktır.

Proje Adı: Dokumacılık, Culfacılık Gibi Yöreye Özgü El Sanatlarının Canlandırılması ve Dokuma Tezgahlarının Görsel Olarak İlgi Çekici Mekânlara Taşınarak Bu Kişilerin Aynı Zamanda Turistlere Dokuma Deneyimi Yaşatmaları Konusunda Eğitim Verilmesi

Destekleyici Eylem: 4

“Turistlere yönelik yöresel nitelikte ürün üretimi yapacak insan gücünün yetiştirilmesinin sağlanması”

3.7. Strateji VII – İşbirliğinin Sağlanması ve Teşvikler

İlçede turizm gelişiminin sağlanması için aktörler arasında iyi bir koordinasyon olması gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası kuruluşlar ve gruplarla iş birliği geliştirilerek tanıtım faaliyetleri sürdürülebilir hale getirilmelidir. Termal odaklı turizmin gelişmesi ve sürdürülebilir olması için çevre ilçelerin turizm destinasyonları ile desteklenmesi de önemlidir. Bu strateji ile geliştirilen eylemler turizm odaklı iş birliğini ve teşvikleri içermektedir.

Eylem 1 – Girişimciliğin Özendirilmesi

Eylem 2 – Turizmin İller ve İlçeler Arası İş Birlikleri ile Desteklenmesi

Eylem 3 – Özel Sektör ile İş Birliği

Eylem 4 – Kurumlar Arası İş Birliğinin Sağlanması

Eylem 5 – Fuar ve Tanıtım Organizasyonlarında İlgili Ortakların Birlikte Katılımının Teşvik Edilmesi

Eylem 6 – Üreticilerin Gastronomi ve Kırsal Turizm Deneyimlerine Katkı Sağlamaları İçin Teşvik Edilmesi

Projeler

Proje Adı: Çüngüş ile Turizm Odaklı İş Birliği Yapılması

Destekleyici Eylem: 2

“Turizmin İller ve İlçeler Arası İş Birlikleri ile Desteklenmesi”

Çüngüş ilçesi Çermik'in kuzey sınırlarında yer almaktadır. İlçe merkezleri arasında karayolu ile 24 kilometre mesafe bulunmaktadır. Mevcutta iki ilçe sürekli etkileşim halindedir. Çüngüş de kültürel ve doğal miraslara sahip bir ilçedir. Birkaç eski cami, harabe halinde olan kiliseler, yeşilin içinde mesire yerleri ve yer yer yeşilliklerle kaplı dağları bulunmaktadır. Aynı zamanda Gelincik Dağı iki ilçenin ortak değeridir.

Proje, turizmin ilçeler arası iş birliği ile desteklenmesi doğrultusunda Çüngüş ile turizm odaklı iş birliği yapılmasını kapsamaktadır. Projenin hayata geçmesiyle, iki ilçenin sahip olduğu odaklar çeşitli tur rotaları ile ziyaret edilebilecektir. Destinasyonların sayısının artması ve farklı turizm deneyimleri ile Çermik'te konaklama süresi uzayacaktır.

Proje Adı: Çermik Güçbirliği A.Ş.

Destekleyici Eylem: 3

“Özel Sektör ile İş Birliği”

Çermik ilçesi sınırları içerisinde Hamambaşı'nda Melike Belkıs Kaplıcaları olarak bilinen kaplıcalar bulunmaktadır. Kaplıca bölgesinde bulunan 'Küçük

Paşa' ve 'Büyük Paşa' hamamları 12 ay boyunca hizmet vermektedir. İlçenin güçlü bir termal turizm odağı olabilmesi için; termal odaklı turizm, altyapı, mekânsal düzenlemeler ve eğitim gibi alanlarda projeler yürütülmelidir. Kaynakların korunması ve sürekliliğinin sağlanması için "Su Yönetimi Planı" yapılması gerekmektedir. Tüm bu faaliyetlerin hızlı ve kolay bir şekilde yürütülmesi için bir şirket kurulması faydalı olacaktır.

Proje, Çermik'in termal odaklı turizmini kısa sürede ve planlı bir şekilde geliştirebilmek için özel sektör ile yapılacak iş birliğini kapsamaktadır. Projenin hayata geçmesiyle, Çermik' de turizmi 12 aya yayma ve ziyaretçi sayısını arttırma hedefini gerçeğe dönüştürmek için hızlı ve planlı bir yol izlenmiş olacaktır. Çeşitli termal bölgelerde örnekleri olan şirketler; özel sektör paydaşları ve belediye ortaklığı ile kurulmaktadır.

Proje Adı: Avrupa Tarihi Termal Şehirler Birliği'ne (EHTTA) Üye Olunması

EHTTA, 2009 yılında 6 kurucu üye (Fransa, İtalya, İngiltere, İspanya ve Belçika) tarafından kurulmuştur. Kâr amacı gütmeyen uluslararası ve sınırsız süreli bir birliktir. Birliğin başlıca hedefleri şu şekilde ifade edilmektedir: Farklı ülkelerden farklı şehirlerin tecrübe paylaşımını teşvik ederek kentler ve termaller arasında güçlü bir ortaklık ağı oluşturmak, bir Avrupa termal destinasyonu oluşturmak ve Avrupa programların desteğiyle kurumları da kapsayacak şekilde Avrupa düzeyinde sistemi teşvik etmek, özellikle tarihi ve sanatsal miras ile bu mirasla alakalı kültürel, hukuki ve yaşamaya ilişkin hususlar üzerine spa endüstrisi bağlamında analitik araştırma ve istatistikleri teşvik etmek, desteklemek ve geliştirmek. Birliğe Türkiye'den üye belediyelerde bulunmaktadır.

Proje, Çermik'in termal odaklı turizmini geliştirebilmek, farklı turizm bölgeleri ile tecrübe paylaşımı sağlamak, destek ve teşviklerden yararlanmak için özel sektör ile yapılacak iş birliğini kapsamaktadır. Projenin hayata geçmesiyle, Çermik' de turizmi 12 aya yayma ve ziyaretçi sayısını arttırma hedefini gerçeğe dönüştürmek bir yol izlenmiş olacaktır. Termal odaklı desteklerden ve teşviklerden yararlanarak, turizmin gelişmesi için çeşitli projeler yürütülebilecektir. Aynı zamanda ziyaretçilere birliğe üye olarak ve belli standartlarda imkanlar sunma konusunda güven verilmiş olacaktır.

3.8. Strateji IX – Veri toplama ve Turizm Master Planının İzleme Değerlendirmesi

Eylem 1 – Turizm Master Planın İzleme ve Değerlendirmesi

3.9. Projeler Tablosu

Belirlenen stratejileri ve eylem planını hayata geçirmek için uygulanması gereken mekânsal planlar aşağıda tablo halinde verilmiştir. Tüm bu projeler Çermik'te termal odaklı turizm altyapısının gelişmesini ve sürdürülebilir olmasını amaçlamaktadır. Söz konusu mekânsal planların hangi eylem altında, kimlerin sorumluluğunda ve hangi vadede yapılmasına yönelik öneriler tabloda yer almaktadır. Bu mekânsal planlar ilgili aktörlerin hepsi ile birlikte incelenmeli ve geliştirilmelidir.

Destekleyici Strateji	Destekleyici Eylem	Mekansal Plan	Sorumlu	Zaman
Strateji I Mevcut Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yeni Turizm Altyapılarının Oluşturulması	Eylem 2 Doğa İle İlgili Turizm Deneyimlerine Yönelik Nitelikli Altyapının Geliştirilmesi	Rezek İskele Düzenlemesi	Çermik Belediyesi	Orta Vade
Strateji I Mevcut Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yeni Turizm Altyapılarının Oluşturulması	Eylem 3 Ulaşım Altyapılarının Güçlendirilmesi ve Erişilebilirliğin Artırılması	Saltepe - Rezek Karayolu	DBB	Orta Vade
Strateji I Mevcut Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yeni Turizm Altyapılarının Oluşturulması	Eylem 4 Turizm Odakları Arasındaki Yaya Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi ve Erişilebilirliğin Artırılması	Göze - Hamambaşı - Hevsel Bahçeleri - Çermik Yürüme Parkuru	Çermik Belediyesi	Kısa Vade
Strateji I Mevcut Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yeni Turizm Altyapılarının Oluşturulması	Eylem 4 Turizm Odakları Arasındaki Yaya Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi ve Erişilebilirliğin Artırılması	Çermik - Karakaya Yürüme Parkuru	Çermik Belediyesi	Uzun Vade
Strateji I Mevcut Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yeni Turizm Altyapılarının Oluşturulması	Eylem 6 Turizm Odakları İçin İşaret ve Yönlendirme Tabela Altyapısının Geliştirilmesi	Çermik Yönlendirme Uygulamaları	Çermik Belediyesi	Kısa Vade

Destekleyici Strateji	Destekleyici Eylem	Mekansal Plan	Sorumlu	Zaman
Strateji II Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm Deneyimlerinin Desteklenmesi	Eylem 6 Çermik'e Özel Kültürel, Doğal ve Jeolojik Mirasın Yerel Halk ve Turistler Tarafından Tanınmasına ve Deneyimlenmesine Olanak Tanıyan Etkinliklerin (Festival, Kültürel Etkinlik, Ulusal ve Uluslararası Spor Faaliyetleri vb) Desteklenmesi	Çermik Doğa Sporları Festivali	Çermik Kaymakamlığı/ Çermik Belediyesi	Kısa Vade
Strateji II Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm Deneyimlerinin Desteklenmesi	Eylem 6 Çermik'e Özel Kültürel, Doğal ve Jeolojik Mirasın Yerel Halk ve Turistler Tarafından Tanınmasına ve Deneyimlenmesine Olanak Tanıyan Etkinliklerin (Festival, Kültürel Etkinlik, Ulusal ve Uluslararası Spor Faaliyetleri vb) Desteklenmesi	Çermik Taş Heykel Sempozyumu	Çermik Kaymakamlığı/ Çermik Belediyesi	Kısa Vade
Strateji II Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm Deneyimlerinin Desteklenmesi	Eylem 9 Ekoturizm Anlayışı Kapsamında Kırsal Turizm Deneyimlerinin Teşvik Edilmesi	Eski Sinek Kırsal Turizm Köyü	Çermik Kaymakamlığı/ Çermik Belediyesi	Orta Vade
Strateji II Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm Deneyimlerinin Desteklenmesi	Eylem 10 Macera Turizmi Deneyiminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet, Tırmanış vb) Yapılabileceği Düzenleme ve Altyapıların (rota oluşturulması, patikaların işaretlenmesi vb..) Oluşturulması	Gelincik Dağı Yürüme Parkuru	Çermik Belediyesi	Kısa Vade ve Orta Vade
Strateji II Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm Deneyimlerinin Desteklenmesi	Eylem 10 Macera Turizmi Deneyiminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet, Tırmanış vb) Yapılabileceği Düzenleme ve Altyapıların (rota oluşturulması, patikaların işaretlenmesi vb..) Oluşturulması	Çermik Doğa Rotaları	Çermik Belediyesi	Orta Vade

Destekleyici Strateji	Destekleyici Eylem	Mekansal Plan	Sorumlu	Zaman
Strateji II Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm Deneyimlerinin Desteklenmesi	Eylem 10 Macera Turizmi Deneyiminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet, Tırmanış vb) Yapılabileceği Düzenleme ve Altyapıların (rota oluşturulması, patikaların işaretlenmesi vb..) Oluşturulması	Şeyhandede - Yabanardı Yürüme Yolu	Çermik Belediyesi	Kısa Vade
Strateji II Turizm Deneyiminin ve Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi, Alternatif Turizm Deneyimlerinin Desteklenmesi	Eylem 10 Macera Turizmi Deneyiminin (Doğa Yürüyüşleri, Bisiklet, Tırmanış vb) Yapılabileceği Düzenleme ve Altyapıların (rota oluşturulması, patikaların işaretlenmesi vb..) Oluşturulması	Çermik - Sinek Kanyonu Yürüme Yolu	Çermik Belediyesi	Uzun Vade

Destekleyici Strateji	Destekleyici Eylem	Mekansal Plan	Sorumlu	Zaman
Strateji III Jeotermal Kaynakların Korunması ve Termal Turizmin Geliştirilmesi		Jeotermal Etkinlik		
Strateji III Jeotermal Kaynakların Korunması ve Termal Turizmin Geliştirilmesi		Hamambaşı Kentsel Tasarımı		Uzun Vade

Destekleyici Strateji	Destekleyici Eylem	Mekansal Plan	Sorumlu	Zaman
Strateji IV Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması, Yerleşmelerin Mekânsal Kalitesinin Arttırılması	Eylem 1 Çermik Merkezdeki Tescilli Kültür Varlıklarının Kamulaştırılması	İlçede bulunan Tescilli Kültür Varlıklarının Mülkiyet Durumlarına bakılarak, kamulaştırılıp korumaya alınması (Sinogog, Kilise vb.)		Orta Vade
Strateji IV Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması, Yerleşmelerin Mekânsal Kalitesinin Arttırılması	Eylem 2 Doğal Alanların Korunması İçin Gerekli Statülerin Alınması	Şeyhandede Şelalesi Tabiat Parkı İlan Edilmesi		Orta Vade
Strateji IV Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması, Yerleşmelerin Mekânsal Kalitesinin Arttırılması	Eylem 2 Doğal Alanların Korunması İçin Gerekli Statülerin Alınması	Gelincik Dağı Tabiat Anıtı İlan Edilmesi		Orta Vade
Strateji IV Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması, Yerleşmelerin Mekânsal Kalitesinin Arttırılması	Eylem 3 Jeolojik Alanların Korunması İçin Gerekli Çalışmalarının Yapılması	Gelincik Dağı Jeoparkı	Çermik Kaymakamlığı	Uzun Vade
Strateji IV Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması, Yerleşmelerin Mekânsal Kalitesinin Arttırılması	Eylem 4 Afetlere Dayanıklılık Konusunda Önlemler Alınması	İlçede bulunan Tescilli Kültür Varlıklarında afetlere karşı yapısal önlemler alınması (Çermik Kalesi vb)		Kısa Vade

Destekleyici Strateji	Destekleyici Eylem	Mekansal Plan	Sorumlu	Zaman
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 1 İlçeyi ve İlçedeki Turizm Odaklarını İyi Anlatan Tanıtım Materyalleri Oluşturulması	Görsel Arşivi'nin Oluşturulması		Kısa Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 2 Çermik Kimliğinin Oluşturulması	Çermik Kimliği		Kısa Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 3 Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi	Çermik Termal Müşteri Veritabanı		Kısa Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 3 Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi	Çermik Konuklarını Ağırıyor		Orta Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 3 Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi	Hedef gruplara yönelik tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesi		Orta Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 3 Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi	Ulusal ve uluslararası turizm fuarlarına katılım sağlanması		Orta Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 3 Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi	Ulusal ve uluslararası gezi dergilerine yönelik reklam çalışmalarının yürütülmesi		Orta Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 3 Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi	Stratejik noktalara tanıtım kiosklarının yerleştirilmesi		Orta Vade

Destekleyici Strateji	Destekleyici Eylem	Mekansal Plan	Sorumlu	Zaman
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 3 Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi	Sosyal paylaşım sitelerine yönelik tanıtım çalışmalarının yürütülmesi		Orta Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 3 Çermik Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi	Medya mensuplarına yönelik tanıtım günleri düzenlenmesi		Orta Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 4 Çermik Turizm Portalının Oluşturulması	Çermik Turizm Portalı		Kısa Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 5 Çermik Hediyelik Eşya Tasarımlarının Yapılması	Hediyelik Eşya Tasarımları		Orta Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 6 Turistik Destinasyonların Tanıtımlarının Yapılması	Çermik Reklam Çalışması		Orta Vade
Strateji V Değerlerin Tanıtımı ve Çermik Markasının Güçlendirilmesi	Eylem 9 Bölgeyi Ziyaret Eden Turistlerin En İyi Şekilde Bilgilendirilmesine ve Turistik Destinasyonlarda Verilecek Destek Hizmetlerine Yönelik Çalışmalar Yapılması	İlçe merkezinde ve turistlere yönelik stratejik noktalarda turizm danışma bürolarının kurulması		Kısa Vade

Destekleyici Strateji	Destekleyici Eylem	Mekansal Plan	Sorumlu	Zaman
Strateji VI Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi	Eylem 1 Turizmin içselleştirilebilmesi için Çermik'te yaşayan insanlar arasında farkındalığın artırılması	Yabancı turistlere yardımcı olma konusunda polis, zabıta, şoförlere yönelik yabancı dil eğitimi verilmesi		Kısa Vade
Strateji VI Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi	Eylem 1 Turizmin içselleştirilebilmesi için Çermik'te yaşayan insanlar arasında farkındalığın artırılması	Okullarda turizm bilincini artırıcı faaliyetler yürütülmesi		Kısa Vade
Strateji VI Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi	Eylem 1 Turizmin içselleştirilebilmesi için Çermik'te yaşayan insanlar arasında farkındalığın artırılması	Halka yönelik bilinçlendirme ve farkındalık oluşturma eğitimlerinin düzenlenmesi		Kısa Vade
Strateji VI Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi	Eylem 1 Turizmin içselleştirilebilmesi için Çermik'te yaşayan insanlar arasında farkındalığın artırılması	Eko turizm ve Kırsal Turizm Hizmet Çeşitleri Konusunda Yöre Halkının Eğitilmesi		Kısa Vade
Strateji VI Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi	Eylem 2 Turizm İçin Gerekli İnsan Kaynağının Eğitim Yoluyla Yerelden Sağlanması	İlçede nitelikli turizm elemanı yetiştirmek için sertifikaya dayalı kurslar açılması		Kısa Vade
Strateji VI Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi	Eylem 2 Turizm İçin Gerekli İnsan Kaynağının Eğitim Yoluyla Yerelden Sağlanması	Turizm sektöründeki insan kaynağının geliştirilmesine yönelik Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Türkiye Ulusal Ajansı projelerinin geliştirilmesi, mali destek programlarına başvuru yapılması ve uygulanması		Kısa Vade
Strateji VI Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi	Eylem 3 Pansiyonculuk ve Turizm İşletmelerinde Sunulan Hizmet Kalitesi Eğitim Yoluyla Arttırılması	Çermik gastronomi ürünlerinin pansiyonlarda, restoranlarda ve konaklama tesislerinde sunumunun orijinaline uygun bir şekilde yapılması için eğitimlerin organize edilmesi		Kısa Vade

Destekleyici Strateji	Destekleyici Eylem	Mekansal Plan	Sorumlu	Zaman
Strateji VI Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi	Eylem 3 Pansiyonculuk ve Turizm İşletmelerinde Sunulan Hizmet Kalitesi Eğitim Yoluyla Arttırılması	Pansiyonculuk yapan kişilere girişimcilik, temel konaklama hizmetleri ve servis hizmetleri konusunda eğitim verilmesi		Kısa Vade
Strateji VI Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yerel Farkındalığın Geliştirilmesi	Eylem 4 Turistlere yönelik yöresel nitelikte ürün üretimi yapacak insan gücünün yetiştirilmesinin sağlanması	Dokumacılık, culfacılık gibi yöreye özgü el sanatlarının canlandırılması ve dokuma tezgahlarının görsel olarak ilgi çekici mekânlara taşınarak bu kişilerin aynı zamanda turistlere dokuma deneyimi yaşatmaları konusunda eğitim verilmesi		Kısa Vade

Destekleyici Strateji	Destekleyici Eylem	Mekansal Plan	Sorumlu	Zaman
Strateji VII İş Birliğinin Sağlanması ve Teşvikler	Eylem 2 Turizmin İller ve İlçeler Arası İşbirlikleri İle Desteklenmesi	Çüngüş İle Turizm Odaklı İşbirliği Yapılması		Orta Vade
Strateji VII İş Birliğinin Sağlanması ve Teşvikler	Eylem 3 Özel Sektör İle İşbirliği	Çermik Güçbirliği AŞ		Orta Vade
Strateji VII İş Birliğinin Sağlanması ve Teşvikler		EHHTA'ya Üye Olunması		Kısa Vade

4. TERMAL TURİZM MASTER PLANI STRATEJİLERİNİ DESTEKLEYİCİ ÖNERİLER

4. TERMAL TURİZM MASTER PLANI STRATEJİLERİNİ DESTEKLEYİCİ ÖNERİLER

4.1. Hedef Gruplar

Turizmin geliştirilmesi için, turizmin çeşitlendirilmesi, homojen grupların tanımlanması yoluyla kategorilere ayrılması ve potansiyel piyasaların belirlenmesi yol gösterici olmaktadır.

Turist pazarında derin küresel değişikliklere yol açan trendlerden biri de yeni yaşam akımlarıdır. Turistler giderek faaliyetlere ve deneyimlere yönelmektedir. Turist talebi son yıllarda karmaşık ve mikro-segmentli hale gelmiştir.

Bu durum göz önüne alındığında hizmet sağlayıcılarının turizm ürünlerini yeni hedef kitlelere değer yaratmaya odaklanarak yeniden organize etmeleri gereklidir. Bu yaklaşım, turistlerin motivasyonlarına bağlı olarak ihtiyaçlarına mümkün olduğunca yanıt verilmesini ve genel memnuniyetin korunmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, turist segmentasyonu, turizm endüstrisinin turist profili, motivasyonları, beklentileri ve tercihlerinin bilinmesi açısından turizm sektörünün paydaşları için önemli bir faktördür, paydaşlara ürün ve aktivite üretme konusunda çerçeve sağlamaktadır.

Hem söz konusu bu segmentlerin özellikleri hem de Çermik ilçesinin doğal, kültürel ve jeolojik varlıkları göz önüne alındığında, ilçe turizmi için öncelikli gruplar, dört grupta sınıflandırılarak tanımlanabilir. Sınıflandırılan hedef gruplar şu şekildedir:

1. Termal Turizm ve İnanç Turizmi 'ne Beraberce İlgili Duyabilecekler
2. Doğa & Macera Sever Turist
3. Kültür Turisti
4. Gastronomi Turisti

Termal Turizm ve İnanç Turizmi 'ne Beraberce İlgili Duyabilecekler

Çermik'in köklü bir tarihi olan zengin jeotermal kaynakları ve Diyarbakır'ın merkez, Eğil ve Ergani'deki inanç turizmi odakları Çermik Turizmi için ideal turist grubunu tanımlamaktadır.

Bu grup ağırlıklı olarak orta yaş ve üzeri olarak tanımlanabilir. Çermik'e sadece termalden yararlanmak için sağlık nedenleri ile gelebileceği gibi tatil amaçlı olarak da gelebilir.

Termal otellerde konaklayacak birincil grup olarak düşünülmüştür. Uzun süre kalır. Gelir seviyesine göre hediyelik eşya satın alabilir, ilçenin zengin gastronomik değerlerini lokantalarda deneyimleyebilir ve Çermik'in yerel ürünlerinden evi için satın alabilir.

Doğa & Macera Sever Turist

Sinek Çayı, Gelincik Dağı, Şelaleler Bölgesi ve Fırat Kıyısı beraberce düşünüldüğünde Çermik doğa turizmi açısından zengin bir envantere sahiptir. Bu yerlerde trekking, yamaç paraşütü ve tandem, kaya tırmanışı, dağ bisikleti, via ferrata, kano ve rafting, yelken, motokros ve offroad gibi macera turizmi deneyimleri yapılabilir. Ayrıca Şelaleler Bölgesi ve Gelincik Dağı bölgesi ayrıca sadece doğal güzellikleri için görülecek yer niteliği taşıyor.

Bu turist profili genç ve orta yaş grubu ağırlıklıdır.

Termal otellerde kalabileceği gibi termal dışı tesisleri de tercih edebilir. Gelir seviyesine göre doğa ve macera konuları ağırlıklı olmak üzere harcama yapabilir.

Kayaaltı Sığınağı

Kültür Turisti

Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı bu turist grubunun ilgisini çekecek en önemli turistik değerdir. Çermik Çarşısı ve Çermik'in zengin gastronomik değerleri ile desteklenecektir.

Çüngüş'ün turizm değerlerinin geliştirilmesi ile Çüngüş ve Çayönü Höyüğü başta olmak üzere Ergani yakın çevrede, kültür turistinin ilgisini çekebilecek odaklardır.

Güneyde Diyarbakır – Hasankeyf – Mardin – Şanlıurfa'da oluşmuş kültür turizmi ve Batı'da Nemrut kültür turisti profilinin Çermik çevresindeki rotalarını oluşturur.

Bu turist profili; termal, inanç, doğa ve macera turistlerinden farklı özellikler gösterir. Her yaş grubundan ve demografik yapıdan aile ya da arkadaş grubu şeklinde topluluklardan oluşabileceği gibi bireysel seyahat edenler de bulunur.

Çermik'in mevcut otel kapasitesi bu turist grubunu ağırlamak için yetersizdir. Bu gruba dahil bireylerin gelir seviyesi genellikle yüksektir. Konaklama, yeme & içme ve hediyelik eşya için harcama yaparlar.

Gastronomi Turisti

Daraklık

Çermik biber, patlıcan, domates gibi sebzeleri; nar, incir, armut gibi meyveleri; doğal beslenen hayvanları ve kuru yiyecekleri ile yemek hammaddesi konusunda oldukça zengindir. Sohbetlerde masalarda eşlik eden, ceviz, cevizli sucuk, incir ve meyve kuruları bu zenginliğin bir diğer göstergesi. Çermik Biberi ile özel olarak pişirilen daraklık ise Çermik'e özel bir lezzet olarak coğrafi işareti alınacak bir değer.

Yöresel Ürünler

Bu lezzetlerin sunulacağı lokanta ve otellerin oluşmasının ardından Çermik gastronomi turisti profilinin ilgi duyacağı bir yer haline kolayca gelebilir.

Bu turist grubu genellikle orta ve orta üzeri yaş grubuna dahildir. İyi yemek için kimi zaman yolunu 50-100 km değiştirebilmektedir. Lokantalara ve yiyecek satın almaya para harcamayı sever.

Boğazkere Üzüümü

4.2. Gezi Rotası Önerileri

Çermik ilçesinin doğal, kültürel ve jeolojik varlıkları dikkate alınarak, termal turizmin sürdürülebilirliği çerçevesinde hedef grupları belirlenmiştir. Belirlenen hedef gruplarının ilgi ve tanımlarına uygun olarak ilçedeki destinasyonlar ve ilçenin etkileşimde bulunduğu çevre destinasyonlar gruplandırılmıştır. Hedef gruplar ve destinasyonlara göre oluşturulan kriterler ile 3, 5 ve 7 günlük gezi rotası önerileri oluşturulmuştur.

TERMAL TURİZM VE İNANÇ TURİZMİ 'NE BERABERCE İLGİ DUYABİLECEKLER

Bu turist profilinin konaklama için termal otelleri kullandığı kabul edilmiştir. Çermik'i termali nedeniyle seçen kitledir.

3 Günlük Tur

1. Gün: Otele yerleşme. Akşamüzeri Çermik Çarşısı
2. Gün: Sinek Çayı'nda yürüyüş ya da Fırat Kıyısı
3. Gün: Göze ve Hamambaşı

5 Günlük

1. Gün: Otele yerleşme. Akşamüzeri Çermik Çarşısı
2. Gün: Sinek Çayı'nda yürüyüş & Şelaleler Bölgesi
3. Gün: Ergani, Eğil ve Diyarbakır inanç turizmi odakları
4. Gün: Otelde dinlenme
5. Gün: Göze ve Hamambaşı

7 Günlük

1. Gün: Otele yerleşme. Akşamüzeri Çermik Çarşısı
2. Gün: Sinek Çayı'nda yürüyüş & Şelaleler Bölgesi
3. Gün: Ergani, Eğil ve Diyarbakır inanç turizmi odakları
4. Gün: Otelde dinlenme
5. Gün: Nemrut & Fırat Kıyısı gezisi
6. Gün: Otelde dinlenme
7. Gün: Göze ve Hamambaşı

KÜLTÜR TURİSTİ

Mevcut Güney Turları ve Kuzey Aksının Yaratılması

Mevcut durumda Çermik'in güneyinde; Diyarbakır, Hasankeyf, Midyat, Mardin ve Şanlıurfa'nın dahil olduğu bir turizm hareketi bulunuyor. Çermik'in bu kültür turizmi hareketine dahil olması Sinek Kayaaltı Sığınağı'nın hak ettiği değere uygun olarak geliştirilmesi ve tanıtılması; çevresindeki Diyarbakır ilçeleri Çüngüş ve Ergani ile güçlü bir turizm birliği ve kuzeydeki diğer (Elâzığ, Kemaliye, Tunceli) turistik odaklarla iş birlikleri yapılarak sağlanabilir. Bu iş birliğinin sonuçları ile iyileştirilecek turizm odakları ve tanıtım sonrası olası kültür turlarından bazıları aşağıda listelenmiştir.

3 Günlük

1. Gün: Diyarbakır Havalimanına iniş. Diyarbakır gezisi. Ergani Çayönü ve Meryem Ana'nın ardından akşamüzeri Çermik'te otele yerleşme.
2. Gün: Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı ve Çermik Çarşısı, Göze.
3. Gün: Sabah 03:00'te otelden ayrılma. Nemrut'ta gün doğumu ve Nemrut destinasyonları. Öğlen Şanlıurfa'da yemek. Göbeklitepe ve Şanlıurfa'nın ardından Şanlıurfa Havalimanı'ndan dönüş.

Bu tur aşağıdaki şekilde seçeneklerle geliştirilebilir:

Şanlıurfa'ya geliş Diyarbakır'dan dönüş olarak.

Ya da Elâzığ Havalimanı'na iniş ardından Harput ve Elâzığ gezisini takiben termal otele yerleşme seçeneği ile Elâzığ'a geliş ardından Diyarbakır'dan dönüş.

Kuzey ve Güney Turizm Hareketleri

Çermik'in güneyi Diyarbakır – Hasankeyf – Mardin – Şanlıurfa, batısı Nemrut kültür turlarına ev sahipliği yapmaktadır.

Çermik'in kuzeyinde ise Elâzığ'daki Hazar Gölü Elâzığ ve Diyarbakırlıların gününbirlik turistik etkinliklerine konu olmaktadır. Harput bir turistik odak olarak ülke ölçeğinde bilinirliğe sahiptir. Daha kuzeyde ise Kemaliye ve Tunceli Munzur son yılların ilgi çeken görülecek yerleri arasındadır.

Bu turlar Elâzığ Havalimanı'ndan kuzeye ya da Erzincan Havalimanı'ndan güneye doğru yapılmaktadır.

Güneydeki turlarla kuzeydeki turların tümüyle birbirlerinden kopuk hareket ediyor olması Çermik'in en güçsüz yanlarından birisidir. Bir yandan turizm altyapısında hızlı bir gelişim sağlanacak öte yandan eldeki değerlerin farkındalığı yaratılacaktır. Tüm bunları yaparken hem kuzeydeki hem de güneydeki turlara eklemenecek gezi rotaları geliştirilmesi önemli olacaktır.

Nemrut'a En Yakın Termal Turizm Bölgesi

Çermik, Nemrut'a en yakın termal turizm bölgesidir. Saltepe (Çermik) – Geçit (Adıyaman) arasında mevcutta çalışan bir feribot sistemi bulunuyor. Çermik merkezle Saltepe bağlantısının güçlendirilmesi sonrası termal otellerde kalan turistlerin Nemrut'a ulaşımı 2 saatin altına düşecektir. Şanlıurfa'dan erişimin 2 saat 45 dakika olduğu düşünüldüğünde Çermik önemli bir avantaj yakalayabilir. "Nemrut'a En Yakın Termal Turizm Bölgesi" teması ile oluşturulacak gezi rotaları ilçe turizmi geliştirecektir.

Çermik ve Çevresi

4.3. Turizm Deneyimi Önerileri

DAĞ TURİZMİ

Dağ Turizmi, tanımlanmış ve sınırlı bir coğrafyada yer alan bir tür turizm deneyimidir. Kendine özgü doğası ve kendine has özellikleri olan tepeler veya dağlar gibi belirli manzara, topografya, iklim, biyolojik çeşitlilik (flora ve fauna) içeren alanlarda yapılmaktadır. Çok çeşitli açık hava eğlence ve spor aktiviteleri içermektedir. Kış mevsiminde kayak vb. kış sporları için olanak sağlayan bir turizm deneyimiyken, sonbahar ve ilkbahar aylarında da doğa deneyimlerine olanak sağlamaktadır.

İlçenin kuzeybatısında Gelincik dağı, kuzeydoğusunda Karababa dağları, güneyinde Petekkaya sırtları ve Karacadağ volkanından çıkan lavların kuzey sınırında yer alan tepelik alanlar ile doğusunda ilçeyi Ergani ovasından ayıran az yüksek tepelik alanlar bulunmaktadır. İlçe; topografyası, biyolojik çeşitliliği ve sahip olduğu manzaralar ile dağ turizmi deneyimi için oldukça elverişlidir.

EKOTURİZM

Ziyaretçinin temel motivasyonunun doğa olduğu bir turizm aktivitesidir. Biyolojik ve kültürel çeşitliliği bilinçli olarak gözlemlemeyi, öğrenmeyi, keşfetmeyi deneyimlemek ve ekosistemin bütünlüğünü koruma, yerel halkın refahını artırma tutumunu içermektedir. Ekoturizm; biyolojik çeşitliliğin, doğal çevrenin korunmasına yönelik farkındalığı arttıran ve hem yerel halk hem de ziyaretçiler arasında kültürel varlıklar ve ekosistem üzerindeki olumsuz etkileri en aza indiren bir turizm deneyimidir.

İlçe sahip olduğu doğal değerleri ile biyolojik çeşitlilik ve güzel manzaralar barındırmaktadır. İlçede Şeyhandede Şelalesi, Sinek Çayı Şelalesi ve Yabanardı Şelalesi yer almaktadır. Şelaleler ve çevresi zengin flora ve faunası ile ekoturizm deneyimine olanak sağlamaktadır.

Aynı zamanda bölgede yetişen (Diyarbakır'ın Ergani, Çermik ve Çüngüş ilçeleri) Dicle koruğu (*Rosularia blepharophylla* Egli) ve sadece Çermik ilçesinde yetişen Kabamayası (*Ajuğa xylorrhiza*) bitkileri koruma altında olan bitkidir. Dik kayalık habitatları tercih eden bitkileri çoğunlukla ilçenin Petekkaya, Sinek ve Şeyhandede mahallelerinde gözlemlemek mümkündür.

GASTRONOMİ TURİZMİ

Yerli ve yabancı turistlerin gastronomik ürünleri tatması, yeni deneyimler elde etmesi ve bu deneyimi yaşarken konaklama, transfer gibi turizm faaliyetlerini kullanıyor olması sonucu yapılan turizm çeşididir.

Çermik mutfağı ise oldukça zengindir ve etin önemli bir yeri vardır. Dağlarda beslenen hayvanların etleri oldukça lezzetlidir. Küçükbaş hayvanların sırt kısmı ve Çermik biberi ile yapılan Daraklık ve Çermik Tava gibi et ile yapılan yemekleri bulunmaktadır. Aynı zamanda zengin ve lezzetli çeşitlerden oluşan kahvaltıları da bulunmaktadır.

Çermik'te ilçeye özgü aroma ve tadı bulunan birçok sebze ve meyve yetişmektedir. Armut, Boğazkere üzümü, Çermik biberi, domates, incir, menengiç, patlıcan ve nar gibi sebze meyveler bolca yetişmektedir. Ceviz, fıstık, kuru incir, kuru üzüm, pestil, peynir, sucuk ve sumak gibi Çermik'in lezzetli ürünleri de mevcuttur.

Mutfağı ve yetişen sebze meyveleri ile gastronomi turizm deneyimi için olanaklar sunmaktadır.

GERİATRİ TURİZMİ

İleri yaş turizmi olarak tanımlanan geriatri turizmi; yaşlı bakımı hizmetleri, meşguliyet turları, engelliler için özel bakım ve gezi turlarını içermektedir.

Çermik geriatri turizmine, sahip olduğu şifalı termal kaynakları ile uygun bir ilçedir. Geriatri turizminde, kaynakların uygun debi-sıcaklıkları ve iyileştirici fiziksel kimyasal bileşenleri ile Hamambaşı mevki ön plana çıkmaktadır.

İNANÇ TURİZMİ

İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına; dini inançlarını gerçekleştirmek, inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları turistik amaçlı gezilerin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesidir.

Köklü bir tarihi geçmişi olan Çermik tarih boyunca; Araplara, Ermenilere, Süryanilere, Kürtlere, Türklere, Yahudilere ve Zazalara ev sahipliği yapmıştır. Çermik'te farklı dinlere ait yapılar bulunmaktadır. İlçede bulunan; Çarşı Cami, Çeteci Abdullah Paşa Medresesi, Hanbaşı Cami, Kilise, Sinagog ve Tekke inanç turizmini destekleyen önemli destinasyonlardır. Aynı zamanda ilçeye yaklaşık 1 saat uzaklıkta bulunan; Huri, Mitanni, Urartu, Asur, Med, Pers, Roma İmparatorluğu ile Büyük Selçuklular gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapan Eğil ilçesinde, Peygamber kabir ve türbeleri yer almaktadır. Bu bağlamda Çermik ve çevresinde bulunan değerler inanç turizmi deneyimi açısından oldukça zengindir.

KONGRE TURİZMİ

Kongre turizmi ziyaretçilerin belirli bir profesyonel ve/veya bir toplantıya katılmak amacıyla işyerleri ve ikametgahları dışındaki bir yere iş amacıyla seyahat etmeleridir. İş turizminin temel bileşenleri toplantılar, etkinlikler, eğitim programları ve sergilerdir. İş turizmi bağlamında "Buluşmalar Endüstrisi" terimi; bu tür sektör faaliyetlerini içermektedir. İş turizmi, aynı seyahat sırasında başka bir turizm deneyimi ile de birleştirilebilir.

Çermik Hamambaşı mevki yapılan planlama ile yatırımcıların büyük kapasiteli otel yapmalarına uygun yer haline gelmiştir. Kongre merkezi için de uygun alan bulunmaktadır. İş turizmi kapsamında gelen ziyaretçiler toplantı ve etkinliklerini gerçekleştirdikten sonra; termal kaynaklardan faydalanarak dinlenirken, Çermik'in doğal ve kültürel zenginliğinin bulunduğu destinasyonları da ziyaret edebilir. Birden fazla turizm deneyimi sunan ilçe, iş turizmi ve onu destekleyen turizm deneyimlerine olanak sağlamaktadır.

JEOTURİZM

Jeoturizm, doğa korumacılığı ile birlikte doğa eğitiminin de yapılabildiği, ekonomik gelir sağlanabilen, son yıllarda hızla yaygınlaşan sosyal bir turizm deneyimi türüdür. Doğal ortamlara, jeolojik ve jeomorfolojik oluşumları görmek ve tanımak için yapılan seyahatleri ifade eder. Doğaya nispeten daha az rahatsızlık veren turizm tipidir ve sürdürülebilir yerel kalkınma için önemli

bir kaynaktır. Jeolojik kaynak değerler (Jeositler) bilimsel ve eğitimsel değer taşımaları yanında görsel ve kültürel değere de sahiptir. Jeoturizm geliştikçe, Dünya için yeni bir kavram olan Jeopark kavramının içinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Dünyadaki jeoturizm etkinliklerinin büyük bir çoğunluğu Jeoparklarda yapılmaktadır.

Güneydeki Arap bloku ile kuzeydeki Anadolu bloğunun karşılaşma sahasında bulunan Çermik civarı, tektonik bakımdan oldukça faal bir bölgede yer almaktadır. Çermik çevresi genel olarak Güneydoğu Anadolu Kenar Kıvrımları Tektonik Birliği içerisinde, jeolojik ve tektonik yönden önemli bir bölgede yer almaktadır. Üst Kretaseden Kuaternere kadar gerçekleşen jeotektonik olaylar hem bölgenin hem de Türkiye'nin tektonik çehresinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Bölgede bulunan platoların üzerinde yer aldığı dağlar, üst seviyelerdeki düzlüklerden itibaren özellikle fay hatlarının bulunduğu yerlerde dik ve dike yakın eğimlerle etek kısımlarına dönüşmektedir. Bu durum özellikle Çermik'in batısında, Gelincik Dağı'nın, Sinekköy ile Genceli arasındaki doğu yamaçları boyunca belirgin olarak görülmektedir.

Çermik ve çevresinin sahip olduğu jeolojik ve tektonik yapı; jeoturizm deneyimi seven ziyaretçiler için ilgi çekici olmaktadır.

KIRSAL TURİZM

Kırsal Turizm, ziyaretçinin deneyiminin geniş bir yelpazeye sahip olduğu bir turizm deneyimi türüdür. Genellikle doğaya dayalı faaliyetler, tarım, kırsal yaşam tarzı /kültürü, olta balıkçılığı ve gezileri içermektedir. Kırsal Turizm faaliyetleri; düşük nüfus yoğunluğuna, tarım ve ormancılığın hakim olduğu peyzaj ve arazi kullanıma ve geleneksel sosyal yapı ve yaşam tarzına sahip, kentsel olmayan (kırsal) bölgelerde gerçekleştirilmektedir.

İlçenin köylerinin sahip olduğu kırsal yaşam tarzı, kültürü, yöresel ürünleri ile kırsal turizm deneyimine olanak sağlamaktadır. İlçe sınırlarında yer alan Fırat nehri, Sinek Çayı ve birçok göleti de bu turizm deneyimini desteklemektedir. Ziyaretçiler farklı kültürleri gözlemlerken, kırsalın sunduğu tabiatı gezilerle keşfedebilecektir.

KÜLTÜREL TURİZM

Doğal ve tarihsel kültür varlıklarını, kültürel etkinlikleri ve güncel sanat eserlerini, kültür sanayilerinin sonuçlarını, bazı sosyo-ekonomik olguları turistik bir ürün biçiminde gezginlerin hizmetine sunan bir turizm anlayışıdır. Yalnızca tarihsel olanı değil, günceli de kapsamaktadır.

Bölgede geçmişten bugüne gelen birçok kültürel değer bulunmaktadır. Çermik Beyler Sarayı, Çermik Kalesi, Haburman Köprüsü, Karakaya Hanı, Nişnik Köprüsü, Saray Hamamı, Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı, Sinek Köprüsü, Toplu Köyü Su Sarnıçları ve Antik Taş Ocağı, Karamusa Köyü Kaya Mezarları, Karatepe Höyüğü, Goma Hesena Yerleşim Yeri ile zengin tarihi ve kültürel mirasını ortaya koymaktadır. Hamamı, hanı, kalesi, sarayı, köprüleri kaya mezarları, çeşmeleri, eski yerleşimleri ve Anadolu'nun bilinen en eski sürek avı resimlerinin bulunduğu Kayaaltı Sığınağı ile kültür turizmi deneyimine olanak sağlamaktadır.

MACERA TURİZMİ

Çeşitli spor disiplinlerinin turizm faaliyeti olarak uygulanması ile ortaya çıkmış alternatif bir turizm deneyimidir. Turizm amaçlı sportif faaliyette bulunacak turizm işletmelerinde aranacak nitelikleri belirlemek, faaliyetin güvenli biçimde sürdürülebilmesi için önlemleri almak, denetlemek ve turizmin çeşitlendirilmesini geliştirmek için 2011 yılında 'Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetler' yönetmeliği de yayınlanmıştır.

Sinek Çayı, Gelincik Dağı, Şelaleler Bölgesi ve Fırat Kıyısı ve topografyası beraber düşünüldüğünde Çermik doğal kaynaklar açısından zengin bir envantere sahiptir. Bu yerlerde trekking, yamaç paraşütü ve tandem, kaya tırmanışı, dağ bisikleti, via ferrata, kano ve rafting, yelken, motokros ve offroad gibi macera turizmi deneyimleri yapılabilir.

SU TURİZMİ

Deniz ve akarsu gezintisi, yatçılık, kürek çekme ve denizcilik gibi turizm faaliyetlerini ifade eden bir turizm deneyimidir. Göller, nehirler, göletler, akarsular, yeraltı suları, su kaynakları, mağara suları ve geleneksel olarak gruplandırılmış iç sulak alanlar gibi su ile ilgili deneyimlere olanak sağlayan birçok alanda su turizmi yapılabilir.

İlçede Fırat Nehri, Göz Suyu, Kızılçubuk Çayı ve Sinek Çayı yer almaktadır. Fırat nehri ilçenin batısından geçmektedir. Nehir Çermik ile Adıyaman'ın ilçesi Gerger arasında sınır oluşturmaktadır. Doğan köyü (Kömürcüler) sınırlarında yer alan Atatürk Baraj Havzası yaz aylarında durgun su yapısıyla Motonotik (Offshore) yarışları ve Air race sporları için uygundur.

TERMAL TURİZM

Termomineral su banyosu, soluma, içme, çamur banyosu gibi etkinliklerinin yanında fizik tedavi, iklim kürü, egzersiz, rehabilitasyon, diyet, psikoterapi gibi tedavi türlerinin birleştirilmesiyle oluşan turizm deneyimidir. Tedavinin yanında termal sularda rekreasyon ve eğlence aktivitelerini de içermektedir.

Çermik ilçesi sınırları içerisinde Hamambaşı mevkiinde bulunan Melike Belkis Kaplıcaları, tedavi özellikleri ve niteliği bakımından en iyi kaplıcalardan biri olup tarihin çok eski dönemlerinden beri bilinmektedir. Hamambaşı mevkiinde dört mevsim hizmete açık olan Büyük Paşa ve Küçük Paşa adı verilen tarihi hamamları bulunmaktadır. Bölgede kaplıcalardan yararlanıp, vakit geçirecek konaklama ve yeme-içme tesisleri mevcuttur. İltihaplı romatizma, nevrit, polinevrit, çocuk felci, kadın hastalıklarında ve üst solunum yolları enfeksiyonu tedavisinde olumlu etkisi görüldüğü belirtilen kaplıcalar termal turizm deneyimine olanak sağlamaktadır.

5. SONUÇ

6. SONUÇ

Çermik ilçesi için mevcut durum analizleri (doğal ve kültürel değerler, turizm sektörü, altyapı ve sosyal sermayenin analizi) yapılmış olup eksik verilerin tamamlanması ve güncel verilerin edinilmesi için saha çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Çermik turizmi ile ilgili görüşmeler ve paydaş toplantıları yapılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlanmasını etkileyecek kurum ve kişiler ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş, görüş ve önerileri alınarak rapor çalışması tamamlanmıştır.

Yapılan analiz çalışmaları ve paydaş toplantıları sonunda, master plan stratejilerinin ortaya koyulması için anahtar konular belirlenmiştir. Belirlenen anahtar konular; bölgenin ve turizm aktörlerinin sorun ve ihtiyaçlarının özeti ile beklentilerini içermektedir. 12 anahtar konudaki kavramlar üzerine, termal turizm odaklı stratejiler temellendirilmiştir. TRC2 Diyarbakır Şanlıurfa Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nda yer alan "Büyüyen ekonomisi ve yükselen yaşam kalitesi ile Ortadoğu'nun yeni çekim merkezi Diyarbakır-Şanlıurfa Bölgesi" vizyonu ile "Turizmin Geliştirilmesi ve Bölge Ekonomisi İçindeki Payının Artırılması" hedefi doğrultusunda stratejiler belirlenmiştir. Çermik Kaymakamlığı, Çermik Belediyesi, Karacadağ Kalkınma Ajansı ve ilgili paydaşlara; Çermik Kaymakamlığı'nda yapılan sunum sonrasında 8 adet strateji kesinleştirilmiştir. Stratejilerin çizdiği yolda atılması gereken adımları belirlemek için eylem planı oluşturulmuştur. Eylem planında kendi içinde farklı stratejilere bağlı toplam 56 eylem bulunmaktadır.

Belirlenen eylem planını hayata geçirmek için uygulanması gereken 50 adet proje oluşturulmuştur. Projelerden her biri, bir veya birden fazla eylem tarafından desteklenmektedir. Projeler; termal turizm odaklı turizm çeşitliliğini ve turizm sektöründeki sürdürülebilir gelişmeyi arttırmak için Çermik geneline ve destinasyonlara özel planları, etkinlik/festival önerilerini, yereldeki eğitim faaliyetlerini, markalaşma faaliyetlerini, koruma statüsü önerilerini ve çeşitli iş birliklerini kapsamaktadır.

Mekansal Projeler
Haritası

Çermik Termal Turizm Master Planı kapsamında, stratejileri desteklemek için öneriler de oluşturulmuştur. Öneriler; hedef gruplar, gezi rotaları ve turizm deneyimleri olmak üzere 3 ana başlıkta toplanmıştır.

Çermik için 4 adet hedef grup önerisi oluşturulmuştur. Bunlar: “Termal Turizm ve İnanç Turizmi”ne Beraberce İlgili Duyabilecekler”, “Doğa ve Macera Sever Turist”, “Kültür Turisti” ve “Gastronomi Turisti”dir.

Belirlenen hedef gruplarının ilgi ve tanımlarına uygun olarak ilçedeki destinasyonlar ve ilçenin etkileşimde bulunduğu çevre destinasyonlar gruplandırılmıştır. Hedef gruplar ve destinasyonlara göre oluşturulan kriterler ile 3, 5 ve 7 günlük gezi rotası önerileri oluşturulmuştur.

Termal odaklı turizmin sürdürülebilirliğini ve turizm çeşitliliğini arttırmak için 12 adet turizm deneyimi önerilmiştir. Bu turizm deneyimi türleri açıklanarak Çermik'in taşıdığı potansiyeller ve deneyim türlerinin yapılmasına elverişli alanlar belirlenmiştir.

Çermik'in termal odaklı turizminin planlanmasını amaçlayan bu master plan raporu, bu bağlamda yapılan mevcut durum analizleri ve ortaya konulan stratejiler, eylem planı, proje fikirleri ve stratejileri destekleyen öneriler ile amacına ulaşmıştır.

- Ahipaşaoğlu, S., & Çeltek, E. (2006). Sürdürülebilir Kırsal Turizm, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Akbulut, G. (2010). 'Türkiye'de Kaplıca Turizmi ve Sorunları'. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s. 1.
- Akkuş, İ. (2005). Türkiye Jeotermal Kaynakları Envanteri, Ankara, MTA Yayınları.
- Akova, İ. (1998). 'Türkiye'de Turizm Sektörünün Olanakları ve Ekonomik Fonksiyonları'. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, s. 6.
- Arasıl, T. (1991). 'Termal Suların Sağlık Alanında Kullanımı'. Anatolia Dergisi, ss. 17-18.
- Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (1997), s. 6.
- Aslan, Z. (1994). Türkiye'de Termal Turizmi Arz ve Talebi. Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı.
- Aydoğan, F. (1999). Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Sosyo-ekonomik ve Kültürel Yapının Aileye Etkileri, Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Ankara, Van Valiliği Yayınları.
- Başkaya, Z. (2015). 'Coğrafi Etmenler ve Termal Turizm Potansiyeli Açısından Çermik (Diyarbakır) Kaplıcalarının Değerlendirilmesi'. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume, s. 10.
- Belli, O. (2005). 'Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Yeni Keşifler: Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı Resimleri'. Arkeoloji ve Sanat.
- Balanis, C. A. (2013). Anten Teorisi Analiz ve Tasarım, Nobel Yayınları (3. Baskı), Wiley.
- Çermik İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2019). Çermik Eğitim İstatistikleri, Çermik.
- Çetin, T. (2010). Termal Turizmin Başkenti Afyonkarahisar, Ankara, Beyazkalem Yayınevi.
- Daniels, D. J. (2010). EM Detection of Concealed Targets. Wiley Series in Microwave and Optical Engineering.
- Pozar, D. M. (1998). Microwave Engineering, John Wiley&Sons Inc.
- Cheng, D.K. (2006). Field and Wave Electromagnetics (2nd Edition), Syracuse University, Addison-Wesley Publishing Company.

- Kozaklı Jeotermal Yatırım Master Plan Etüdü (2000). Doğan Jeotermal, Ankara.
- Doğaner, S. (1998). 'Türkiye Turizm Ulaştırması'. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, s. 6.
- Doğaner, S. (1996). 'Türkiye'de Turizm Ulaştırması'. AKDITYK Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu Coğrafya Araştırmaları Dergisi, s. 4.
- DPT (2003). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2671, Ankara.
- Ulaby, F. T., Moore, R. K. & Fung, A. K. (1981). 'Microwave Remote Sensing Active and Passive, vol. 1'. Microwave Remote Sensing Fundamentals and Radiometry, Artech House Inc.
- GAP-BKİ (1994). GAP Bölgesi Nüfus Hareketleri Araştırması (Özet), Ankara.
- Kahraman Nüzhet (1991). 'Sağlık Turizmi Kapsamında Kaplıcalarımızın Yeri ve Önemi', Anatolia, Mart-Nisan 1991a, ss. 15-16
- Karabulut, Y. (1997). 'Türkiye'de Demiryolu Ulaşımı'. Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, 6, s. 163, Ankara.
- Çermik Termal Turizm Raporu (2012). Diyarbakır: Karacadağ Kalkınma Ajansı.
- Diyarbakır-Şanlıurfa Turizm Çalıştaylar (2014). Diyarbakır: Karacadağ Kalkınma Ajansı.
- TRC2 Bölgesi (Diyarbakır- Şanlıurfa) 2014-2023 Bölge Planı (2015). Diyarbakır: Karacadağ Kalkınma Ajansı.
- Karagülle, Z. (2002). 'Kaplıca Tedavisinde Termal, Mineralli ve Termomineral Sular'. Balneoloji ve Kaplıca Tıbbı, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi.
- Karakaş, A. & Alkış, M. (2015). 'Çermik İlçesi Kırsal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi'. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, s. 5.
- Karakuş, U. & Çetin, T. (2003). 'Jeotermal Enerjinin Kullanım Alanları ve Kırşehir Örneği'. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, s. 2.
- Ketin, İ. (1982). Genel Jeoloji, İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası.
- Koç, F. (2005). Türkiye Kaplıcaları, Ankara, Ümit Ofset Matbaacılık.
- Koçak, A. (1996). 'Kozaklı (Nevşehir) Jeotermal Alanının Su Kimyası ve Rezervuar Sıcaklığının İncelenmesi'. Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

- Duman, M., & Salman, A. O (2017). 'Designing a Vivaldi Fed Antenna for Passive Millimeter Wave Imaging System in Ka Band'. Journal of Electrical Engineering, 5 (6), ss. 340-343.
- Meşeli, A. (2005). 'Çermik ve Yakın Çevresinin Morfografik Özellikleri'. D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, s. 5.
- Soykan, F. (2000). 'Kırsal Turizm ve Avrupa'da Kazanılan Deneyim'. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, s. 2.
- Soylu, H. (2003). 'Türkiye'de Jeotermal Enerji Uygulamaları ve Kozaklı (Nevşehir) Örneği'. Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, s. 142.
- Swarbrooke, J. (1995). 'Sustainable Tourism And The Development And Regeneration of Rural Regions in Europe:A Maketing Approach'. MED Campus, Seminar in Urban, Rural Cultural Tourism September 25-30 1995, İstanbul, Boğaziçi University Printing Office.
- Diyarbakır Tabiat Turizmi Master Planı (2019-2023) T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2016), Malatya XV. Bölge Müdürlüğü, Diyarbakır Şube Müdürlüğü, Diyarbakır.
- Dicle Koruğu (2019-2023) (2018). T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara 2018.
- Ulusal Su Planı (2019-2023) (2019). T.C Tarım ve Orman Bakanlığı, Ankara.
- Kaplıcalar İncisi Çermik (2013). T.C. Çermik Belediye Başkanlığı, Çermik Kaplıca Gazetesi ve Matbaası.
- Kaplıcalar Diyarı Çermik (2012). T.C. Çermik Kaymakamlığı, A Grafik Basımı, Diyarbakır.
- Çermik Kaplıcalar Diyarı (2014). T.C. Çermik Kaymakamlığı, İstanbul, Ege Reklam Basım.
- Stratejik Plan 2014 (2014). T.C. Çermik Kaymakamlığı.
- Onuncu Kalkınma Planı 2014 - 2018 (2013). T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, "Turizmi Teşvik Kanunu" Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Ankara 1982.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Turizmi ve Turist Sağlığı, Yatırımlar ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Yayınları No: 8, Ankara 1993.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye'de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. No: 1006, Ankara 1988.

Türkiye İstatistik Kurumu, 2013 yılı İstihdam ve İşsizlik İstatistikleri, Yayın ve Bilgi Dağıtım Daire Başkanlığı, (Erişim: 01.11.2010-10.12.2019).

Türkiye İstatistik Kurumu, 2018 yılı Nüfus ve Demografi İstatistikleri, Yayın ve Bilgi Dağıtım Daire Başkanlığı, (Erişim: 01.11.2010-10.12.2019).

Türkiye İstatistik Kurumu, 2018 yılı Sağlık ve Sosyal Koruma İstatistikleri, Yayın ve Bilgi Dağıtım Daire Başkanlığı, (Erişim: 01.11.2010-10.12.2019).

Türkiye İstatistik Kurumu, 2019 yılı Turizm İstatistikleri, Yayın ve Bilgi Dağıtım Daire Başkanlığı, (Erişim: 01.11.2010-10.12.2019).

Ülker, İ. (1986). 'Sağlık Turizmi ve Kaplıca Sularımızın Değerlendirilmesi'. Türkiye Turizm Bankası Turizm Yıllığı, Ankara, ss. 204-220.

Yüzbaşıoğlu, N. & diğerleri (1991). 'Türkiye'de Kaplıca Kullanımının Bugünkü Durumu', Anatolia, Mayıs-Haziran 1991, s. 17-18.

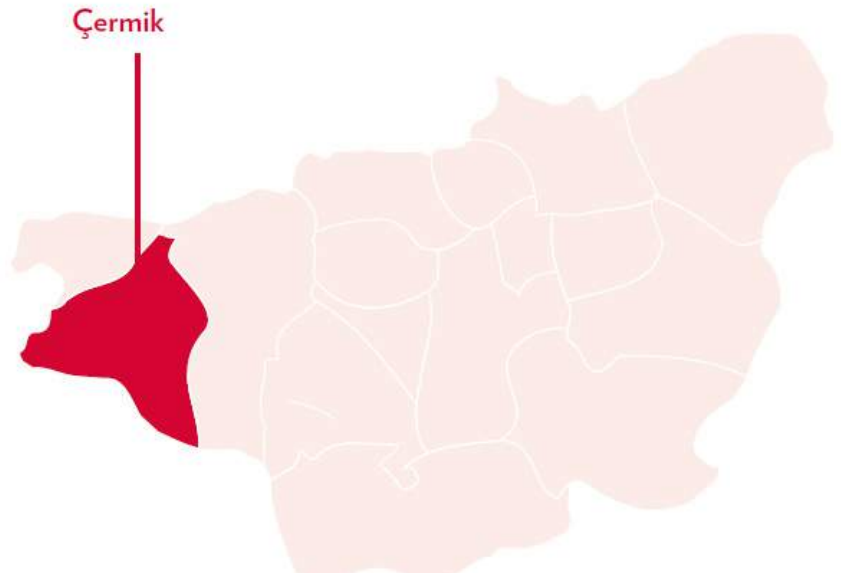

EK 1
MEVCUT DURUM ANALİZİ

EK 1 - MEVCUT DURUM ANALİZİ

PLANLAMA ALANI ANALİZİ COĞRAFİ KONUM

Çermik, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin orta kesiminde yer alan Diyarbakır ilinin bir ilçesidir. Diyarbakır'ın kuzeybatısında, 39 derece 27 dakika doğu boylamı, 38 derece 07 dakika kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Diyarbakır'a uzaklığı yaklaşık 86 kilometredir. İlçe kuzeyinde Çüngüş (Diyarbakır), doğuda Ergani (Diyarbakır), güneyde Siverek (Şanlıurfa) ve batıda Gerger (Adıyaman) ilçeleri ile çevrilidir.

FİZİKSEL VERİLER

Jeomorfolojik ve Topografik Veriler

Yüzölçümü 1.032 km², rakımı 710 metre olan ilçenin topografyası engebelidir. İlçenin kuzeyinde Maden dağları, kuzeybatısında Gelincik dağı, kuzeydoğusunda Karababa dağları, güneyinde Petekkaya sırtları ve Karacadağ volkanından çıkan lavların kuzey sınırında yer alan tepelik alanlar ile doğusunda ilçeyi Ergani ovasından ayıran az yüksek tepelik alanlar bulunmaktadır. Dağların yüksekliği kuzeyden güneye doğru azalmaktadır.

İklim Verileri

Çermik ilçesi karasal iklimin etkisi altındadır. Yazları sıcak ve kurak geçen ilçede, yağışlar genellikle ilkbahar mevsiminde görülmektedir. İlçe sonbahar ve kış mevsimlerinde Sibiryadan gelen yüksek basıncın, ilkbahar ve yaz mevsimlerinde ise genel olarak Basra Körfezi'nde meydana gelen alçak basıncın etkisi altında kalmaktadır. İlçede en yüksek sıcaklık değeri temmuz ayında, en düşük değer ise ocak ayında görülmektedir. Yıllık ortalama rüzgâr hızı 1.9 m/sn olup yapılan gözlemlere göre hakim esme yönü kuzeybatıdır.

Doğal bitki örtüsünü, genellikle otsu bitkilerin ağır bastığı bozkır bitkileri oluşturur. Bunlar ilbaharda kısa bir süre içinde yeşerip çiçeklenir, yağışların kesilmesiyle yaz başında kururlar. Çevredeki dağlar, yer yer meşe ormanlarıyla kaplıdır.

Jeolojik Yapı

Güneydeki Arap bloku ile kuzeydeki Anadolu blokunun karşılaşma sahasında bulunan Çermik civarı, tektonik bakımdan oldukça faal bir bölgede yer almaktadır. Genel olarak, yöredeki jeolojik birimler geniş alanlarda üst Kretase, Eosen, Miosen, Pliosen yaşta'dır. Güneydoğu Anadolu bölgesini orta Fırat ve Dicle bölümü olarak iki bölüme ayıran Karacadağ volkanından çıkan lavların kuzeye doğru en çok sokulduğu yer durumundaki Çermik ve çevresinde kayaç birimleri, otokton ve allokton birimler şeklinde iki gruptur.

Akarsular ve Göller

İlçenin önemli akarsuları; Sinek Çayı, Midye Çayı, Göz Suyu, Beylik Madrap Suyu ve Sinan Suyu'dur. İlçe yer altı suları bakımından da zengindir. Pek çok yerde küçük kaynaklara rastlanmaktadır. İlçenin kuzeyinden çıkan Sinek Çayı kuzeydoğudan gelen Şeyhan Çayı ile birleşerek güneybatıda Karakaya Köyü altında güneydoğudan gelen Kızılçubuk Çayı ile birleştikten sonra Fırat Nehrine dökülmektedir.

Fırat Nehri

Fırat, Güneybatı Asya'nın en uzun ırmağıdır. Başlangıç noktaları Ağrı Diyadin'den kaynaklanan Murat Nehri ve Erzurum Dumludağ'da kaynaklanan Karasu Nehri'dir. Türkiye'nin en verimli ve su potansiyeli en yüksek ırmağı olan Fırat nehri ilçenin batısından geçmektedir. Nehir Çermik ile Adıyaman'ın ilçesi Gerger arasında sınır oluşturmaktadır. Türkiye'de Fırat nehri üzerine 5 adet baraj kurulmuştur. Bu barajların toplam kurulu gücü 6.396 MW olarak hesaplanmıştır. Barajlardan 3 tanesi Türkiye'nin en büyük barajları arasında yer almaktadır. Fırat nehri üzerinde yer alan Atatürk Barajı'nın göleti ise ilçe sınırlarını da içine almaktadır.

Göz Suyu (Göze)

İlçede Hamambaşı mevkiindeki, "Göze" adı verilen kaynaktan doğan su bulunmaktadır. Su kaynağının etrafı yeşilliği ile görsel zenginlik sunmaktadır. Eysel bahçeleri sulamada kullanılan su, Haburman Köprüsü yakınlarında Sinek Çayı ile birleşmektedir. Melike Belkıs Kaplıcaları'na 5 dakikalık mesafede bulunan Göz Suyu ve çevresi ilçe halkı tarafından mesire alanı olarak kullanılmaktadır.

Halilan Göleti

Çermik'in yaklaşık 14 kilometre güneydoğusunda yer almaktadır. Sulama amacıyla DSİ X. Bölge Müdürlüğü tarafından 1984 yılında açılmıştır.

Kızılçubuk Çayı

İlçenin güneyinde yer almaktadır. Köylerden gelerek, Karakaya Köyü civarlarında Sinek çayı ile birleştikten sonra Fırat nehrine dökülmektedir.

Sinek Çayı

İlçenin kuzeyinden çıkan Sinek Çayı, kuzeydoğusundan gelen Seyhan Çayı ile birleşmektedir. Yaz ve kış aylarında debi farklılıkları görülmektedir. Güneybatıda Karakaya köyü altında, güneydoğudan gelen Kızılçubuk çayı ile birleştikten sonra Fırat Nehrine dökülmektedir. Özellikle yaz aylarında çayın etrafı mesire yeri olarak kullanılmaktadır.

TARİHÇE

Çermik, eski bir tarihi geçmişe sahiptir. En son 2005 yılında yapılan bilimsel araştırmalarda, ilçenin Sinek Çayı kaynağı yakınlarında keşfedilen Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı'ndaki kabartmaların günümüzden 15.000 ile 13.000 yıl öncesine (Üst Paleolitik ile Mezolitik Çağ) ait olduğu tahmin edilmektedir.

Çermik bölgesinin, İslamiyet'ten önce Azerbaycan ve Doğu Anadolu'da hüküm süren Arsaklı Devleti'nin (M.Ö. 66-M.S. 395), Alenik Eyaleti'ne bağlı bir sancak olduğu bilinmektedir.

H.z. Ömer döneminde İslam kumandanlarından Halid Bin Velid ile İyaz Bin Ganem'in 639 yılında Diyarbakır'ı fethi ile birlikte, Çermik de İslam topraklarına katılmıştır. 1185-1232 yıllarında Çermik'te hüküm süren Artuklular, günümüze Haburman Köprüsü ve Ulu Cami gibi tarihi eserler de bırakmışlardır.

Osmanlı Hükümdarı Yavuz Sultan Selim ile Safevi hükümdarı Şah İsmail arasında meydana gelen Çaldıran Savaşı'nda (1514) Şah İsmail'in yenilmesi ile Diyarbakır halkı Yavuz Sultan Selim'i, Diyarbakır'a davet etmiştir. Bunun üzerine Yavuz Sultan Selim 10 Eylül 1515 tarihinde Diyarbakır'a girmiştir. Diyarbakır halkı Osmanlı padişahını ve ordusunu sevinç gösterileriyle karşılamış ve Diyarbakır savaş yapılmadan Osmanlı birliğine katılmıştır. 1516 yılında Çermik Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.

Çermik Sancağı, idaresi özel bir şekilde bağlanan 8 sancaktan bir tanesidir. 1518 de tutulan ilk Osmanlı Tahrir Defterlerinde Diyarbakır Eyaletinin 12 Sancağı kayıtlıdır. Bunlar; Amid, Mardin, Sincar, Çemizgezdek, Urfa, Birecik, Siverek, Çermik, Ergani, Harput, Arapkir ve Kiği (Batı Bingöl) 1540 tarihli tahrir defterinde Diyarbakır Eyaletinde 15 Sancak ve 11 Ocaklık kayıtlıdır. Çermik bu 15 sancaktan biridir. Tanzimat'la (1939) Dirlik idaresi kaldırılıp, vilayetler kurulmuştur. 1871 tarihli Diyarbakır Salnamesi'ne (yıllık) göre Diyarbakır'ın idari teşkilatı, Amid Sancağı'na bağlı ilçeler; Siverek, Lice, Silvan, Resulyan, Erganimadeni ilçeleri şeklindedir. Çermik, Ergani Madeni ilçesine bağlı bir bucak merkezi olmuştur. 1883 tarihli Diyarbakır Salnamesi'nde Diyarbakır'ın idari teşkilatında önemli değişimler olmuştur. Elazığ il olduğundan Diyarbakır'dan ayrılmıştır. Ergani Madeni, sancak olmuş. Çermik'te ilçe teşkilatı kurulmuş ve Ergani Sancağı'na bağlanmıştır. Bu durum 20 Nisan 1924 yılına kadar devam etmiştir. 20 Nisan 1924 yılında çıkarılan Mülga Teşkilat-ı Esasî'ye Kanunu'nun (Anayasa) 89'uncu maddesi gereği sancaklar kaldırılmış ve idari teşkilatlanma vilayet, kaza, nahiye, kasaba ve köy şeklinde tespit edilmiştir. Bu değişikliklerle Çermik, Diyarbakır'ın ilçesi durumuna gelmiştir.

Çermik tarihi gelişimi içinde, kronolojik olarak tabloda verilen medeniyetlerin etki alanında kalmıştır.

Tarih	Dönem
M.Ö. 3500-1260	Hurri Mitanni Dönemi
M.Ö. 1260-775	Asurlular Dönemi
M.Ö. 775-736	Urartular Dönemi
M.Ö. 736-653	Asurlular Dönemi
M.Ö. 653-625	İskitler Dönemi
M.Ö. 625-550	Medler Dönemi
M.Ö. 530-331	Persler
M.Ö. 331-323	Büyük İskender
M.Ö. 323-85	Selevkoslar
M.Ö. 85-69	Armenia
M.Ö. 66-M.S. 395	Arsaklar
395-639	Roma Dönemi
639-661	İslam Devleti Dönemi
661-750	Emeviler
750-869	Abbasiler
869-899	Şeyhoğulları
899-930	Abbasiler
930-978	Hamdani
978-984	Büveyhoğulları
984-1085	Mervanioğulları
1085-1095	Selçuklular
1095-1142	İnaloğulları
1142-1185	Nisanoğulları
1185-1232	Artuklular
1240-1302	Anadolu Selçukluları
1302-1394	Artuklular
1394-1401	Timur (İlhanlılar)
1401-1420	Karakoyunlular
1420-1507	Akkoyunlular
1507-1516	Safeviler
15 Aralık 1516-1923	Osmanlılar Dönemi

Tablo 1 Çermik tarihi gelişimi içinde kronolojik olarak medeniyetler

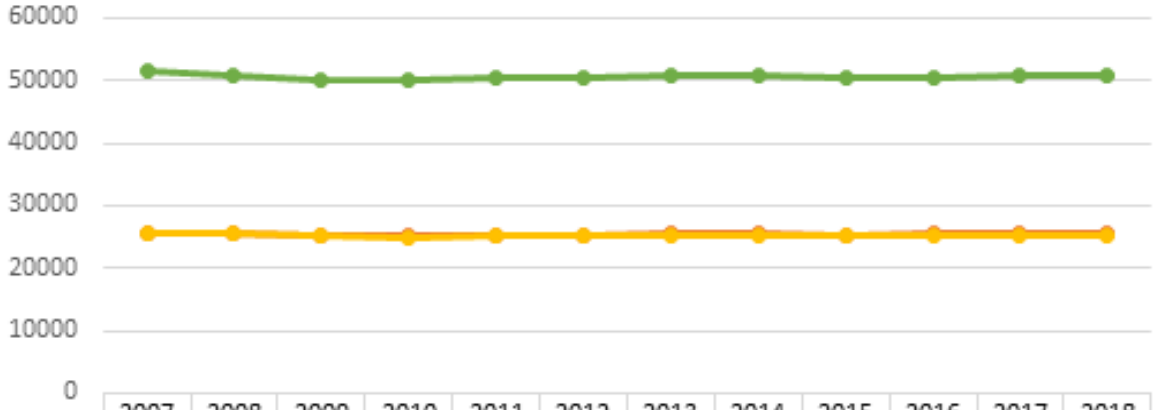
DEMOGRAFİK YAPI

Nüfus

2018 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre 3.768.205 olan TRC2 Düzey 2 Bölgesi'nin nüfusu 82.003.882 olan ülke nüfusunun %4,6'sını oluşturmaktadır.

1.732.396 kişi olan Diyarbakır nüfusunun %2,93'ünü 50.812 kişi ile Çermik ilçesi oluşturmaktadır. Çermik nüfusunun ise; 25.232 kişisi kadın, 25.580 kişisi erkektir.

2007-2018 Yılları Arası Nüfus Değişimi

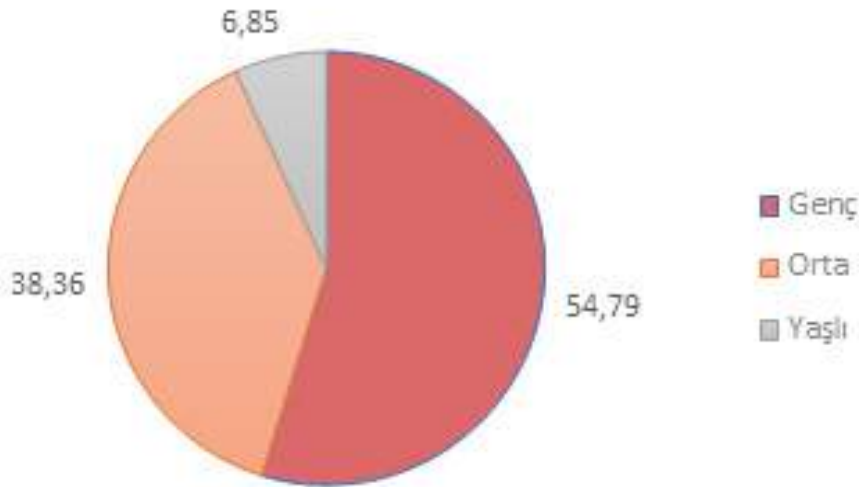

İlçede 18 yaş ve üzeri olan 29.993 kişi yaşamaktadır. İlçe nüfusunun %54,79'unu genç nüfus oluşturmaktadır. Tabloda yaşlı genç oranları verilmiştir.

Grafik 1 2007-2018 Yılları Arası Çermik Nüfus Değişimi

Kaynak TÜİK, 2018

Genç/Yaşlı Oranı

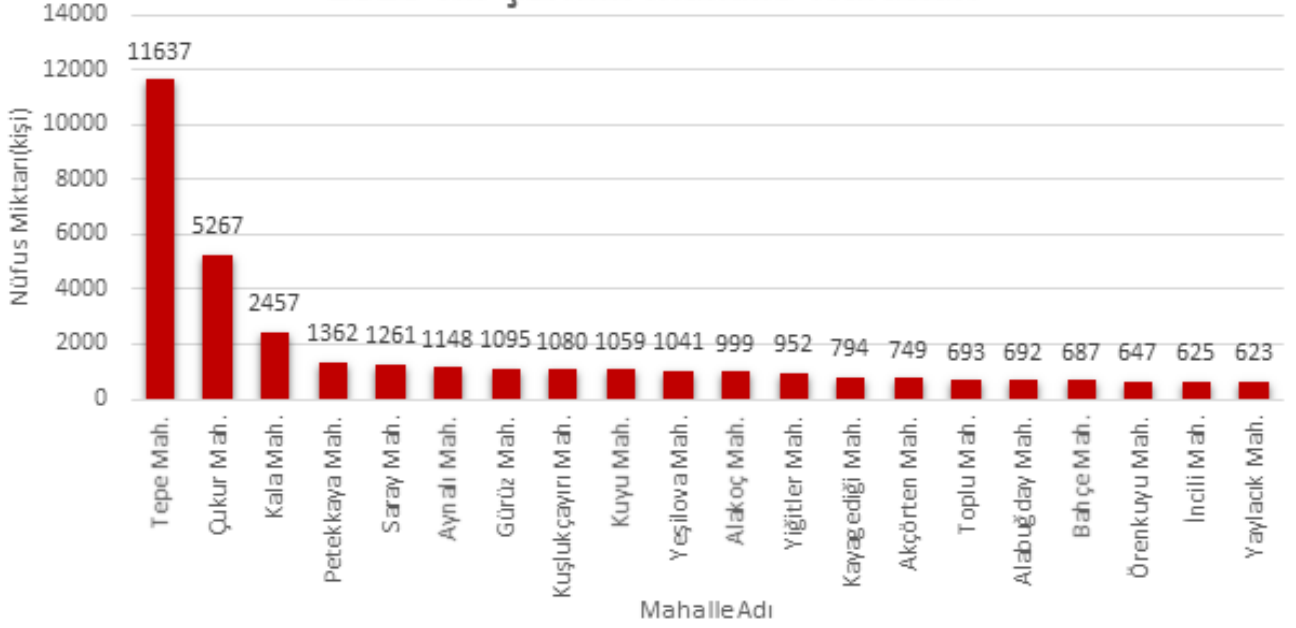

Grafik 2 2018 Yılı Çermik Nüfus Genç/Yaşlı Oranları

Kaynak TÜİK, 2018

İlçenin nüfus yoğunluğu 49.2 kişi/km²'dir. Toplam 81 mahalleye sahip olan Çermik'in en çok nüfusa sahip olan mahallesi 11.637 nüfus ile Tepe mahallesidir (TÜİK, 2018).

2018 Yılı Çermik Mahalle Nüfusları

Grafik 3 2018 Yılı Çermik Mahalle Nüfusları (İlk 20)

Kaynak TÜİK, 2018

Tabloda 81 mahalleden nüfus miktarı olarak ilk 20’de yer alan mahallelerin nüfusları verilmiştir.

Göç

2018 yılı ADNKS’ye göre 2017-2018 döneminde Düzey 2 Bölgeleri verdikleri göç nüfusu bakımından sıralandıklarında TRC2 Düzey 2 Bölgesi 26 bölge arasında 9. sırada, aldıkları göç nüfusu bakımından sıralandıklarında ise 14. sırada yer almaktadır.

	Aldığı Göç			
	Erkek	Kadın	Toplam	Sıra
İstanbul-TR10	189798	195684	385482	1
Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane-TR90	99551	94569	194120	2
Ankara-TR51	89008	95374	184382	3
Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova-TR42	72621	76091	148712	4
İzmir-TR31	62757	67335	130092	5
Samsun, Tokat, Çorum, Amasya-TR83	62932	65078	128010	6
Antalya, Isparta, Burdur-TR61	59528	61524	121052	7
Bursa, Eskişehir, Bilecik-TR41	57667	61939	119606	8
Aydın, Denizli, Muğla-TR32	53694	60249	113943	9
Kayseri, Sivas, Yozgat-TR72	46458	49836	96294	10
Adana, Mersin-TR62	45210	50780	95990	11
Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak-TR33	43782	49786	93568	12
Kastamonu, Çankırı, Sinop-TR82	44556	42303	86859	13
Şanlıurfa, Diyarbakır-TRC2	43402	41216	84618	14
Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir-TR71	40667	41711	82378	15
Balıkesir, Çanakkale-TR22	38666	42105	80771	16
Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye-TR63	39147	41381	80528	17
Tekirdağ, Edirne, Kırklareli-TR21	38147	39697	77844	18
Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli-TRB1	40282	37398	77680	19
Mardin, Batman, Şırnak, Siirt-TRC3	42483	35083	77566	20
Van, Muş, Bitlis, Hakkari-TRB2	40576	31106	71682	21
Konya, Karaman -TR52	31243	33632	64875	22
Gaziantep, Adıyaman, Kilis-TRC1	31562	32723	64285	23
Erzurum, Erzincan, Bayburt-TRA1	29440	29154	58594	24
Zonguldak, Karabük, Bartın-TR81	26999	24398	51397	25
Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan-TRA2	24344	22750	47094	26

Tablo 2 Düzey 2 Bölgeleri
Göç Bilgileri

Kaynak TÜİK, 2018

	Verdiği Göç			
	Erkek	Kadın	Toplam	Sıra
İstanbul-TR10	304204	291599	595803	1
Ankara-TR51	110255	111492	221747	2
Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova-TR42	65253	66555	131808	3
Adana, Mersin-TR62	58740	62366	121106	4
İzmir-TR31	55895	61218	117113	5
Bursa, Eskişehir, Bilecik-TR41	57394	58950	116344	6
Samsun, Tokat, Çorum, Amasya-TR83	54054	58532	112586	7
Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane-TR90	55990	56335	112325	8
Şanlıurfa, Diyarbakır-TRC2	51370	52534	103904	9
Antalya, Isparta, Burdur-TR61	45924	47472	93396	10
Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye-TR63	43448	44213	87661	11
Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak-TR33	40729	45909	86638	12
Aydın, Denizli, Muğla-TR32	40898	45021	85919	13
Van, Muş, Bitlis, Hakkari-TRB2	42584	41604	84188	14
Kayseri, Sivas, Yozgat-TR72	40462	42408	82870	15
Gaziantep, Adıyaman, Kilis-TRC1	39708	41010	80718	16
Mardin, Batman, Şırnak, Siirt-TRC3	37464	37465	74929	17
Konya, Karaman -TR52	30922	33895	64817	18
Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir-TR71	30869	32297	63166	19
Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli-TRB1	31660	29678	61338	20
Tekirdağ, Edirne, Kırklareli-TR21	29551	31587	61138	21
Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan-TRA2	29167	29428	58595	22
Erzurum, Erzincan, Bayburt-TRA1	29341	28289	57630	23
Balıkesir, Çanakkale-TR22	27440	29716	57156	24
Zonguldak, Karabük, Bartın-TR81	22600	23002	45602	25
Kastamonu, Çankırı, Sinop-TR82	18598	20327	38925	26

Tablo 3 Düzey 2 Bölgeleri
Göç Bilgileri

Kaynak TÜİK, 2018

		Diyarbakır	Şanlıurfa
2018	Nüfus	1.732.396	2.035.809
	Aldığı Göç	43.836	44.448
	Verdiği Göç	50.822	56.748
	Net Göç	-6986	-12300
	Net Göç Hızı (%)	-4,02	-6,02

Tablo 4 TRC2 Düzey 2
Bölgesi Göç Bilgileri

Kaynak TÜİK, 2018

Tablo 4’te ise 2017-2018 dönemlerinde Diyarbakır ve Şanlıurfa göç ile ilgili bilgilerine yer verilmiştir. Buna göre 2017-2018 döneminde Diyarbakır’a yapılan net göç ‰-4,02 olurken bu değer Şanlıurfa için ‰ -6,02 olmuştur.

Çermik ilçesinde ise yurtiçi göç verilerinde; genç nüfus ağırlıklı bir göç söz konusudur. Bunun sebepleri incelendiğinde istihdam ve işsizlik ön plana çıkmaktadır. Yurt dışında ise yaklaşık 7.000 Çermikli bulunmaktadır. Almanya, Hollanda, Belçika Avusturya ve Fransa gibi Avrupa ülkelerinde yaşamaktadırlar.

SOSYO-KÜLTÜREL YAPI

Sağlık

2017 yılı itibariyle ülke genelinde yüz bin kişiye düşen hastane yatak sayısı 279 iken TRC2 Düzey 2 Bölgesi’nde; Diyarbakır’da 263, Şanlıurfa’da ise 200’dür.

2017 yılı itibariyle TRC2 Düzey 2 Bölgesi’nde 45 adet hastane bulunmaktadır. Bu hastanelerin 25 tanesi Diyarbakır ilindedir.

Çermik ilçesinde ise 1 adet Devlet Hastanesi bulunmaktadır. Ek olarak; 2 adet Toplum Sağlığı Merkezi ve 6 adet Aile Sağlığı Merkezi olmak üzere toplam 9 adet sağlık birimi yer almaktadır. (Sağlık Bakanlığı, 2019)

Aynı zamanda Çermik’te; Şeyhandede 6 Nolu Aile Sağlığı Merkezi, Diyarbakır-Çermik Toplum Sağlığı Merkezi, 2 Nolu Aile Sağlığı Merkezi, Sağlıklı Hayat Merkezi ve 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyon projeleri devam etmektedir (Yatırım Takip Sistemi, Sağlık Yatırımları).

Eğitim

Eğitim dengeli ve sürdürülebilir kalkınma için önemli bir unsurdur. 2018 yılı TÜİK ADNKS verilerine göre Türkiye’de 6 yaşı üzeri okuma yazma bilenlerin oranı 2018 yılında %97,0 iken TRC2 Düzey 2 Bölgesi’nin aynı yaş grubu için okuryazarlık oranı; Diyarbakır’da %93,21, Şanlıurfa’da %92,01’dir.

Tablo 5’te TRC2 Düzey 2 Bölgesi’nde bulunan ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim okul sayıları verilmiştir.

	Diyarbakır	Şanlıurfa	TRC2
İlkokul	870	1260	2130
Ortaokul	511	689	1200
Ortaöğretim	245	276	521

Tablo 5 TRC2 Düzey 2 Bölgesi Okul Sayıları

TRC2 Düzey 2 Bölgesi'nde toplam 2130 ilkokul bulunmaktadır. Bu okulların 870 tanesi Diyarbakır'da yer almaktadır. Çermik'te ise 57 tane ilkokul bulunmaktadır. İlçede ilkokul okullaşma oranı ise %100'dür.

Bölgede (TRC2) 1200 adet ortaokul yer alırken, ortaokulların %43'ü Diyarbakır'da bulunmaktadır. Çermik'te ise 32 tane ortaokul bulunmaktadır. İlçede ortaokul okullaşma oranı ise %100'dür.

Diyarbakır ve Şanlıurfa'da bulunan 521 ortaöğretim okulunun 245 tanesi Diyarbakır ilinde yer almaktadır. Çermik ilçesinde ise toplam 7 adet ortaöğretim okulu bulunmaktadır. Bu ortaöğretim kurumlarının türleri; 1 adet Fen lisesi, 2 adet Anadolu lisesi, 2 adet Anadolu İmam Hatip lisesi, 1 adet Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi ve 1 adet Çok Programlı Anadolu lisesidir. Ortaöğretimde okullaşma oranı ise %97,92'dir.

Tablo 6 Çermik Okul Sayısı ve Okullaşma Oranı

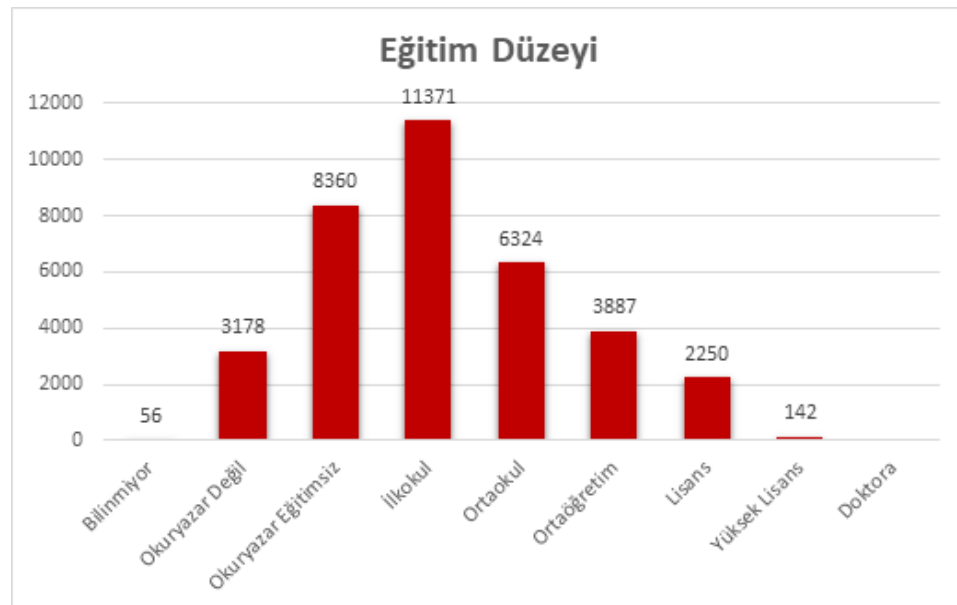
Kaynak Çermik İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2019

Okul Sayısı	Okullaşma Oranı (%)
Okulöncesi	1 %84,30
İlkokul	57 %100
Ortaokul	32 %100
Ortaöğretim	7 %97,92
Yüksekokul	1
Halk eğitim merkezi	1
Toplam	99

Eğitim düzeyi açısından Çermik ilçesi incelendiğinde ise ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim mezunu oranının %67.03 olduğu görülmektedir. Üniversite ve üstü ise %5.63'lük bir orana sahiptir.

Grafik 4 Çermik İlçesi Eğitim Düzeyi

Kaynak TÜİK, 2018

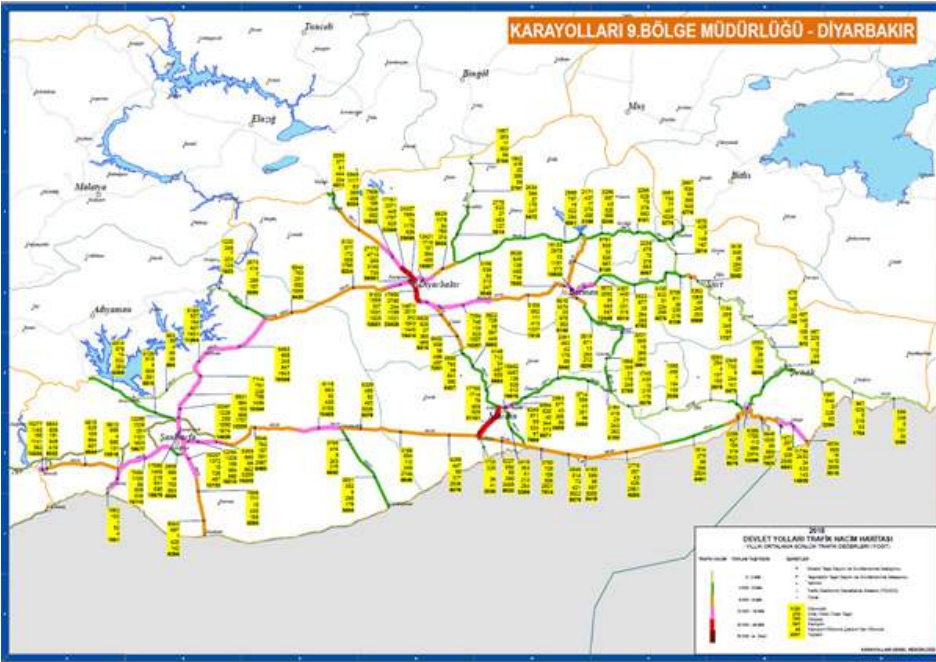

ULAŞTIRMA ALTYAPISI

Güçlü bir ekonomi için yüksek kalitede altyapı ve hizmet sunumu hayati öneme sahiptir. Bir yörenin erişilebilirliğinin artırılması daha geniş bir işgücü pazarına erişim imkânı vermekte, tedarikçilere ve müşterilere daha hızlı ve ucuza ulaşılmasını sağlamakta, pazar alanını genişletmekte, arazi kullanımıyla ilgili kısıtları ortadan kaldırmaktadır. Bu durum işletmelerin ve hane halkının yer seçim kararlarını etkileyerek, istihdam ve yatırım açısından olumlu etkiler doğurabilmektedir (DPT, 2008).

Karayolu

Çermik konumu itibarıyla birçok il ve ilçeye yakındır. Bu ilçelerden en yakın olanları Çüngüş (24 km) ve Ergani (31 km) ilçeleridir. En uzak olanları ise Kulp (159 km) ve Silvan (165 km) ilçeleridir. 86 km uzaklıktaki Diyarbakır il merkezi dışında (Çermik'e en yakın il merkezi); Elazığ (133 km), Şanlıurfa (151 km), Mardin (185 km), Batman (190 km), Adıyaman (220 km), Malatya (229 km), Siirt (275 km), Gaziantep (281 km) gibi şehir merkezlerinin bulunduğu illere de yakındır.

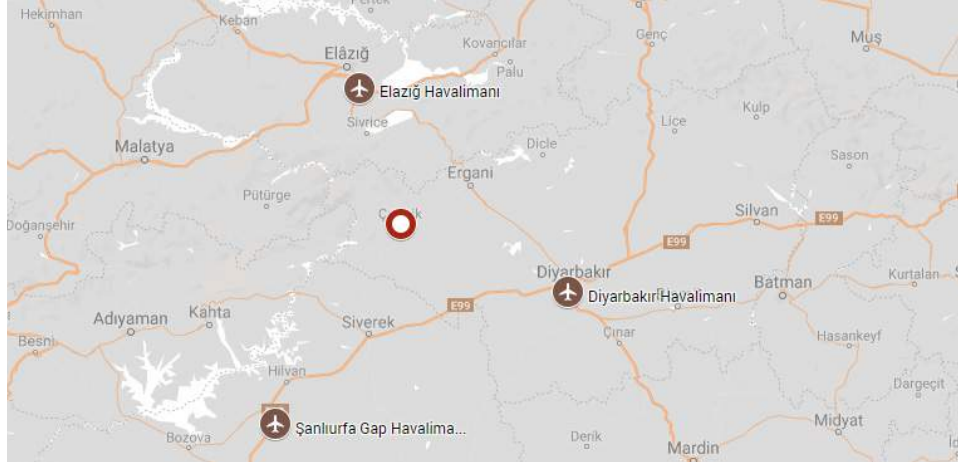
Fotoğraf 1 9. Bölge Müdürlüğü Devlet Yolları Hacim Haritası

Havayolu

Ülkemizde 2019 yılı Ekim ayı itibarıyla, 56 havalimanı bulunmaktadır. TRC2 Düzey 2 Bölgesi'nde havayolu ulaşımı; Diyarbakır ve Şanlıurfa'da bulunan havalimanlarından sağlanmaktadır. Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü 2019 ekim sonu verilerine göre ülkemizde gerçekleşen (iç ve dış hat) toplam 1.333.079 uçuşun 9.366 tanesi Diyarbakır'dan, 4.598 tanesi Şanlıurfa'dandır. Diyarbakır'da ki uçuşlarda toplam 1.480.309 yolcu taşınmıştır.

Çermik ilçesi etrafında bulunan havalimanları ve bu havalimanlarının kapasiteleri açısından avantajlı bir ilçedir. Adana, Ankara, Antalya, Bodrum, Gaziantep, İstanbul, İzmir ve Trabzon'dan seferler bulunan Diyarbakır havalimanı, Çermik'e karayolu ile yaklaşık 90 dakika sürmektedir. Çevre illerde bulunan Elazığ Havalimanı ve Şanlıurfa Gap Havalimanı'ndan da karayolu ile yaklaşık 90 dakikada Çermik'e ulaşılabilir.

Fotoğraf 2 Çermik Çevresindeki Havalimanları

Demiryolu

Türkiye'deki mevcut demiryolu ağı, 9.131 km'si anahat olmak üzere toplam 12.710 km'dir. Bu hatların 1.213 km'si yüksek hızlı tren hatlarından oluşmaktadır.

Diyarbakır ili ise İstanbul-Kurtalan demiryolu hattı üzerinde bulunmaktadır. Güney Kurtalan Ekspresi'nin güzergahı ise; Ankara-Kırıkkale- Kayseri-Sivas- Malatya-Diyarbakır-Batman-Kurtalan şeklindedir.

Aynı zamanda, Diyarbakır-Mazıdağı (Mardin) arasında planlanan yeni demiryolu hattı bulunmaktadır. Yapım ihale çalışmaları 2018 yılı içerisinde

Fotoğraf 3 Türkiye Demiryolu Ağı Haritası
Kaynak TCDD, 2019

tamamlanmış olup, inşaatına başlanmıştır. Diyarbakır Mazıdağı (Mardin) arası yaklaşık 53,8 km demiryolu alt yapı ve üst yapı yapımı işlerini kapsamaktadır. İşin süresi yer tesliminden itibaren 1080 (bin seksen) takvim günü olarak belirlenmiştir (TCDD, 2019).

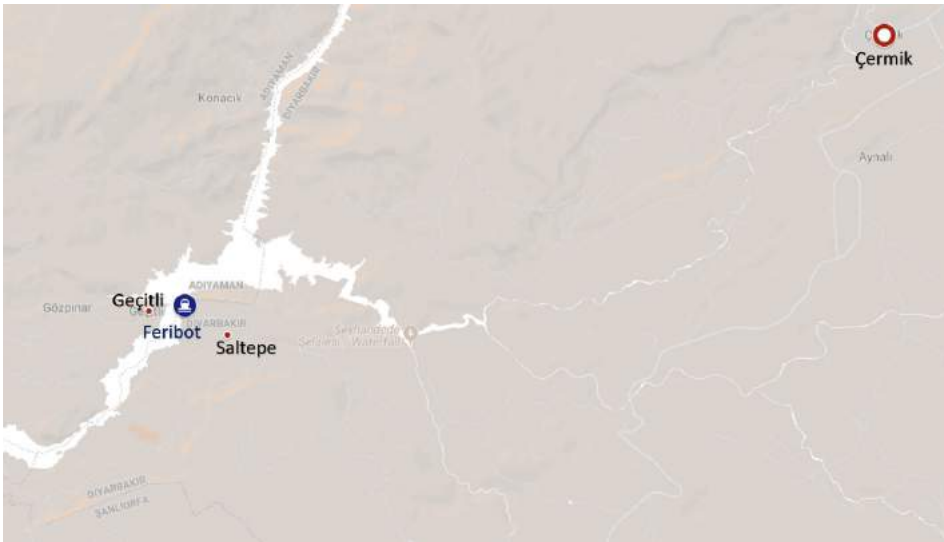
Fotoğraf 4 Çermik ve Çevresi Demiryolu Haritası

Çermik ilçesinden geçen demiryolu hattı bulunmamaktadır. Ancak Çermik'e yaklaşık 33 kilometre uzaklıkta bulunan Diyarbakır Ergani ilçesinde tren istasyonu bulunmaktadır. İstasyonun ilçeye uzaklığı yaklaşık 36 kilometredir

Kaynak TCDD, 2019

Denizyolu

Çermik ilçesinden Adıyaman Gerger ilçesine feribot seferi bulunmaktadır. Çermik'in Saltepe köyü ile Gerger'in Geçitli köyü arasında, Fırat nehrinde yapılan seferler ile yaklaşık 15 dakikada Adıyaman'a ulaşmak mümkündür.

Fotoğraf 5 Saltepe-Geçitli Feribot

EKONOMİK YAPI

Temel Ekonomik Göstergeler

İstihdam ve İşsizlik

İşgücü piyasasına ilişkin il bazında en güncel veri 2013 yılına aittir. TRC2 Düzey 2 bölgesinde yer alan Şanlıurfa ve Diyarbakır'a ait işgücüne katılma oranı, işsizlik oranı ve istihdam oranı tabloda verilmiştir.

Tablo 7 Temel Ekonomik Göstergeler

Kaynak: TÜİK, 2013

	İşgücüne katılma oranı	İşsizlik oranı	İstihdam oranı
Diyarbakır	37,2	18,7	30,2
Şanlıurfa	38,7	16,3	32,4

2013 yılı verilerine göre dikkati çeken temel husus ise Diyarbakır ilindeki işsizlik oranının önceki yıla göre artmış olduğudur.

Grafik 5 Diyarbakır İşsizlik Oranı (2011-2013)

Kaynak TÜİK, 2013

Öne Çıkan Sektörler

Çermik ilçesinde halkın geçim kaynağını büyük ölçüde hayvancılık, tarım, bağcılık, arıcılık ile kaplıcalara bağlı olarak gelişen otel, pansiyon ve lokanta işletmeciliği oluşturmaktadır.

İlçedeki termal kaplıcalar, yılda binlerce ziyaretçiyi ağırlamaktadır. Özellikle, haziran-eylül döneminde önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu da ilçe halkı için önemli bir gelir kaynağıdır.

Çermik'in bir diğer gelir kaynağı da mermerciliktir. 1990 yılından sonra bölgedeki mermer yataklarının işlenmesiyle yeni iş sahası açılmış, ilçede farklı bir istihdam alanı da oluşmuştur.

TURİZM ALTYAPISI ANALİZİ

FİZİKİ ALTYAPI

Konaklama Altyapısı

Diyarbakır ilinde turizm işletme belgeli 30 tesis faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerin yatak kapasitesi 4.492 iken, yatırım aşamasındaki 5 konaklama tesisinin kapasitesi ise 768 yataktır. İlde belediye belgeli 21 konaklama tesisi faaliyet gösterirken bu tesislerin yatak kapasitesi 1.173 yataktır. (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Ekim 2019)

Konaklama Tesisleri	Diyarbakır	
	Tesis	Yatak
Turizm İşletme Belgeli	30	4492
Turizm Yatırım Belgeli	5	768
Belediye Belgeli	21	1173
Toplam	56	6433

Tablo 8 Diyarbakır İli Belge Türüne Göre Konaklama Tesisleri

Kaynak YİGM,2019

Çermik ilçesinde Hamambaşı Mevkii'nde olan kaplıcalar çevresinde birçok otel ve pansiyon bulunmaktadır. Hamambaşı ağırlıklı olmak üzere mevcutta 41 adet otel bulunmaktadır. İlçede bulunan otellerden 1 tanesi turizm işletme belgeli (YİGM, 2019) olup, diğerlerinin herhangi bir belgesi bulunmamaktadır.

Bu otel ve pansiyonlarda her bütçeye uygun barınma olanağı mevcuttur. Çevre il ve ilçelere yakınlığı nedeniyle kaplıcalara günübirlik ziyaret de yapılabilmektedir.

Yeme-İçme Altyapısı

Köklü bir tarihi geçmişi olan Çermik'in yemek kültürü de oldukça gelişmiştir. Diyarbakır yöresiyle benzerlik gösteren Çermik mutfağının bol çeşitli ve lezzetli kahvaltılarını, öne çıkan yemeklerinden olan Daraklık ve Çermik Tava gibi et ile yapılan yemeklerini ilçede bulunan yeme-içme tesislerinde bulmak mümkündür.

İlçede turizm sektörüne hizmet verebilme potansiyeli taşıyan 20 adet yeme-içme tesisi bulunmaktadır. Bu tesisler ilçe merkezinde, Sinek çayı ve Hamambaşı mevkilerinde yoğunlaşmıştır.

Tesis Adı	Adres	İşletme Sahibi	Oda Sayısı
Helinamin Çermik Termal Tatil Köyü	Kala Mevkii		100
Gıran Park Termal Otel	Hamambaşı Mevkii		90
Ateş Palas Oteli	Hamambaşı Mevkii	Sedat DALKILIÇ	26
Gaziantep Oteli	Hamambaşı Mevkii	Adem DALKILIÇ	24
Yeşilçam Otel	Hamambaşı Yolu	Nurettin DALKILIÇ	21
Diyarbakır Otel	Hamambaşı Mevkii	Mahmut DALKILIÇ	20
Gözde Pansiyonu	Hamambaşı Mevkii	Zülfikar TÜRK	20
İpek Oteli	Hamambaşı Mevkii	Ataş DALKILIÇ	20
Van Palas Oteli	Hamambaşı Yolu	Seyfullah DALKILIÇ	15
Zelel Otel		Bayram DALKILIÇ	15
Gözbaşı Oteli	Hamambaşı Mevkii	Kenan GÖZBAŞI	14
Mevsim Otel	Hamambaşı Yolu	İbrahim Halil DALKILIÇ	14
Ceylan Oteli	Hamambaşı Mevkii	Osman DALKILIÇ	13
Nur Otel	Hamambaşı Yolu	Mahmut DALKILIÇ	12
Şark Oteli	Hamambaşı Mevkii	Sabri DALKILIÇ	12
Demir Otel	Hamambaşı Mevkii	Münevver Akdağ	9
Helin Otel		Abdulkadir DALKILIÇ	8
Adıyaman Otel	Hamambaşı Mevkii	Ramazan DALKILIÇ	7
Seyhan Oteli	Hamambaşı Mevki	Murat DURAK	6
Aberna Oteli	Hamambaşı Mevkii	Hacı AKDAĞ	
Akdağ Oteli	Hamambaşı yolu	Hüsnü AKDAĞ	
Akdağ Pansiyon		Eşref AKDAĞ	
Bahar Oteli	Hamambaşı Mevkii	Hacı AKDAĞ	
Bahçeli Oteli	Hamambaşı Mevkii	Şehmus KARAASLAN	
Batman Oteli	Hamambaşı Mevkii	Cumali ZAMUR	
Büyük Akdağ Oteli	Hamambaşı Mevkii	Hacı AKDAĞ	
Çermik Oteli	Hamambaşı Mevkii	Burhan AKDAĞ	
Durak Oteli	Hamambaşı Mevkii	Mehmet DURAK	
Elazığ Malatya Oteli	Hamambaşı Mevkii	Sıdık SAĞIR	
Güneş Pansiyon	Hamambaşı Mevkii	Musa AKDAĞ	
Kervan Palas Pansiyonu	Hamambaşı Mevkii	Ramazan DALKILIÇ	
Kudret Oteli		Zülfikar DALKILIÇ	
Kutluca Oteli	Hamambaşı Mevkii	Salih KUTLUCA	
Küçükkardeş Pansiyonu	Hamambaşı Meydanı	Yılmaz AKDAĞ	
Melike Belkis Yayla Oteli	Hamambaşı yolu	Veysi AKDAĞ	
Sağiroğlu Oteli	Hamambaşı Mevkii	Saniye SAĞIROĞLU	
Şanlıurfa-Elazığ Oteli	Hamambaşı Mevkii	Mehmet BİÇER	
Yayla Oteli	Hamambaşı Mevkii	Remzi AKDAĞ	

Tablo 9 Çermik Konaklama Tesisleri

Kaynak Çermik Kaymakamlığı, 2019

SOSYAL VE KÜLTÜREL ALTYAPI

Geleneksel El Sanatları

Çermik'te eskiden yaygın olan dokumacılık, semercilik, demircilik, nalıcılık, culfacılık, marangozculuk ve kalaycılık gibi el sanatları vardır. İlçede bu sanatları icra eden zanaatkarlar hala bulunmaktadır.

Culfacılık

Çermik'te bez dokuma tezgâhlarına 'culfa', bez dokuyanlara 'culfacı' denilmektedir. Günümüzde bu meslek ile uğraşan kimse kalmamıştır. Eskiden; erkekli kadınlı çırakların, kalfaların, ustaların hazırladığı masuralar mekik denilen dokuma parçasına takılır. Ustalar tezgâhtaki kücü-tarak-mekik-ayaklık denilen aletleri ustalıkla kullanarak dokumaya başlardılar. Dokuma tezgâhını çalışmaya başlamasıyla birlikte, yörenin en güzel türkülerini yanık sesli ustalar ya da çıkırıkta masura saran çıraklar söylemeye başladılar. Günün sonunda 5- 10 metre kumaş dokunur; dokunan kumaşlar belirli bir metreye ulaştınca ölçülerek paket yapıp tüccara teslim edilirdi.

Halkoyunları

Çermik'te genellikle halay türünde, bölgesel halk oyunları yaygındır. Çepik, lorke, çaçan, duzo, esmer, tek ayak, çift ayak, grani (delilo), neni oyun türleri en çok oynanan oyunlar arasında yer almaktadır. Son zamanlarda teşi-beri (yün eğirme-koyun sağma), kurt-kuzu oyunları da oynanmaktadır.

Kültürel Değerler

Çermik'te kaplıcalar önemli bir yer tutmaktadır. Dönem dönem "Melike Belkis Şenlikleri", "Şifa Festivali" ve "Melike Belkis Kültür ve Turizm Festivali" adlarını alan festivaller yapılmıştır. Kaplıca odaklı olan şenlik ve festivaller Kaymakamlık ve belediye başkanlığı tarafından düzenlenmiştir. Halkın farklı, özel bir gün geçirmeleri sağlanmıştır.

Kaplıcalara verilen önem halkın hamam kültüründe de etkili olmuştur. Hamam, Çermik yöresinde evlilik çağına gelmiş erkek çocukları olan anneler için "kız beğenme" olanağını sunan mekânlardan biri olarak görülürken, nişanlılık ve evlilik döneminde de "gelin hamamı" adı verilen geleneğin gerçekleştirildiği mekandır. Günümüzde ise bu gelenekler çok az sayıda kişi tarafından uygulanmaktadır. Yöre halkı tarafından temizlik ve kısmen sağlık, civar il ve ilçelerden gelenlerce çoğunlukla sağlık amaçlı kullanılmaktadır.

Yöresel Yiyecekler

Tarım Ürünleri

Çermik'te ilçeye özgü aroma ve tadı bulunan birçok sebze ve meyve yetişmektedir. Yetişen doğal ve lezzetli sebze ve meyveler ilçe merkezinde gıda pazarında satılmaktadır. Armut, Boğazkere üzümü, Çermik biberi, domates, incir, menengiç, patlıcan ve nar gibi sebze meyveler bolca yetişmektedir.

Ceviz, fıstık, kuru incir, kuru üzüm, pestil, peynir, sucuk ve sumak gibi Çermik'in lezzetli ürünleri de mevcuttur. Çoğunlukla kış aylarında gıda pazarında satılmaktadır.

Çermik Mutfağı

Çermik'in yemek kültürü de diğer kültürel özellikleri gibi oldukça zengindir. Tarih boyunca; Araplara, Ermenilere, Süryanilere, Kürtlere, Türklere, Yahudilere ve Zazalara ev sahipliği yapan, Çermik tarihin her döneminde kültürüne ayrı ayrı yemekler katmış ve günümüze kadar taşımıştır.

Çermik'in geleneksel ağız tadı Diyarbakır yöresiyle benzerlik göstermektedir. Çermik mutfağında etin önemli bir yeri bulunmaktadır. Dağlarda beslenen hayvanların etleri oldukça lezzetlidir. Küçükbaş hayvanların sırt kısmı ve Çermik biberi ile yapılan Daraklık ve Çermik Tava gibi et ile yapılan yemekleri öne çıkmaktadır.

HİZMET ALTYAPISI

Turizm Bilgilendirme Noktaları

Turizm bilgilendirme noktaları; yerli ve yabancı turistlere enformasyon hizmeti vermek, turizmle ilgili şikayetleri üst makamlara bildirmek, istatistik bilgilerinin hazırlanması, yerel broşür ve posterlerin dağıtılması gibi birçok görevi yerine getirmektedir. Turistlerin, turizm odaklarını tanımaları ve odaklara yönlenmeleri için önemli bir yere sahiptir.

Çermik ilçesinde turizm bilgilendirme noktaları bulunmamaktadır. İlçeye gelen ziyaretçiler; ilçenin sahip olduğu turizm odakları hakkında bilgi alamamaktadır. Bu durum turizm hareketliliğini olumsuz etkilemektedir.

Seyahat Acenteleri

Diyarbakır TÜRSAB verilerine göre Diyarbakır ili merkezinde faaliyet gösteren 108 adet A grubu, 2 adet B grubu seyahat acentesi bulunmaktadır (YİGM, 2019). Çermik'te ise 1 tane A grubu seyahat acentesi bulunmaktadır.

TURİZM ODAKLARI

Doğal Miras Odakları

Aşukar Tepesi

İlçenin batısında, ilçeye yaklaşık 500 metrelik mesafede yer almaktadır. Tepenin doğusundan Sinek Çayı geçmektedir. Tepenin yüksekliği yaklaşık 890 metredir. Halk arasında bu dağın ses kısıklığına iyi geldiğine inanılmaktadır.

Fırat Nehri

Fırat, Güneybatı Asya'nın en uzun ırmağıdır. Başlangıç noktaları Ağrı Diyadin'den kaynaklanan Murat Nehri ve Erzurum Dumludağ'da kaynaklanan Karasu Nehri'dir. Türkiye'nin en verimli ve su potansiyeli en yüksek ırmağı olan Fırat nehri ilçenin batısından geçmektedir. Nehir Çermik ile Adıyaman'ın ilçesi Gerger arasında sınır oluşturmaktadır. Türkiye'de Fırat nehri üzerine 5 adet baraj kurulmuştur. Bu barajların toplam kurulu gücü 6.396 MW olarak hesaplanmıştır. Barajlardan 3 tanesi Türkiye'nin en büyük barajları arasında yer almaktadır. Fırat nehri üzerinde yer alan Atatürk Barajı'nın göleti ise ilçe sınırlarını da içine almaktadır.

Fırat Nehri

Göz Suyu (Göze)

İlçede Hamambaşı mevkiindeki, "Göze" adı verilen kaynaktan doğan su bulunmaktadır. Su kaynağının etrafı yeşilliği ile görsel zenginlik sunmaktadır. Eysel bahçeleri sulamada kullanılan su, Haburman Köprüsü yakınlarında Sinek Çayı ile birleşmektedir. Melike Belkıs Kaplıcaları'na 5 dakikalık mesafede bulunan Göz Suyu ve çevresi ilçe halkı tarafından mesire alanı olarak kullanılmaktadır.

Kızılçubuk Çayı

İlçenin güneyinde yer almaktadır. Köylerden gelerek, Karakaya Köyü civarlarında Sinek çayı ile birleştikten sonra Fırat nehrine dökülmektedir.

Petekmaya Sırtları

Çermik ilçesinin güneyinde, ilçeye yaklaşık 2 kilometrelik mesafede yer almaktadır. Yüksekliği yaklaşık 1050 metredir. Bu dağda birçok mermer ocağı işletmesi bulunmaktadır.

Sinek Çayı

İlçenin kuzeyinden çıkan Sinek Çayı, kuzeydoğusundan gelen Şeyhan Çayı ile birleşmektedir. Yaz ve kış aylarında debi farklılıkları görülmektedir. Güneybatıda Karakaya köyü altında, güneydoğudan gelen Kızılçubuk çayı ile birleştikten sonra Fırat Nehrine dökülmektedir. Özellikle yaz aylarında çayın etrafı mesire yeri olarak kullanılmaktadır.

Sinek Çayı

Sinek Çayı Şelalesi

Sinek Çayı Şelalesi

İlçenin kuzeyinde bulunan Sinek Çayı üzerinde yer almaktadır. Sinek Köprüsü'nün memba akarında bulunmaktadır. Çermik-Çüngüş yolunun 6. kilometresinde sol tarafta ayrılan stabilize yoldan 1 kilometre sonra şelaleye kolayca ulaşılabilir. Özellikle yaz aylarında halkımızın piknik ve dinlenme amacıyla uğrak yerlerinden biridir.

Şeyhandede Şelalesi

Şeyhandede Şelalesi

Çermik ilçesi Şeyhandede mahallesine yaklaşık 3 kilometre mesafede bulunmaktadır. İsmine ilçeye 33 km uzaklıkta bulunan bu köyden almaktadır. Şeyhandede köprüsünden güneye doğru karayolu ile belli bir mesafeye geldikten sonra şelaleye, patika yoldan 20 dakika yürüyüp ulaşılabilir. Şelalenin yüksekliği yaklaşık 28 metredir. Doğal güzelliğe sahip olan şelalenin çevresi yaz aylarında serinlemek ve piknik yapmak isteyenlerin uğrak yeridir. Sonbahar ve kış aylarında ise ortaya çıkan renkli görüntüler, görsel güzellikler sunmaktadır. Doğa severler ve fotoğrafçıların ilgi odağı olmaktadır. Şelaleye Diyarbakır'ın yanı sıra çevre illerden de ziyaretçi gelmektedir.

Yabanardı Şelalesi

Yabanardı Şelalesi

İlçeye 35 km uzaklıktaki Yabanardı mahallesinde yer almaktadır. Karayolu ile belli bir mesafeye geldikten sonra şelaleye, patika yoldan 10 dakika yürüyüp ulaşılabilir. Şelale yaklaşık 20 metre yükseklikten akmaktadır ve göletin derinliği 8 metredir. Doğal güzelliğe sahip olan şelalenin çevresi yaz aylarında serinlemek ve piknik yapmak isteyenlerin uğrak yeridir. Sonbahar ve kış aylarında görsel güzellikler sunmaktadır. Doğa severler ve fotoğrafçıların ilgi odağı olmaktadır.

Tarihi ve Arkeolojik Miras Odakları

Affan Tepesi Höyüğü

İlçe merkezine 10 kilometre uzaklıktaki Affan Çayı'nın güneyinde yer almaktadır. Höyüğün tepesi ve kuzey yüzü kayalık ve taşlık olup, güney yüzünde ise yoğun seramik parçalar mevcuttur. Kuzey eteğinde mezarlar bulunmaktadır. Yüzeyden ve mezarlardan toplanan seramik parçalarının M.Ö.3000-1000 yıllarına ait olduğu tespit edilmiştir.

Çarşı Camii

Çarşı Camii

İlçe merkezinde Çarşı Caddesi üzerinde bulunmaktadır. 1730 yılında yaptırılan caminin, doğu-batı yönünde 25 metreye 7 metre ölçülerinde dikdörtgen şeklinde bir planı bulunmaktadır. Cami orta kesiminde uzunlamasına, dört sütunla ikiye ayrılmıştır. Sütunlar arası kemerlerle birbirine bağlanmıştır. Caminin yapımında siyah bazalt ve aktaş kullanılmıştır. Üç giriş kapısı bulunan caminin çarşıya açılan kuzey yönündeki kapısı günümüzde kapatılmıştır.

1974 yılında çarşı içerisinde çıkan yangın sonucu kısmi hasar gören cami değişik dönemlerde onarımdan geçirilmiştir. Caminin son restorasyonu 2006 yılında Vakıflar Müdürlüğüne yapılmıştır. Caminin minaresi ise 1976 yılında yaptırılmıştır.

Çermik Beyler Sarayı

İlçenin Saray mahallesi Kooperatif sokakta yer almaktadır. Çermik Ocaklı Beyleri tarafından yaptırılmıştır. 15-16. yüzyıl mimari özelliklerini taşıyan sarayın yüksek ve duvarlarla çevrili eyvanları, yazlık, kışlık, selamlık ve harem daireleri, mescidi, hamamı ve zindanları bulunmaktadır. Sarayın birçok bölümü günümüzde ulaşmıştır.

Çermik Kalesi

İlçenin batısında yüksek bir tepede, sarp kayalıklar üzerinde kalıntıları bulunmaktadır. Kalenin kim tarafından yapıldığı ve yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak iç kale ve çevresindeki hisarın temellerinden kalenin ilkçağdan kaldığı düşünülmektedir. Kaleden, 150-170 metre kadar uzaklıkta, etekteki Sinek Çayı tabanında gizli bir yeraltı geçidi olduğu ve buradan çaya inildiği söylenmektedir. Günümüzde harabe durumunda olan kalede herhangi bir yazıt bulunmamaktadır.

Çeteci Abdullah Paşa Medresesi

İlçe merkezinde bulunan yapı, Abdullah Paşa tarafından yaptırılmıştır. Anadolu'yu istila etmek isteyen İran hükümdarı Afşarlı Nadir Şah'ı yenen Çermikli Çeteci Abdullah Paşa; Diyarbakır eyaletinde sayı itibarıyla (1740-1759 tarihleri arasında 5 defa) en fazla valilik yapan paşadır. Diyarbakır Valiliği zamanında, 1756 yıllarında yaptırmıştır. Yapı genel hatları ile dikdörtgen bir plana sahiptir. Medresede revaklar ve bunların gerisinde yer alan hücrelerin merkezi avlunun üç kenarına sıralanmış, avlunun kuzey kenarı boş bırakılmıştır. Medreseye güney revakının ortasından açılan bir kapıyla içeri girilmektedir. Bu kapının üzerinde tunç bir levha üzerine kazılmış üç satırlık bir inşa kitabesi yer almaktadır. Bu kitabede; 'Bu mübarek medrese ilim ve bereket için, Çeteci lakabıyla tanınan aziz ve kudretli Abdullah'ın yardımlarıyla 1170/1756-57 yılında inşa edildi. Bu yazıyı kendisi yazdı.' yazmaktadır.

Sultan II. Abdülhamid zamanında bir ara "Çermik Rüşdiye Mektebi" olarak kullanılan medrese, cumhuriyet devrinde ise Çermik Camii Yaptırma Derneği tarafından tamir edilerek cami olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Daldokan Tepesi

Çermik'in 7 kilometre batısında, Göktepe köyü yolu üzerinde kayalık bir alanda yer almaktadır. Kayalık alanın güneyinde yerleşme izleri ve yoğun seramik parçaları bulunmaktadır. Alandaki kayalıkta iki adet sarnıç tespit

Çermik Kalesi

Çeteci Abdullahpaşa Medresesi

Daldokan Tepesi

edilmiştir. Bu sarnıçlardan biri kayaya oyulmuştur. Sarnıçların içi tamamen sıvanmıştır. Aynı zamanda kayalığın doğusunda dik bir kaya üzerine yapılmış bir adet oda mezar mevcuttur. Alandaki buluntular M.Ö. 2000-1000 ve Roma Dönemlerine tarihlenmektedir.

Goma Hesena
Yerleşim Yeri

Goma Hesena Yerleşim Yeri

Çermik ilçe merkezine 10 kilometre uzaklıkta, Keklik köyünün 1 kilometre kuzeyinde bulunmaktadır. Bu alanda yoğun şekilde yerleşim kalıntıları tespit edilmiştir. Özellikle yerleşimin güney yamacında M.Ö. 2000-1000 yıllarına tarihlenen seramik parçaları bulunmuştur. Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 19.11.2005 gün ve 497 sayılı kararıyla tescil edilmiştir.

Haburman Köprüsü

Haburman Köprüsü

İlçe merkezine bağlı Haburman köyü civarında bulunmaktadır. İsmi köprünün batısında yer alan bu köyden almaktadır. Sinek Çayı üzerinde yer alan 106 metre uzunluğunda ve tabiiye genişliği 4.90 metre olan kâgir bir su yapısıdır. Doğu-batı yönünde uzanan köprü, sivri kemerli üç gözden ibarettir; doğu kanattaki ilk göz 5.30 metre açıklığında olup, büyük kemer gözünün açıklığı 19 metre, batı kanattaki gözün ise 7 metredir.

Köprünün duvarlarında üç kitabe bulunmaktadır. Bunlardan ikisi inşasına, diğeri ise tamirine aittir. Köprünün inşa kitabesi, mansap cephesinde ve batı kanattaki kemer gözünün üzengi seviyesinin hemen üzerinde olup, tempan duvarına gömülü durumdadır. Beş satırlık kitabeden, köprünün, Artukoğlularının Mardin hükümdarı Emîr Necmüddîn Âlpî'nin kızı Zübeyde Hatun tarafından 1179/80 yılında inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. Köprünün büyüklüğü ve gerektirdiği harcama göz önünde bulundurulursa köprünün yapıldığı devirde bu yolun çok işlek ve önemli yol olduğu görülmektedir. Bu yolun batı yönünde iki önemli merkez vardır. Diyarbakır Halep yolunun, Karacadağ üzerinden güneybatı yönünde uzandığı bilinmektedir. Bu durumda köprü üzerinden yolun ulaşabileceği tek önemli merkez Malatya olmaktadır. Köprünün doğu tarafında ve güney yüzündeki ikinci kitabe tahrip olduğundan okunamamaktadır. Yer yer okunabilen birkaç kelimedenden, köprünün 1241(1825-26) tarihlerinde onarıldığı anlaşılmaktadır.

Köprü günümüzde koruma altına alınmış olup, yakınına araç geçişi için yeni bir köprü inşa edilmiştir.

Hanbaşı Cami

İlçe merkezinde belediye hizmet binasının batı tarafında bulunmaktadır. Camiye girişte sağ tarafındaki kitabeye göre bu cami H.1251(1853) yılında Hacı Muhammed'in oğlu Hacı Seyid El Hüseyin tarafından yaptırılmıştır. 19,90 x 13,10 metre ölçülerinde yatık dikdörtgen planlıdır. Mihrap duvarına paralel

üç nefli bir plan şeması gösterir. Nefleri birbirinden ince sütunların taşıdığı iki sıra sivri kemer ayırmaktadır. Binanın doğu kenarında bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Bu kısım üç kemerle dışarıya açılmaktadır. Toplam sekiz penceresi olup pencereler içeriden dışarıya doğru daralmaktadır. Güneybatı köşesinde bulunan minare kare bir oturtmalık üzerinde yükselmektedir. Silindirik gövdeli ve tek şerefelidir.

Heybuz Kalıntıları

Çermik ilçe merkezine 10 kilometre uzaklıkta, Keklik köyünün güneybatı kısmında yer almaktadır. Alanda iki yerleşim yeri bulunmaktadır. İki adet taştan yapılmış üzüm sıkma tekkesi ve M.Ö. 1000 ve M.S. Geç Dönemlere tarihlenen seramik parçaları bulunmuştur.

Hüsnüran Kalesi

Karakaya Köyü'nün yaklaşık 100 m güneyinde yer almaktadır. Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından 2009-11 yılında gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sonucunda oluşturulan Diyarbakır kültür envanterinde bulunmaktadır. Anakaya üzerine inşa edilmiş olan kaleden geriye antik yol, sur duvarları, su sarnıçları, bir oda mezar, stel ve yapı duvar kalıntıları kalmıştır. Antik yol, şehrin doğusunda, kale kalıntıları doğu ve güneydoğusunda, mezar odası ve stel kalenin güney yamacındadır. Kalenin üzerine kurulduğu kaya kütlesi doğal sur görevi görmektedir. Bu kütlede etrafında kireç taşıyla yapılmış bir sur yapısı gözlenmektedir. Kalenin Roma Dönemi'ne ait olduğu anlaşılmıştır.

Hüsnüran Kalesi

Karakaya Hanı

İlçe merkezinin 25 kilometre güneybatısında yer alan Karakaya mahallesinde yer almaktadır. Han, kuzey-güney yönünde uzanan genel hatlarıyla dikdörtgen bir yapıdır. Taş kapısı güney kısmında bulunmaktadır. Yapı iki sıra halinde düzenlenmiş sekiz adet taş paye ile üç sahına bölünmüştür. Kuzey-güney yönünde uzanan sahinler hafif sivri kemerli tonozlarla örtülüdür. Yapının tamamı düzgün sıralar halinde dizilmiş kırma taşlarla inşa edilmiştir. Tonozların inşasında ise yassı taş plakalar kullanılmıştır. Yapılan araştırmalarda avlusuz Selçuklu Hanlarının geç devir eseri olduğu belirtilen Karakaya Hanı 13. yy sonları ile 14. yy. başlarına tarihlenmektedir.

Karakaya Hanı

Karamusa Köyü Kaya Mezarları

Çermik'in 3 kilometre kuzeyinde yer alan Karamusa köyünün yaklaşık 200 metre batısında dik kayalık bir yamaçta bir kaya mezarı bulunmaktadır. Mezarın iç kısmında kayaya oyulmuş nişler içerisinde birer gömü teknesi bulunmaktadır. Roma dönemi kaya mezarı örneklerindedir.

Karatepe Höyüğü

İlçenin 3 kilometre kuzeyinde yer alan Karamusa köyünün yaklaşık 300 metre güneyinde yer almaktadır. Üç tarafı dik yamaç olan höyük, kaya üzeri yerleşimdir. Yüzeyinde Kalkolitik Döneme ait seramik, çakmaktaşı, farklı aletler, baltalar ve idol buluntuları tespit edilmiştir.

Kırmatepe Köyü Kale Tepesi

Çermik ilçe merkezinin güneydoğusunda, ilçeye 13 kilometre uzaklıktaki Kırmatepe köyünde bulunmaktadır. Köyün yaklaşık 1 kilometre yakınındaki Kale Tepesi üzerinde beş adet su sarnıcı ve Geç Döneme ait harabe evler bulunmaktadır.

Kilise

Kilise

Kale mahallesinde bulunmaktadır. Kilisenin bir kısmı bugün ev olarak kullanılmaktadır. Yıkık haldedir. Ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Kilisenin taşlarında Ermenice yazılar bulunmaktadır. İlçede cami, kilise ve sinagog yan yana bulunmaktadır. Bu durum tarihte çeşitli dinlere mensup insanların ilçede birlikte yaşadıklarını göstermektedir.

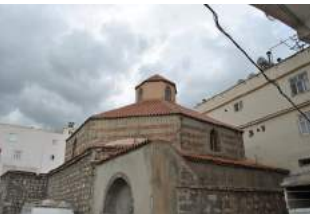
Nişnik Köprüsü

Nişnik Köprüsü

Çukur mahallesi eski Siverek yolunda Hamambaşı Çayı üzerinde bulunmaktadır. Tarihi köprü, ana kaya üzerine kurulan kesme taştan sivri kemer ile araları moloz taştan oluşmakta olup, iki gözlüdür. Köprü'nün bir gözü taş ve kayalarla kapanmış durumdadır. Yaklaşık 16 metre uzunluğunda ve 2.75 metre genişliğinde olan Nişnik Köprüsü'nün yanına yüksekliği daha fazla olan betonarme bir köprü yapılmıştır. Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından 17.09.2014-2467 tarihli ve numaralı karar ile koruma altına alınarak tescillenmiştir.

Sakaltutan Mevkii Kaya Mezarları

Çermik-Çüngüş karayolunun 7. kilometresinde yer alan kayalıklarda bulunmaktadır. Kaya mezarlarının; iki tanesi açılmamış, üç tanesi ise açılmış ve içinde üçer adet mezar sekisi yer almaktadır. Dikdörtgen girişe sahip olan kaya mezarlarının üzerinde, herhangi bir bezeme ya da figür bulunmamaktadır.

Saray Hamamı

Saray Hamamı

İlçe merkezinde Kala mahallesinde yer almaktadır. Dört kubbeli ve ak mermerlerle kara taştan inşa edilmiştir. Herhangi bir kitabeye rastlanılmayan yapının, mimarisine bakıldığında 16-17. yüzyıllardan kalma bir eser olduğu düşünülmektedir. Hamamın dış duvarları kırma taşlarla inşa edilmiştir. Soyunma yerinin ortasında bir havuz yer almaktadır. Soyunma yerinin kuzeybatısında bulunan basık kemerle örtülü bir kapıdan dikdörtgen

biçimindeki bir başka mekâna geçilmektedir. Doğu batı istikametinde uzanan kırık kemerli tonoz bu mekânı örtmektedir. Mekânın batı duvarı üzerinde bir ışık penceresi, tonoz tepesi üzerinde ayrıca bir ışık feneri bulunmaktadır. Buradan aynı tipte bir kapı ile kırık kemerli bir tonozla örtülü dikdörtgen planlı bir başka mekâna varılmaktadır. Kuzeybatı köşesindeki basık kemerli bir kapı sıcaklığa açılmaktadır. Yan duvarlar boyunca eyvanlar, köşelerde ise yıkanma hücreleri bulunmaktadır. Soyunma kısmı ve diğer kısımların tabanı parke taşlarla kaplıdır.

Sinagog

İlçenin Kale mahallesinde bulunmaktadır. Tamamı siyah ve beyaz bazalt taşlardan yapılmıştır. Günümüzde ev olarak kullanılan bu yapı tek bir bölümden oluşmaktadır. Dış cephesinde yan yana bulunan iki kemerli bölümden, sol taraftakinde orijinal su düzeneği mevcuttur. Sinagogun içindeki odada nişler bulunmaktadır. İki sütunlu üç kemerli bölüm odayı ikiye ayırmaktadır. Yapının üzerinde, İbranice kitabe yer almaktadır. Sinagogun İbranice kitabesinde 'RAB'ın adıyla yazacağız ve başaracağız. Bana yardım, gökleri ve toprağı yaratan Rab'dandır. Girişin mübarek olsun, çıkışın mübarek olsun. Onlar sevinç ve meserretle götürülecekler: Kral sarayına girecekler. 5176 (Miladi 1416) Kadir olan Allah size merhamet ihsan etsin.' yazmaktadır.

Sinagog

14 Şubat 2002 tarih ve 202 sayılı karar ile Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü'nce "korunması gereken kültür varlığı" olarak tescil edilmiştir.

Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı

Çermik'in 7.5 km kuzeyinde yer alan Sinek Çayı kaynağı yakınında yer almaktadır. Kaya üstü resimleri bulunmaktadır. Kaya üstü resimlerinin, Sinek Çayı'nın hemen kuzeydoğu eteğinde, hatta kıyısında bulunduğu için "Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı" olarak adlandırılmıştır. Sığınakta bir süre avını yansıtan insan ve hayvan resimlerinin Anadolu'nun bilinen en eski resimleri olduğu tespit edilmiştir.

Kayaaltı Sığınağı

İstanbul Üniversitesi Avrasya Arkeoloji Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Oktay Belli'nin Haziran 2005'te ortaya çıkardığı resimler, 1.60x2.40 metre büyüklüğündeki bir alanda yer almaktadır. Resimlerde betimlenen süre avını düzenleyen 11 yaylı avcının, günümüzden 15000 ile 13000 yıl öncesinde (Üst Paleolitik dönem ile Mezolitik Çağ) yaşamış olduğu tahmin edilmektedir. Prof. Dr. Belli, 16 hayvan figürü ile 11 insan figürünün ortaya çıktığı kayaaltı sığınağının bir bölümünün kalker tabakası ile kaplı olduğunu, bu tabakanın altında başka resimler de bulunduğunu belirtmektedir. Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından "1. Derece Arkeolojik Sit Alanı" olarak tescillenmiştir. Sinek Çayının batısından resimli kayaaltı sığınağına ulaşmak için suyu geçmek gerekmektedir.

Sinek Köprüsü

Çermik-Çüngüş karayolunun 6. kilometresinde, ana yolun 400 metre güneyinde Sinek Çayı üzerinde yer almaktadır. Sivri kemerli ve tek gözlü olan köprü, yonu taşlarından (kalker gurubuna ait doğal bir taş) yapılmıştır. Köprü'nün memba yönünden bakılınca sol tarafında yaklaşık bir metre yükseklikte basık kemerli bir hafifletme gözü bulunmaktadır. Köprü 1975 yılında onarım görmüş ve günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır.

Tekke

Kale mahallesinde Haburman Köprüsü'ne giden yol üzerinde bulunan mezarlık alan içerisinde yer almaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen şekilli yapıya, kuzeydoğu köşesine 1.05 m genişliğindeki kapıdan girilmektedir. 4x5,35 metre boyutlarındaki iç hacim hafif sivri kemerli bir tonozla örtülmüştür. Yapının duvarları kırma taşlarla örülmüştür. Yapı, eyvan tipi kümbetlerin plan özelliklerini taşımaktadır. Tekke anılan bu kümbetin Bitlis Ahlattaki Dede Maksut Kümbet'ine olan yakın benzerliğinden dolayı XIV. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.

Su Sarnıçları

Toplu Köyü Su Sarnıçları ve Antik Taş Ocağı

Toplu köyü sınırları içerisinde, köyün 1,5 kilometre kuzeybatısında yer almaktadır. Bölgede kireç taşına oyulmuş, ağızlarının genişliği 60 cm, derinliği yaklaşık 1,5 metre olan çok sayıda sarnıç bulunmaktadır. Alanda antik bir taş ocağı da bulunmaktadır. Sarnıçlar doğu-batı doğrultusunda uzanan doğal kayalık üzerinde, kayalığın doğal yapısından dolayı iki bölüm halinde ve yüzeyi düzleştirilerek güney yönüne basamak şeklinde teraslar oluşturacak şekilde, alan elverdiği ölçüde sıralı ve birbirleriyle bağlantılı olarak kayaya oyulmuştur.

Ulu Cami

Ulu Cami

İlçenin batısında, Kale mahallesinde bulunmaktadır. Mahallinde, Cami-i Atîk, Cami-i Kebîr ya da Sultan Alâeddîn Selçukî Camii adlarıyla da anılmaktadır. Doğru-batı yönünde uzanan dikdörtgen bir oturma alanı üzerine inşa edilen yapı, birbirine bitişik iki ibâdet mekânından oluşan bir plana sahiptir. Batı kesimi ilk yapıdan kalmış, doğudaki tek kubbeli kısım ise sonradan ilave edilmiştir. Hâlihazırda tümüyle yenilenmiş olan yapının, doğu kanadı, üç bölmeli son cemaat yeri ile kare planlı ibâdet mekânını örten bir kubbeden ibârettir; kubbe yükü, köşelere yerleştirilmiş tromplarla lokalize edilmiştir. Çatı kotunda yükselen sekizgen bir kasnak içine alınmış olan kubbe, alaturka kiremit kaplı piramidal bir külâhla örtülüdür.

Ulu Caminin orta bölümünde iki adet kitabe bulunmaktadır. Caminin batı kanadındaki üç sahnalı ibâdet mekânında, mihrap aksındaki kemerin üzerinde yer alan çiçekli kûfî ile yazılmış iki satırlık kitâbeden, okunabildiği kadarıyla, caminin Artuklu Emîri Fahreddîn Kara Arslan tarafından yaptırıldığı

anlaşılabilir. Kitâbede inşa tarihi bulunmamakla birlikte, caminin bânîsi olarak zikredilen Fahreddîn Kara Arslan'ın, Artukluların Hısn Keyfâ kolunu yöneten babası Rükneddîn Dâvud'un 1144 yılında Hânî'de vefat etmesi üzerine başa geçtiği ve 1174/75 tarihli bir sikkesine nazaran bu tarihten kısa bir süre sonra vefât ettiği bilinmektedir. Bu durumda, caminin de 1144-1175 yılları arasında inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Cami kapısının doğu kanadındaki duvar örgüsü içinde yer alan iki satırlık neshî hatlı bir kitâbeden, yapının (mescidü'l-câmi) Hacı Halid bin Ebû Bekir Ali bin el-Hâc Ömer bin Mahmud adlı bir zât tarafından 1242/43 yılında yenilendiği anlaşılmaktadır.

Jeolojik Miras Odakları

Gelincik Dağı

Çermik ilçesinin kuzeybatısında, ilçeye yaklaşık 4 kilometrelik mesafede yer almaktadır. Yüksekliği yaklaşık 1500 metreyi bulmaktadır. Güneydoğu Torosların bir kolu olan dağın devamlılığı 10 kilometreyi geçmektedir. Uzaktan insan dizisi gibi görünen taş yığınlarının bulunduğu dağ, 'Gelincik' ismini bu görünümünden almaktadır. Karstik yeryüzü şekillerinden dolayı yağmur suları ile eriyen ve bu erime sonucu oluşmuş kaya kütleleri peri bacalarını da andırmaktadır.

Gelincik Dağı'na ait bir de efsane bulunmaktadır. İnanışa göre, vaktiyle buradan bir gelin alayı ağır ağır geçerken çocuklardan biri altını pislemiş, annesi başka bir şey bulamadığı için yavrusunun pisliğini yufka ile temizlemeye kalkışınca Tanrının gazabına uğramış ve bütün alay gelin ile birlikte taş kesilmiştir. Uzaktan insan dizisi gibi görünen bu taş yığınlarının bulunduğu dağa bu efsaneye dayanılarak "Gelincik Dağı" denilmektedir.

Melike Belkıs Kaplıcaları

Çermik ilçesi sınırları içerisinde Hamambaşı mevkiinde bulunmaktadır. Diyarbakır, Şanlıurfa ve Elazığ il merkezlerine ulaşımı sağlayan karayollarının kesişim noktasında yer almaktadır. Diyarbakır il merkezine 92 kilometre uzaklıkta bulunan kaplıca alanı, Çermik ilçe merkezine 3 kilometre mesafede konumlanmıştır. Havayolu ulaşımı ise 92 kilometre uzaklıkta bulunan Diyarbakır havaalanı ile sağlanabilmektedir. Kaplıca suyunun iltihaplı romatizma, nevrit, polinevrit, çocuk felci, kadın hastalıklarında ve üst solunum yolları enfeksiyonu tedavisinde olumlu etkisi görüldüğü belirtilmektedir. Çermik Melike Belkıs Kaplıca tesislerinde bulunan 'Küçük Paşa' ve 'Büyük Paşa' hamamları 12 ay boyunca hizmet vermektedir. Tedavi amaçlı kullanımı genellikle haziran-eylül ayları arasında yoğunluk kazanmaktadır. Kaplıcaların su sıcaklığı 48 santigrat dercedir.

Gelincik Dağı

TURİZM DURUM VE TALEP ANALİZİ

Mevcut Turizm Sektörü Analizi

Turizm sektörü analizi, sorunlara sistemli bir şekilde bakarak uygun çözümlere ulaşmak amacıyla geliştirilmiş bir yaklaşım tarzıdır.

Sürdürülebilirlik kavramı göz önünde bulundurularak, genel hatları ile sadece ilçe çapında önemli konulara ağırlık veren bir güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler (GZFT) analizi tercih edilmiştir.

Güçlü Yönleri

- İlçenin geçmişte uygarlıklara ve farklı kültürlere ev sahipliği yapması
- İlçenin termal turizm için önemli bir potansiyele sahip olması
- İlçenin bölge inanç turizmi rota kapsamına girebilecek durumda olması
- İlçenin bölge kültür rota turizmi kapsamına girebilecek durumda olması
- İlçenin diğer ilçeler ile ortak turizm ve kültür programına uygun olması

Zayıf Yönleri

- İlçede turistlerin konaklayabileceği standartlarda konaklama tesislerinin yetersiz olması
- İlçenin yeterince tanıtılmaması
- Ulaşım alt yapısının gelişmemiş olmaması
- İlçede turizm sektörüne hizmet edecek standartlarda yeme-içme tesislerinin yetersiz olması
- Turizm sektöründe sunulan hizmetlerde kalitenin düşük olması
- İlçede turizm bilgilendirme noktalarının bulunmaması
- İlçede seyahat acentesi ve belgeli turist rehberinin bulunmaması
- Mevcut tur rotalarında yer almıyor olması

Fırsatlar

- İlçenin termal turizm deneyimi için potansiyelinin olması
- İlçenin çevresi ile birlikte inanç turizm deneyimi için potansiyelinin olması
- İlçenin tarihi ve arkeolojik miras odakları yönünden zengin olması
- İlçenin turizm desteklemelerinde öncelikli ve 6. bölgede olması
- İlçenin coğrafi konumu açısından avantajlı olması
- İlçede güvenlik sorununun olmaması

Tehditler

- İlçenin yeterince tanınmıyor olması
- Termal kaynaklara dair yönetim planı bulunmaması
- Potansiyel girişimcilerin ilçe hakkında yeterince bilgiye sahip olmamaları

Mevcut Turist Profili

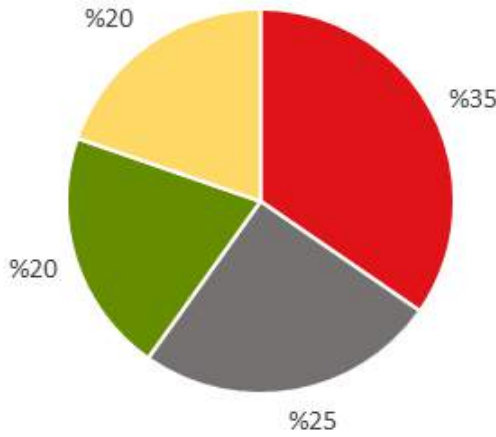
Çermik, mevcutta termal turizm ağırlıklı olarak turizm sektörünün aktif olduğu bir ilçedir. Birçok hastalığa iyi geldiği belirtilen su kaynaklarına sahip Çermik'te; çeşitli tür ve boyutta konaklama tesisleri ve belediyenin hizmet verdiği kaplıca hamamları bulunmaktadır.

Mevcut turist profilinin belirlenmesi, master plan kapsamında hazırlanacak eylemler ve projeler için önemli bir girdidir. Analiz edilecek turist profiline göre öncelikli olarak turizm deneyimi türleri, tur rotaları ve hedef turist grupları belirlenecektir. Çermik'te turizmin sürdürülebilir şekilde geliştirilebilmesi için mevcut analizler önemlidir.

Mevcut turizm ağırlığı termal turizm olduğu için, mevcut turist profili de buna göre şekillenmiştir. Master plan çalışmaları kapsamında anketler yapılmıştır (Ek 5). Anketler, ilçenin mevcut termal turizm odağı olan Hamambaşı'na gelen ziyaretçilere yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre mevcut turist profili belirlenmeye çalışılmıştır.

Seyahat Tipine Göre Çermik Kaplıcaya Gelme Oranları

■ Aile ■ Arkadaşlarla ■ Bireysel ■ Veri yok

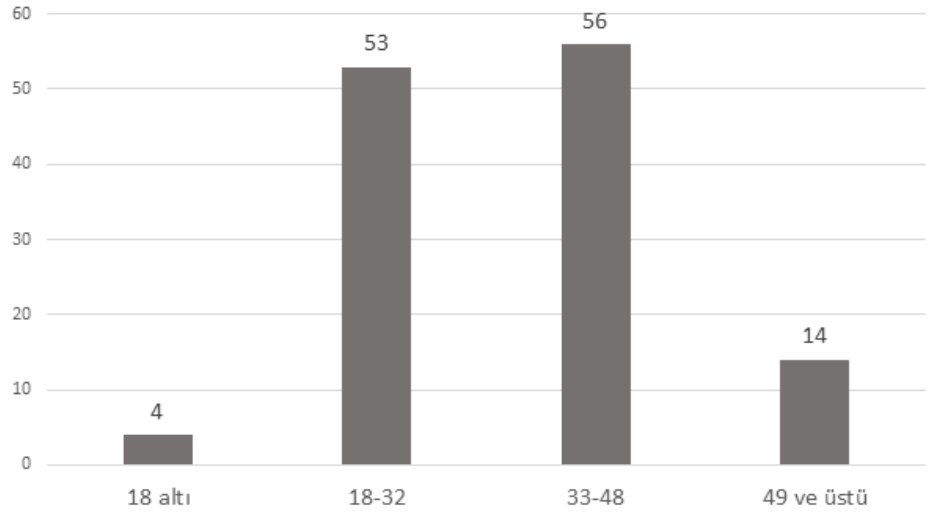

Grafik 6 Seyahat Tipine Göre Çermik Kaplıcaya Gelme Oranları

Grafikte Çermik kaplıcayı ziyaret eden turistlerin, seyahat tipi oranlarını görmekteyiz. Sonuçlara göre; Çermik'e gelen ziyaretçiler ağırlıklı olarak aileleri ile gelmektedirler. Aile oranı ile çok yakın bir oranda arkadaşlarla olduğunu analizlerden anlamaktayız.

Mevcut turist profilini belirlemek için, gelen ziyaretçilerin yaş aralıkları grafikte yer almaktadır. 33-48 yaş aralığında turistlerin ağırlıklı olduğunu görmekteyiz. Bu yaş grubundan sonra 18-32 yaş aralığı ağırlık kazanmaktadır. Bu sonuçlara göre genel olarak orta yaş grubunun Çermik'i tercih ettiğini yorumlamaktayız.

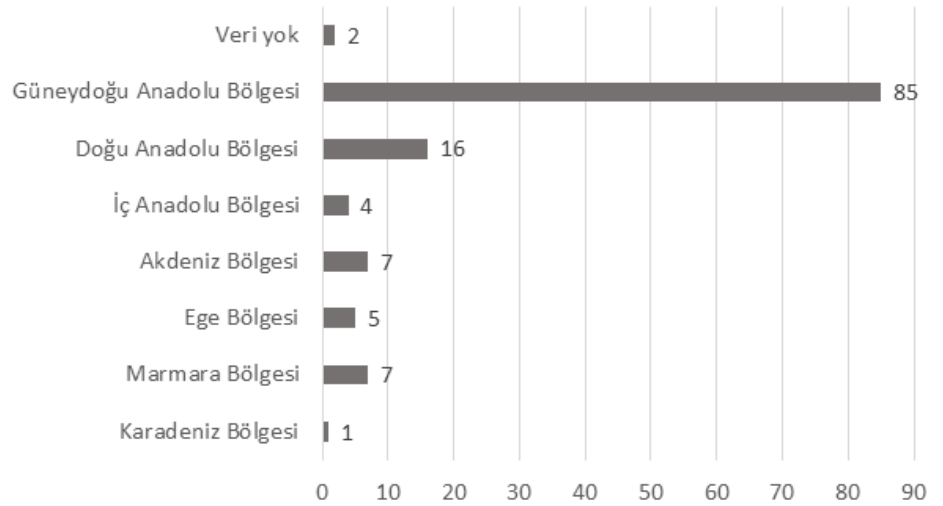
Yaş Aralıklarına Göre Çermik Kaplıcaya Gelenler

Grafik 7 Yaş Aralıklarına Göre Çermik Kaplıcaya Gelenler

Turist profilini yorumlamanın diğer bir argümanı ise geldiği bölgedir. Grafikte bölgelere göre Çermik kaplıcaya gelenlerin sayıları yer almaktadır. 127 kişiye yapılan ankette, kaplıcaya gelenlerin 85 kişi ile %67'sinin Güneydoğu Anadolu bölgesinden olduğunu sonucuna varılmıştır. İkinci sırada ise %13'lük oran ile Doğu Anadolu bölgesi yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre ilçeyi tercih eden ziyaretçilerin yakın illerden olduğunu anlamaktayız.

Bölgelere Göre Çermik Kaplıcaya Gelenler

Grafik 8 Bölgelere Göre Çermik Kaplıcaya Gelenler

Mevcut Turizm Deneyimleri

Termal Turizm

Termal turizm, termomineral su banyosu, soluma, içme, çamur banyosu gibi etkinliklerinin yanında fizik tedavi, iklim kürü, egzersiz, rehabilitasyon, diyet, psikoterapi gibi tedavi türlerinin birleştirilmesiyle oluşan tedavinin yanında termal sularda rekreasyon ve eğlence ile oluşan turizm deneyimidir.

Çermik ilçesinde turizm deneyimleri, termal turizm odaklıdır. Çermik'in doğusunda ilçeye 2 kilometrelik uzaklıkta bulunan Hamambaşı, termal turizmin odağı olan kaplıca bölgesidir. Hamambaşı, arşiv kaynaklarında Kudret Hamamı olarak isimlendirilmektedir. Bu bölüm, Ortaçağ'dan beri kullanılmaktadır. Belediye termal tesislerinin ve konaklama tesislerinin yoğunlaştığı merkez burada yer almaktadır.

Hamambaşı'nda bulunan kaplıcalara Melike Belkıs Kaplıcaları denilmektedir. Tedavi özellikleri ve niteliği bakımından dünyanın en iyi kaplıcalarından biri olduğu belirtilmektedir. "Büyük Paşa" ve "Küçük Paşa" denilen tarihi hamamların yanında iki adet localı ve bir adet "Özel Aile Kabinleri" olmak üzere beş ayrı bölümde hizmet verilmektedir.

Kaplıca suyu en son 05/04/2005 yılında 1192 protokol numarasıyla "Sağlık Bakanlığı Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı Çevre Sağlığı Araştırma Müdürlüğü" tarafından analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kaplıca suyunun kimyasal ve bakteriyolojik yönden insan sağlığına elverişli olduğu görülmüştür.

Kaplıca suyunun niteliğine göre tıbbi açıdan değerlendirilmesi yapılmış ve Sağlık Bakanlığının 06.06.2005 tarihinde yapılan Tıbbi Değerlendirme Kurulu toplantısında aşağıdaki hastalıkların tedavisinde kullanılabilir olduğu anlaşılmıştır:

- İltihabi Romatizmalar
- Kronik Bel Ağrıları
- Kireçlenmeler
- Eklem Hastalıkları
- Kas Ağrıları ve Kas Romatizmaları
- Yaralanma ve Cilt Hastalıkları
- Yumuşak Doku Hastalıkları
- Sinir Sistemiyle İlgili Hastalıklar
- Genel Stres Bozuklukları
- Spor Yaralanmaları ve Tedavisi
- Kadın Hastalıkları
- Kemik Erimesi
- İdrar Yolları ve Safra Kesesi Rahatsızlıkları
- Ortopedik Operasyonların, Beyin ve Sinir Cerrahisi sonrası gibi uzun süreli hareketsiz kalma durumlarında etkilidir.

Melike Belkis Kaplıcaları çevresinde birçok otel ve ev pansiyonu bulunmaktadır. İlçenin termal turizm deneyimi ziyaretçiler tarafından dört tercih edilmektedir. Tedavi amaçlı kullanımı genellikle haziran-eylül ayları arasında yoğunluk kazanmaktadır. Kaplıcaların su sıcaklığı 48 santigrat derece olup tavsiye edilen kullanım süresi 21 kürdür.

Dağ Turizmi

Dağ Turizmi, tanımlanmış ve sınırlı bir coğrafyada yer alan bir tür turizm deneyimidir. Kendine özgü doğası ve kendine has özellikleri olan tepeler veya dağlar gibi belirli manzara, topografya, iklim, biyolojik çeşitlilik (flora ve fauna) içeren alanlarda yapılmaktadır. Çok çeşitli açık hava eğlence ve spor aktiviteleri içermektedir. Kış mevsiminde kayak vb. kış sporları için olanak sağlayan bir turizm deneyimiyken, sonbahar ve ilkbahar aylarında da doğa deneyimlerine olanak sağlamaktadır.

İlçede; başta Diyarbakır'da bulunan çeşitli yürüyüş grupları olmak üzere, belirli zamanlarda yürüyüşler yapılmaktadır. Yürüyüş rotaları ağırlıklı olarak Çermik'in kuzeyinde yer almaktadır. Yürüyüş grupları Çüngüş ilçesi ile Çermik arasında birçok rota oluşturmuştur.

Haritada Çermik ilçesinde mevcutta yapılan yürüyüşlere ait rotalar yer almaktadır. Rotaların ağırlıklı olarak Gelincik Dağı ve çevresinde olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 6 Gelincik Dağı

Macera Turizmi

Çeşitli spor disiplinlerinin turizm faaliyeti olarak uygulanması ile ortaya çıkmış alternatif bir turizm deneyimidir. Turizm amaçlı sportif faaliyette bulunacak turizm işletmelerinde aranacak nitelikleri belirlemek, faaliyetin güvenli biçimde sürdürülebilmesi için önlemleri almak, denetlemek ve turizmin çeşitlendirilmesini geliştirmek için 2011 yılında 'Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetler' yönetmeliği de yayınlanmıştır.

2019 yılı içerisinde çeşitli illerden gelen tırmanışçılar Sinek Çayı'nın Kayaaltı Sığınağı civarında yeni tırmanış rotaları açmıştır. Açılan rotalar ilçede macera turizmi deneyiminin gelişimine öncülük etmiştir.

Fotoğraf 7 Çermik Yürüyüş ve Bisiklet Rotaları

EK 2
İYİ ÖRNEKLERİN İNCELENMESİ

EK 2 – İYİ ÖRNEKLERİN İNCELENMESİ

1.1 ULUSAL TERMAL TURİZM ODAĞI ÖRNEKLERİ

Ulusal örnek incelemeleri için Kozaklı Kaplıcaları(Nevşehir) ve Pamukkale, Karahayıt Kaplıcaları(Denizli) ayrıntılı olarak incelenmiştir.

İncelenen ulusal örneklere ait karşılaştırma tabloları hazırlanmıştır.Örnekler; konumları, ulaşım olanakları, turizm deneyimleri, otel sayıları ve konaklama tesislerine gelen ziyaretçilere göre Çermik ilçesi ile karşılaştırılmıştır.

NEVŞEHİR – KOZAKLI

Kozaklı, Nevşehir'in Kaplıca'ları ile tanınan ilçesidir. İl merkezi olan Nevşehir'e en uzak ilçedir. İlçeye bağlı 4'ü kasaba, 21'i köy olmak üzere 30 yerleşim birimi bulunmaktadır. İlçenin il merkezi olan Nevşehir'e uzaklığı 85 kilometre, çevre iller Kayseri, Kırşehir ve Yozgat'a ortalama uzaklığı ise 90 kilometredir.

Kozaklı Kaplıcaları Konumu

Kozaklı İlçesinin topografik özellikleri incelendiğinde, akarsular tarafından az yarılmış geniş düzlüklerin hâkim olduğu görülmektedir. Yörenin suları Kızılırmak Nehrinin büyük kollarından biri olan Delice Çayının kolları tarafından drene edilmektedir. Yörenin yükseltisi 950 ile 1150 metreler arasında değişmekte ve dağlık alan ve yüksek tepelere rastlanılmamaktadır. Yöre Bozok Platosu'nun güney kesimlerini oluşturmaktadır.

Yöredeki sıcak su kaynakları genellikle fay hatları yakınlarında veya üzerinde yer almaktadır. Bu kaynakların çeşitli tarihlerde meydana gelen tektonik hareketlerden ve depremlerden etkilendikleri de dikkate alınırsa, sıcak su kaynaklarının fay kaynağı olduğu söylenebilir (Soylu, 2003:9; Doğan Jeotermal, 2000).

Kozaklı'da termal kaynakların kullanımı Selçuklu Dönemine kadar dayanmaktadır. Ancak yöre halkı termal kaynaklardan havuzda banyo yapmak şeklinde yararlanmıştır. Bu konudaki ilk ciddi teşebbüsler 1960'lı yıllarda başlamıştır. 1960 yılında o dönem için modern sayılabilecek ilk tesis Nevşehir Özel İdaresi tarafından yapılarak özel işletmeye kiralanmıştır. Bunu, bölgede MTA'nın yaptığı sondaj çalışmaları takip etmiş ve günümüze kadar gelişerek bugün jeotermal kaynaklardan en iyi şekilde yararlanmaya çalışan bir yerleşim

birimi hâline gelmiştir. Kozaklı'da termal kaynaklardan termal turizm, konut ısıtılmasında ve seracılık uygulamalarında yararlanılmaktadır (Soylu, 2003:110; Karakuş ve Çetin, 2003). Konutların termal kaynaklarla ısıtılması çalışmasına 1998 yılında başlanmış, 2001 yılında tamamlanan çalışmalar ile başta resmi konutlar olmak üzere 600 konutun ısıtılması sağlanmıştır.

Kozaklı kaplıcalarında yapılan analizler ve klinik uygulamalar sonucu; termal su kaynaklarının anti depresif tedavilerde, romatizmal hastalıklar, nevrit, nevralsi, kas ve iskelet sisteminin ağırlı durumlarında, ağırı giderme ve fonksiyonları iyileştirmede, cilt hastalıklarında, bağırsak ve safra kesesi fonksiyonlarının artırılmasında, çeşitli adale ve kemik rahatsızlıkları, bel ve boyun fitiği, eklem ve eklem dışı kireçlenmeler, muhtelif böbrek ve idrar yolları rahatsızlıkları, mide, bağırsak ve safra kesesi rahatsızlıkları, kas romatizması, nevralsi, stres ve buna bağılı rahatsızlıklar, uykusuzluk, fiziksel ve ruhsal yorgunluklar, kan dolaşımını düzenlemede ve kırıkların kaynamasında tedavi edici özelliğinin bulunduğu saptanmıştır (Karagülle, 2002; Koç, 2005; Ülker, 1988)

Belediye Hamamı ve Belediye Şehir Kaplıcası yöredeki termal tesislerin ilk örnekleridir. 1990-2001 yılları arasında 13 özel işletme hizmete girmiş ve Kozaklı'daki termal işletme sayısı 15'e ve yatak sayısı da 2287'ye yükselmiştir. Daha sonra bölgenin termal turizm alanı ilan edilmesi ve verilen teşvikler sayesinde oldukça modern ve rekabet gücü yüksek 4 ve 5 yıldızlı tesisler yapılmaya başlanmıştır. Bunlardan Roza Resord Otel, Assos Termal Otel ve Diva İbis Otel 5 yıldızlı termal otellere örnektir. Yatak kapasitesi hizmete giren bu tesislerle birlikte 5.013'e yükselmiştir.

Önceki dönemlerde Kozaklı kaplıcalarına yakın çevredeki Nevşehir, Kayseri, Kırşehir ve Yozgat illerinden gelen turistler daha fazla iken, son dönemlerde yatak kapasitesi fazla olan 4 ve 5 yıldızlı otellerin hizmete açılması ve turizm şirketlerinin destinasyon olarak yöreyi arza sunması ile başta Adana, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Osmaniye, Mersin, Ankara, Aksaray, İstanbul illeri olmak üzere Türkiye'nin birçok ilinden turist çekmektedir. Son dönemlerde yapılan çalışmalarla Kozaklı termal tesisleri yurt dışından da yabancı turist çekmeye başlamıştır. Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları yaz tatillerinin bir kısmını Kozaklı kaplıcalarında geçirmektedir. Bu vatandaşlarımız yaz tatilinde hem akrabalarını ziyaret etmekte hem de bu bölgedeki önemli termal kaynak olan Kozaklı kaplıcalarından yararlanmaktadır.

Kozaklı ilçe merkezi Kayseri-Ankara karayolu üzerindeki Topaklı Köyü'nün 24 km kuzeyinde yer almaktadır. İlçe merkezinden her saat başında Nevşehir ve Kayseri'ye otobüs seferi bulunmaktadır. Yörenin havayolu ulaşımına göre durumu incelendiğinde, sivil uçuşlara da açık olan Kayseri Askeri Havaalanına 95 km, Nevşehir Tuzköyü Sivil Havaalanına ise 110 km mesafede bulunmaktadır. Kozaklı ilçe merkezine demiryolu ile ulaşmak mümkündür. Kayseri-Şefaati-Yerköy-Kırıkkale-Ankara demiryolu Kozaklı'ya 16 km uzaklıkta

bulunan Yenifakılı (Yozgat) ilçe merkezinden geçmektedir. Dolayısıyla yöreye demiryolu ile ulaşım kolaydır.

Kozaklı Genel Görünüm

2011 yılında yayınlanan “Termal Turizm Potansiyeli Açısından Kozaklı (Nevşehir) Kaplıcaları” adlı makalede; Kozaklı (Nevşehir) ilçe merkezinin termal turizm potansiyeli ve turistlerin termal turizm ile ilgili düşünceleri değerlendirilmiştir. Çalışmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kozaklı ilçe merkezindeki termal otellerde konaklayan 144 turist oluşturmaktadır (Çetin, 2011). Araştırma sonuçları aşağıda verilmiştir.

Araştırmaya katılan turistlerin yaklaşık %55’ini erkekler, %45’ini ise kadınlar meydana getirmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu 15-54 yaşları arasındadır. Araştırmaya katılan turistlerin yaklaşık dörtte biri yüksek okul ve üniversite mezunudur. Grubun %16’sı okuma yazma bilmemektedir. Katılımcıların yaklaşık dörtte birini emekliler oluşturmakta ve bu grubu memurlar izlemektedir.

Katılımcıların yarısından fazlası bulunduğu termal tesise arkadaş ve akraba tavsiyesi ile geldiği görülmektedir. Katılımcıların onda birinden biraz fazlası ise bulunduğu termal tesise doktor tavsiyesi ile gelmiştir.

Katılımcıların yaklaşık üçte biri sağlığına yararlı olduğu için, üçte birine yakını da dinlenme amacıyla buldukları termal tesise geldiklerini belirtmiştir. Sağlık kuruluşundan sevk edilen turistlerin oranı azdır. Buldukları tesise tatil amacıyla gelenler ise katılımcıların altıda birini oluşturmaktadır. Kozaklı ilçe merkezindeki termal oteller tatil amaçlı olarak gelen turistlerin yöreye sürekli olarak gelmelerini sağlamak amacıyla yakın çevredeki doğal ve kültürel turizm değerlerini tanıtıcı turlar düzenlemelidir.

Araştırmaya katılanların %57,6'sı termal tesise hastalığının tedavisi için geldiğini belirtmiştir. Termal tesise hastalığının tedavisi için gelenlerin üçte ikisi "Romatizma/Kemik Erimesi" hastalığının bulunduğunu belirtmiştir.

Termal tesiste boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendiren katılımcıların yarıya yakını lise mezunudur. Bu grupta ikinci sırada yüksekokul ve üniversite mezunları gelmektedir. Katılımcıların yaklaşık beşte biri dinlenerek boş zamanlarını değerlendirmektedir. Bu grubun üçte biri lise mezunu, yaklaşık dörtte biri ise yüksekokul ve üniversite mezunudur.

Katılımcıların buldukları termal tesislere kaçınıcı defa geldikleri cinsiyetlerine göre değişmektedir. Buldukları termal tesislere ikinci, üçüncü ve daha fazla geldiklerini belirtenlerin yaklaşık üçte ikisini kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan turistlerin %43,1'i termal sularla yapılan tedavileri tıbbi tedavilere alternatif olarak görmektedir. Bu grubun %59,7'si kadın, %40,3'ü ise erkektir. Katılımcıların %40,3'ü termal sularla yapılan tedavilerin tıbbi tedavi ile birlikte yapılması gerektiği görüşündedir. Katılımcıların %16,6'sı da termal sularla yapılan tedavilerin farklı bir tedavi olduğunu ve tıbbi tedavi ile karşılaştırılmayacağını belirtmiştir. Katılımcıların termal sularla yapılan tedavileri değerlendirmeleri cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

Erkeklerin %39,4'ü buldukları termal tesislerde 3-7 gün kalmayı planlamaktadır. Aynı grubun %24,2'si ise tesislerde bir hafta sonu kalmayı düşündüklerini belirtmiştir. Araştırmaya katılan kadınların %35,9'u termal tesislerde bir hafta sonu kalmayı planladıklarını belirtmiştir. Aynı grubun %34,6'sı da tesislerde 3-7 gün kalmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %36,8'i 3-7 gün, %30,6'sı da bir hafta sonu termal tesislerde kalmayı düşünmektedir. Katılımcıların üçte ikisinden fazlası termal tesislerde kısa süre kalmayı planlamaktadır. Bu durum yaş grubuyla ve termal tesislere geliş amaçlarıyla yakından ilgilidir.

DENİZLİ – PAMUKKALE VE KARAHAYIT

Pamukkale Kaplıcaları

Hierapolis kentinin bulunduğu alanda Pamukkale'nin şifalı suları küçük bir gölden kaynarak 100 metre yükseklikteki yamaçtan çağlayanlar şeklinde dağılır. Kaynayan ve dağılan sular Pamukkale travertenlerini oluşturur. Pamukkale kaplıcalarının su sıcaklığı 35 ile 100 derece arasındadır. Rengi berrak ve tadı acı olan Pamukkale kaplıca suyu; kalp ve damar, dolaşım sistemi, beyin damarları rahatsızlıklarında, bronşit ve astım vakalarında, romatizmal sendromlarda tedavi amaçlı kullanılmaktadır.

Pamukkale ve Karahayit Konumu

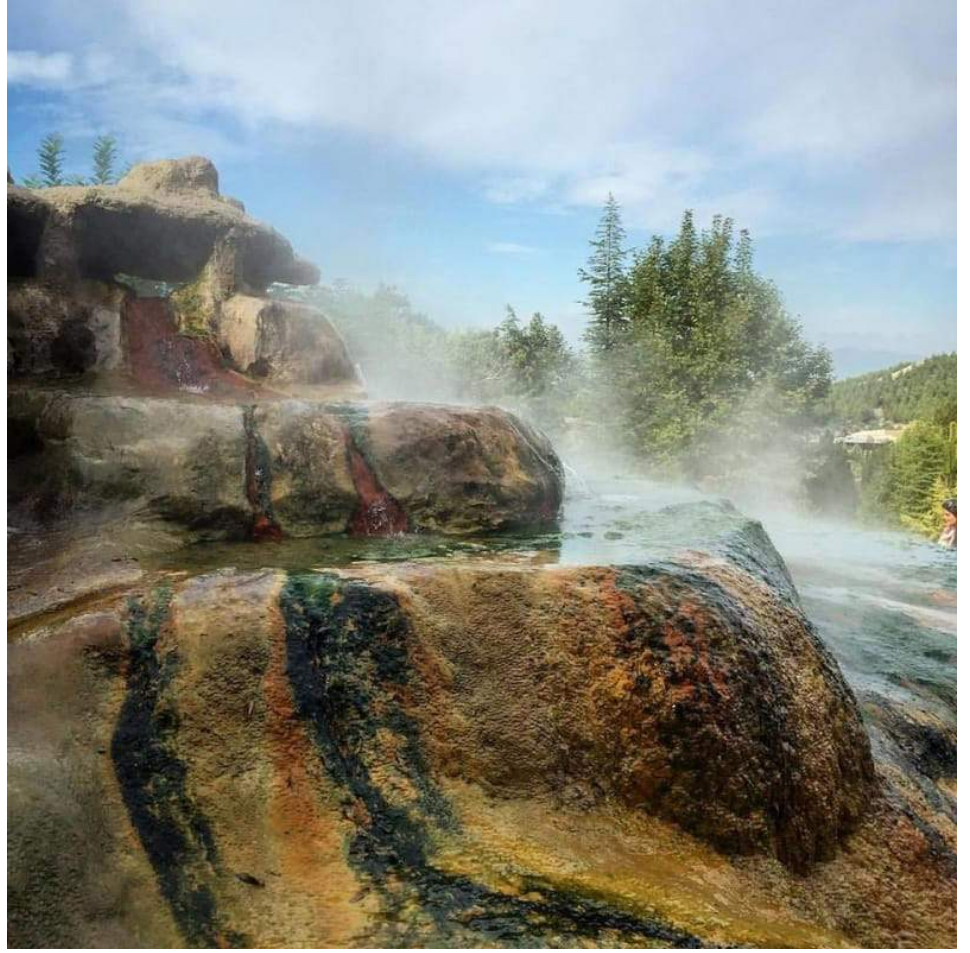
Karahayit Termalleri

Denizli kaplıcaları arasında en ünlüsü olan Karahayit, Pamukkale'nin 5 km uzağında yer alır. Suları az miktarda karbondioksit ve fazlaca radyoaktivite içerir. Kırmızı suyu ile bilinen Karahayit'in suyu ortalama 50 derecedir. Karahayit'ta bulunan turistik tesislerde (otel, apart otel ve pansiyonlarda) Kırmızı Su ve Termal Çamur sayesinde pek çok hastalık ve sağlık problemine şifa bulunabilmektedir.

Banyo uygulamaları ile tedavi edilen hastalıklar: Ortopedik ve nörolojik sekellerin rehabilitasyonunda, tamamlayıcı tedavisinde, romatizmal hastalıklar, Siyatik, bel-boyun fıtığı, kireçlenme, Dolaşım sistemi hastalıkları ve sedasyon (ruhi rahatlatma) özelliği, nörolojik rehabilitasyon gerektiren hastalıklar, ameliyat sonrası tutukluk ve sertliklerin giderilmesi, kadın hastalıkları, stres ve strese bağlı tüm hastalıkların rehabilitasyonu, uykusuzluk ve yorgunluklar, saç, tırnak ve derideki hücrelerin canlanması, cilt ve deri hastalıkları, kırıkların alçılarının alınmasını müteakip gelişen kontraktürlerin giderilmesi, adale spazmlarının giderilmesi, gut hastalığı, nevralsi, nevrit, artrozlar, kolit hastalıklarının tedavisi.

Karahayit Termalleri

*Karahayit
Termalleri*

İçme suyu ile tedavi edilen hastalıklar: Üst gastrointestinal sistemin fonksiyonel bozukluklarında, mide ve yemek borusu rahatsızlıklarında, kemik erimesinde, ürolithiasisde ve kalsiyum ihtiyacının tamamlayıcı tedavi unsuru olarak kullanılabileceği belirtilmiştir. Ayrıca çamur banyosuyla cildi yumuşatma, gözenekleri açma, selülit ve çatlak tedavisi ve toparlama, antiseptik tesiri ile akne ve sivilceleri yok etme kırışıklıkları giderme, siğilleri iyileştirme özellikleri bulunmaktadır.

Kırmızı su ve termal çamurun; böbrek taşı, kalp, damar sertliği, yüksek tansiyon, romatizma, siyatik, kireçlenme, kadın ve deri hastalıkları, bel ve boyun fıtığı, sindirim, mide, bağırsak, karaciğer, safra yolları, diyabet, egzama, vücut direncini arttırma, metabolizma bozuklukları tedavisinde de son derece şifalı olduğu kanıtlanmıştır.

Kırmızı su travertenleri, 60 °C sıcaklıkta çıkan termal su çevresinde, termal suyun içindeki maden oksitleri nedeniyle kırmızı, yeşil ve beyaz renkli traverten tabakaları şeklinde oluşmuştur. Travertenler yaklaşık 500 metrekarelik bir alandadır.

Konum, Yüzölçümü, Ulaşım ve Turizm Deneyimleri

Konum sütununda yakın olduğu iller, ulaşım sütununda turizm odağına kolay ulaşım sağlanacak ulaşım türleri, entegre olabilecek turizm deneyimlerinde ise bölgede termal turizmi destekleyen turizm deneyimleri yer almaktadır.

Turizm Odağı	Konum	Yüzölçümü	Ulaşım	Turizm Deneyimleri
Çermik	Diyarbakır Elazığ Şanlıurfa Mardin	1.032 km ²	Karayolu Havayolu (3)	İnanç Turizmi Gastronomi Turizmi Doğa Turizmi Kültür Turizmi
Kozaklı	Nevşehir Kayseri Kırşehir Yozgat	706 km ²	Karayolu Havayolu(2)	Kültür Turizmi Kongre Turizmi İnanç Turizmi Gastronomi Turizmi Kış Turizmi
Pamukkale - Karahayıt	Denizli Aydın İzmir Uşak Isparta	823 km ²	Karayolu Havayolu(1)	Kültür Turizmi İnanç Turizmi Kış Turizmi Kongre Turizmi

Tablo 1 Konum, Yüzölçümü, Ulaşım ve Turizm Deneyimleri

Belgelerine Göre Otel Sayısı

Belgelerine göre otel sayılarının karşılaştırması aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Kozaklı ve Pamukkale Karahayıt'ta bulunan belgesiz otel sayısı bilinmemektedir.

Turizm Odağı	Bakanlık Belgeli	Belediye Belgeli	Belgesiz	Toplam
Çermik	1	0	40	41
Kozaklı	5	14	-	24
Pamukkale - Karahayıt	10	48	-	58

Tablo 2 Belgelerine göre otel sayısı

Yatak Kapasitesi, Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış ve Doluluk Oranı

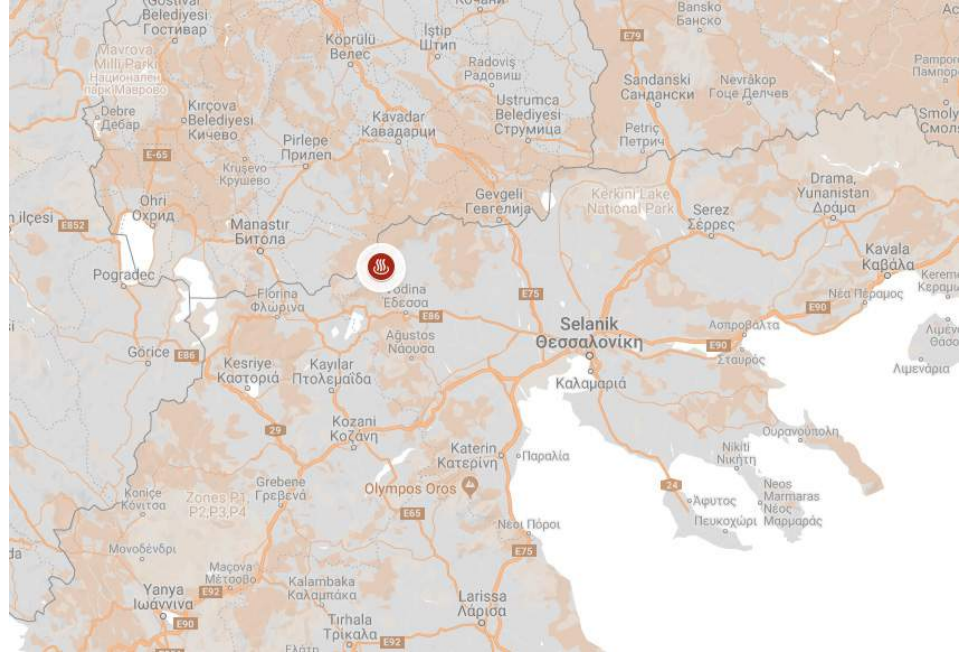
Konaklama tesislerinin belgeli ve diğer olmak üzere yatak kapasiteleri, tesislere geliş ve geceleme sayılarına göre yabancı ve yerli ziyaretçi sayıları, tesislerde ortalama kalış süresi ve doluluk yüzdesi aşağıdaki tabloda verilmiştir. Kozaklı ve Pamukkale Karahayıt'ta bulunan belgesiz otel sayısı bilinmediği için yatak kapasitesi de bilinmemektedir.

Turizm Odağı	Yatak Kapasitesi		Tesislere Geliş Sayısı		Geceleme		Ortalama Kalış	Doluluk (%)
	Belgeli	Diğer	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli		
Çermik	220	1.390	0	3.574	0	4.854	1,35	46,22
Kozaklı	5.013	-	1.624	302.217	4.161	732.443	2,53	43,9
Pamukkale - Karahayıt	8.486	-	253.481	281.963	283.535	474.499	1,42	45,8

Tablo 3 Yatak kapasitesi, tesislere geliş, geceleme, ortalama kalış ve doluluk oranı

1.2 ULUSLARARASI TERMAL TURİZM ODAĞI ÖRNEKLERİ

YUNANİSTAN - POZAR KAPLICALARI

Pozar Kaplıcaları
Konumu

Pozar, Yunanistan'ın kuzeyinde ve Selanik'e 100 kilometre uzaklıkta Almopia belediyesinde yer almaktadır. Yaklaşık 360-390 rakımlı bir alandaki termal su kaynaklarının etrafına konumlanmış bir kasabadır. Kasabada birçok termal odaklı turizm tesisi bulunmaktadır.

Edessa yakınlarındaki Pozar Hamamları; her yıl, kaynakların iyileştirici ve faydalı özelliklerinden faydalanan binlerce ziyaretçi çekmektedir. Ziyaretçilerine spa, buhar banyosu, yapay şelaleler, jakuzi ve daha birçok imkân sunmaktadır. Pozar Kaplıcasında konforlu ve keyifli konaklama için hostel, oteller ve yöreye özgü yemekleri denemek için restoranlar bulunmaktadır.

“Pozar” kelimesi kömür yakan köz anlamına gelir. Pozar Hamamı'nın bulunduğu alan, çınar ağaçlarının ve şelalelerin olduğu yeşil bir ortamdır. Taş döşeli yollar ve ahşap köprüler bulunan ilçede ziyaretçilerin destinasyonlara ulaşmalarına yardımcı olan yönlendirme tabelaları da bulunmaktadır. Açık havuz ve sıcak nehrin kıyısında doğal olarak şekillenen “göletler” büyüleyici bir doğal manzarada vakit geçirme şansı sunmaktadır. Ziyaretçiler, şifalı suların faydalı özelliklerini (tedavi edici - rahatlatıcı) almak veya mağaralarla birlikte dağların, doğanın tadını çıkarmak için Pozar'ı tercih etmektedir.

Kaplıcalar, sıcak nehir kıyısında 37 ° C'ye ulaşan bir sıcaklıkta akmaktadır. Romatizmalar için balneoterapi, artrit, periferik sinir rahatsızlıkları, jinekolojik ve cilt hastalıkları, burkulmalar, kırıklar için iyi gelen kaplıca suyu olduğu bilinmektedir.

Pozar'da iki adet hidroterapi merkezi bulunmaktadır. Yeni merkezde her biri ayrı ayrı çalışan özel havuzlar vardır. Boyutları 3x3, 1.50 metre derinliğinde ve 37 derecelik sıcaklıktadır. Eski Hidroterapi Merkezinde 3x6 ebatlarında ve 37 derece sıcaklıkta 2 havuz ve 38 derece sıcaklıkta 2 küçük havuz bulunmaktadır. Ayrıca, biri 37 derecelik sıcaklığa sahip, diğeri soğuk suyla karıştırılan 2 adet dış mekân şelalesi var. 37 derecelik sıcaklığa sahip olimpik açık havuz bulunmaktadır. Her alanda soyunma odaları bulunmaktadır.

Kaplıcalar dışındaki diğerkörölmeye değer yerler ise; Ramno Byr Kanyonu, Fizyolojik Speleoloji - Folklor Müzesi, Speleolojik Parkı, Kaymakçalan Kayak Merkezi ve Aziz George Kilisesi'dir.

*Pozar Dış
Mekan Şelalesi*

Termal turizm odaklı incelediğimiz bu kaplıca bölgesi için yaptığımız çalışmalarda, ziyaretçi memnuniyetini geliştirmek için 2012 yılında yapılan anket sonuçları aşağıda tablo olarak verilmiştir.

	Çok Önemli	Önemli	Ne Önemli Ne Önemli	Önemsiz	Hiç Önemi Yok
İç Mekan (Kapalı) Termal Yüzme Havuzu	86.5	12.0	1.6	0.0	0.0
Buhar Püskürtmeli Burun Temizleme Makinesi	84.9	15.1	0.0	0.0	0.0
Dış Mekan (Açık) Termal Yüzme Havuzu	84.6	13.8	1.5	0.0	0.0
Kişiyeye Özel Yüz İçin Buharlı Makine	84.6	13.9	1.5	0.0	0.0
Buhar Odası	83.5	14.9	1.5	0.0	0.0
Kişiyeye/Aileye Özel Korunaklı Termal Havuz	83.0	16.2	0.0	0.0	0.8
Tam Teşekküllü Spor Salonu	82.7	14.2	1.6	0.0	1.6
Masaj Odaları	80.8	17.7	1.5	0.0	0.0
Sauna	78.9	16.3	4.0	0.8	0.0
Cafe/Bar	68.4	20.9	7.4	0.8	2.5
Restoran	60.5	20.5	16.6	1.5	1.0
Doktor/Klinik	59.5	21.0	14.8	1.9	2.9
Konaklama Tesisin Konumu	47.9	22.8	17.4	5.5	6.4
Alışveriş İmkanları	47.9	24.6	24.6	0.9	1.9
Müze	46.6	28.0	22.0	2.5	0.8
İbadethane	19.4	13.9	20.0	28.9	17.8

Tablo 4 2012 Yılı Ziyaretçi Memnuniyeti Anketi

Anket sonuçlarına bakıldığında; ziyaretçilere göre tesislerdeki en önemli birimin “İç Mekân (Kapalı) Termal Yüzme Havuzu” olduğu sonucuna varılmıştır. “İç Mekân Termal Yüzme Havuzu”nu “Buhar Püskürtmeli Burun Temizleme Makinesi” ve “Dış Mekan (Açık) Termal Yüzme Havuz” takip etmektedir.

Yapılan araştırmadaki sonuçları ayrıntılı incelediğimizde buhar odası, kişiyeye/aileye özel korunaklı, termal havuz, tam teşekküllü spor salonu, masaj odaları, sauna, cafe/bar, restoran, doktor/klinik, konaklama tesisin konumu, alışveriş imkanları, müze ve ibadethane/kilise şeklinde önem sıralaması devam etmektedir.

GÜRCİSTAN - BORJOMİ KAPLICALARI

Borcomi, Gürcistan'da, aynı adlı ilçenin yönetim merkezi olan kent ve dinlenme merkezidir. Borjomi-Haragauli Ulusal Parkı'nın doğu ucunda, Borcomi vadisinde yer alır. Kent, günümüzde Gürcistan'ın başta gelen ihracat ürünü olan maden suyu endüstrisiyle ve volkanik termalleriyle ünlüdür.

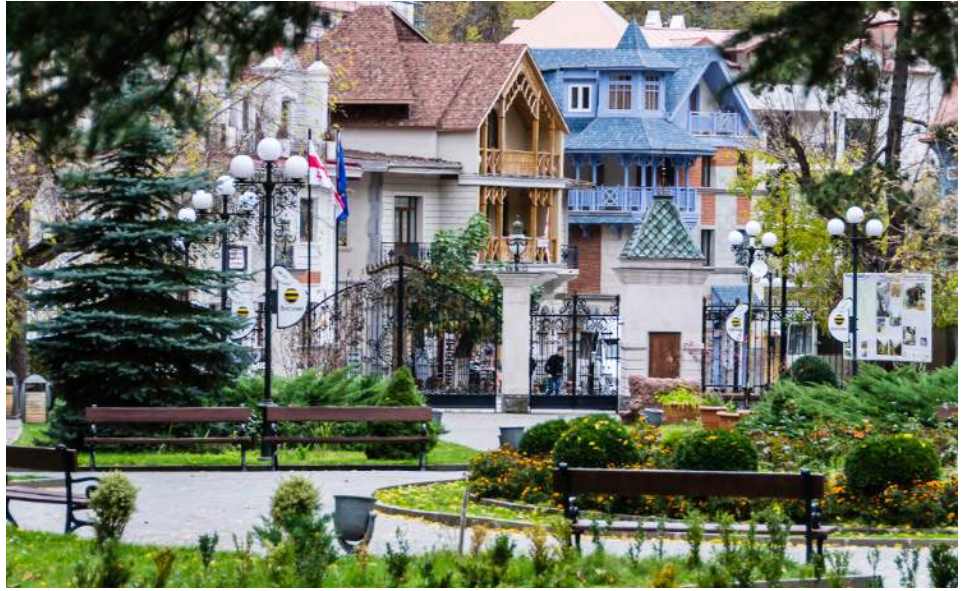
Borjomi Kaplıcaları Konumu

Dağların arasından kıvrılarak dökülen Kura Nehri'nin etrafına konumlanan Borjomi, yaklaşık 15 bin nüfusu olan, orta-güney Gürcistan'da yüzyıllardır popüler bir tatil yeridir. Kafkas Dağları'nı kaplayan ormanlar arasında bir vadiye kurulu olan kent, mimarisi ve doğal güzelliğiyle dikkat çekmektedir.

Çarlık Rusyası zamanında Romanov'ların yazlık saraylar yaptırdığı Borjomi, volkanik kaynakların üzerine kurulu termal tesisiyle yüzyıllardır şifalı sularından faydalanmak isteyen ziyaretçilerin ilgi odağı olmaktadır.

Ormanların arasındaki sıcak su havuzları ve şifalı su çeşmelerinin yer aldığı Borjomi-Kharagauli Milli Parkı bulunmaktadır. Park ziyaretçilerine dört mevsim termal odaklı birçok deneyim sunmaktadır. Karlarla kaplı Kafkas Dağları'nın ortasında, ormanın içinde sıcak su havuzlarında yüzmek, kış mevsiminde en çok ilgi gören deneyimler arasında yer almaktadır. Milli Park'ın yanında Sovyetler döneminden kalma teleferik hattı bulunmaktadır. Teleferik hattı şehri yukarıdan görebilme imkânı sunan bir tepeye çıkmaktadır.

Kafkasların en kapsamlı ekolojik temalı eğlence parkı, Orta çağdan kalma, Gürcistan'ın batı, doğu ve güney illerine giden yolları gözeten Gogia, Petra ve Sali Kaleleri ve Gürcü kilisesi de kasabanın diğer destinasyonları arasındadır.

*Borjomi Sokak
Görünümü*

Borjomi'ye ulaşım, Batum'dan, Tiflis'ten ve Kutaisi'den otobüs, tren ve marşrutka denen minibüslerle ortalama 3 saatte sürmektedir.

Ziyaretçilere sunulan konaklama olanakları ise iki farklı şekildedir: Özellikle 2000'li yıllarda yapılmış lüks oteller ve tesisler tercih edilebileceği gibi, yerel halkın evlerinde oda kiralanabilir.

*Borjomi Sokak
Görünümü*

*Kura Nehri
Rafting*

Tarih boyunca hem Gürcü hem Rus aristokrasisinin yazlık sayfiye yeri olan Borjomi'de, pitoresk mimariye sahip yapılar, yayalaştırılmış yollar ve küçük köprüler bulunmaktadır. Kura Nehri boyunca uzanan ağaçların arasında yürümek ve rengarenk evleri, yeşili deneyimlemek kaplıcalara gelen ziyaretçilerin en çok tercih ettiği deneyimler arasında yer almaktadır. Aynı zamanda Kura Nehri'nde rafting ve çeşitli ekstrem sporlar aktiviteleri gerçekleştirilmektedir.

*Borjomi
Genel Görünüm*

Organik Gürcü lezzetlerini denenebileceği ve satın alınabileceği Borjomi yer pazarı da bulunmaktadır.

EK 3
GÖRÜŞMELER ve GELİŞTİRME
TOPLANTILARI

EK 3 – GÖRÜŞMELER ve GELİŞTİRME TOPLANTILARI

1.1 SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GELİŞİMİNDE PAYDAŞLARIN ROLLERİ VE İLİŞKİLERİ

Turizm çok yönlü bir faaliyettir. Birçok farklı paydaşlar potansiyel olarak sektörle ilgilidir, doğrudan ve dolaylı olarak bundan etkilenir. Aynı paydaşlar çeşitli düzeylerde katılım sağlayabilir.

Kamu, yatırımcılar, STK 'lar ve diğer paydaşlar arasındaki ilişkileri, koordinasyon güçlendirilmesi, danışmanlık ve uzmanlık sağlamak için çok önemli bir rol oynamaktadır. Sektörün planlama, yönetimi, proje ve faaliyetlerin uygulanması için hem yerel hem de ulusal düzeyde denetim gereklidir. Denetim yerel destinasyonlarda etkili koordinasyon ve ortaklık yapılarının gelişimine dayalı olmalıdır.

1.2 MASTER PLAN AÇILIŞ TOPLANTISI

Çermik Termal Turizm Master Planı çalışmalarının 22 Ekim 2019, Salı günü Giran Park Otel’de yapılan toplantı notlarıdır. Notlar konuşmacıların söz sırasına göre sınıflandırılmıştır. İkinci kez söz alanlar için ayrı bir grupta yapılmamıştır. Toplantı katılımcıları ve toplantıdan fotoğraflar bu belgenin sonunda ayrıca sunulmuştur.

Diyarbakır İl Kültür Müdür Vekili (Cemil Alp)

- Çermik Hamambası 1993’ten beri turizm merkezi. 26 yıl içinde beklenen değer katılmadığı için, bir uyarı niteliğinde bu statü kaldırılmıştır.
- Hamambası düzeltilmeli, düzenlemeden sonra yeniden turizm merkezi olabilir.

Çermik Belediye Başkanı (Şehmus Karamehmetoğlu)

- Hamambası’nın yeniden turizm merkezi olabileceği sözü alındı. Mart, nisan aylarında tekrar sunulacak. Yeterli destek alınmadığı için turizm merkezi olmaktan çıkartıldı.

GAP İdaresi Başkanı (Sadrettin Karahocagil)

- Çermik’in bulunduğu ‘Alt Bölge Gelişim Planı’ hazırlandı.
- Çermik için tanıtım videosu hazırlatıldı.
- Urfa’da Karaali termal bölgesi bulunuyor, destekleyici olabilir.

Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı (Mehmet Kaya)

- Yazılacak olan eylemler sürdürülebilir olmalı.
- 10 tane Sağlık Bakanlığı’na ait kür merkezi bulunmakta, Çermik bu listede yer almamaktadır.
- Çermik’in Diyarbakır’dan direk bağlantılı yolu olmalı.
- Ergani yolunda Çayönü var, ilk doğal taş kullanımı burada gerçekleşmiş. Önemli bir destekleyici destinasyon.
- Eğil’de peygamber mezarı var, önemli bir destinasyon.
- Çermik, bölge illerini buraya taşımalı.
- Irak sınır komşusu ve o bölgede termal turizm yok. Buraya çekebiliriz.
- Öküzgözü ve Boğazkere’yi şarap için, bağ evleri için ve gastronomi turizmi için yeniden değerlendirmek gerekli. Aynı zamanda Boğazkere için coğrafi işaret çalışması yapılmalı.
- Çermiş-Çüngüş arası doğa yürüyüşü için çok uygun. İlk hayata geçirilmesi gerek bu hat için rota belirlemek.

- Diyarbakır yazın çok sıcak, insanlar serin yerler arıyor. Çermik'e dağ oteli, dağ evleri yapılmalı. Birçok insan tercih eder.
- Hedef kitle doğru belirlenmeli.
- Kamu sivil aklının ortak olduğu 'Güç Birliği Anonim Şirketi' kurulmalı.
- Helikopter pisti yapılmalı.
- Çermik tanıtımı için güzel broşürler hazırlanmalı.
- Yöresel ürünler pazarı oluşturulmalı.
- Hamambaşı'nda yürüme parkurları çok önemli.
- Yöresel motifler de düşünölmeli; Çermik Düğünü gibi..
- 2020 yılında Mezopotamya fuarı yapılacak, Çermik buna katılmalı.
- Girişimcilik ve el sanatları için desteklerimiz mevcut. Çermik'te bu desteklerden yararlanmalı.
- Bilgilendirme merkezi oluşturulmalı.
- Kaplıca için gelen kitle ile iletişimi güçlü tutmak adına elektronik posta ile bayram kartı gönderilmeli.
- Müşteri portföyü oluşturulmalı.
- Suyun yönetimi çok önemli.
- Hamambaşı'nda oteller bölgesi oluşturulmalı.
- Yol ve yönlendirme tabelaları kötü ve yetersiz.
- Doğa yürüyüş kulüpleri Çermik'e çağrılıp, reklam yaptırılmalı.
- Ziyaretçiler internet üzerinden destinasyon bakıyorlar. Çeşitli yerlere üye olunmalı.
- Cam hammaddesi var, cam fabrikası açılabilir.

Diyarbakır Sağlık İl Müdürü (Dr. Mehmet Sait Avar)

- Hastalık tedavisi için çözüm vaat ediyorsa yaz kış turizm canlı olur.
- Hamambaşı'nda yürüme parkurları çok önemli.
- Çermik için ulaşım rahatlatılmalı. Yollar genişletilmeli.
- Tesis ruhsatı olan 1 tane, İşletme ruhsatı olan 1 tane olmak üzere belgeli 2 otel var.
- Çermik'te yeni yapılacak olan hastanede fizik tedavi ünitesi büyük planlandı.
- Sağlıklı Yaşam Merkezi yapılması planlanıyor.
- 112 Acil ağı genişletiliyor. Bu gelecek olan ziyaretçilere güven verecektir.
- Mevcut tesislerin kesinlikle yenilenmesi gerekiyor.
- Termal ve sağlık merkezi olacaksa; oteller sağlık personeli çalıştırmak zorundadır.

Diyarbakır Doğa Sporları Kulübü Başkanı (Abdürrahim Ekin)

- 2004'ten beri Çermik ve Çüngüş önemli aktivite alanları.
- 2011 faaliyetlerinde Şeyhandede şelalesi rotası vardı.
- Gelincik dağında sayısız rota olabilir.
- Sinek çayı kenarında kaya tırmanışı yapılacak.
- Kamp alanlarının belirlenmesi önemli, Çermik güvenlik açısından çok iyi.

DSİ Diyarbakır 10. Bölge Müdürü (Müslüm Dedeoğlu)

- Suyun kaynağı ilk başta artezyen yapıydı.
- Otellerin açılması suyu 100 metre aşağıya düşürdü.
- Suyun beslenme noktalarını tespit edip, korumak için önlemler alınmalı.

MTA Bölge Müdür Yardımcısı (Süleyman Yoldaş)

- Termal su ile ilgili çalışma Çermik'te 40/50 yıl önce başlamış.
- 1973'te ilk çalışmalar başlamış. 200 metrelik sondajın 115. metresinde 51 °C su bulunmuş.
- Debi ve sıcaklık çok fazla azalmış durumda.
- Yeniden jeofizik raporlar oluşturulmalı.
- Su yönetimi çok önemli.
- Hamambası haricinde Çermik'te diğer yerlerde de jeofizik çalışma yapılmalı.

GAP İdaresi Koordinatör (Suphi Özer)

- Termal turizm öne çıkartılmalı.
- Termal turizm için konaklama ve otel sayısı arttırılmalı.
- Asıl önemli olan nitelikli tesislerin olması.
- Su yönetimi ile doğal kaynağın korunması çok önemli.

Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekan Vekili (Mine Baran)

- Daha fazla kalkınmasını istiyorsak hep beraber ele almalıyız.
- Tarihi ev, han, cami gibi kültürel mirası işlevlendirerek turizme katmalıyız.
- Yolları ve ulaşımı doğru kurgulamak gerekiyor.
- Termal turizm kullanım yaş aralığı çok önemli. Buna göre yayalaştırma önem kazanıyor.
- Yöreyle ait el ürünleri mutlaka desteklenmeli.
- Destinasyonlar arası uzaklık belirlenmeli.

Diyarbakır Tarım ve Kırsal Kalkınma Müdürü (Hikmet Güneş)

- Çermik kırsal kalkınma için 7/8 yıldır çalışma yapılmaktadır.
- En çok 25 odalı tesisler için %65 hibe desteği sağlanıyor ama kimse başvuru yapmadı.
- İmar planı sorunlu olduğu için kimse proje sunamıyor.
- Çermik için girişimcilik çok zayıf.

Doğa Koruma Milli Parklar Şube Müdürü (Erdal Seven)

- Turizm mastır planınının 2018'de yapılmış günceli mevcut.
- Dicle Koruğu türü sadece Çermik'te yetişiyor.
- DKMP ile iç içe çalışılmalı.
- Şeyhandede tabiat anıtı / tabiat parkı olarak değerlendirilecek.
- Adıyaman'da dağ keçisi için av turizmi yapılmakta ve yıllık 800.000 TL kazanç elde edilmektedir.
- Çermik'te kelebek gözlemciliği imkânı bulunmaktadır.

Çermik Esnaf Odası Başkanı (İskender Çakır)

- Mermer, üzüm, peynir ve sebzeler için küçük ölçekli tesisler kurarak öne çıkarılmalı.
- Çermik markası öne çıkarılmalı.

Toplantı katılımcıları ve kurumları aşağıdaki listede verilmiştir.

Ad	Soyadı	Kurum	Titir
Nazlı	Demir	Çermik Kaymakamlığı	Kaymakam
Şehmus	Karamehmetoğlu	Çermik Belediyesi	Başkan
Hasan	Maral	Karacadağ Kalkınma Ajansı	Genel Sekreter
Sadrettin	Karahocagil	GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	Başkan
Suphi	Özer	GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	Genel Koordinatör
Mehmet	Kaya	Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası	Başkan
Türkan	Kejanlı	Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi	Dekan Yardımcısı
Remzi	Yıldızdağ	Diski Su ve Kanalizasyon İdare Başkanlığı	Şube Müdürü
Şirin	Gencer	Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	Turizmci
Hikmet	Güneş	Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	TKDK Daire Başkanı
İskender	Çakır	Diyarbakır Çermik Esnaf ve Sanatkarlar Odası	Başkan
Fikret	Batmaz	Diyarbakır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	İnşaat Müdürü
Selahattin	Sarı	Diyarbakır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Şube Müdürü
Ahmet	Şahin	Diyarbakır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Şube Müdürü
Abdürrahim	Ekin	Diyarbakır Doğa Sporları Kulübü	Başkan
Cemil	Alp	Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdür V.
Mahmut	Ecer	Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Memur
Mehmet Sait	Avar	Diyarbakır İl Sağlık Müdürlüğü	İl Müdürü
Vehbi	Yurt	Diyarbakır Müze Müdürlüğü	Müdür

Ad	Soyadı	Kurum	Titir
Cemil	Koç	Diyarbakır Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü	Müdür
Lezgin	Yalçın	Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası	Danışman
Mustafa Uğur	Özyaramış	Diyarbakır Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Bölge Müdürü
Resmiye	Türkeli	Diyarbakır Valiliği	Koordinatör
Zülfü	Çağlar	Diyarbakır Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı	Jeoloji Mühendisi
M. Turgay	Dikel	Diyarbakır Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı	Doğ. Koy. Ruh. Müdürü
Müslüm	Dedeoğlu	DSİ 10. Bölge Müdürlüğü	Şube Müdürü
Hayrettin	Yıldırım	EÜAŞ Elektrik Üretim AŞ.	Tekniker
Kamil	Kabakçılı	Çermik İlçe Emniyet Amirliği	Emniyet Amiri
Ahmet	Seyhun	Çermik İlçe Jandarma Komutanlığı	Jandarma
Hayrullah	Çelik	Çermik Belediyesi	Mühendis
Cihat	Fidanoğlu	Çermik Belediyesi	Harita Mühendisi
Zekiye	Kayhan	Çermik Belediyesi	İnşaat Mühendisi
Neslihan	Yaman	Çermik Belediyesi	Şehir Plancısı
Levent	Boztepe	Çermik Gazetesi	Yazı İşleri Müdürü
Nevzat	Çiftçi	Çermik İlçe Tarım Müdürlüğü	Müdür
Yusuf	Güden	Çermik İlçe Tarım Müdürlüğü	İlçe Müdürü
Zülküf	Gündüz	Çermik İlçe Tarım Müdürlüğü	Şube Müdürü
Sadık	Önal	Çermik İlçe Tarım Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi
Erdal	Seven	Doğa Koruma ve Milli Parklar	İl Müdürü
Havva	Yorulmaz	Çermik Kaymakamlığı	Yazı İşleri Müdürü
Mustafa Kader	Altan	Çermik Meslek Yüksek Okulu Dicle Üniversitesi	Genel Müdür Yardımcısı
Mehmet	İlhan	Çermik Meslek Yüksek Okulu Dicle Üniversitesi	Yükseköğretim Sekreteri
Murat	Bozdoğan	Çermik Milli Eğitim Müdürlüğü	Müdür
Orhan	Çelik	Çermik Milli Eğitim Müdürlüğü	Öğretmen
Ercan	Karaman	Çermik Milli Eğitim Müdürlüğü	Öğretmen
Fırat	Türkem	Çermik Sağlık Grup Başkanlığı	Müdür
Celalettin	Karayılan	Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü	Müdür
Mehmet Adnan	Aksoy	Karacadağ Kalkınma Ajansı	Planlama Birim Başkanı
Zuhal	Çelebi Deniz	Karacadağ Kalkınma Ajansı	Şehir Plancısı
Bedri	Yay	Karacadağ Kalkınma Ajansı	Uzman
Süleyman	Yoldaş	MTA Güneydoğu Anadolu Bölge Müdürlüğü (Diyarbakır)	Bölge Müdür Yardımcısı
Ayhan	Günay	Mehmet Akif Ersoy Öğrenci Yurdu	Yurt Müdürü
Fadil	Şeker	Çermik Muhtarları Derneği	Başkan
Yalçın Bekir	Koç	TÜRSAB Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (Diyarbakır)	Denetmen
Abdulaziz	Yatkın	TÜRSAB Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (Diyarbakır)	Yön.Krl. Üyesi
Hayrettin	Kızıllarlan	Ak Parti Çermik İlçe Başkanlığı	Başkan
Ömer	Yılmaz	Kivi Stratejik Planlama AŞ	Mimar
Saadet İlayda	Büyükgaga	Kivi Stratejik Planlama AŞ.	Mimar & İnşaat Mühendisi
Cansu	Çekli Deringöl	Kivi Stratejik Planlama AŞ.	Peyzaj Mimarı

*Karacadağ Kalkınma Ajansı
Genel Sekreteri Hasan Maral*

*Çermik Belediye Başkanı
Mehmet Akdağ*

Çermik Kaymakamı
Nazlı Demir

Kivi Stratejik Planlama AŞ
Kordinatörü Ömer Yılmaz

Açılış Toplantısı'ndan genel görünüm

1.3 MASTER PLAN ARA TOPLANTISI

Çermik Termal Turizm Master Planı çalışmalarının 18 Kasım 2019, Pazartesi günü İstanbul'da Kivi Stratejik Planlama'da yapılan toplantı notlarıdır.

Toplantıya Karacadağ Planlama Programlama ve Koordinasyon Birim Başkanı Mehmet Adnan Aksoy, Çermik İlçe Milli Eğitim Müdürü Murat Bozdoğan, 1/X Tasarım'dan İbrahim Alp ve Murat Er, Atölye Kolektif'ten Emre Torbaoğlu, Burak Başaran katıldı.

Toplantıda Çermik Termal Turizm Master Planı, Çermik Hamambası Konsept Kentsel Tasarım projesi ve Sinek Çayı Rekreasyon Alanı Düzenlemesi projesi sunumları yapıldı. Toplantı, katılımcıların Çermik turizmi ve projeler ile ilgili görüşlerini aktarmasıyla tamamlandı.

Toplantıya ait notlar:

1. Otel verileri kaymakamlıktan temin edilecek.
2. Fizik tedavi ve Özel Sağlık Polikliniği kapatılmış, sağlık verilerinde güncelleme yapılacak.
3. Öküzgözü Üzümü, Çermik Şire Üzümü, Paşa Armutu, fıstık Çermik değeri olarak eklenecek.

4. Yamaç paraşütü ile ilgilenen paydaşlar var. Bu kişiler ile iletişime geçilecek. Paraşüt ile ilgili nisan 2020’de bir festival olacak.
5. Kemaliye’de Doğa Tarih Müzesi var. Çermik için de düşünülebilir.
6. Ergani, Eğil, Çayönü, Göbeklitepe önemli destinasyonlar.
7. İnanç turizmi için Makam Dağı önemli bir destinasyon.
8. Diyarbakır merkezi de inanç turizmi için önemli (Ulu camii, sahabeler...).
9. İbrahim Atalay’ın Çüngüş makalesi var. Türkiye jeomorfolojisini anlatıyor.
10. Yerel halk için eğitimler çok önemli. Eğitim kooperatifleri kurulması düşünülebilir.
11. Hamambaşı’nda pazar yerleri kurulması, ticaret aksı oluşturulması düşünülebilir.
12. Gelincik Dağı ve Melike Belkis’ta efsaneler güçlü hikaye olabilir.
13. Güney kısmında Diyarbakır bazalt taşı var.
14. Taş heykel sempozyumu düzenlenebilir.
15. Sinek Çayı ziyaretçi merkezi yapılabilir.
16. Sinek Çayı’nda Doğa Eğitim Merkezi oluşturulabilir.
17. Sinek Köprüsü araç trafiğine kapatılmalı.
18. Sinek’te satış alanı var, yöresel ürünler satılabilir.
19. Sinek Çayı’nda bisiklet park alanları tasarlanıyor.
20. Sinek köyünden köprüye giden yol düzenlenmeli.

*Master Plan ara toplantısı,
İstanbul, 2019*

1.4 MASTER PLAN ARA TOPLANTISI

Çermik Turizm Mastır Planı ikinci ara toplantısı, 28 Kasım 2019 Perşembe günü Çermik Kaymakamlığı'nda yapıldı. Toplantıya Çermik Kaymakamı Nazlı Demir, Çermik Belediye Başkanı Şehmus Karamemetoğlu, Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Hasan Maral, ilgili kamu kurumları temsilcileri ve turizm sektörü temsilcilerinden oluşan 39 kişi katıldı.

Toplantıda Sinek Çayı Rekreasyon Alanı Düzenlemesi projesi, Çermik Hamambaşı Konsept Kentsel Tasarım projesi ve Çermik Termal Turizm Master Planı sunumları yapıldı. Toplantı, katılımcıların Çermik turizmi ve projeler ile ilgili görüşlerini aktarmasıyla tamamlandı.

Toplantıya ait notlar:

1. Turizmin termal odaklı dört mevsime yayılması önemli.
2. Strateji ve eylemlerde konaklama nitelikleri için eğitimler yer almalı.
3. Kayaaltı Sığınağı Çermik için çok önemli bir odak, iyi düşünülmeli.
4. Uzun dönem planlarında, yabancılarla ilgili çalışmalar yapılmalı.
5. Çermik'in bölge turlarına dahil olacak potansiyeli var. İlk aşamada 1 gün konaklamalı turlar düzenlenip ilçe tanıtılabilir. Öncelikli olarak konaklama nitelikleri düzeltilmeli. Daha sonra çeşitli düzenlemeler yapılırsa gün sayısı artabilir.
6. Feribot ile Adıyaman bağlantısı çok önemli, iyi düşünülmeli.

*Master Plan ara toplantısı,
Çermik, 2019*

1.5 DİĞER GÖRÜŞMELER

Çermikliler Derneği Başkanı (Aslan Balıkçı)

İstanbul Çermikliler Derneği Başkanı Aslan Balıkçı ile İstanbul'da görüşme yapıldı. Görüşme sonrası alınan notlar:

1. Çermik'te bulunan Sinagog'dan – Kale'ye giden bir tünelden bahsedildi.
2. Geçmişte dokumacılık Çermik'te önemli bir yere sahipmiş.
3. Çermik'te surlar ve kilise kalıntısı bulunmaktadır.
4. Çermik'te Hıdırellez'de Oğlak Şenliği yapılmış. (çepiç)
5. İzzet Altınmeşe ve Ramazan Şenses de Çermikli sanatçılar.
6. Kenan Haspolat'ın "Tüm Yönleriyle Çermik İlçesi ve Turizm" kitabı yararlanılabilecek bir kaynak.
7. Çermik ile ilgili bilgi alabileceğimiz kişiler;
  - Çermikli mimar, Dicle Üniversitesinde akademisyen İsmail Ağa Gönül
  - Dünya Bakliyatçılar Derneği Başkanı, Alaaddin Bahçeci
  - Sedat Arıtürk
  - Dursa İbrahim

Çermik İlçe Milli Eğitim Müdürü (Murat Bozdoğan)

Çermik saha gezilerinin birçoğu Murat Bozdoğan ile yapılmıştır. Yapılan saha gezilerinde ilçe ve çevresi, ilçede bulunan destinasyonlar hakkında bilgiler paylaşılmıştır. Paylaşılan bilgiler araştırılarak detaylandırılıp master plan raporunda kullanılmıştır.

Çermik ile ilgili yapılan mevcut durum analizi çalışmalarında ilçenin eğitim durumu ile ilgili veriler paylaşarak rapora katkı sunmuştur.

Tırmanışçı (Burak Başaran)

Burak Başaran, Kasım ayının ilk haftası Çermik'te tırmanış rotası açan ekipte yer almaktadır. Yaptığımız toplantı; Çermik'te Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı çevresinde açılan tırmanma rotalarını kapsamaktadır. Toplantıya dair notlar şu şekildedir: Çermik macera turizm deneyiminin aktivitelerinden olan tırmanış için uygun yapıda kayaçlara sahiptir. Daha çok rota açılıp, farklı turizm türleri ile desteklenirse macera turizmi gelişecektir. Gelen ekstrem sporcuları için kamp alanı ihtiyacı bulunmaktadır.

Extremeworks (Furkan Budak)

Çermik ilçesinde proje paketlerinde planlanan zipline hatlarına ilişkin bilgilendirme raporu ve fiyat bilgisinde bulunmuştur. Paylaştığı bilgiler şu şekildedir:

- Zip Line yan yana 2 paralel hattan oluşacaktır.
- Her bir hattın yaklaşık uzunluğu 1.850 metre olacaktır.
- Hatların sonunda Zip Stop cihazı ile frenleme yapılacaktır. Yedeklemeler ise özel tansiyon ayarlı yaylar ile yapılacaktır.
- Proje maliyeti yaklaşık 470.000 € değerindedir. Bu maliyete KDV dahil değildir.
- Fiyatlar anahtar teslim olup, kazı, dolgu, hafriyat, yeme-içme, konaklama ve ulaşım gibi tüm giderler dâhildir.
- Teslim süresi 90 gündür.
- Tüm imalatlar 2 yıl boyunca kurulum ve montaj hatalarına karşı garanti kapsamında olacaktır.
- İş tesliminde uluslararası geçerli ISO 17020 A Tipi bağımsız muayene kuruluşunca denetim yaptırılacaktır.

Eray Karahan (Diyarbakır Bisikletçiler ve Doğa Yürüyüşleri Kulübü)

Çermik ilçesi ve çevresinde bulunan yürüyüş ve bisiklet rotaları ile ilgili görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde; Dibidosk'un çeşitli zamanlarda Çermik Gelincik Dağı ve Şelaleler bölgesi ağırlıklı olmak üzere yürüyüş yaptığı bilgisi edinilmiştir. Yapılan yürüyüşlerde ve bisiklet turlarında oluşturulan rotalara ait, harita üzerinde işaretli rota dosyası bize iletilmiştir.

Prof. Dr. Nizamettin Kazancı (UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Yönetim Kurulu Üyesi)

Çalışmalar kapsamında, Gelincik Dağı için jeopark statüsü alınması önerisi safhasında Nizamettin Kazancı ile çeşitli iletişim yöntemleriyle (telefon, email,..) görüşmeler yürütüldü. Görüşmeler sonucunda paylaştığı bilgiler şu şekildedir:

Benim genel bakış açım olarak, her yerde jeoturizm geliştirilebilir. Mükemmel ve etkileyici jeolojik oluşumların bulunması gerekmez. Önemli olan mevcut malzemelerin bilimsel ve sosyal hikayesini doğru olarak insanlara anlatmak ve benimsetmektir. Böyle bakınca bu projeye olumlu yaklaşabiliriz. Jeopark projesi ise yapılır, bu niyetle yola çıkılır, gerçekleşmesi ise yerelin çabalarına bağlı olarak sonraki safhadır.

Bu bölgede önemli jeolojik oluşumlar Çüngüş ilçesinde. Arabistan ile Anadolu levhalarının çarpışması olan Bitlis Sütür zonu oradan geçiyor. Çüngüş ve hatta Ergani ile Çermik'in ortak olduğu bölge, uluslararası öneme sahip jeolojik oluşumlar kapsıyor. Ergani bakır yatakları dünya madencilik tarihinde bilinen bir yer. İki veya üç ilçe ortaklığında yürütülecek jeopark projesi, yerel yönetim desteği olursa kısa sürede uluslararası kabul görür. Çermik ile Çüngüş'ün toplam yüzölçümleri bile Kula-Salihli jeoparkı'nın yarısından biraz fazla. Demem o ki, birlikte olmasının avantajları olur.

Sonuç ve öneri: JEMİRKO bu araştırmaya sizinle yarı yarıya ortak girebilir. Jeopark ve jeoturizm potansiyeli hakkında fizibilite raporu hazırlarız, hazırlayacağımız rapor daha sonraki çalışmalar için altlık oluşturur.

Jeopark ve jeoturizmin yararları konusunda genel bilgiye ihtiyaç olursa iletirim.

Heykeltıraş (Gizem S. Özçelik)

Çalışmalar kapsamında, Çermik için taş heykel sempozyumu projesi safhasında heykeltıraş Gizem S. Özçelik ile çeşitli iletişim yöntemleriyle (telefon, email,..) görüşmeler yürütüldü. Görüşmeler sonucunda paylaştığı bilgiler şu şekildedir:

Heykel sempozyumu uzun yıllardır dünyanın her yerinde, büyükşehirlerden küçük kasabalara kadar gerçekleştirilen; yerel halk ve turizm açısından önem teşkil eden bir organizasyon olup ardından bölgeye kalıcı sanat eserleri bırakılmasını sağlayan bir sanat etkinliğidir. Sempozyumlarda tüm bölge halkı ve ziyaretçiler heykel sanatı üretim aşamalarına tanık olur, belirlenen zamanlarda sanatçılarla birebir iletişime geçer, bilgi alışverişi sağlanır, bölgeye olan ilgiyi arttırır. Sempozyum programının yoğunluğuna göre sanatçılar öğrencilere yönelik kısa süreli sanat atölyeleri veya sunumlar düzenleyebilir.

Diyarbakır, il sınırları içerisinde pek çok mermer ocağına sahip olup Türkiye mermer üretiminin de ve yurtdışı ihracatında önemli bir paya sahiptir. Çermik ilçesi de yakın çevresindeki mermer ocakları ve ilçe belediyesinin iş birliği ile düzenlenecek ve hatta gelecek yıllarda da devam eden bir taş heykel sempozyumu; bölgenin canlanmasını ve turizm potansiyelinin arttırılmasını sağlar.

Bir taş heykel sempozyumunun gerçekleştirilebilmesi için sağlanması gereken genel koşullar vardır:

- Tüm hazırlıklar, sempozyum süreci ve işlerin yerleşimi için bir sempozyum komitesi oluşturulur. Komite sanatçıların seçimi, iletişim, konaklama, yeme-içme, ulaşım, sempozyum alanının hazırlanması ve teknik tüm ihtiyaçları düzenlemekle sorumludur. Komitede sanatçı, proje seçimi ve iletişim için bir küratör (sanat danışmanı), diğer ihtiyaçlar için belediye ve mermer ocağından birkaç kişi yeterli olacaktır.

- Üretilecek eserler belediye (veya sponsor kurum) tarafından sahiplenilmeli (demirbaş envanterine girmeli), korunmalı, sergileme alanı sağlanmalı ve tam zamanlı sergilenmelidir.
- Seçilen sanatçılar yapacakları eserin var ise kaide ve montaj elemanlarının ölçülerini verirler ve taş bloklar bu ölçülere göre kesilir, hazırlanır.
- Sempozyum alanında her sanatçı için 220V elektrik, uzatma kablosu, komprasör, gölgelik tente sağlanmalı; taşı çevirmek ve yerleştirme için gerektiğinde vinç ve hilti erişimi olmalıdır.
- Çalışma alanının gece gündüz güvenliği sağlanmalıdır.
- Sanatçılar elektrikli ve küçük el aletleri ile bunların sarf malzemelerini kendileri getirirler.
- Sanatçılar kendi sağlık sigortalarından sorumludur.
- Sanatçıların konaklaması, bölgeye ve bölge içi ulaşımı, 3 öğün yeme-içmesi belediye (veya sponsor) tarafından karşılanır.
- Sempozyumlardaki sanatçı sayısı genelde 5 ila 10 arası olur. 7 sanatçı başlangıç için ideal bir sayı olabilir. Kendisine tanınan sürede ve mekânda yapıtını gerçekleştiren her sanatçıya, genel harcamalar ve telif hakkı olarak sempozyum süresine bağlı olarak ödeme yapılır.

Bu genel koşullar altında taş heykel sempozyumları genel olarak iki çeşit olarak düzenlenir:

1. Kısa süreli (12-15 gün) ve boyut sınırlaması olan sempozyumlar
2. Uzun süreli (30 gün) ve büyük ebatlı heykel üretilen sempozyumlar

Kısa süreli sempozyumlar

Bu sempozyumlar 12 ila 15 gün süreyle gerçekleştirilir. Üretilecek eserler genelde kaide üzerinde sergilenir ve hacmi yarım metreküpü geçmez. Bu çeşit bir sempozyum düzenlenmek istenirse bütçe genel olarak daha düşük çıkacaktır. Yalnız eserlerin sergilenmesi için sanatçının verdiği ölçülerde kaide üretimi yapılmalıdır ve kapalı bir sergileme alanına ihtiyaç duyulur.

Uzun süreli sempozyumlar

Bu sempozyumlar yaklaşık 1 ay sürer. Üretilecek eserler için sanatçıya en fazla 3 metreküp taş temin edilir. Sanatçılar eserin zorluğuna göre kendilerine yardımcı olması için yanlarında bir asistan getirebilirler. Bu durumda asistana fazladan ödeme yapılmaz ancak konaklama ve yeme içme masrafları sempozyum tarafından karşılanır. Eserler kapalı mekâna ihtiyaç duymaksızın kamusal alanlara yerleştirilebilir.

Kendisine tanınan sürede ve mekânda yapıtını gerçekleştiren her sanatçıya, genel harcamalar ve telif hakkı olarak günlük yaklaşık 500 TL ödenir.

Yapacağı ön hazırlıklar, sanatçı seçimi ve yerinde keşif için küratöre de bir meblağ ödenmesi gerekir. Diyarbakır iklimi göz önüne alındığında

sempozyumun gerçekleştirilmesi için en uygun zaman bahar ayları (Nisan-Mayıs ya da Eylül-Ekim) olacaktır. İlk defa sempozyum düzenlemek için çalışmalara ne kadar erken başlanırsa o kadar sağlıklı olur. Seneye yapılacak bir sempozyum için şimdiden hazırlıklara başlanmalıdır. ngrlen sempozyum tarihinden en az 2 ay önce gelecek sanatçılar belli olmalı ve hazırlıklar tamamlanmalıdır.

Diyarbakır'da kent mimarisinde kullanılan siyah taş hala üretiliyorsa bu taşla bir küçük heykel sempozyumu yapılabilir. Hem bölgeye özgü bir malzeme kullanılır hem de bu malzeme ağdaş bir sanat eserine dönüştürülerek bölgenin tanıtımı yapılır. Bu vb. fikirlerin hayata geçmesi için yerinde keşif yapılmalı, taşın heykel üretimine uygun olup olmadığı kontrol edilmelidir.

Bu konu hakkında danışmanlık, yerinde keşif ve her türlü sorularınız için benimle iletişime geçebilirsiniz.

EK 4
SAHA ÇALIŞMALARI

EK 4 – SAHA ÇALIŞMALARI

Çermik turizm master planı hazırlığında belli yöntem ve teknikler kullanılarak bilgi derleme işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem ve tekniklerden biri de saha çalışmalarıdır.

Saha çalışmaları Çermik ilçesinin yer aldığı bölgenin ve bölgede yaşayan paydaşların tanınması, sürece dâhil edilmesi ve takip eden süreçte yapılacak uygulamalarda desteklerinin alınabilmesi için yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmalar şu şekildedir:

- Turizm değerlerinin ve altyapının tespiti
- Saha ziyaretleri

Çalışma kapsamında; eylül, ekim ve kasım ayı olmak üzere toplam 3 adet saha gezisi yapılmıştır. Saha gezileri 1-4 gün arasındadır. Saha gezilerinin raporun çeşitli aşamalarında yapılması rapora olumlu katkılar sunmuş, oluşan sorular sahada giderilmiştir.

Master plan hazırlanması kapsamında ön literatür çalışmalarının ardından ilk saha gezisi yapılmıştır. İlk saha gezisinde Çermik'in öne çıkan destinasyonları ve Hamambaşı ayrıntılı şekilde gezilmiştir.

Doğal ve kültürel değerler, altyapı ve sosyal sermayenin analiz edilmesi ve turizm sektör analizinde elde edilen verilerin kullanılmasıyla literatür taraması tamamlanmıştır. Literatür taramasında alınan notlar eşliğinde ikinci saha çalışmaları yapılmıştır.

Stratejiler, eylem planı ve projeler belirlendikten sonra üçüncü saha çalışması yapılmıştır. Üçüncü saha çalışmasında projeler yerinde değerlendirilmiş ve notlar alınmıştır. Aynı zamanda ilçenin etkileşimde olduğu diğer ilçeler bu saha çalışması kapsamında gezilmiştir.

1.1 EYLÜL AYI SAHA ÇALIŞMASI

26 Eylül 2019 tarihinde, Çermik master plan çalışmaları kapsamında Hamambaşı bölgesinin fiziksel çevresinin daha nitelikli bir hale getirilmesi için ilçeye ilk gezi yapılmıştır.

Bu kapsamda 1/X Tasarım ile beraber ele alınacak Hamambaşı Kentsel Tasarımı için yer gezisi yapıldı. Çermik Kaymakamı Nazlı Demir'in ev sahipliği ve koordinasyonunda yapılan çalışmaya Çermik Belediyesi teknik ekibi, Karacadağ Kalkınma Ajansı Planlama ve Koordinasyon Birimi Başkanı Adnan Aksoy ile 1/X Tasarım'dan İbrahim Alp ve Kivi'den Ömer Yılmaz katıldı.

Eylül ayı gezisine ait görseller aşağıda yer almaktadır.

1.2 EKİM AYI SAHA ÇALIŞMASI

Çermik ilçesi için turizm master planı hazırlanması işi kapsamında 20 Ekim 2019'da saha gezisi yapıldı. İlçede bulunan destinasyonlar yerel uzmanlar eşliğinde ziyaret edildi.

İki gün süren saha çalışması kapsamında; ilk gün projeye konu olan Sinek Çayı ve Hamambaşı bölgesi Kivi ekibi ve Atölye Kolektif'ten Emre Torbaoğlu tarafından ilçe kaymakamı Nazlı Demir ve ilçe milli eğitim müdürü Murat Bozdoğan eşliğinde gezildi.

İkinci gün ise Murat Bozdoğan ve ilçe belediyesinden Hayrullah Çelik eşliğinde Gelincik dağı, Yabanardı ve Şeyhandede şelaleleri, Fırat nehri kıyısı ve ilçe merkezinde bulunan tarihi destinasyonlar gezildi.

Ekim ayı gezisine ait görseller aşağıda yer almaktadır.

1.3 KASIM AYI SAHA ÇALIŞMASI

Çermik ilçesi için turizm master planı hazırlanması işi kapsamında 27 Kasım 2019'da saha gezisi yapıldı. İlçede bulunan destinasyonlar yerel uzmanlar eşliğinde ziyaret edildi.

Saha çalışması kapsamında; Çermik ilçesi ile etkileşimde olan Güngüş ilçesi ağırlıklı bir saha gezisi yapıldı. İlçe milli eğitim müdürü Murat Bozdoğan eşliğinde destinasyonlar gezildi. Aynı zamanda raporda yer alan stratejiler, eylem planı ve projelere göre ilçede bulunan belli alanlar yeniden gezildi.

Kasım ayı gezisine ait görseller aşağıda yer almaktadır.

EK 5
ANKET

EK 5 – ANKET

Termal turizm master plan çalışmasına katkı sağlaması amacıyla anket yapılmıştır. Anket, Çermik ilçesinin mevcut termal turizm odağı olan Hamambaşı Mevkii'ne gelen ziyaretçilere yapılmıştır. Anket sonuçları değerlendirilerek çalışmada kullanılmıştır.

Anket sonuçları ağırlıklı olarak mevcut turist profili, hedef gruplar, öneri turizm deneyimleri, eylemler ve projelerin tespitlerinde kullanılmıştır.

Anket " Bu anket, Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından yürütülen Çermik Termal Master Planı çalışmaları kapsamında yapılmaktadır. Anketteki bilgiler master plan çalışmalarında kullanılacak, kişisel bilgileriniz sadece anketin kontrolü amaçlı sizi aramakta kullanılacak, bunun dışında hiçbir şekilde kullanılmayacaktır." ön bilgilendirme yazısı ile başlatılmıştır. Ankette toplamda 11 soru yer almaktadır. Sorular açık uçlu ve şıklı cevaplar olmak üzere karma düzende hazırlanmıştır.

1.1 ANKET SORULARI

Anket soruları aşağıdaki gibidir:

- Ziyaretçi Tipi?
- Mesleğiniz?
- Yaşınız?
- Hangi il/ilçede ikamet ediyorsunuz?
- Eğitim durumunuz?
- Çermik'e daha önce geldiniz mi? / Geldiyseniz kaç kez? / Geldiyseniz en son ne zaman?
- Çermik'te kaç gün kalıyorsunuz?
- Eğer Çermik'e gelmeseniz hangi termale gidersiniz?

1.2 ANKETTEN ELDE EDİLEN SONUÇLAR

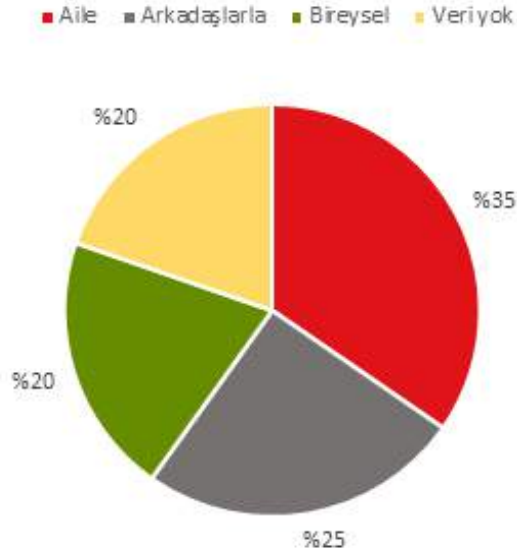
Anket, Çermik Hamambası'nda kaplıcalar ve otellerde yapılmıştır. Ankete toplam 127 kişi katılmıştır. Anket sonuçları tablo ve grafik şeklinde analiz edilmiştir. Aynı soruya ait cevaplar, master plan çalışmasında kullanılacağı yere göre farklı analiz metotları ile değerlendirilmiştir.

SEYAHAT TİPİNE GÖRE ÇERMİK'E GELME ORANLARI

Tabloda Çermik kaplıcayı ziyaret eden turistlerin, seyahat tipi oranlarını ve kişi sayısını görmekteyiz. 127 kişinin cevap verdiği sonuçlara göre; Çermik'e gelen ziyaretçiler ağırlıklı olarak aileleri ile gelmektedirler. Aile oranı ile çok yakın bir oranda arkadaşlarla olduğunu analizlerden anlamaktayız.

	Aile	Arkadaşlarla	Bireysel	Veri yok	Toplam
Kişi Sayısı	44	32	26	25	127
Oran	0,35	0,25	0,20	0,20	1

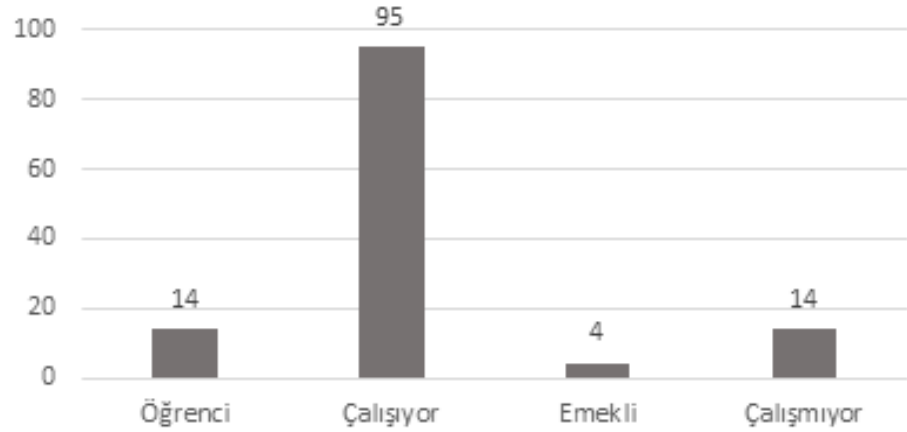
Seyahat Tipine Göre Çermik Kaplıcaya Gelme Oranları

ÇALIŞMA DURUMLARINA GÖRE ÇERMİK'E GELENLER

Grafikte Çermik kaplıcayı ziyaret eden turistlerin, çalışma durumlarını içeren kişi sayısını görmekteyiz. Sonuçlara göre; Çermik'e gelen ziyaretçiler yüksek bir oranla çalışan bireylerden oluşmaktadır. Emekli olanların sayısının ise en az oranda olduğunu analizlerden anlamaktayız.

Çalışma Durumlarına Göre Çermik Kaplıcaya Gelenler

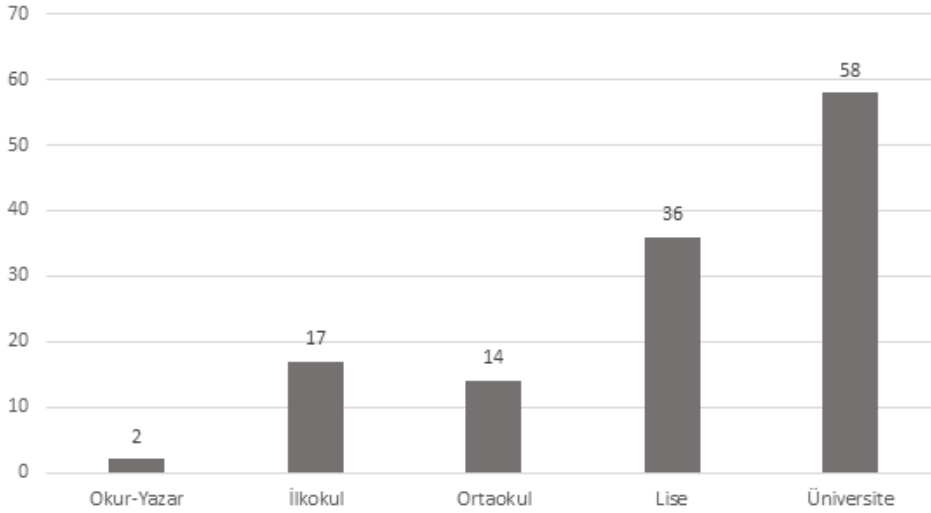

EĞİTİM DURUMUNA GÖRE ÇERMİK'E GELENLER

Ziyaretçilerin eğitim durumlarını analiz ettiğimizde ise; 127 kişinin %46'sının üniversite mezunu olduğunu görmekteyiz.

Eğitim Durumuna Göre ermik Kaplıcaya Gelenler

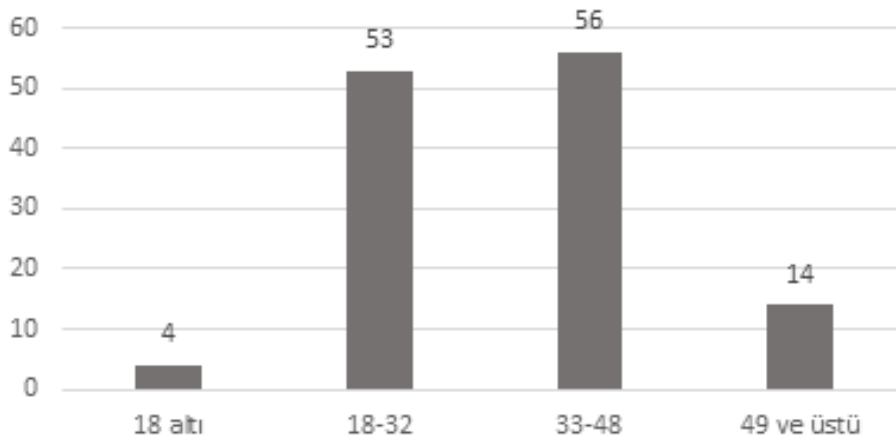
YAŞ ARALIKLARINA GÖRE ÇERMİK'E GELENLER

Gelen ziyaretçilerin yaş aralıkları birden çok çalışma için altlık oluşturmuştur. Master plan çalışmaları için sonuçlar iki Şekilde analiz edilmiştir.

İlk analiz 18 yaş altı, 18-32 yaş aralığı, 33-48 yaş aralığı, 49 yaş ve st Őeklinindedir. Bu analiz sonuçlarında; 33-48 yaş aralığında turistlerin ağırlıklı olduğunu görmekteyiz. Bu yaş grubundan sonra 18-32 yaş aralığı ağırlık kazanmaktadır.

	18 altı	18-32	33-48	49 ve st	Toplam
Kişi Sayısı	4	53	56	14	127

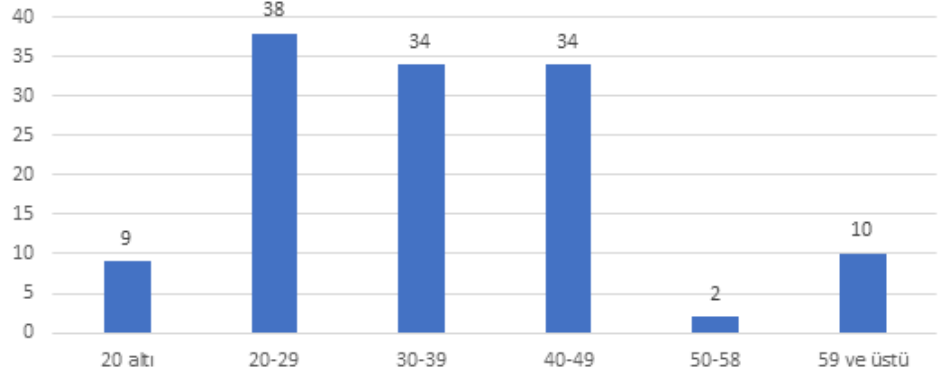
Yaş Aralıklarına Göre ermik Kaplıcaya Gelenler

İkinci analiz 20 yaş altı, 20-29 yaş aralığı, 30-39 yaş aralığı, 40-49 yaş aralığı, 50-58 yaş aralığı, 59 yaş ve üstü şeklindedir. Bu analiz sonuçlarında; 30-49 yaş aralığında turistlerin ağırlıklı olduğunu görmekteyiz. Bu yaş grubundan sonra 20-29 yaş aralığı ağırlık kazanmaktadır.

	20 altı	20-29	30-39	40-49	50-58	59 ve üstü	Toplam
Kişi Sayısı	9	38	34	34	2	10	127

Yaş Aralıklarına Göre Çermik Kaplıcaya Gelenler

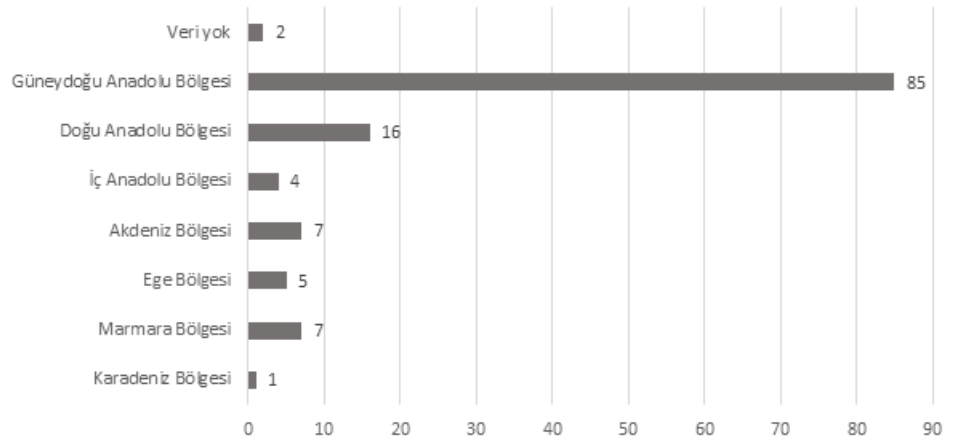
Sonuçlara göre genel olarak orta yaş grubundaki ziyaretçilerin Çermik'i tercih ettiğini yorumlamaktayız.

Bölge/İl Dağılımına Göre Çermik'e Gelenler

Master plan çalışmaları kapsamında oluşturulan öneri turlar, markalaşma ve pazarlamaya yönelik eylemler için ziyaretçilerin geldiği bölgeler ve iller önem taşımaktadır. Özellikle bahsi geçen konularda kullanılmak üzere Çermik'e gelenlerin hangi bölge ve ilden geldikleri analiz edilmiştir.

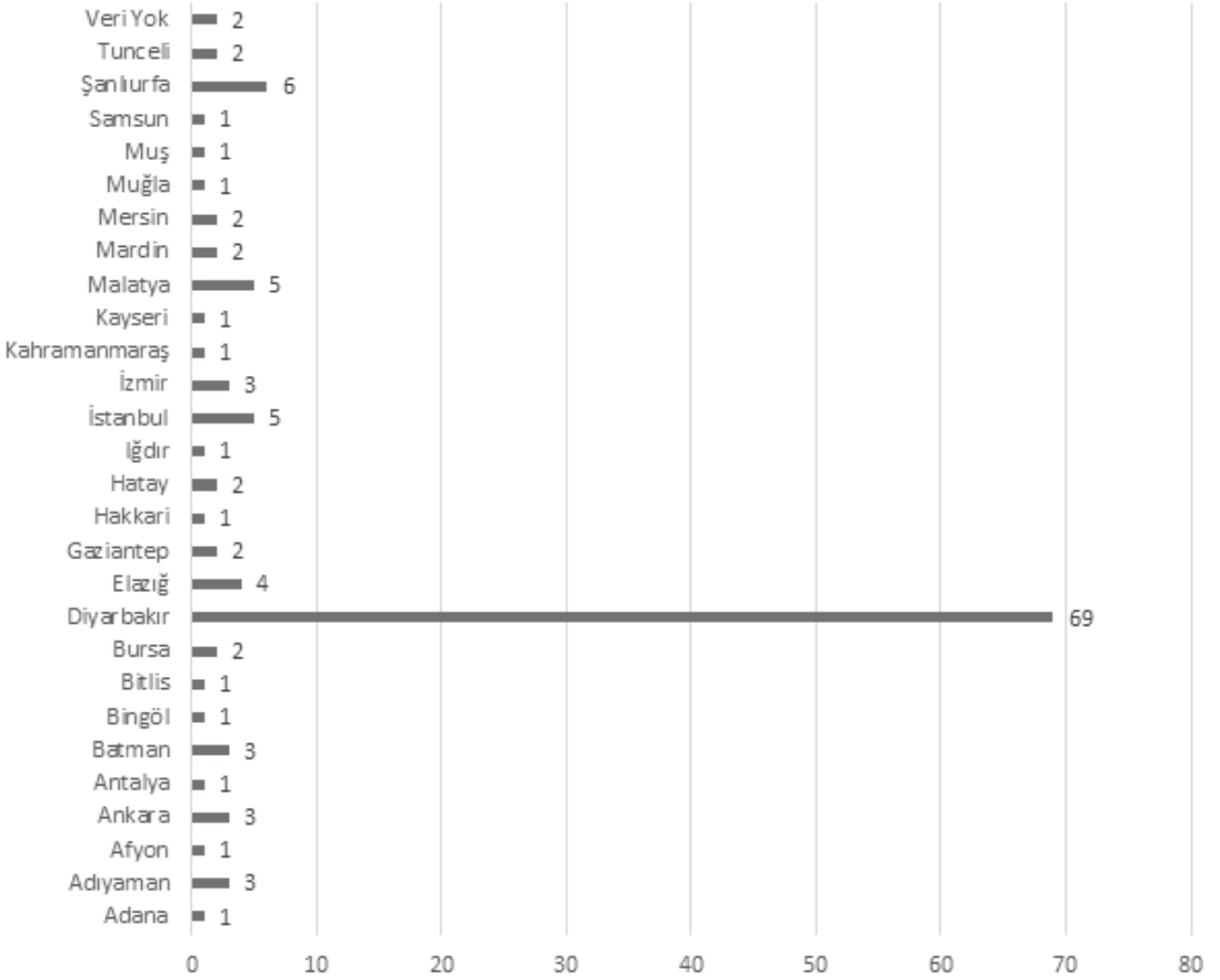
İlgili anket sorusu cevapları incelendiğinde, ziyaretçilerin(127 kişi) %67'lik oranla Güneydoğu Anadolu bölgesinden geldiği sonucuna varılmıştır.

Bölgelere Göre Çermik Kaplıcaya Gelenler

Cevaplarda il kırılımı yapıldığında 69 kişi ile Diyarbakır'ın yüksek bir orana sahip olduğunu görmekteyiz.

İllere Göre Çermik Kaplıcaya Gelenler

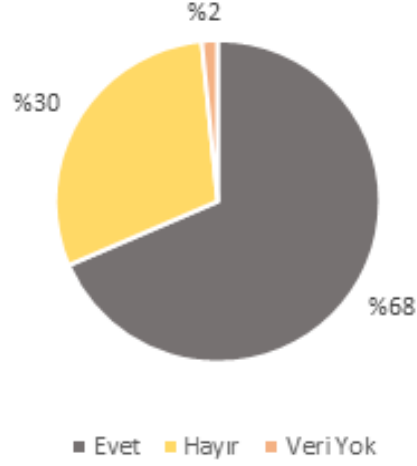
DAHA ÖNCE ÇERMİK'E GELME ORANLARI VE SIKLIKLARI

Master plan çalışmaları kapsamında oluşturulan markalaşma ve pazarlamaya yönelik eylemler, tekrar tercih edilmesini ve konaklama süresini arttırmak için üretilen projeleri belirlemek için ziyaretçilerin gelme oran ve sıklıkları önem taşımaktadır. Özellikle bahsi geçen konularda kullanılmak üzere Çermik'e gelen ziyaretçilerin hangi oran ve sıklıkta geldikleri analiz edilmiştir.

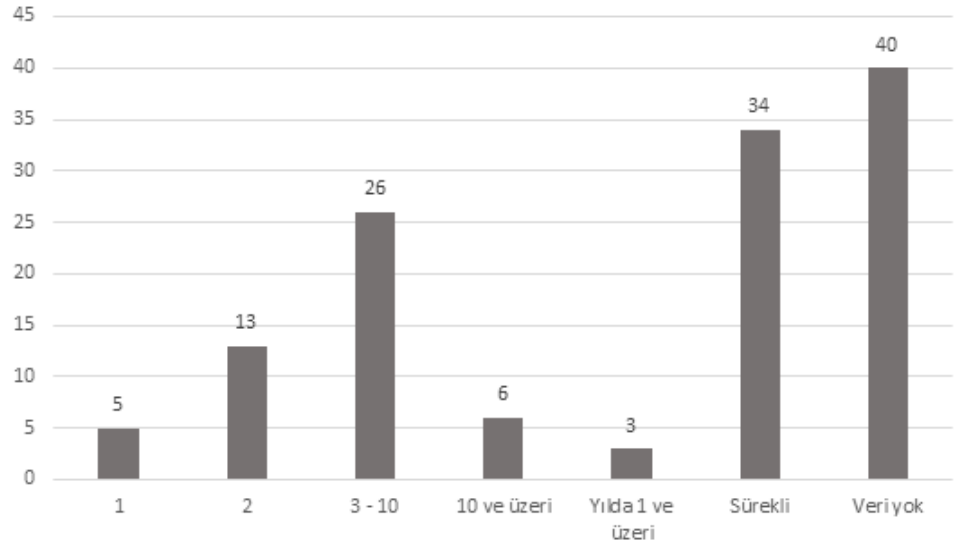
İlgili anket sorusu cevapları incelendiğinde, ziyaretçilerin (127 kişi) %69'luk oranla daha önce Çermik'e geldiği sonucuna varılmıştır. Gelme sıklığında ise "sürekli" cevabının oranı fazla çıkmıştır.

	Evet	Hayır	Veri Yok	Toplam
Kişi Sayısı	87	38	2	127
Oran	0,69	0,30	0,02	1,00

Daha Önce Çermik Kaplıcaya Gelme Oranları

Daha Önce Çermik Kaplıcaya Kaç Kez Geldiniz

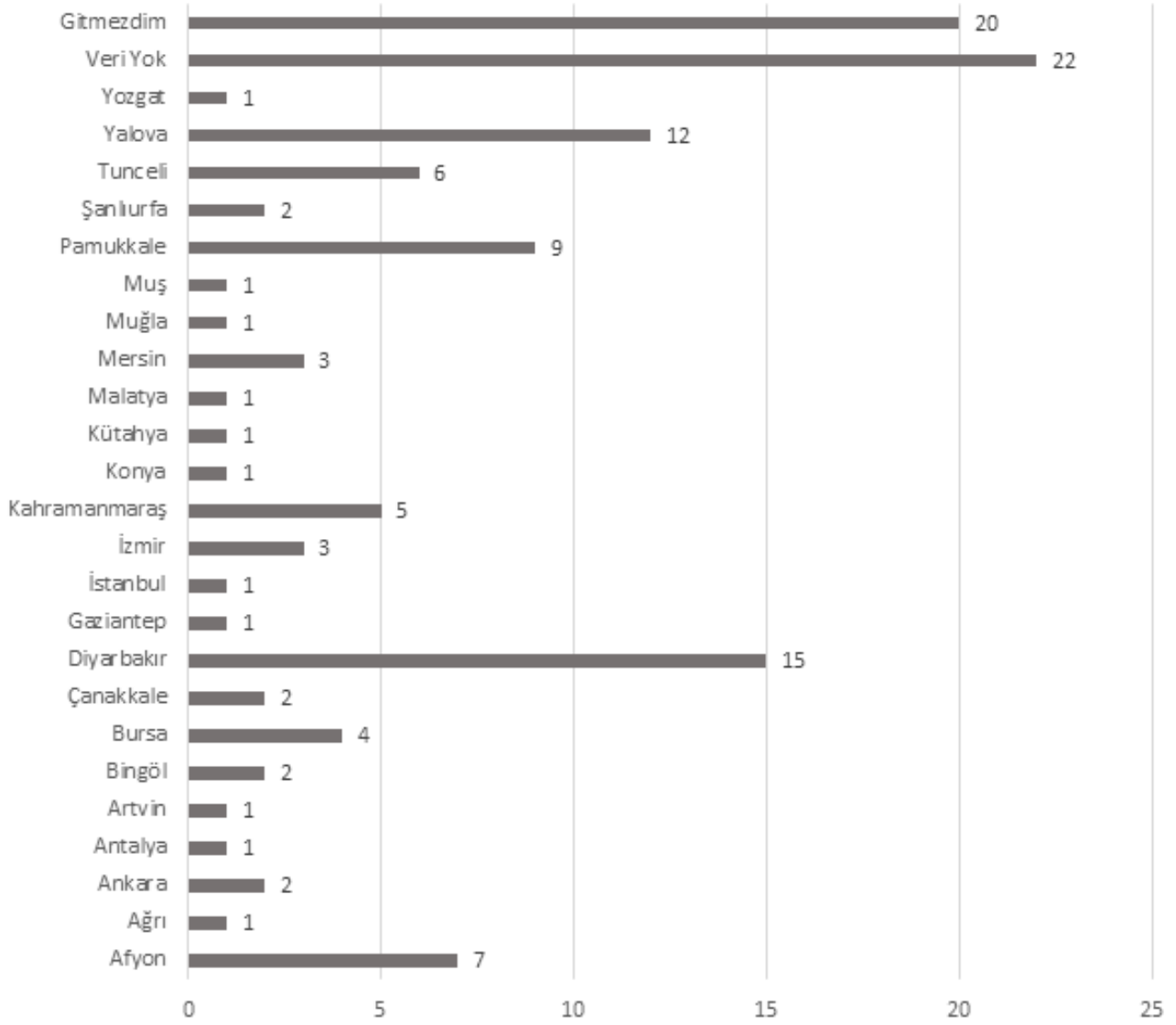

ÇERMİK'E GELMESEYDİNİZ HANGİ TERMALE GİDERDİNİZ

Örnek incelemelerini, ziyaretçilerin tercih analizlerini ve pazarlama stratejilerini yorumlarken altlık oluşturması için "Çermik'e gelmeseydiniz hangi termal tercihiniz" sorusu yöneltilmiştir.

İlgili sorunun cevapları analiz edildiğinde başka tercihinin olmadığını belirtenlerin ve cevap vermeyenlerin oranının fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Eğer Çermik'e Gelmeseydiniz Hangi Termale Giderdiniz

1.3 ANKET FORMU

Anket formu aşağıda yer almaktadır.

Bu anket, Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından yürütülen ermik Termal Master Planı alışmaları kapsamında yapılmaktadır.

Anketteki bilgiler master plan çalışmalarında kullanılacak, kişisel bilgileriniz sadece anketin kontrolü amaçlı sizi aramakta kullanılacak, bunun dışında hiçbir Şekilde kullanılmayacaktır.

ermik Termal Turizm Master Planı Araştırması

Ziyaretçi tipi: Aile Bireysel Arkadaşlarla

Mesleğiniz? .....

Yaşınız? .....

Hangi ilde ikamet ediyorsunuz? .....

Hangi ilçesinde? .....

Eğitim durumunuz? Üniversite Lise Orta Eğitim ilkokul

ermik'e daha önce geldiniz mi? Evet Hayır

Geldiyerseniz kaç kez? .....

Geldiyerseniz en son ne zaman? .....

ermik'te kaç gün kalıyorsunuz? .....

Eğer ermik'e gelmeseniz hangi termale giderdiniz? .....

Tarih .....

Adı Soyadı, Telefon: (isteğe bağlı)

.....

EK 6
ÇERMİK YATIRIM REHBERİ

EK 6 – ÇERMİK YATIRIM REHBERİ

1. ÇERMİK

1.1. COĞRAFİ KONUM

Diyarbakır ilinin bir ilçesi olan Çermik, Diyarbakır'ın kuzeybatısında yer almaktadır. Diyarbakır'a uzaklığı yaklaşık 86 kilometredir. Eski ismi Aberna olan Çermik; kuzeyinde Çüngüş, doğuda Ergani, güneyde Siverek (Şanlıurfa) ve batıda Gerger (Adıyaman) ilçeleri ile çevrilidir.

1.2. COĞRAFİ YAPISI

Yüzölçümü 1.032 km², rakımı 710 metre olan ilçenin topografyası engebeldir. Jeolojik yönden, Anadolu bloku ile Arap blokunun karşılaşma kuşağı üzerinde bulunan ilçenin kuzeyinde Maden dağları, kuzeybatısında Gelincik dağı, kuzeydoğusunda Karababa dağları, güneyinde Petekkaya sırtları ve Karacadağ volkanından çıkan lavların kuzey sınırında yer alan tepelik alanlar ile doğusunda ilçeyi Ergani ovasından ayıran az yüksek tepelik alanlar bulunmaktadır. Dağların yüksekliği kuzeyden güneye doğru azalmaktadır. İlçenin kuzeyinden çıkan Sinek Çayı kuzeydoğudan gelen Şeyhan Çayı ile birleşerek güneybatıda Karakaya Köyü altında güneydoğudan gelen Kızılçubuk Çayı ile birleştikten sonra Fırat Nehrine dökülmektedir.

1.3. İKLİM VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

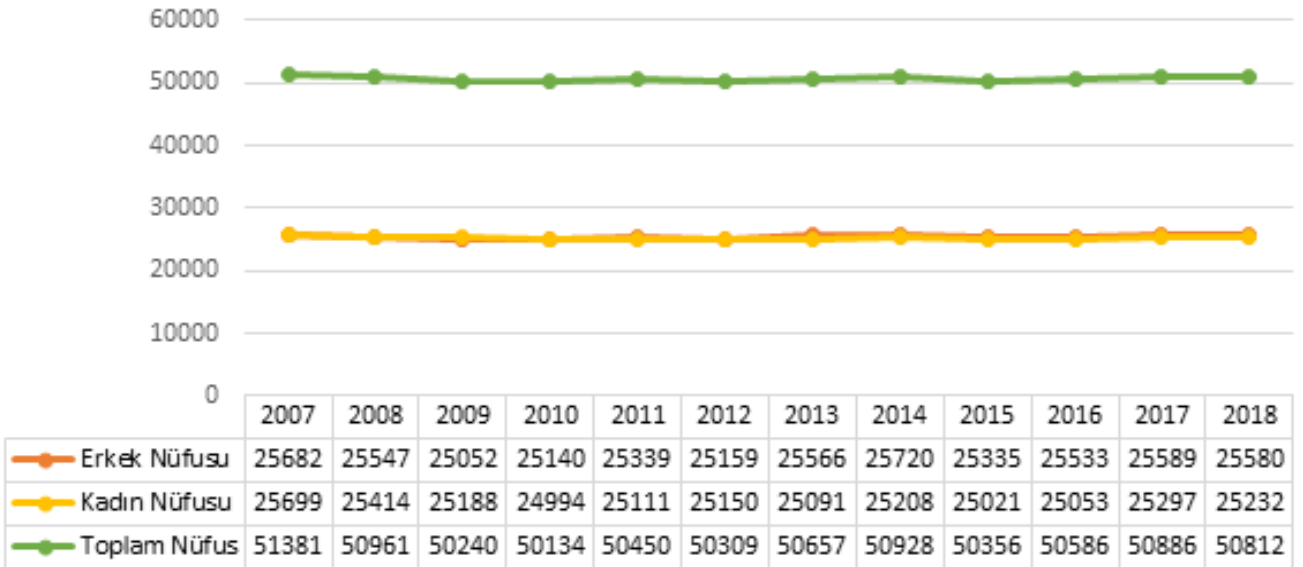
Çermik ilçesi karasal iklimin etkisi altındadır. Yazları sıcak ve kurak geçen ilçede, yağışlar genellikle ilkbahar mevsiminde görülmektedir. İlçe sonbahar ve kış mevsimlerinde Sibirya'dan gelen yüksek basıncın, ilkbahar ve yaz mevsimlerinde ise genel olarak Basra Körfezi'nde meydana gelen alçak basıncın etkisi altında kalmaktadır. İlçede en yüksek sıcaklık değeri temmuz ayında, en düşük değer ise ocak ayında görülmektedir. Yıllık ortalama rüzgar hızı 1.9 m/sn olup yapılan gözlemlere göre hakim esme yönü Kuzeybatı'dır.

Doğal bitki örtüsünü, genellikle otsu bitkilerin ağır bastığı bozkır bitkileri oluşturur. Bunlar ilbaharda kısa bir süre içinde yeşerip çiçeklenir, yağışların kesilmesiyle yaz başında kururlar. Çevredeki dağlar, yer yer meşe ormanlarıyla kaplıdır.

1.4. NÜFUS DİNAMİKLERİ

Çermik 25.232 kişi kadın, 25.580 kişi erkek olmak üzere toplam 50.812 kişilik bir nüfusa sahiptir. Nüfus yoğunluğu 49.2 kişi/km²'dir. Toplam 81 mahalleye sahip olan Çermik'in en çok nüfusa sahip olan mahallesi 11.637 nüfus ile Tepe mahallesidir. (2018, TÜİK)

2007-2018 Yılları Arası Nüfus Değişimi

1.5. EĞİTİM

Okul Sayısı	
Okulöncesi	1
İlkokul	57
Ortaokul	32
Lise	7
Yüksekokul	1
Halk eğitim merkezi	1
Toplam	99

Okullaşma Oranı (%)	
Okul Öncesi (5 Yaş)	%84,30
İlkokul	%100
Ortaokul	%100
Ortaöğretim	%97,92

1.6. SAĞLIK

Sağlık Birimleri	
Devlet Hastanesi	1
Aile Sağlığı Merkezi	6
Toplum Sağlığı Merkezi	2
Toplam	9

Aynı zamanda Çermik'te; Şeyhandede 6 Nolu Aile Sağlığı Merkezi, Diyarbakır-Çermik Toplum Sağlığı Merkezi, 2 Nolu Aile Sağlığı Merkezi, Sağlıklı Hayat Merkezi ve 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyon projeleri devam etmektedir (Yatırım Takip Sistemi, Sağlık Yatırımları).

1.7. İSTİHDAM

Çermik ilçesinde halkın geçim kaynağını hayvancılık, tarım, bağcılık, arıcılık ile kaplıcalara bağlı olarak gelişen otel, pansiyon ve lokanta işletmeciliği oluşturmaktadır. Çermik'in bir diğer gelir kaynağı da mermerciliktir. 1990 yılından sonra bölgedeki mermer yataklarının işlenmesiyle yeni iş sahası açılmış, ilçede farklı bir istihdam alanı da oluşmuştur.

2. NEDEN ÇERMİK?

JEOTERMAL KAYNAKLAR İLE GELİŞEN TERMAL TURİZM

Termal turizm ve jeoturizm günümüzde en çok talep gören özel ilgi turizm deneyimlerindedir. Çermik ilçesi karstik oluşumlara ev sahipliği yapan Gelincik dağı ve termal kaynakları ile jeolojik miras yönünden zengin bir ilçedir. İlçe sınırları içerisinde Hamambaşı mevkiinde bulunan Melike Belkıs Kaplıcaları, tedavi özellikleri ve niteliği bakımından en iyi kaplıcalardan biri olup tarihin çok eski dönemlerinden beri bilinmektedir. İlçede bulunan bu kaynaklar önemli turizm destinasyonlarındandır.

ZENGİN DOĞAL VE KÜLTÜREL DEĞERLERİ

Çermik ilçesi sahip olduğu flora ve fauna, jeolojik yapısı ve tüm doğal değerleri ile zengin bir ekolojiye sahiptir. İlçe sahip olduğu doğal değerleri ile biyolojik çeşitlilik ve güzel manzaralar barındırmaktadır. İlçede Şeyhandede Şelalesi, Sinek Çayı Şelalesi ve Yabanardı Şelalesi gibi şelaleler yer almaktadır. Şelaleler ve çevresi zengin flora ve faunası ile eko turizm deneyimine olanak sağlamaktadır.

Aynı zamanda bölgede yetişen (Diyarbakır'ın Ergani, Çermik ve Çüngüş ilçeleri) Dicle koruğu (*Rosularia blepharophylla* Egli) ve sadece Çermik ilçesinde yetişen Kabamayasıl (*Ajuga xylorrhiza*) bitkileri koruma altına olan bitkidir. Dik kayalık habitatları tercih eden bitkileri çoğunlukla ilçenin Petekkaya, Sinek ve Şeyhandede mahallelerinde gözlemlemek mümkündür.

Hamamı, hanı, kalesi, sarayı, camileri, köprüleri, kaya mezarları, çeşmeleri, eski yerleşimleri ve Anadolu'nun bilinen en eski resimlerinin bulunduğu Kayaaltı Sığınağı ilçe sengin kültürel değerlere sahiptir. En önemli odağı olan Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı'dır. Kayaüstü resimlerinin bulunduğu sığınak, Üst Paleolitik dönem ile Mezolitik Çağ arasında bir zaman dilimine tarihlenmektedir. Çermik'te; ilçenin farklı kültürlere, dinlere ev sahipliği yaptığı gösteren Kilise ve Sinagog da bulunmaktadır.

ALTERNATİF TURİZM DENEYİMLERİNE İMKÂN SUNMASI

İlçenin sahip olduğu doğal, kültürel ve jeotermal kaynaklar alternatif turizm deneyimlerine de altyapı sağlamaktadır. Dağ turizmi, eko turizm, gastronomi turizmi, geriatri turizmi, inanç turizmi, kongre turizmi, jeoturizm, kırsal turizm, macera turizmi ve su turizmi ilçede yapılabilecek alternatif turizm deneyimleri arasında yer alan deneyimlerdendir.

Topografyası, dağları ve nehirleri ile doğa ile ilgili turizm deneyimlerine olanak sağlarken; birçok medeniyete ev sahipliği yapan tarihi, el sanatları, kültürel değerleri ile de inanç turizmine, kültür turizmine ve kırsal turizme olanak sağlamaktadır.

Çermik'in yemek kültürü de diğer kültürel özellikleri gibi oldukça zengindir. Yemek kültürünün yanı sıra ilçeye özgü aroma ve tadı bulunan birçok sebze ve meyve yetişmektedir. Mutfak ve tarım yönünden olan zenginliği gastronomi turizmini desteklemektedir.

GÜÇLÜ YÖNLERİ

1. Geçmişte uygarlıklara ve farklı kültürlere ev sahipliği yapması
2. Termal turizm için önemli bir potansiyele sahip olması
3. İlçenin bölge inanç turizmi rota kapsamına girebilecek durumda olması
4. İlçenin bölge kültür rota turizmi kapsamına girebilecek durumda olması
5. İlçenin diğer ilçeler ile ortak turizm ve kültür programına uygun olması

FIRSATLAR

1. Termal turizm deneyimi için potansiyelinin olması
2. İlçenin çevresi ile birlikte inanç turizm deneyimi için potansiyelinin olması
3. İlçenin tarihi ve arkeolojik miras odakları yönünden zengin olması
4. İlçenin turizm desteklemelerinde öncelikli ve 6. bölgede olması
5. Coğrafi konumu açısından avantajlı olması
6. İlçede güvenlik sorununun olmaması

3. ÇERMİK'TE TURİZM

3.1. ÇERMİK TURİZM ALANLARI

Affan Tepesi Höyüğü

İlçe merkezine 10 kilometre uzaklıktaki Affan Çayı'nın güneyinde yer almaktadır. Höyüğün tepesi ve kuzey yüzü kayalık ve taşlık olup, güney yüzünde ise yoğun seramik parçalar mevcuttur. Kuzey eteğinde mezarlar bulunmaktadır. Yüzeyden ve mezarlardan toplanan seramik parçalarının M.Ö.3000-1000 yıllarına ait olduğu tespit edilmiştir.

Fotoğraf 1. Affan Tepesi Höyüğü

Aşukar Tepesi

İlçenin batısında, ilçeye yaklaşık 500 metrelik mesafede yer almaktadır. Tepenin doğusundan Sinek Çayı geçmektedir. Tepenin yüksekliği yaklaşık 890 metredir. Halk arasında bu dağın ses kısıklığına iyi geldiğine inanılmaktadır.

Çarşı Cami

İlçe merkezinde Çarşı Caddesi üzerinde bulunmaktadır. 1730 yılında yaptırılan caminin, doğu-batı yönünde 25 metreye 7 metre ölçülerinde dikdörtgen şeklinde bir planı bulunmaktadır. Cami orta kesiminde uzunlamasına, dört sütunla ikiye ayrılmıştır. Sütunlar arası kemerlerle birbirine bağlanmıştır. Caminin yapımında siyah bazalt ve aktaş kullanılmıştır. Üç giriş kapısı bulunan caminin çarşıya açılan kuzey yönündeki kapısı günümüzde kapatılmıştır. 1974 yılında çarşı içerisinde çıkan yangın sonucu kısmi hasar gören cami değişik dönemlerde onarımdan geçirilmiştir. Caminin son restorasyonu 2006 yılında Vakıflar Müdürlüğünce yapılmıştır. Caminin minaresi ise 1976 yılında yaptırılmıştır.

Fotoğraf 2. Çarşı Camii

Çermik Beyler Sarayı

İlçenin Saray mahallesi Kooperatif sokakta yer almaktadır. Çermik Ocaklı Beyleri tarafından yaptırılmıştır. 15-16. yüzyıl mimari özelliklerini taşıyan sarayın yüksek ve duvarlarla çevrili eyvanları, yazlık, kışlık, selamlık ve harem daireleri, mescidi, hamamı ve zindanları bulunmaktadır. Sarayın birçok bölümü günümüzde ulaşılmıştır.

Çermik Kalesi

Fotoğraf 3. Çermik Kalesi

İlçenin batısında yüksek bir tepede, sarp kayalıklar üzerinde kalıntıları bulunmaktadır. Kalenin kim tarafından yapıldığı ve yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak iç kale ve çevresindeki hisarın temellerinden kalenin ilkçağdan kaldığı düşünülmektedir. Kaleden, 150-170 metre kadar uzaklıkta, etekdeki Sinek Çayı tabanında gizli bir yeraltı geçidi olduğu ve buradan çaya inildiği söylenmektedir. Günümüzde harabe durumunda olan kalede herhangi bir yazıt bulunmamaktadır.

Fotoğraf 4. Çermik Kalesi

Çeteci Abdullah Paşa Medresesi

İlçe merkezinde bulunan yapı, Abdullah Paşa tarafından yaptırılmıştır. Anadolu'yu istila etmek isteyen İran hükümdarı Afşarlı Nadir Şah'ı yenen Çermikli Çeteci Abdullah Paşa; Diyarbakır eyaletinde sayı itibarıyla (1740-1759 tarihleri arasında 5 defa) en fazla valilik yapan paşadır. Diyarbakır Valiliği zamanında, 1756 yıllarında yaptırmıştır. Yapı genel hatları ile dikdörtgen bir plana sahiptir.

Fotoğraf 5. Çeteci Abdullah Paşa Medresesi

Medresede revaklar ve bunların gerisinde yer alan hücrelerin merkezi avlunun üç kenarına sıralanmış, avlunun kuzey kenarı boş bırakılmıştır. Medreseye güney revakinin ortasından açılan bir kapıyla içeri girilmektedir. Bu kapının üzerinde tunç bir levha üzerine kazılmış üç satırlık bir inşa kitabesi yer almaktadır. Bu kitabe; 'Bu mübarek medrese ilim ve bereket için, Çeteci lakabıyla tanınan aziz ve kudretli Abdullah'ın yardımcılarıyla 1170/1756-57 yılında inşa edildi. Bu yazıyı kendisi yazdı.' yazmaktadır.

Sultan II. Abdülhamid zamanında bir ara "Çermik Rüşdiye Mektebi" olarak kullanılan medrese, cumhuriyet devrinde ise Çermik Camii Yaptırma Derneği tarafından tamir edilerek cami olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Fırat Nehri

Fırat, Güneybatı Asya'nın en uzun ırmağıdır. Başlangıç noktaları Ağrı Diyarı'ndan kaynaklanan Murat Nehri ve Erzurum Dumludağ'da kaynaklanan Karasu Nehri'dir. Türkiye'nin en verimli ve su potansiyeli en yüksek ırmağı olan Fırat nehri ilçenin batısından geçmektedir. Nehir Çermik ile Adıyaman'ın ilçesi Gerger arasında sınır oluşturmaktadır. Fırat nehri üzerinde yer alan Atatürk Barajı'nın göleti ilçe sınırlarını da içine almaktadır.

Fotoğraf 6. Fırat Nehri

Gelincik Dağı

Çermik ilçesinin kuzeybatısında, ilçeye yaklaşık 4 kilometrelik mesafede yer almaktadır. Yüksekliği yaklaşık 1500 metreyi bulmaktadır. Güneydoğu Torosların bir kolu olan dağın devamlılığı 10 kilometreyi geçmektedir. Uzaktan insan dizisi gibi görünen taş yığınlarının bulunduğu dağ, 'Gelincik' ismini bu görünümünden almaktadır. Karstik yeryüzü şekillerinden dolayı yağmur sularıyla eriyen ve bu erime sonucu oluşmuş kaya kütleleri peri bacalarını da andırmaktadır.

Fotoğraf 7. Gelincik Dağı

Gelincik Dağı'na ait bir de efsane bulunmaktadır. İnanışa göre, vaktiyle buradan bir gelin alayı ağır ağır geçerken çocuklardan biri altını pislemiş, annesi başka bir şey bulamadığı için yavrusunun pisliğini yufka ile temizlemeye kalkışınca Tanrının gazabına uğramış ve bütün alay gelin ile birlikte taş kesilmiştir. Uzaktan insan dizisi gibi görünen bu taş yığınlarının bulunduğu dağa bu efsaneye dayanılarak "Gelincik Dağı" denilmektedir.

Göz Suyu

İlçede Hamambaşı mevkiindeki, "Göze" adı verilen kaynaktan doğan su bulunmaktadır. Su kaynağının etrafı yeşilliği ile görsel zenginlik sunmaktadır. Evsel bahçeleri sulamada kullanılan su, Haburman Köprüsü yakınlarında Sinek Çayı ile birleşmektedir. Melike Belkıs Kaplıcaları'na 5 dakikalık mesafede bulunan Göz Suyu ve çevresi ilçe halkı tarafından mesire alanı olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf 8. Göz Suyu

Haburman Köprüsü

İlçe merkezine bağlı Haburman köyü civarında bulunmaktadır. İsmi köprünün batısında yer alan bu köyden almaktadır. Sinek Çayı üzerinde yer alan 106 metre uzunluğunda ve tabliye genişliği 4,9 metre olan kâgir bir su yapısıdır. Doğu-batı yönünde uzanan köprü, sivri kemerli üç gözden ibarettir; doğu kanattaki ilk göz 5,3 metre açıklığında olup, büyük kemer gözünün açıklığı 19 metre, batı kanattaki gözün ise 7 metredir.

Köprünün duvarlarında üç kitabe bulunmaktadır. Bunlardan ikisi inşasına, diğeri ise tamirine aittir. Köprünün inşa kitabesi, mansap cephesinde ve batı kanattaki kemer gözünün üzenği seviyesinin hemen üzerinde olup, tempan duvarına gömülü durumdadır. Beş satırlık kitabeden, köprünün,

Fotoğraf 9. Haburman Köprüsü

Artukoğlularının Mardin hükümdarı Emîr Necmüddîn Âlpî'nin kızı Zübeyde Hatun tarafından 1179/80 yılında inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. Köprü'nün büyüklüğü ve gerektirdiği harcama göz önünde bulundurulursa köprü'nün yapıldığı devirde bu yolun çok işlek ve önemli yol olduğu görülmektedir. Bu yolun batı yönünde iki önemli merkez vardır. Diyarbakır Halep yolunun, Karacadağ üzerinden güneybatı yönünde uzandığı bilinmektedir. Bu durumda köprü üzerinden yolun ulaşabileceği tek önemli merkez Malatya olmaktadır. Köprü'nün doğu tarafında ve güney yüzündeki ikinci kitabe tahrip olduğundan okunamamaktadır. Yer yer okunabilen birkaç kelimedenden, köprü'nün 1241(1825-26) tarihlerinde onarıldığı anlaşılmaktadır.

Köprü günümüzde koruma altına alınmış olup, yakınına araç geçişi için yeni bir köprü inşa edilmiştir.

Hanbaşı Camii

İlçe merkezinde belediye hizmet binasının batı tarafında bulunmaktadır. Camiye girişte sağ tarafındaki kitabeye göre bu cami H.1251(1853) yılında Hacı Muhammed'in oğlu Hacı Seyid El Hüseyin tarafından yaptırılmıştır. 19,90 x 13,10 metre ölçülerinde yatık dikdörtgen planlıdır. Mihrap duvarına paralel üç nefli bir plan şeması gösterir. Nefleri birbirinden ince sütunların taşıdığı iki sıra sivri kemer ayırmaktadır. Binanın doğu kenarında bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Bu kısım üç kemerle dışarıya açılmaktadır. Toplam sekiz penceresi olup pencereler içeriden dışarıya doğru daralmaktadır. Güneybatı köşesinde bulunan minare kare bir oturtmalık üzerinde yükselmektedir. Silindirik gövdeli ve tek şerefiyelidir.

Fotoğraf 10. Hanbaşı Camii

Hüsnüran Kalesi

Karakaya Köyü'nün yaklaşık 100 m güneyinde yer almaktadır. Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından 2009-11 yılında yapılan yüzey araştırmaları sonucunda oluşturulan Diyarbakır Kültür Envanteri'nde bulunmaktadır. Anakaya üzerine inşa edilmiş olan kaleden geriye antik yol, sur duvarları, su sarnıçları, bir oda mezar, stel ve yapı duvar kalıntıları kalmıştır. Antik yol, şehrin doğusunda, kale kalıntıları doğu ve güneydoğusunda, mezar odası ve stel kalenin güney yamacındadır. Kalenin üzerine kurulduğu kaya kütlesi doğal sur görevi görmektedir. Bu kütlede etrafında kireç taşıyla yapılmış bir sur yapısı gözlenmektedir. Kalenin Roma Dönemi'ne ait olduğu anlaşılmıştır.

Karakaya Hanı

İlçe merkezinin 25 kilometre güneybatısında yer alan Karakaya mahallesinde yer almaktadır. Han, kuzey-güney yönünde uzanan genel hatlarıyla dikdörtgen bir yapıdır. Taş kapısı güney kısmında bulunmaktadır. Yapı iki sıra halinde düzenlenmiş sekiz adet taş paye ile üç sahına bölünmüştür. Kuzey-güney yönünde uzanan sahinler hafif sivri kemerli tonozlarla örtülüdür. Yapının tamamı düzgün sıralar halinde dizilmiş kırma taşlarla inşa edilmiştir. Tonozların inşasında ise yassı taş plakalar kullanılmıştır. Yapılan araştırmalarda avlusuz Selçuklu Hanlarının geç devir eseri olduğu belirtilen Karakaya Hanı 13. yy sonları ile 14. yy. başlarına tarihlenmektedir.

Fotoğraf 11. Karakaya Hanı

Karamusa Köyü Kaya Mezarları

Çermik'in 3 kilometre kuzeyinde yer alan Karamusa köyünün yaklaşık 200 metre batısında dik kayalık bir yamaçta bir kaya mezarı bulunmaktadır. Mezarın iç kısmında kayaya oyulmuş nişler içerisinde birer gömü teknesi bulunmaktadır. Roma dönemi kaya mezarı örneklerindedir.

Karatepe Höyüğü

İlçenin 3 kilometre kuzeyinde yer alan Karamusa köyünün yaklaşık 300 metre güneyinde yer almaktadır. Üç tarafı dik yamaç olan höyük, kaya üzeri yerleşimdir. Yüzeyinde Kalkolitik Döneme ait seramik, çakmaktaşı, farklı aletler, baltalar ve idol buluntuları tespit edilmiştir.

Kızılçubuk Çayı

İlçenin güneyinde yer almaktadır. Köylerden gelerek, Karakaya Köyü civarlarında Sinek çayı ile birleştikten sonra Fırat nehrine dökülmektedir.

Kırmatepe Köyü Kale Tepesi

Çermik ilçe merkezinin güneydoğusunda, ilçeye 13 kilometre uzaklıktaki Kırmatepe köyünde bulunmaktadır. Köyün yaklaşık 1 kilometre yakınındaki Kale Tepesi üzerinde beş adet su sarnıcı ve Geç Döneme ait harabe evler bulunmaktadır.

Kilise

Kale mahallesinde bulunmaktadır. Kilisenin bir kısmı bugün ev olarak kullanılmaktadır. Yıkık haldedir. Ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Kilisenin taşlarında Ermenice yazılar bulunmaktadır. İlçede cami, kilise ve sinago yan yana bulunmaktadır. Bu durum tarihte çeşitli dinlere mensup insanların ilçede birlikte yaşadıklarını göstermektedir.

Melike Belkıs Kaplıcaları

Çermik ilçesi sınırları içerisinde Hamambaşı mevkiinde bulunmaktadır. Diyarbakır, Şanlıurfa ve Elazığ il merkezlerine ulaşımı sağlayan karayollarının kesişim noktasında yer almaktadır. Diyarbakır il merkezine 92 kilometre uzaklıkta bulunan kaplıca alanı, Çermik ilçe merkezine 3 kilometre mesafede konumlanmıştır. Havayolu ulaşımı ise 92 kilometre uzaklıkta bulunan Diyarbakır havaalanı ile sağlanabilmektedir. Kaplıca suyunun iltihaplı romatizma, nevrit, polinevrit, çocuk felci, kadın hastalıklarında ve üst solunum yolları enfeksiyonu tedavisinde olumlu etkisi görüldüğü belirtilmektedir. Çermik Melike Belkıs Kaplıca tesislerinde bulunan 'Küçük Paşa' ve 'Büyük Paşa' hamamları 12 ay boyunca hizmet vermektedir. Tedavi amaçlı kullanımı genellikle haziran-eylül ayları arasında yoğunluk kazanmaktadır. Kaplıcaların su sıcaklığı 48 santigratdercedir.

Nişnik Köprüsü

Çukur mahallesi eski Siverek yolunda Hamambaşı Çayı üzerinde bulunmaktadır. Tarihi köprü, ana kaya üzerine kurulan kesme taştan sivri kemer ile araları moloz taştan oluşmakta olup, iki gözlüdür. Köprü'nün bir gözü taş ve kayalarla kapanmış durumdadır. Yaklaşık 16 metre uzunluğunda ve 2.75 metre genişliğinde olan Nişnik Köprüsü'nün yanına yüksekliği daha fazla olan betonarme bir köprü yapılmıştır. Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından 17.09.2014-2467 tarihli ve numaralı karar ile koruma altına alınarak tescillenmiştir.

Fotoğraf 12. Nişnik Köprüsü

Sakaltutan Mevkii Kaya Mezarları

Çermik-Çüngüş karayolunun 7. kilometresinde yer alan kayalıklarda bulunmaktadır. Kaya mezarlarının; iki tanesi açılmamış, üç tanesi ise açılmış ve içinde üçer adet mezar sekisi yer almaktadır. Dikdörtgen girişe sahip olan kaya mezarlarının üzerinde, herhangi bir bezeme ya da figür bulunmamaktadır.

Saray Hamamı

İlçe merkezinde Kala mahallesinde yer almaktadır. Dört kubbeli ve ak mermerlerle kara taştan inşa edilmiştir. Herhangi bir kitabeye rastlanılmayan yapının, mimarisine bakıldığında 16-17. yüzyıllardan kalma bir eser olduğu düşünülmektedir. Hamamın dış duvarları kırma taşlarla inşa edilmiştir. Soyunma yerinin ortasında bir havuz yer almaktadır. Soyunma yerinin kuzeybatısında bulunan basık kemerle örtülü bir kapıdan dikdörtgen biçimindeki bir başka mekâna geçilmektedir. Doğu batı istikametinde uzanan kırık kemerli tonoz bu mekânı örtmektedir. Mekânın batı duvarı üzerinde bir ışık penceresi, tonoz tepesi üzerinde ayrıca bir ışık feneri bulunmaktadır. Buradan aynı tipte bir kapı ile kırık kemerli bir tonozla örtülü dikdörtgen planlı bir başka mekâna varılmaktadır. Kuzeybatı köşesindeki basık kemerli bir kapı

sıcaklığa açılmaktadır. Yan duvarlar boyunca eyvanlar, köşelerde ise yıkanma hücreleri bulunmaktadır. Soyunma kısmı ve diğer kısımların tabanı parke taşlarla kaplıdır.

Sinagog

İlçenin Kale mahallesinde bulunmaktadır. Tamamı siyah ve beyaz bazalt taşlardan yapılmıştır. Günümüzde ev olarak kullanılan bu yapı tek bir bölümden oluşmaktadır. Dış cephesinde yan yana bulunan iki kemerli bölümden, sol taraftakinde orijinal su düzeneği mevcuttur. Sinagogun içindeki odada nişler bulunmaktadır. İki sütunlu üç kemerli bölüm odayı ikiye ayırmaktadır. Yapının üzerinde, İbranice kitabe yer almaktadır. Sinagogun İbranice kitabesinde 'RAB'ın adıyla yazacağız ve başaracağız. Bana yardım, gökleri ve toprağı yaratan Rab'dandır. Girişin mübarek olsun, çıkışın mübarek olsun. Onlar sevinç ve meserretle götürülecekler: Kral sarayına girecekler. 5176 (Miladi 1416) Kadir olan Allah size merhamet ihsan etsin.' yazmaktadır.

Fotoğraf 13. Sinagog

Sinek Çayı

İlçenin kuzeyinden çıkan Sinek Çayı, kuzeydoğusundan gelen Şeyhan Çayı ile birleşmektedir. Yaz ve kış aylarında debi farklılıkları görülmektedir. Güneybatıda Karakaya köyü altında, güneydoğudan gelen Kızılçubuk çayı ile birleştikten sonra Fırat Nehrine dökülmektedir. Özellikle yaz aylarında çayın etrafı mesire yeri olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf 14. Sinagog

Fotoğraf 15. Sinek Çayı

Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı

Çermik'in 7.5 km kuzeyinde yer alan Sinek Çayı kaynağı yakınında yer almaktadır. Kayaüstü resimleri bulunmaktadır. Kayaüstü resimlerinin, Sinek Çayı'nın hemen kuzeydoğu eteğinde, hatta kıyısında bulunduğu için "Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı" olarak adlandırılmıştır. Sığınakta bir süre avını yansıtan insan ve hayvan resimlerinin Anadolu'nun bilinen en eski resimleri olduğu tespit edilmiştir.

Fotoğraf 16. Sinek Çayı
Kayaaltı Sığınağı

İstanbul Üniversitesi Avrasya Arkeoloji Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Oktay Belli'nin Haziran 2005'te ortaya çıkardığı resimler, 1.60x2.40 metre büyüklüğündeki bir alanda yer almaktadır. Resimlerde betimlenen sürek avını düzenleyen 11 yaylı avcının, günümüzden 15000 ile 13000 yıl öncesinde (Üst Paleolitik dönem ile Mezolitik Çağ) yaşamış olduğu tahmin edilmektedir. Prof. Dr. Belli, 16 hayvan figürü ile 11 insan figürünün ortaya çıktığı kayaaltı sığınağının bir bölümünün kalker tabakası ile kaplı olduğunu, bu tabakanın altında başka resimler de bulunduğunu belirtmektedir. Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından "I. Derece Arkeolojik Sit Alanı" olarak tescillenmiştir. Sinek Çayının batısından resimli kayaaltı sığınağına ulaşmak için suyu geçmek gerekmektedir.

Sinek Çayı Şelalesi

İlçenin kuzeyinde bulunan Sinek Çayı üzerinde yer almaktadır. Sinek Köprüsü'nün memba akarında bulunmaktadır. Çermik-Çüngüş yolunun 6. kilometresinde sol tarafta ayrılan stabilize yoldan 1 kilometre sonra şelaleye kolayca ulaşılabilmektedir. Özellikle yaz aylarında halkımızın piknik ve dinlenme amacıyla uğrak yerlerinden biridir.

Fotoğraf 17. Sinek Çayı Şelalesi

Sinek Köprüsü

Çermik-Çüngüş karayolunun 6. kilometresinde, ana yolun 400 metre güneyinde Sinek Çayı üzerinde yer almaktadır. Sivri kemerli ve tek gözlü olan köprü, yonu taşlarından (kalker gurubuna ait doğal bir taş) yapılmıştır. Köprü'nün memba yönünden bakılınca sol tarafında yaklaşık bir metre yükseklikte basık kemerli bir hafifletme gözü bulunmaktadır. Köprü 1975 yılında onarım görmüş ve günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf 18. Sinek Köprüsü

Şeyhandede Şelalesi

Çermik ilçesi Şeyhandede mahallesine yaklaşık 3 kilometre mesafede bulunmaktadır. İsmi ilçeye 33 km uzaklıkta bulunan bu köyden almaktadır. Şeyhandede köprüsünden güneye doğru karayolu ile belli bir mesafeye geldikten sonra şelaleye, patika yoldan 20 dakika yürüyüp ulaşıla bilinmektedir. Şelalenin yüksekliği yaklaşık 28 metredir. Doğal güzelliğe sahip olan şelalenin çevresi yaz aylarında serinlemek ve piknik yapmak isteyenlerin uğrak yeridir. Sonbahar ve kış aylarında ise ortaya çıkan renkli görüntüler, görsel güzellikler sunmaktadır. Doğa severler ve fotoğrafçıların ilgi odağı olmaktadır. Şelaleye Diyarbakır'ın yanı sıra çevre illerden de ziyaretçi gelmektedir.

Fotoğraf 19. Şeyhandede Şelalesi

Tekke

Kale mahallesinde Haburman Köprüsü'ne giden yol üzerinde bulunan mezarlık alan içerisinde yer almaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen şekilli yapıya, kuzeydoğu köşesine 1.05 m genişliğindeki kapıdan girilmektedir. 4x5,35 metre boyutlarındaki iç hacim hafif sivri kemerli bir tonozla örtülmüştür. Yapının duvarları kırma taşlarla örülmüştür. Yapı, eyvan tipi kümbetlerin plan özelliklerini taşımaktadır. Tekke anılan bu kümbetin Bitlis Ahlattaki Dede Maksut Kümbet'ine olan yakın benzerliğinden dolayı XIV. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.

Toplu Köyü Su Sarnıçları ve Antik Taş Ocağı

Toplu köyü sınırları içerisinde, köyün 1,5 kilometre kuzeybatısında yer almaktadır. Bölgede kireç taşına oyulmuş, ağızlarının genişliği 60 cm, derinliği yaklaşık 1,5 metre olan çok sayıda sarnıç bulunmaktadır. Alanda antik bir taş

ocağı da bulunmaktadır. Sarnıçlar doğu-batı doğrultusunda uzanan doğal kayalık üzerinde, kayalığın doğal yapısından dolayı iki bölüm halinde ve yüzeyi düzleştirilerek güney yönüne basamak şeklinde teraslar oluşturacak şekilde, alan elverdiği ölçüde sıralı ve birbiriyle bağlantılı olarak kayaya oyulmuştur.

Fotoğraf 20. Toplu Köyü Su Sarnıçları

Ulu Cami

İlçenin batısında, Kale mahallesinde bulunmaktadır. Mahallinde, Cami-i Atîk, Cami-i Kebîr ya da Sultan Alâeddîn Selçukî Camii adlarıyla da anılmaktadır. Doğu-batı yönünde uzanan dikdörtgen bir oturma alanı üzerine inşa edilen yapı, birbirine bitişik iki ibâdet mekânından oluşan bir plana sahiptir. Batı kesimi ilk yapıdan kalmış, doğudaki tek kubbeli kısım ise sonradan ilave edilmiştir. Hâlihazırda tümüyle yenilenmiş olan yapının, doğu kanadı, üç bölmeli son cemaat yeri ile kare planlı ibâdet mekânını örten bir kubbeden ibârettir; kubbe yükü, köşelere yerleştirilmiş tromplarla lokalize edilmiştir. Çatı kotunda yükselen sekizgen bir kasnak içine alınmış olan kubbe, alaturka kiremit kaplı piramidal bir külâhla örtülüdür.

Ulu Caminin orta bölümünde iki adet kitabe bulunmaktadır. Caminin batı kanadındaki üç sahınlı ibâdet mekânında, mihrap aksındaki kemerin üzerinde yer alan çiçekli kûfî ile yazılmış iki satırlık kitâbeden, okunabildiği kadarıyla, caminin Artuklu Emîri Fahreddîn Kara Arslan tarafından yaptırıldığı anlaşılabilir. Kitâbede inşa tarihi bulunmaması birlikte, caminin bânîsi olarak zikredilen Fahreddîn Kara Arslan'ın, Artukluların Hısn Keyfâ kolunu yöneten babası Rükneddîn Dâvud'un 1144 yılında Hâni'de vefat etmesi üzerine başa geçtiği ve 1174/75 tarihli bir sikkesine nazaran bu tarihten kısa bir süre sonra vefât ettiği bilinmektedir. Bu durumda, caminin de 1144-1175 yılları arasında inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Cami kapısının doğu kanadındaki duvar örgüsü içinde yer alan iki satırlık neshî hatlı bir kitâbeden, yapının (mescidü'l-câmi) Hacı Halid bin Ebû Bekir Ali bin el-Hâc Ömer bin Mahmud adlı bir zât tarafından 1242/43 yılında yenilendiği anlaşılmaktadır.

Yabanardı Şelalesi

İlçeye 35 km uzaklıktaki Yabanardı mahallesinde yer almaktadır. Karayolu ile belli bir mesafeye geldikten sonra şelaleye, patika yoldan 10 dakika yürüyüp ulaşılabilinmektedir. Şelale yaklaşık 20 metre yükseklikten akmaktadır ve göletin derinliği 8 metredir. Doğal güzelliğe sahip olan şelalenin çevresi yaz aylarında serinlemek ve piknik yapmak isteyenlerin uğrak yeridir. Sonbahar ve kış aylarında görsel güzellikler sunmaktadır. Doğa severler ve fotoğrafçıların ilgi odağı olmaktadır.

3.2. ÇERMİK DEĞERLERİ

KÜLTÜREL DEĞERLER

Çermik'te kaplıcalar önemli bir yer tutmaktadır. Dönem dönem "Melike Belkıs Şenlikleri", "Şifa Festivali" ve "Melike Belkıs Kültür ve Turizm Festivali" adlarını alan festivaller yapılmıştır. Kaplıca odaklı olan şenlik ve festivaller Kaymakamlık ve belediye başkanlığı tarafından düzenlenmiştir. Halkın farklı, özel bir gün geçirmeleri sağlanmıştır.

Kaplıcalara verilen önem halkın hamam kültüründe de etkili olmuştur. Hamam, Çermik yöresinde evlilik çağına gelmiş erkek çocukları olan anneler için "kız beğenme" olanağını sunan mekânlardan biri olarak görülürken, nişanlılık ve evlilik döneminde de "gelin hamamı" adı verilen geleneğin yapıldığı mekandır. Günümüzde ise bu gelenekler çok az sayıda kişi tarafından uygulanmaktadır. Yöre halkı tarafından temizlik ve kısmen sağlık, civar il ve ilçelerden gelenlerce çoğunlukla sağlık amaçlı kullanılmaktadır.

EL SANATLARI

Çermik'te eskiden yaygın olan dokumacılık, semercilik, demircilik, nalıcılık, culfacılık, marangozculuk ve kalaycılık gibi el sanatları bulunmaktadır. İlçede bu sanatları icra eden zanaatkarlar hala bulunmaktadır.

Culfacılık; Çermik'te bez dokuma tezgâhlarına, ' culfa ' ; bez dokuyanlara, ' culfacı ' denilmektedir. Günümüzde bu meslek ile uğraşan kimse kalmamıştır. Eskiden; erkekli kadınlı çırakların, kalfaların, ustaların hazırladığı masuralar mekik denilen dokuma parçasına takılır. Ustalar tezgâhtaki kücü-tarak-mekik-ayaklık denilen aletleri ustalıkla kullanarak dokumaya başlardılar. Dokuma tezgâhını çalışmaya başlamasıyla birlikte, yörenin en güzel türkülerini yanık

sesli ustalar ya da ıkırıkta masura saran çıraklar syolemeye başlardı. Günün sonunda 5- 10 metre kumaş dokunur; dokunan kumaşlar belirli bir metreye ulaşınca ölçülerek paket yapılıp tüccara teslim edilirdi.

HALKOYUNLARI

ermik'te genellikle halay türünde, bölgesel halk oyunları yaygındır. epik, lorke, aan, duzo, esmer, tek ayak, çift ayak, grani (delilo), neni oyun türleri en çok oynanan oyunlar arasında yer almaktadır. Son zamanlarda teşi-beri (yn eğirme-koyun sağma), kurt-kuzu oyunları da oynanmaktadır.

ÇERMİK'TE TARIM

ermik'te ilçeye özgü aroma ve tadı bulunan birçok sebze ve meyve yetişmektedir. Yetişen doğal ve lezzetli sebze ve meyveler ilçe merkezinde gıda pazarında satılmaktadır. Armut, Boğazkere zm, ermik biberi, domates, incir, menengiç, patlıcan ve nar gibi sebze meyveler bolca yetişmektedir.

Ceviz, fıstık, kuru incir, kuru üzüm, pestil, peynir, sucuk ve sumak gibi ermik'in lezzetli ürünleri de mevcuttur. Çoğunlukla kiş aylarında gıda pazarında satılmaktadır.

ÇERMİK MUTFAğI

ermik'in yemek kültürü de diğer kültürel özellikleri gibi oldukça zengindir. Tarih boyunca; Araplara, Ermenilere, Süryanilere, Kürtlere, Türklere, Yahudilere ve Zazalara ev sahipliği yapan, ermik tarihin her döneminde kültürüne ayrı ayrı yemekler katmış ve günümüze kadar taşımıştır.

ermik'in geleneksel ağız tadı Diyarbakır yöresiyle benzerlik göstermektedir. ermik mutfağında etin önemli bir yeri bulunmaktadır. Dağlarda beslenen hayvanların etleri oldukça lezzetlidir. Kkbaş hayvanların sırt kısmı ve ermik biberi ile yapılan Daraklık ve ermik Tava gibi et ile yapılan yemekleri ne çıkmaktadır.

3.3. TURİZM DENEYİMLERİ

DAĞ TURİZMİ

Dağ Turizmi, tanımlanmış ve sınırlı bir coğrafyada yer alan bir tür turizm deneyimidir. Kendine özgü doğası ve kendine has özellikleri olan tepeler veya dağlar gibi belirli manzara, topografya, iklim, biyolojik çeşitlilik (flora ve fauna) içeren alanlarda yapılmaktadır. Çok çeşitli açık hava eğlence ve spor aktiviteleri içermektedir. Kış mevsiminde kayak vb. kış sporları için olanak sağlayan bir turizm deneyimi iken, sonbahar ve ilkbahar aylarında da doğa deneyimlerine olanak sağlamaktadır.

Fotoğraf 21. Gelincik Dağı,
Çermik

İlçenin kuzeybatısında Gelincik dağı, kuzeydoğusunda Karababa dağları, güneyinde Petekkaya sırtları ve Karacadağ volkanından çıkan lavların kuzey sınırında yer alan tepelik alanlar ile doğusunda ilçeyi Ergani ovasından ayıran az yüksek tepelik alanlar bulunmaktadır. İlçe; topografyası, biyolojik çeşitliliği ve sahip olduğu manzaralar ile dağ turizmi deneyimi için oldukça elverişlidir.

Eko Turizm

Ziyaretçinin temel motivasyonunun doğa olduğu bir turizm aktivitesidir. Biyolojik ve kültürel çeşitliliği bilinçli olarak gözlemlemeyi, öğrenmeyi, keşfetmeyi deneyimlemek ve ekosistemin bütünlüğünü koruma, yerel halkın refahını artırma tutumunu içermektedir. Ekoturizm; biyolojik çeşitliliğin, doğal çevrenin korunmasına yönelik farkındalığı arttıran ve hem yerel halk hem de ziyaretçiler arasında kültürel varlıklar ve ekosistem üzerindeki olumsuz etkileri en aza indiren bir turizm deneyimidir.

İlçe sahip olduğu doğal değerleri ile biyolojik çeşitlilik ve güzel manzaralar barındırmaktadır. İlçede Şeyhandede Şelalesi, Sinek Çayı Şelalesi ve Yabanardı Şelalesi yer almaktadır. Şelaleler ve çevresi zengin flora ve faunası ile eko turizm deneyimine olanak sağlamaktadır.

Fotoğraf 22. Şeyhandede Şelalesi, Çermik

Aynı zamanda bölgede yetişen (Diyarbakır'ın Ergani, Çermik ve Çüngüş ilçeleri) Dicle kuruğu (*Rosularia blepharophylla* Egli) ve sadece Çermik ilçesinde yetişen Kabamayasıl (*Ajuga xylorrhiza*) bitkileri koruma altına olan bitkidir. Dik kayalık habitatları tercih eden bitkileri çoğunlukla ilçenin Petekkaya, Sinek ve Şeyhandede mahallelerinde gözlemlemek mümkündür.

Gastronomi Turizmi

Yerli ve yabancı turistlerin gastronomik ürünleri tatması, yeni deneyimler elde etmesi ve bu deneyimi yaşarken konaklama, transfer gibi turizm faaliyetlerini kullanıyor olması sonucu yapılan turizm çeşididir.

Çermik mutfağı ise oldukça zengindir ve etin önemli bir yeri vardır. Dağlarda beslenen hayvanların etleri oldukça lezzetlidir. Küçükbaş hayvanların sırt kısmı ve Çermik biberi ile yapılan Daraklık ve Çermik Tava gibi et ile yapılan yemekleri bulunmaktadır. Aynı zamanda zengin ve lezzetli çeşitlerden oluşan kahvaltıları da bulunmaktadır.

Fotoğraf 23. Çermik Daraklık Tavası

Çermik'te ilçeye özgü aroma ve tadı bulunan birçok sebze ve meyve yetişmektedir. Armut, Boğazkere üzümü, Çermik biberi, domates, incir, menengiç, patlıcan ve nar gibi sebze meyveler bolca yetişmektedir. Ceviz, fıstık, kuru incir, kuru üzüm, pestil, peynir, sucuk ve sumak gibi Çermik'in lezzetli ürünleri de mevcuttur.

Mutfağı ve yetişen sebze meyveleri ile gastronomi turizm deneyimi için olanaklar sunmaktadır.

Geriatri Turizmi

İleri yaş turizmi olarak tanımlanan geriatri turizmi; yaşlı bakımı hizmetleri, meşguliyet turları, engelliler için özel bakım ve gezi turlarını içermektedir.

Çermik geriatri turizmine, sahip olduğu şifalı termal kaynakları ile uygun bir ilçedir. Geriatri turizminde, kaynakların uygun debi-sıcaklıkları ve iyileştirici fiziksel kimyasal bileşenleri ile Hamambaşı mevkii ön plana çıkmaktadır.

İnanç Turizmi

İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına; dini inançlarını gerçekleştirmek, inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları turistik amaçlı gezilerin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesidir.

Fotoğraf 24. Sinagog, Çermik

Köklü bir tarihi geçmişi olan Çermik tarih boyunca; Araplara, Ermenilere, Süryanilere, Kürtlere, Türklere, Yahudilere ve Zazalara ev sahipliği yapmıştır. Çermik'te farklı dinlere ait yapılar bulunmaktadır. İlçede bulunan; Çarşı Cami, Çeteci Abdullah Paşa Medresesi, Hanbaşı Cami, Kilise, Sinagog ve Tekke inanç turizmini destekleyen önemli destinasyonlardır. Aynı zamanda ilçeye yaklaşık 1 saat uzaklıkta bulunan; Huri, Mitanni, Urartu, Asur, Med, Pers, Roma İmparatorluğu ile Büyük Selçuklular gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapan Eğil ilçesinde, Peygamber kabir ve türbeleri yer almaktadır. Bu bağlamda Çermik ve çevresinde bulunan değerler inanç turizmi deneyimi açısından oldukça zengindir.

Kongre Turizmi

İş turizmi ziyaretçilerin belirli bir profesyonel ve/veya bir toplantıya katılmak amacıyla işyerleri ve ikametgahları dışındaki bir yere iş amacıyla seyahat etmeleridir. İş turizminin temel bileşenleri toplantılar, etkinlikler, eğitim programları ve sergilerdir. İş turizmi bağlamında "Buluşmalar Endüstrisi" terimi; bu tür sektör faaliyetlerini içermektedir. İş turizmi, aynı seyahat sırasında başka bir turizm deneyimi ile de birleştirilebilir.

Çermik Hamambaşı mevkii yapılan planlama ile yatırımcıların büyük kapasiteli otel yapmalarına uygun yer haline gelmiştir. Kongre merkezi için de uygun

alan bulunmaktadır. İş turizmi kapsamında gelen ziyaretçiler toplantı ve etkinliklerine katıldıktan sonra; termal kaynaklardan faydalanarak dinlenirken, Çermik'in doğal ve kültürel zenginliğinin bulunduğu destinasyonları da ziyaret edebilir. Birden fazla turizm deneyimi sunan ilçe, iş turizmi ve onu destekleyen turizm deneyimlerine olanak sağlamaktadır.

Jeoturizm

Jeoturizm, doğa korumacılığı ile birlikte doğa eğitiminin de yapılabildiği, ekonomik gelir sağlanabilen, son yıllarda hızla yaygınlaşan sosyal bir turizm deneyimi türüdür. Doğal ortamlara, jeolojik ve jeomorfolojik oluşumları görmek ve tanımak için yapılan seyahatleri ifade eder. Doğaya nispeten daha az rahatsızlık veren turizm tipidir ve sürdürülebilir yerel kalkınma için önemli bir kaynaktır. Jeolojik kaynak değerler (Jeositler) bilimsel ve eğitimsel değer taşımaları yanında görsel ve kültürel değere de sahiptir. Jeoturizm geliştikçe, Dünya için yeni bir kavram olan Jeopark kavramının içinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Dünyadaki jeoturizm etkinliklerinin büyük bir çoğunluğu Jeoparklarda yapılmaktadır.

Fotoğraf 25. Gelincik Dağı, Çermik

Güneydeki Arap bloku ile kuzeydeki Anadolu blokunun karşılaşma sahasında bulunan Çermik civarı, tektonik bakımdan oldukça faal bir bölgede yer almaktadır. Çermik çevresi genel olarak Güneydoğu Anadolu Kenar Kıvrımları Tektonik Birliği içerisinde, jeolojik ve tektonik yönden önemli bir bölgede yer almaktadır. Üst Kretaseden Kuaternere kadar gerçekleşen jeotektonik olaylar hem bölgenin hem de Türkiye'nin tektonik çehresinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Bölgede bulunan platoların üzerinde yer aldığı dağlar, üst seviyelerdeki düzlüklerden itibaren özellikle fay hatlarının bulunduğu

yerlerde dik ve dike yakın eğimlerle etek kısımlarına dönüşmektedir. Bu durum özellikle Çermik batısında, Gelincik dağının, Sinekköy ile Genceli arasındaki doğu yamaçları boyunca belirgin olarak görülmektedir.

Çermik ve çevresinin sahip olduğu jeolojik ve tektonik yapı; jeoturizm deneyimi seven ziyaretçiler için ilgi çekici olmaktadır.

Kırsal Turizm

Kırsal Turizm, ziyaretçinin deneyiminin geniş bir yelpazeye sahip olduğu bir turizm deneyimi türüdür. Genellikle doğaya dayalı faaliyetler, tarım, kırsal yaşam tarzı /kültürü, olta balıkçılığı ve gezileri içermektedir. Kırsal Turizm faaliyetleri; düşük nüfus yoğunluğuna, tarım ve ormancılığın hakim olduğu peyzaj ve arazi kullanıma ve geleneksel sosyal yapı ve yaşam tarzına sahip, kentsel olmayan (kırsal) bölgelerde yapılmaktadır.

İlçenin köylerinin sahip olduğu kırsal yaşam tarzı, kültürü, yöresel ürünleri ile kırsal turizm deneyimine olanak sağlamaktadır. İlçe sınırlarında yer alan Fırat nehri, Sinek Çayı ve birçok göleti de bu turizm deneyimini desteklemektedir. Ziyaretçiler farklı kültürleri gözlemlerken, kırsalın sunduğu tabiatı gezilerle keşfedebilecektir.

Fotoğraf 26.

Kültürel Turizm

Doğal ve tarihsel kültür varlıklarını, kültürel etkinlikleri ve güncel sanat eserlerini, kültür sanayilerinin sonuçlarını, bazı sosyo-ekonomik olguları turistik bir ürün biçiminde gezginlerin hizmetine sunan bir turizm anlayışıdır. Yalnızca tarihsel olanı değil, günceli de kapsamaktadır.

Fotoğraf 27. Toplu Su Sarnıçları

Bölgede geçmişten bugüne gelen birçok kültürel değer bulunmaktadır. Çermik Beyler Sarayı, Çermik Kalesi, Haburman Köprüsü, Karakaya Hanı, Nişnik Köprüsü, Saray Hamamı, Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı, Sinek Köprüsü, Toplu Köyü Su Sarnıçları ve Antik Taş Ocağı, Karamusa Köyü Kaya Mezarları, Karatepe Höyüğü, Goma Hesena Yerleşim Yeri ile zengin tarihi ve kültürel mirasını ortaya koymaktadır. Hamamı, hanı, kalesi, sarayı, köprüleri kaya mezarları, çeşmeleri, eski yerleşimleri ve Anadolu'nun bilinen en eski resimlerinin bulunduğu Kayaaltı Sığınağı ile kültür turizmi deneyimine olanak sağlamaktadır.

Macera Turizmi

Çeşitli spor disiplinlerinin turizm faaliyeti olarak uygulanması ile ortaya çıkmış alternatif bir turizm deneyimidir. Turizm amaçlı sportif faaliyette bulunacak turizm işletmelerinde aranacak nitelikleri belirlemek, faaliyetin güvenli biçimde sürdürülebilmesi için önlemleri almak, denetlemek ve turizmin çeşitlendirilmesini geliştirmek için 2011 yılında 'Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetler' yönetmeliği de yayınlanmıştır.

Sinek Çayı, Gelincik Dağı, Şelaleler Bölgesi ve Fırat Kıyısı ve topografyası beraberce düşünüldüğünde Çermik doğal kaynaklar açısından zengin bir envantere sahiptir. Bu yerlerde trekking, yamaç paraşütü ve tandem, kaya tırmanışı, dağ bisikleti, via ferrata, kano ve rafting, yelken, motokros ve offroad gibi macera turizmi deneyimleri yapılabilir.

Fotoğraf 28. Sinek Çayı Kayaaltı Sığınağı Duvar Resimleri

Fotoğraf 29. Çermik Tırmanış Etkinliği

Su Turizmi

Deniz ve akarsu gezintisi, yatçılık, kürek çekme ve denizcilik gibi turizm faaliyetlerini ifade eden bir turizm deneyimidir. Göller, nehirler, göletler, akarsular, yeraltı suları, su kaynakları, mağara suları ve geleneksel olarak gruplandırılmış iç sulak alanlar gibi su ile ilgili deneyimlere olanak sağlayan birçok alanda su turizmi yapılabilir.

Fotoğraf 30. Fırat Nehri

İlçede Fırat Nehri, Göz Suyu, Kızılcubuk Çayı ve Sinek Çayı yer almaktadır. Fırat nehri ilçenin batısından geçmektedir. Nehir Çermik ile Adıyaman'ın ilçesi Gerger arasında sınır oluşturmaktadır. Doğan köyü (Kömürcüler) sınırlarında yer alan Atatürk Baraj Havzası yaz aylarında durgun su yapısıyla Motonotik (Offshore) yarışları ve Air race sporları için uygundur.

Fotoğraf 31. Çermik Melike Belkis Kaplıcaları

Termal Turizm

Termomineral su banyosu, soluma, içme, çamur banyosu gibi etkinliklerinin yanında fizik tedavi, iklim kürü, egzersiz, rehabilitasyon, diyet, psikoterapi gibi tedavi türlerinin birleştirilmesiyle oluşan turizm deneyimidir. Tedavinin yanında termal sularda rekreasyon ve eğlence aktivitelerini de içermektedir.

Çermik ilçesi sınırları içerisinde Hamambaşı mevkiinde bulunan Melike Belkıs Kaplıcaları, tedavi özellikleri ve niteliği bakımından en iyi kaplıcalardan biri olup tarihin çok eski dönemlerinden beri bilinmektedir. Hamambaşı mevkiinde dört mevsim hizmete açık olan Büyük Paşa ve Küçük Paşa adı verilen tarihi hamamları bulunmaktadır. Bölgede kaplıcalardan yararlanıp, vakit geçirilecek konaklama ve yeme-içme tesisleri mevcuttur. İltihaplı romatizma, nevrit, polinevrit, çocuk felci, kadın hastalıklarında ve üst solunum yolları enfeksiyonu tedavisinde olumlu etkisi görüldüğü belirtilen kaplıcalar termal turizm deneyimine olanak sağlamaktadır.

3.4. TURİSTİK ARZ

Konaklama İmkanları

Diyarbakır ilinde turizm işletme belgeli 30 tesis faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerin yatak kapasitesi 4.492 iken, yatırım aşamasındaki 5 konaklama tesisinin kapasitesi ise 768 yataktır. İlde belediye belgeli 21 konaklama tesisi faaliyet gösterirken bu tesislerin yatak kapasitesi 1.173 yataktır. (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Ekim 2019)

Çermik ilçesinde Hamambaşı Mevkii'nde olan kaplıcalar çevresinde birçok otel ve pansiyon bulunmaktadır. Mevcutta aktif olan 38 adet konaklama birimi vardır. Bu otel ve pansiyonlarda her bütçeye uygun barınma olanağı mevcuttur. Çevre il ve ilçelere yakınlığı nedeniyle kaplıcalara günübirlik ziyaret de yapılabilmektedir.

İlçede bulunan otel ve pansiyonların oda sayıları 5-25 arası değişmektedir. 2 otelin ise 100-90 arasında oda sayısı bulunmaktadır.

Seyahat Acentaları

Diyarbakır TÜRSAB verilerine göre Diyarbakır ili merkezinde faaliyet gösteren 108 adet A grubu, 2 adet B grubu seyahat acentesi bulunmaktadır (YİGM, 2019). Çermik'te ise 1 tane A grubu seyahat acentesi bulunmaktadır.

Yeme - İçme Tesisleri

Köklü bir tarihi geçmişi olan Çermik'in yemek kültürü de oldukça gelişmiştir. Diyarbakır yöresiyle benzerlik gösteren Çermik mutfağının bol çeşitli ve lezzetli kahvaltılarını, öne çıkan yemeklerinden olan Daraklık ve Çermik Tava gibi et ile yapılan yemeklerini ilçede bulunan yeme-içme tesislerinde bulmak mümkündür. Bu tesisler ilçe merkezinde, Sinek çayı ve Hamambaşı mevkilerinde yoğunlaşmıştır.

Ulaşım İmkanları

Çermik konumu itibariyle birçok il ve ilçeye yakındır. Bu ilçelerden en yakın olanları Çüngüş (24 km) ve Ergani (31 km) ilçeleridir. En uzak olanları ise Kulp (159 km) ve Silvan (165 km) ilçeleridir. 86 km uzaklıktaki Diyarbakır il merkezi dışında (Çermik'e en yakın il merkezi); Elazığ (133 km), Şanlıurfa (151 km), Mardin (185 km), Batman (190 km), Adıyaman (220 km), Malatya (229 km), Siirt (275 km), Gaziantep (281 km) gibi şehir merkezlerinin bulunduğu illere de yakındır. Çevre il ve ilçelere yakınlığı nedeniyle önemli bir turistik değer olan kaplıcalara gününbirlik ziyaret de yapılabilir.

Diyarbakır'da havalimanı bulunmaktadır. Adana, Ankara, Antalya, Bodrum, Gaziantep, İstanbul, İzmir ve Trabzon'dan seferler bulunan havalimanı, Çermik'e karayolu ile yaklaşık 90 dakika sürmektedir. Çevre illerde bulunan Elazığ Havalimanı ve Şanlıurfa Gap Havalimanı'ndan da karayolu ile yaklaşık 90 dakikada Çermik'e ulaşılabilir.

Çermik ilçesinden Adıyaman Gerger ilçesine feribot seferi bulunmaktadır. Çermik'in Saltepe köyü ile Gerger'in Geçitli köyü arasında, Fırat nehrinde yapılan seferler ile 15 dakikada Adıyaman'a ulaşmak mümkündür.

3.5. TURİST PROFİLİ

Çermik, mevcutta termal turizm ağırlıklı olarak turizm sektörünün aktif olduğu bir ilçedir. Birçok hastalığa iyi geldiği belirtilen su kaynaklarına sahip Çermik'te; çeşitli tür ve boyutta konaklama tesisleri ve belediyenin hizmet verdiği kaplıca hamamları bulunmaktadır.

Turist profili yatırımcılar için öncelikli olarak turizm deneyimi türleri, tur rotaları ve hedef turist gruplarını belirlemek için önemlidir.

Mevcut turizm ağırlığı termal turizm olduğu için, mevcut turist profili de buna göre şekillenmiştir. Turist profilini belirlerken çeşitli metotlar kullanılmıştır.

Çalışmanın sonucunda ise:

- Çermik'e gelen ziyaretçiler ağırlıklı olarak aileleri ile gelmektedirler. Aile oranı ile çok yakın bir oranda arkadaşlarla olduğu sonucuna varılmıştır.
- Yaş gruplarına göre, 33-48 yaş aralığında turistlerin ağırlıklı olduğunu görmekteyiz. Bu yaş grubundan sonra 18-32 yaş aralığı ağırlık kazanmaktadır. Bu sonuçlara göre genel olarak orta yaş grubunun Çermik'i tercih ettiği belirlenmiştir.
- Kaplıcaya gelenlerin analizinde, %67'lik oranın Güneydoğu Anadolu bölgesinden olduğunu sonucuna varılmıştır. İkinci sırada ise %13'lük oran ile Doğu Anadolu bölgesi yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre ilçeyi tercih eden ziyaretçilerin yakın illerden olduğunu anlamaktayız.

4. TURİZM YATIRIMLARINDA TEŞVİKLER VE MEVZUAT

4.1. TURİZM YATIRIMLARINDA İZLENECEK YOL

Turizm yatırımında izlenecek yol haritası aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

TURİZM SEKTÖRÜNE YATIRIM YAPACAKSINIZ

Öncelikle aşağıdaki turizm terimlerini bilmelisiniz

Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri
Turizm Merkezleri
Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Alt Bölgesi
Turizm işletmesi
Turizm tesisi
Turizm belgesi
Turizm yatırımı belgesi
Her Ölçekte Plan

Yapacağınız turizm yatırımının türünü belirlediniz mi?

Özellikle dış turizme dönük rantabl bir turizm yatırımı yapmak ve turizm sektörüne sağlanan teşviklerden yararlanmak için, yapacağınız yatırımın mutlaka Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belgelenmesi gerekmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından "Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik" koşulları uyarınca **Turizm Belgesi verilebilecek yatırım türleri için tıklayınız...**

Yatırımın türüne karar verdiniz. Yatırımın yerini nasıl seçeceksiniz?

Bir yatırım, özellikle bir turizm yatırımı için herşeyden önde gelen faktör yatırımın yeridir. Gerek bölgesel ölçekte, gerekse noktasal ölçekte, yatırım yerinin doğru seçilmiş olması, yatırımın karlılığını doğrudan etkilemektedir. Yatırımın yeri için 5 farklı seçenek bulunmaktadır:

(A)
Kendi
Araziniz

(B)
Arazi Satın
Alacaksınız

(C)
Herhangi bir
KTKGB ve TM
İçindeki Kamu
Arazilerinin
Tahsisini
İsteyeceksiniz

(D)
Herhangi bir KTKGB
ve TM Dışındaki
Hazine Arazilerinin
Tahsisini
İsteyeceksiniz

(E)
Herhangi bir
KTKGB ve TM
Dışındaki Orman
Arazilerinin
Tahsisini
İsteyeceksiniz

Yatırımı Kendi Sahip Olduğunuz Arsa Üzerinde Gerçekleştireceksiniz (A)

Öncelikle arazinizin imar planları açısından durumunu öğrenmeniz gereklidir. Bu Bilgi;

- Belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde Belediyelerden,
- Belediye ve mücavir alan sınırları dışında İl Bayındırlık ve İskân Müdürlüklerinden elde edilebilir. Hangi ölçekte olursa olsun imar planlarında turizm kullanımına ayrılmamış olan alanlarda turizm tesisi yapılamaz.

Eğer araziniz, hiçbir plan sınırına girmiyor ise, öncelikle, turizm yatırımının gerçekleştirilmesini sağlayacak imar planının yapılması şarttır.

Eğer Araziniz herhangi bir Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve/veya Turizm Merkezi içerisinde kalıyor ise (arazinizin herhangi bir Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve/veya Turizm Merkezi içinde kalıp kalmadığını resmi olarak öğrenmek için arazinizin yerini öncelikle 1/25000 olmak üzere herhangi bir ölçekli plan veya halihazır üzerine işaretleyip Kültür ve Turizm Bakanlığı'na talebinizi içeren bir dilekçe ile iletmeniz gerekmektedir.) "Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik" çerçevesinde planlama çalışmalarının başlatılması gerekmektedir. Araziniz herhangi bir Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve/veya Turizm Merkezi içerisinde kalmıyor ise tabii olduğu yürürlükteki diğer mevzuata göre işlem yürütülmesi gerekmektedir. Bu işlemler için Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'ne başvurularak görüş alınmasında yarar bulunmaktadır.

Eğer araziniz, onaylı planlarda turizm kullanımına ayrılmış alanda bulunuyor ise veya sizce hazırlanarak onaylatılan plan ile bu durum gerçekleşmiş ise Turizm yatırımı için araziniz hazır durumdadır. Onaylı İmar planında araziniz (imar parseliniz) için verilen yapılaşma koşulları uyarınca (Alanı, İzin verilen inşaat alanı, Kat adedi veya yüksekliği, vb.) projelendirme faaliyetine başlayabilirsiniz.

Yatırım İçin Arazi Satın Alacaksınız (B)

Turizm yatırımı amacı ile özel olarak arazi satın almak, yatırımcı için üzerinde titizlikle durulması gereken bir konudur. Zira arazilerin fiziksel özelliklerinin turizm yatırımına uygun olması gerekliliğinin yanı sıra imar planında da turizm kullanımına ayrılmış olmaları gerekmektedir. Satın alınacak arazinin, konumu, büyüklüğü, ulaşım imkanları, özellikle dış turizm açısından havaalanlarına olan uzaklığı, mevcut ve geliştirilmesi gereken altyapısı, arazi seçiminde önemli faktörlerdir.

4.2. TURİZM SEKTÖRÜNE SAĞLANAN TEŞVİK VE DESTEKLER

Türkiye’de 1982 yılında yürürlüğe giren, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile turizm sektöründe önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Kanunun yürürlüğe girdiği zamandan günümüze, Türkiye’ye gelen turist sayısında ve turizm gelirlerinde ise artış sağlanmıştır. Turizm sektörünün bu gelişiminde, turizm işletmelerine sağlanan teşvik ve desteklerin önemli bir payı bulunmaktadır. Türkiye’de turizm sektörüne yönelik olarak çeşitli teşvik ve destekler bulunmaktadır. Bu teşvik ve destekleri aşağıdaki şekilde gruplandırmak mümkündür (2012, YİGM):

- KOSGEB Kapsamında Sağlanan Destek ve Hizmetler
- 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile Sağlanan Teşvikler
- 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu’nda Yer Alan Muafiyetler
- Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXIMBANK) Tarafından Sağlanan Kredi İmkanları
- Yabancı Sermaye Yatırımlarının Teşviki
- Yurtdışı Turizm Fuarlarına Katılım Desteği
- Kalkınma Bankası Turizm Kredisi
- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Kırsal Turizm Desteği

Yatırım Teşvikleri

Bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla hazırlanan teşvik sisteminde bölgeler, Kalkınma Bakanlığı tarafından Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) 2011 verileri baz alınarak belirlenmiştir.

Teşvik uygulamaları açısından illerin gelişmişlik düzeyini gösteren bölgesel harita ve il dağılımını gösteren tablo verilmiştir.

1.Bölge	2.Bölge	3.Bölge	4.Bölge	5.Bölge	6.Bölge
Ankara	Adana	Balıkesir	Afyonkarahisar	Adıyaman	Ağrı
Antalya	Aydın	Bilecik	Amasya	Aksaray	Ardahan
Bursa	Bolu	Burdur	Artvin	Bayburt	Batman
Eskişehir	Çanakkale	Gaziantep	Bartın	Çankırı	Bingöl
İstanbul	Denizli	Karabük	Çorum	Erzurum	Bitlis
İzmir	Edirne	Karaman	Düzce	Giresun	Diyarbakır
Kocaeli	Isparta	Manisa	Elazığ	Gümüşhane	Hakkari
Muğla	Kayseri	Mersin	Erzincan	Kahramanmaraş	Iğdır
	Kırklareli	Samsun	Hatay	Kilis	Kars
	Konya	Trabzon	Kastamonu	Niğde	Mardin
	Sakarya	Uşak	Kırıkkale	Ordu	Muş
	Tekirdağ	Zonguldak	Kırşehir	Osmaniye	Siirt
	Yalova		Kütahya	Sinop	Şanlıurfa
			Malatya	Tokat	Şırnak
			Nevşehir	Tunceli	Van
			Rize	Yozgat	
			Sivas		
8 il	13 il	12 il	17 il	16 il	15 il

Tabloya bakıldığında Diyarbakır'ın 6. Bölgede yer aldığı görülmektedir.

KOSGEB KAPSAMINDA SAĞLANAN DESTEK VE HİZMETLER

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından KOBİ kapsamındaki işletmelere eğitim, bilişim, kredi, pazar geliştirme gibi geniş bir yelpazede destekler sağlanmaktadır. KOSGEB'in KOBİ'ler için sağladığı hizmet ve destekleri aşağıdaki şekilde sınıflandırmak mümkündür.

KOBİ Proje Destek Programı

İşletmelerin; üretim, yönetim-organizasyon, pazarlama, dış ticaret, insan kaynakları, mali işler ve finans, bilgi yönetimi ve bunlarla ilişkili alanlarda sunacakları projeler desteklenmektedir. Bu program kapsamında desteklenecek proje giderlerine Kurul karar verir. Ancak, arsa, bina, inşaat, tadilat, tefrişat ve benzeri, taşıt aracı, vergi, resim ve harçlar, sosyal güvenlik primleri, haberleşme giderleri, proje ile ilgili olmayan personel giderleri, enerji ve su giderleri, kira giderleri, finansman giderleri, proje ile ilişkilendirilmemiş diğer maliyetler desteklenmez. Program Süresi 3 yıl, Proje Süresi 6-24 ay (+12ay), Destek Üst Limiti 150.000 TL, Destek Oranı 1.ve 2. Bölge için %50, 3.ve 4. Bölge için %60'dır.

Diğer Programlar

Tematik Proje Destek Programı, İşbirliği Güçbirliği Destek Programı, AR-GE, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı, Genel Destek Programı, Girişimcilik Proje Destek Programı, Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı, Kredi Faiz Destekleri (2019, KOSGEB)

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı Kapsamında Uygulanan Teşvik ve Destekler (3)

16.07.2009 tarihli ve 27290 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'a göre genel teşvik uygulamaları: Bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımlar ile EK-4'te yer alan teşvik edilmeyecek yatırım konuları ve teşviki için EK-4'te öngörülen şartları sağlayamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, 5 inci maddede belirtilen sabit yatırım tutarları ve üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın aşağıdaki destek unsurlarından yararlandırılabilir.

- Gümrük vergisi muafiyeti
- Katma Değer Vergisi (KDV) istisnası
- Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için)

Bölgesel teşvik uygulamaları: EK-2B'de iller itibarıyla karşılarında numaraları belirtilen sektörler, EK-2A'da ilin bulunduğu bölgedeki şartları sağlamaları halinde aşağıdaki desteklerden yararlandırılabilir.

- Gümrük vergisi muafiyeti
- KDV istisnası
- Vergi indirimi
- Sigorta primi işveren hissesi desteği
- Yatırım yeri tahsisi
- Faiz desteği (3 üncü, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölgelerdeki yatırımlar için)
- Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için)
- Sigorta primi desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için)

2634 SAYILI TURİZMİ TEŞVİK KANUNU İLE SAĞLANAN TEŞVİKLER

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun 13 üncü maddesi hükümlerine istinaden turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelere teşvik ve destek sağlanmaktadır. Buna göre 2634 sayılı kanunda yer alan teşviklere ilişkin hükümler aşağıda yer aldığı şekildedir:

Taşınmaz Malların Turizm Amaçlı Kullanımı Amacıyla Yapılan Tahsisler

Turizmi Teşvik Kanunu'nun 8 inci maddesine göre, hazine ve orman arazilerinin kanunda belirtilen sürelerde turistik tesis yatırımlarına tahsisi sağlanmaktadır. Bu konuda 21/07/2006 tarihli ve 26235 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Kamu Taşınmazlarının Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik" ile 22/07/2007 tarihli ve 26470 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Orman Arazilerinin Tahsisi Hakkında Yönetmelik" uyarınca işlem tesis edilmektedir.

Orman Fonuna Katkının Taksitlendirilmesi

Turizm konaklama tesisleri yatırımları için en çok 49 yıl, kamping yatırımları için en çok 20 yıl süre ile kamu arazisi tahsisi yapılabilmektedir. Turizm Teşvik Kanunu'nun 15. maddesi, Ormanlarda yer alacak turizm yatırımı belgeli tesislerin, 6831 sayılı Orman Kanununun Ek-3 üncü maddesinin (c) fıkrası uyarınca ödemek zorunda oldukları bedel, tahsis tarihini takip eden üçüncü yıldan itibaren, beş yıl vade ve beş eşit taksitte alınır" hükmü ile turizm yatırımcılarını desteklemektedir.

Elektrik, Havagazı ve Su Ücretleri

Turizmi Teşvik Kanunu'nun 17. maddesindeki "Belgeli yatırım ve işletmelerin telefon ve teleks taleplerine ilişkin her türlü işlem ve tahsis öncelikle yapılır" hükmüne göre işletmelere haberleşme kolaylığı sağlanmaktadır. Turizmi Teşvik Kanunu'nun 16. maddesinde geçen, "Turizm belgeli yatırım ve işletmeler elektrik, gaz ve su ücretlerini o bölgedeki sanayi ve meskenlere uygulanan tarifelerden en düşüğü üzerinden öderler" hükmüne istinaden işletmelere elektrik enerjisi desteği sağlanmaktadır.

Haberleşme Kolaylıkları

Turizmi Teşvik Kanunu'nun 17 nci maddesindeki "Belgeli yatırım ve işletmelerin telefon ve teleks taleplerine ilişkin her türlü işlem ve tahsis öncelikle yapılır." hükmüne göre işletmelere haberleşme kolaylığı sağlanmaktadır. Yabancı Personel ve Sanatkar Çalıştırılması: Turizmi Teşvik Kanunu'nun 18 inci maddesine göre; "Belgeli işletmelerde, Bakanlık ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen izinle yabancı uzman personel ve sanatkârlar çalıştırılabilir..." hükmüne dayanarak yabancı personel ve sanatkar istihdam eden işletmelere destek sağlanmaktadır.

1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Muafiyetler

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun "Geçici muafıklar" başlıklı 5. maddesinin (b) fıkrasına göre; Turizmi Teşvik Kanununun "Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu hükümleri dairesinde turizm müessesesi belgesi almış olan Gelir veya Kurumlar Vergisi mükelleflerinin adı geçen kanunda yazılı maksatlara tahsis ettikleri ve işletmelerine dahil binaları, inşalarının sona erdiği veya mevcut binaların bu maksada tahsisi halinde turizm müessesesi belgesinin alındığı yılı takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır." hükümlerine göre işletmeler emlak vergisinden muaf tutulmaktadır.

Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXIMBANK) Tarafından Sağlanan Kredi İmkanları

Eximbank Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kapsamındaki Krediler başlığı altında; bir önceki takvim yılı itibarıyla en az 200.000.-ABD Doları ya da muadili tutarda turizm hizmeti gerçekleştiren TÜRSAB üyesi A grubu seyahat acentelerine, tur operatörlerine ve özel havayolu şirketleri ile en az 1.000.000.-ABD Doları ya da muadili tutarda turizm hizmeti gerçekleştiren turizm şirketlerine kredi sağlamaktadır. Kredi vadesi azami 540 gündür.

Yabancı Sermaye Yatırımlarının Teşviki

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca "Uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe; Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapılması serbesttir" hükmünden hareketle konuya ilişkin teşviklerle ilgili uygulama Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

Yurtdışı Turizm Fuarlarına Katılım Desteği

Bakanlık tarafından iştirak edilen veya desteklenen yurtdışı turizm fuarlarına Bakanlık standı dışında katılan ilgili sektör meslek birliğinin/derneğinin öncülüğünde grup olarak bölge tanıtımı yapacak işletmelerin; Yer kirası ile stand inşası ve dekorasyonuna ilişkin toplam giderlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde % 50'si ödenir. Bu miktar her fuar için 20.000 (yirmibin) ABD dolarını geçemez. Bakanlık tarafından iştirak edilen veya desteklenen yurtdışı turizm fuarlarına Bakanlık standı dışında bireysel olarak katılan işletmelerin; Yer kirası ile stand inşası ve dekorasyonuna ilişkin toplam giderlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde % 50'si ödenir. Bu miktar her fuar için 10.000 (onbin) ABD dolarını geçemez.

Kalkınma Bankası Turizm Kredisi

Türkiye Kalkınma Bankası Proje Finansmanı ve Kredilendirme kapsamında turizm yatırımcılarına destek sağlamaktadır. Bu kapsamda kredi talep edilmesi için aşağıdaki şartların karşılanması gerekmektedir. Yatırımcının Anonim Şirket olması, Turizm Yatırımları için Turizm Bakanlığı'ndan Yatırım ve/veya İşletme Belgesi bulunması, Belirli bir fondan kredi verilecekse fonun işleyişi ile ilgili kararname ve tebliğde belirtilen şartları taşıması, Şirket hakkında yapılacak istihbarat sonuçları ve proje ile ilgili teknik, ekonomik ve mali değerlendirme sonuçlarının olumlu olmasıdır.

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Kırsal Turizm Desteği

Mikro girişimciler veya çiftçiler tarafından kurulacak pansiyon, "yatak ve kahvaltı" konaklama ve restoran hizmetlerinin gelişimi, çiftlik turizmi tesislerinin kurulması ve geliştirilmesi ve turistik rekreasyonel faaliyetler (spor aktiviteler, doğa gezisi, tarihi geziler gibi) için kurulan tesisler desteklenmektedir.

EK 7
HAMAMBAŞI KONSEPT
KENTSEL TASARIM PROJESİ

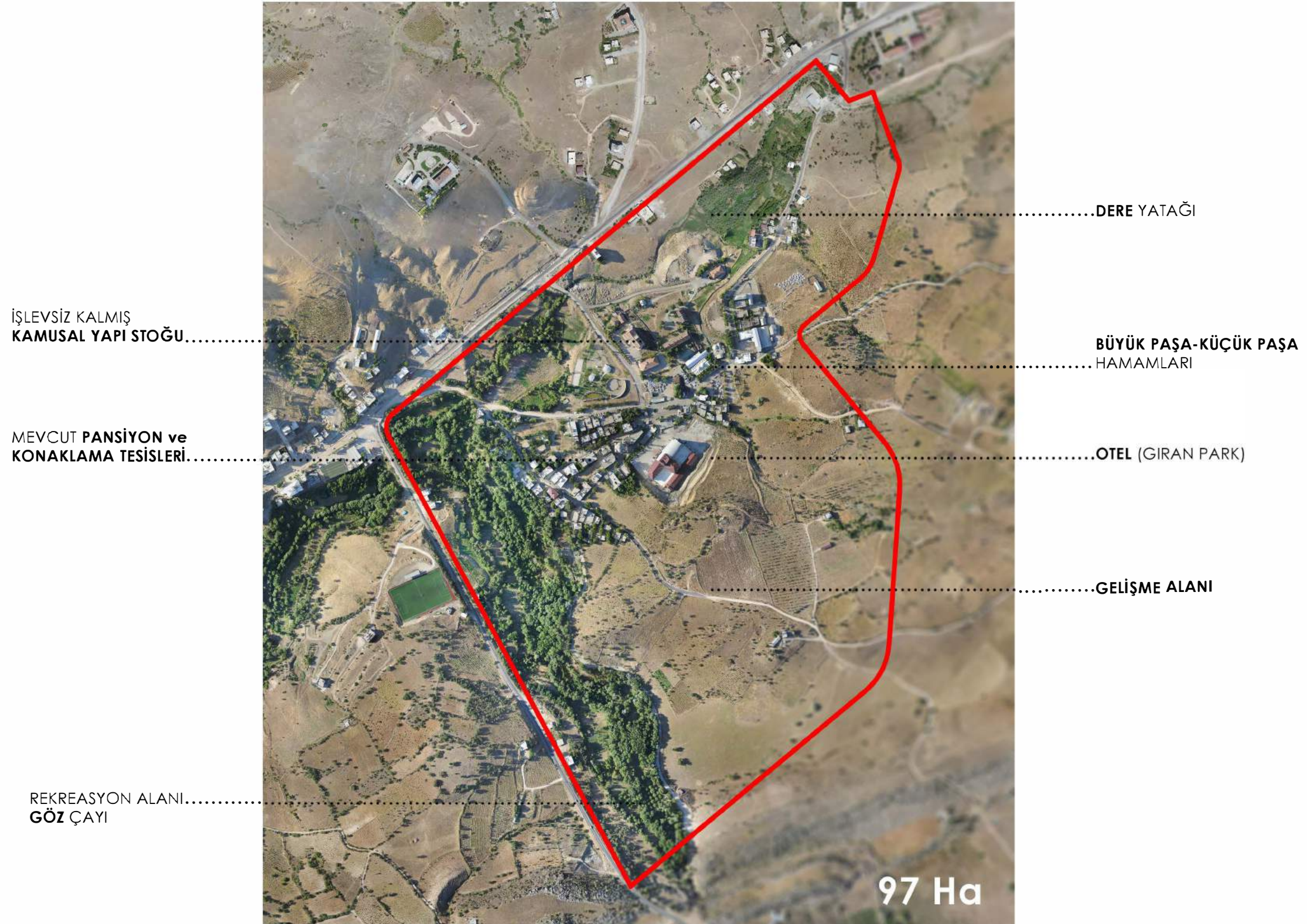
ÇERMİK İLÇE MERKEZİ

KONUM

Proje Alanı Diyarbakır ilinin 90 km kuzeybatısında, Çermik İlçesi sınırları içerisindedir. Hamambaşı Mevkii olarak bilinen alan, ilçe merkezine 3 km mesafede (Çermik-Ergani yolu gelişme koridorunda) Diyarbakır, Şanlıurfa ve Elazığ il merkezlerine ulaşımı sağlayan karayollarının kesişim noktasında yer alır.

HAMAMBAŞI MEVKİİ

PROJE ALANI

“Çermik Termal Turizm Master Planı” çalışmasının uzantısı, alt başlığı olan “Hamambaşı Konsept Kentsel Tasarım” projesi, yaklaşık 97 Ha’lık proje alanında ekonomisi Termal Turizme dayalı bir uydu yerleşke (mahalle) konseptinin üretilmesini amaçlar.

MEVCUT DURUM-UYDU FOTOĞRAFI

Melise Belkıs kaplıcaları olarak da bilinen Büyük Paşa-Küçük Paşa Hamamları çevresindeki gelişme zonu, Türkiye genelinde Termal Turizm potansiyeli açısından önemli bir odak ve destinasyon olma potansiyeli barındırır.

Bu bağlamda hazırlanan proje; bir yandan alanın ayrıcalıklı doğal girdilerini koruyarak kullanmayı, diğer yandan kullanıcıya farklı ölçek, içerik ve programlara elverişli, esnek, nitelikli bir yapı stoğu ve bütüncül bir mekan deneyimi sunmayı hedefler...

NASIL BİR MAHALLE (YERLEŞKE) !...

- Ekonomisi turizme dayalı “kompakt bir mahalle, uydu yerleşke” üretmek...
- Meydanları, donatı alanları, açık yeşil alanları ve gününbirlik ticari aktiviteleri barındıran alış-veriş sokağı (çarşı) olan, iyi kurgulanmış bir mahalle örgütlemek...
- Hiyerarşik bir ulaşım kademelenmesine, donatı alanları ve yeşil alanlar ile bütünleşen akıcı bir yaya sirkülasyon şemasına sahip, harmonik bir mahalle tasarlamak...
- Mevcut doğal bileşenlere, donatı-yeşil alan sürekliliğine karşı hassas bir tavır sergilemek...
- Turizm tesislerinin dört duvarı dışında kullanıcıya iyi tanımlanmış, bütüncül bir açık alan deneyimi (sokaklar, meydanlar, rekreasyon alanları vb.) sunmak...
- Yalnızca gününbirlik veya periyodik kullanıcılar için değil, hizmet sektöründe çalışacaklar ve devamlı ikamet edecek nüfus için de cazip bir “yer” üretmek...
- Mevcut yapı stoğunun yer aldığı alt bölgede sokak tipolojilerine yapacakları katkıyı göz ardı etmeden, orta-büyük ölçekli programlara da (turistik tesis, otel, butik otel, kür merkezi vb.) elverişli nitelikte imar adaları ve mimari tipolojiler organize etmek...
- Eğimli yamaçlara yaslanan kırsal ile doğrudan ilişkili “çeper “de ise, daha düşük yoğunlukta ve esnek içerikli programlara elverişli (konut, pansiyon, devremülk vb.) parçalı mimari tipolojilere yer vermek...

VAZİYET PLANI

ÇERMİK - ERGANI YOLU

REKREASYON ALANI / DERE YATAĞI

EMNİYET AMİRLİĞİ / LOJMAN

ÇOK AMAÇLI SALONLAR / KONGRE MERKEZİ

OTEL

ANAYAYA PROMENADI
SOSYAL YAŞAM OMURGASI

DİNİ TESİS / CAMİ

BÜYÜK OTEL / PANSİYON

KENTSEL DONATI KÜMESİ / KAMUSAL ODAK
EĞİTİM TESİSLERİ
SAĞLIK TESİSİ
İDARİ TESİS

SOSYAL TESİS / KENTSEL DONATI ALANI

REKREASYON ALANI
ÇERMİK GÖZ ÇAYI

ÇERMİK - SİVEREK YOLU

KENTSEL DONATI ALANI

BÜYÜK OTEL / PANSİYON

OTEL

DEVREMÜLK / PANSİYON / KONUT

YENİ HAMAM (SPA) / AÇIK HAVUZ - KAMUSAL ODAK

OTEL

TARİHİ HAMAM BÖLGESİ

KENT MEYDANI

BELEDİYE KONUK EVİ / OTEL

ĞIRAN PARK OTEL

DEVREMÜLK
PANSİYON / KONUT

PARK

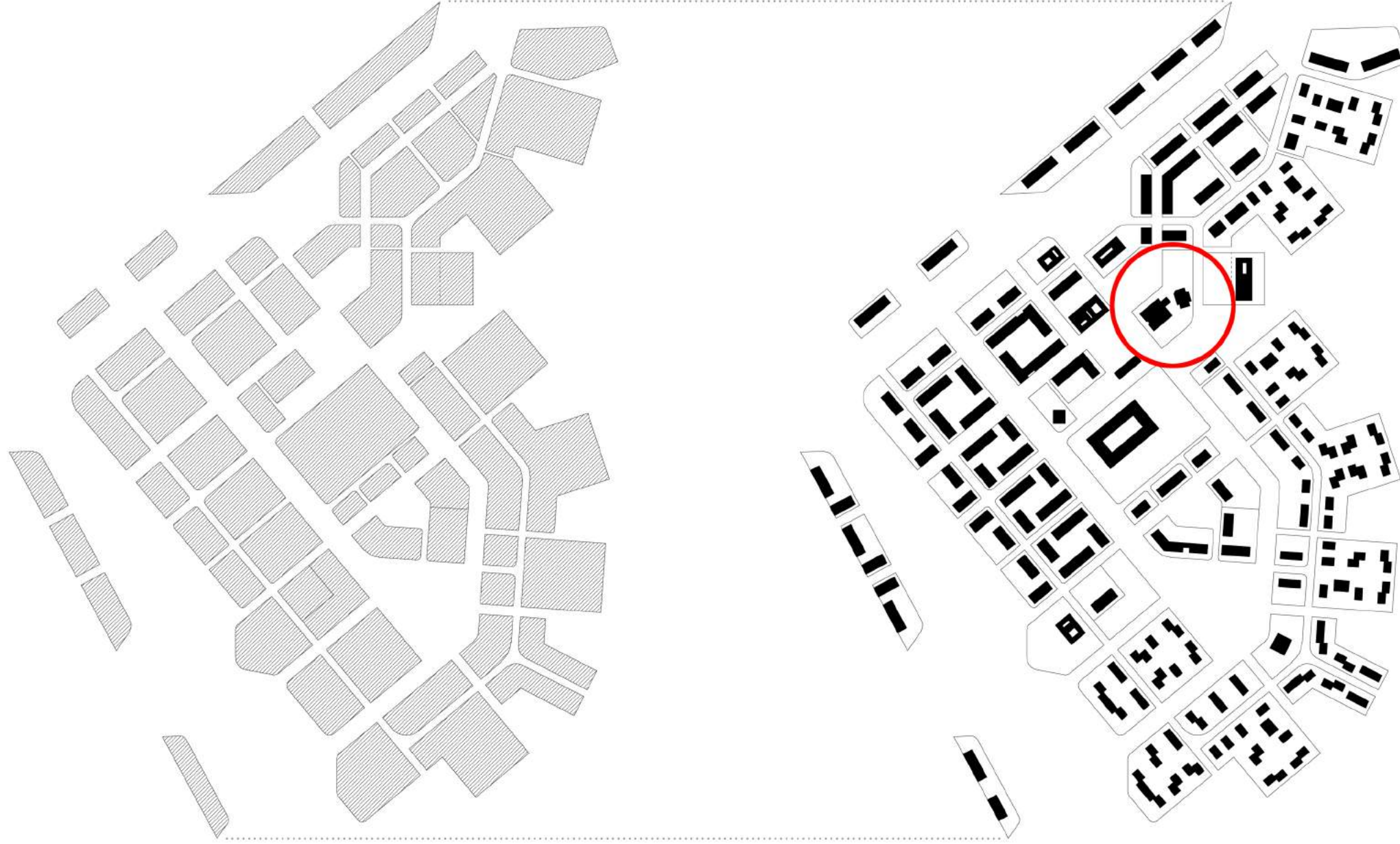
KENTİ PARKI

DONATI ALANI / DİNİ TESİS

DEVREMÜLK / PANSİYON / KONUT

PARK

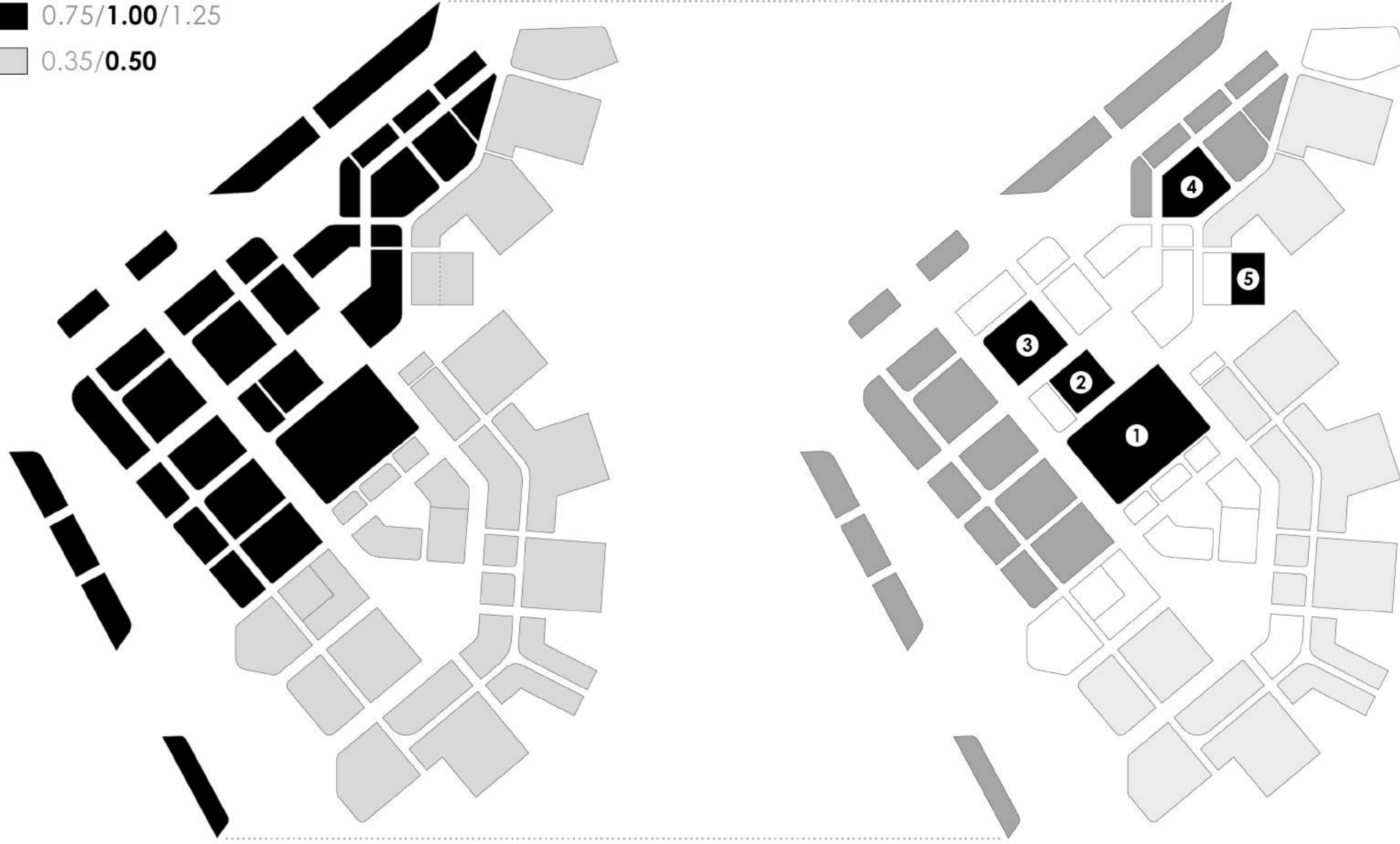

DOLULUK-BOŞLUK imar adaları örüntüsü

Münferit parsel ve yapı adalarında kendi başına var olma iddiasındaki turistik tesis uygulamalarından müteşekkil bir yapı stoğu yerine, açık ve kapalı alanları ile bir arada var ve anlamlı olan bir kentsel örüntü (morfoloji) yaratmak projenin temel motivasyonudur.

0.75/1.00/1.25
0.35/0.50

YOĞUNLUK

Çermik-Ergani Yolu hattı ve mevcut yapı stoğunun da yer aldığı alt bölge (orta-büyük ölçekli programlara elverişli) **1.Kuşak Yoğunluk Zonu**dur.

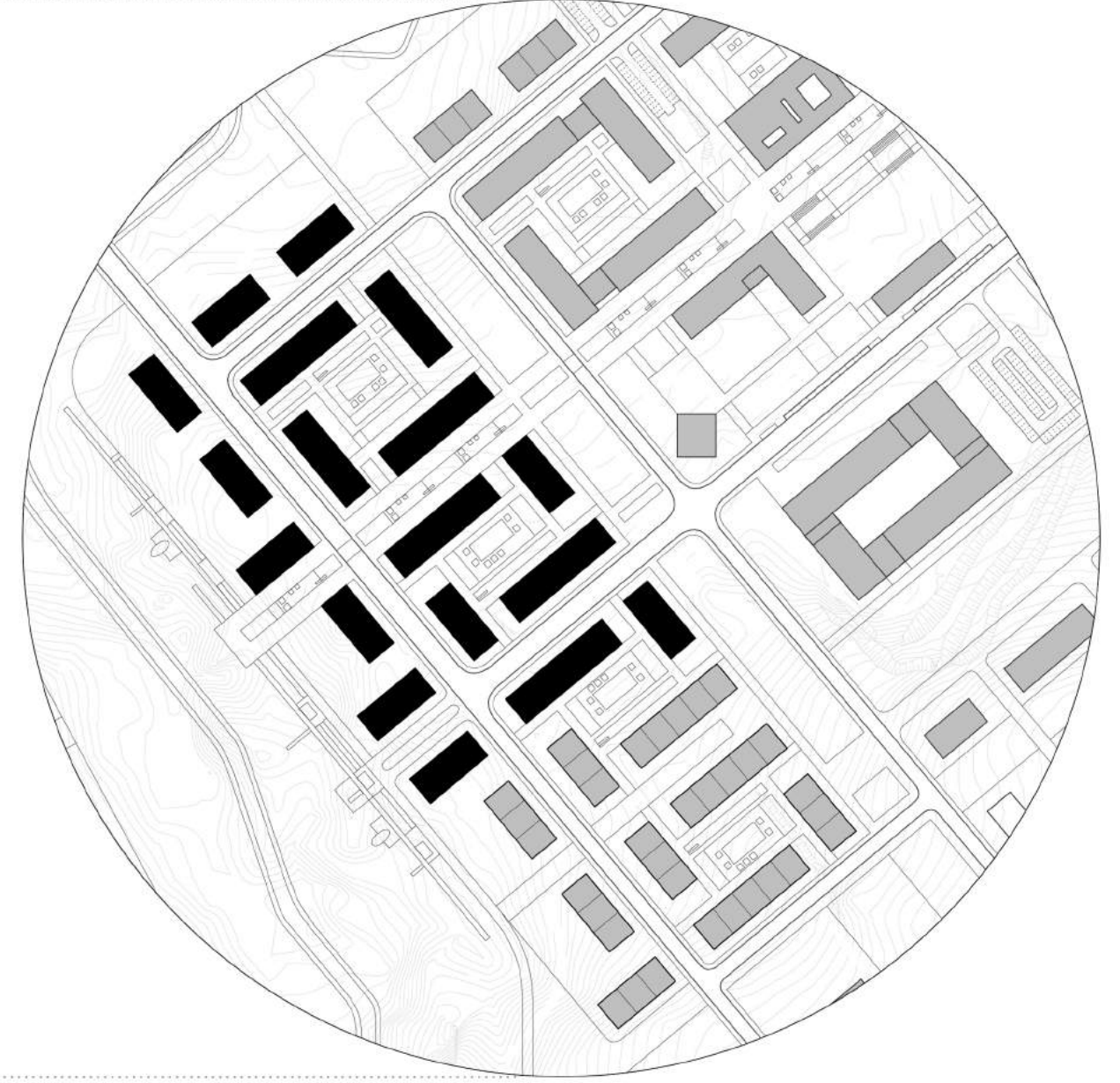
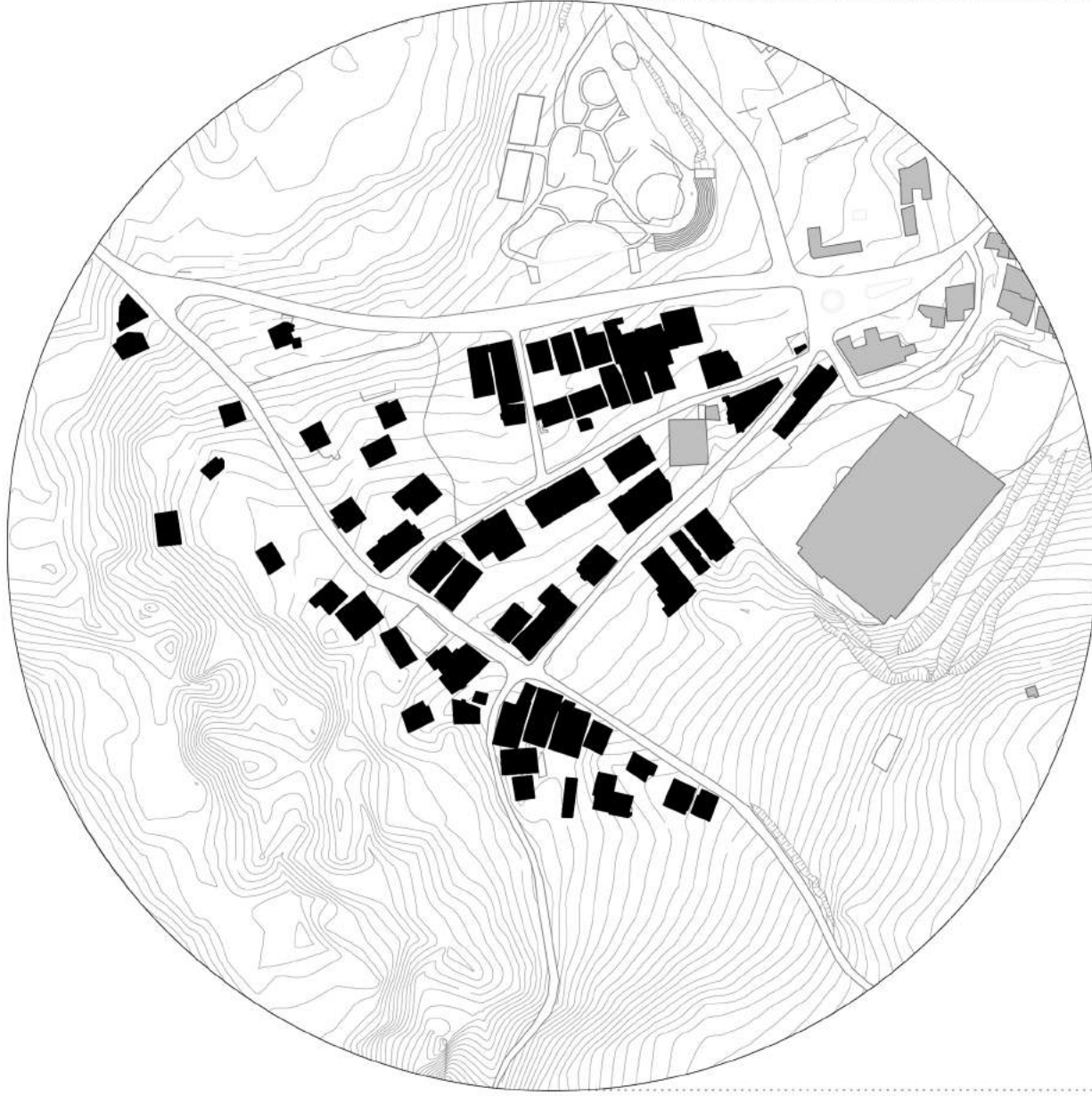
Eğimli yamaçlara yaslanan alt bölge daha düşük yoğunlukta ve esnek içerikli programlara elverişli (konut, pansiyon, devremülk vb.), parçalı mimari tipolojilere yer verilen **2.Kuşak Yoğunluk Zonu**dur.

OTEL
BUTİK OTEL-PANSİYON-TİCARET-HİZMET
PANSİYON-DEVREMÜLK-KONUT

ARAZİ KULLANIM ve İNŞAAT ALANI VERİLERİ

Fonksiyon	%	Yoğunluk	m ²
Otel	5,8%	0,75/1,00/1,25	56.553,00
Butik Otel-Pansiyon-Ticaret-Hizmet	12,4%	0,75/1,00/1,25	119.941,00
Pansiyon-Devre Mülk-Konut	15,6%	0,35/0,50	151.585,00
Donatı	9,4%	0,35/0,50	90.978,00
Yeşil Alan	40,2%	-	390.322,50
Meydan-Yol	16,6%	-	161.240,50
Proje Alanı			970.620,00
Emsale Dahil İnşaat Alanı (Donatılar Hariç)			252.286,50

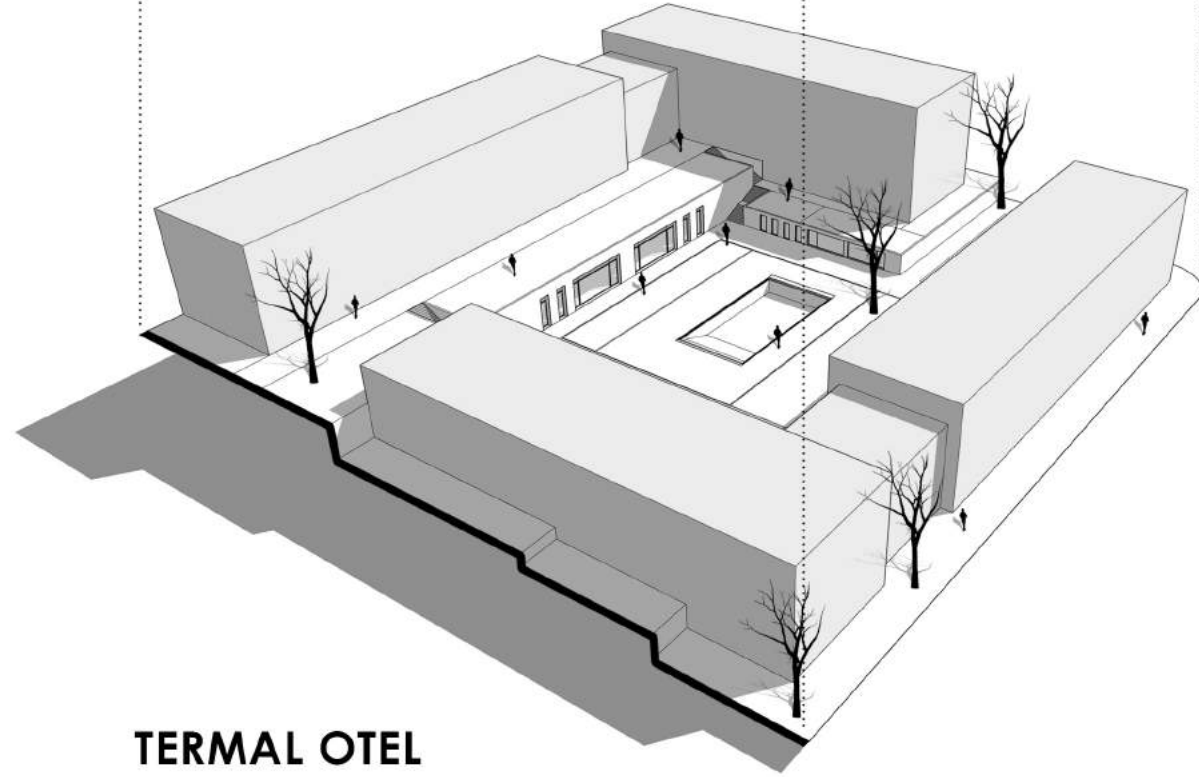
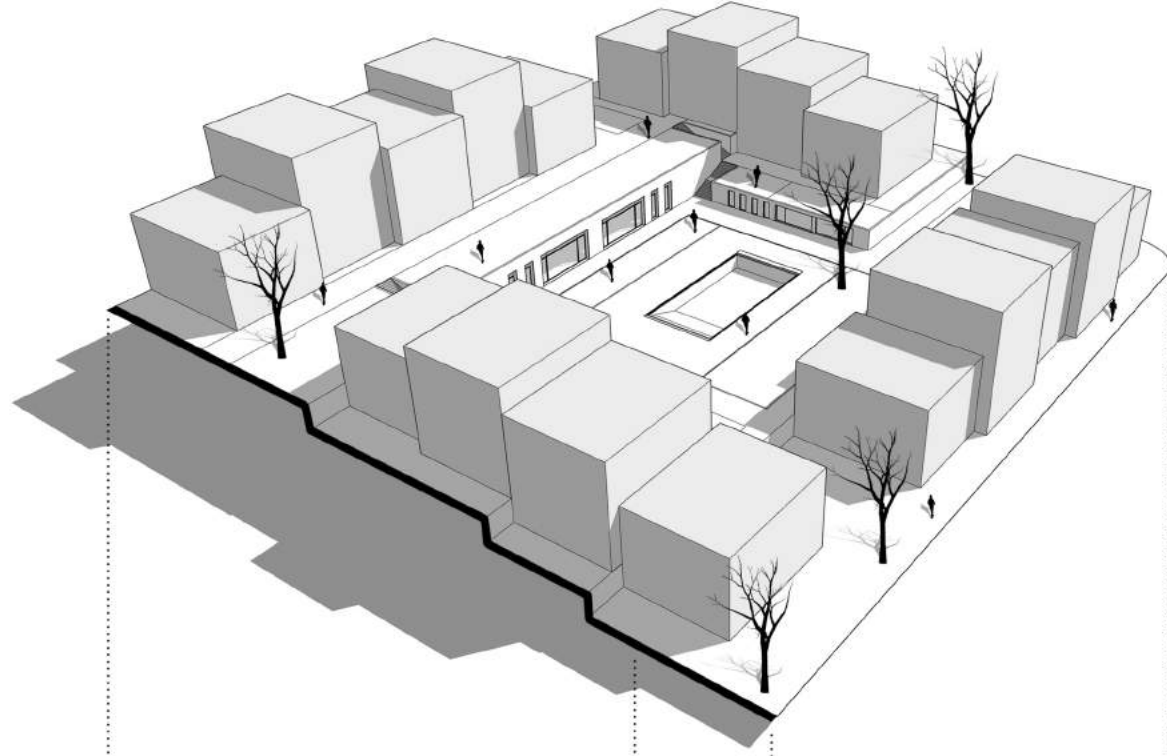

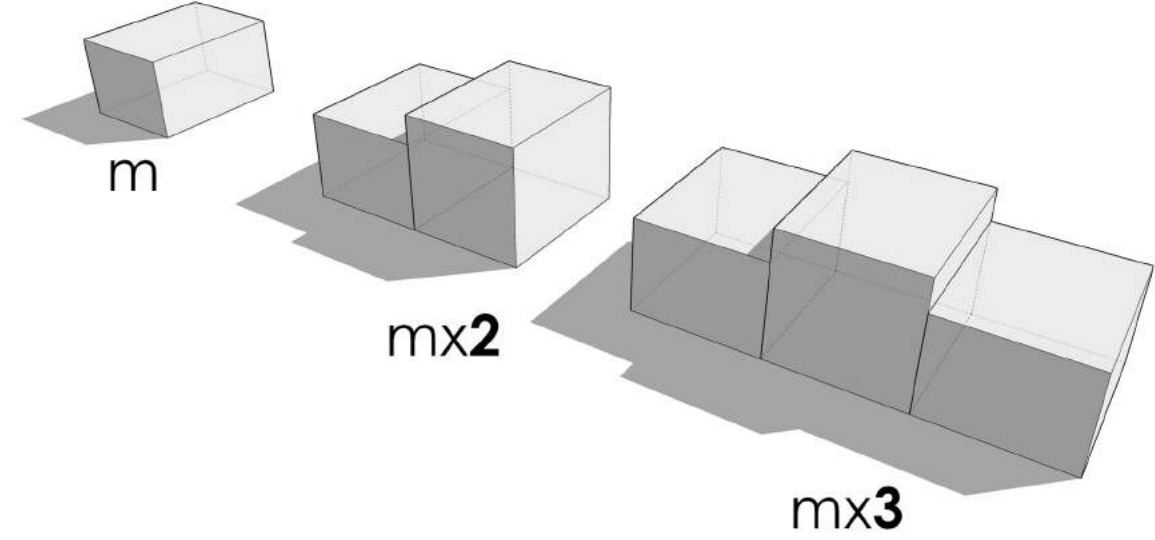
KENTSEL DÖNÜŞÜM

Konsept Kentsel Tasarım Projesi Senaryosu kapsamında, proje alanında yer alan düşük standartlı mevcut yapı stoğunun dönüşümü öngörülmektedir. Parsel bazında örgütlenmiş yapı stoğu "Kamu veya Özel Sektör" eliyle, ada bazında ve ortak işletilen optimum servis olanaklarına sahip olarak yeniden ele alınacaktır...

BUTİK OTEL-PANSİYON

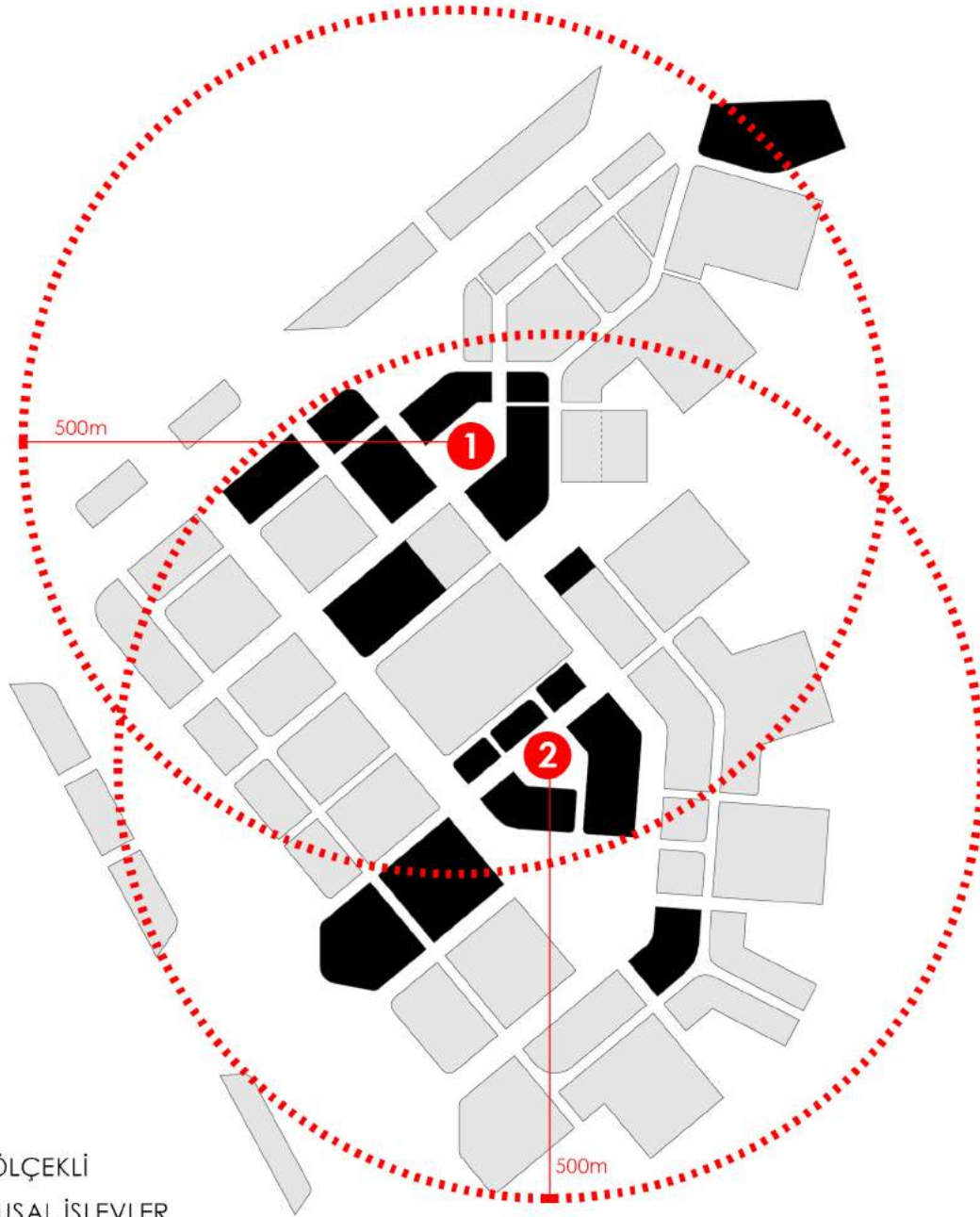
TERMAL OTEL

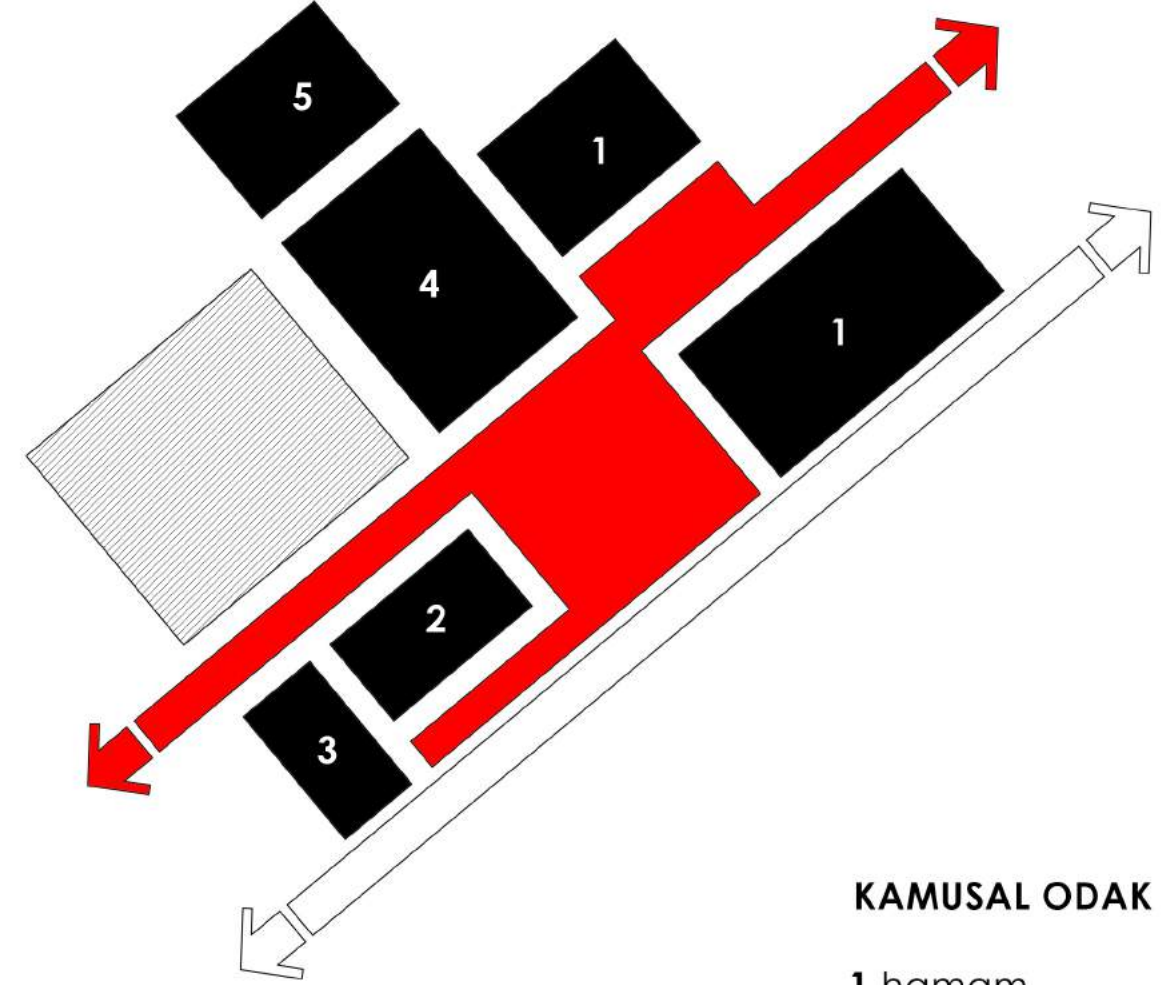
ESNEK-MODÜLER TİPOLOJİ

Konsept Proje imar adalarında benzer içerikler ile farklı programlara elverişli esnek bir mekan organizasyonu öngörür.

Butik Otel tipolojisi hak sahipliğinin değişken yapısı nedeni ile modüler bir içeriğe sahiptir. Bu durum hem "paylaşılabilirlik" hem de kütle arazi etkileşimi açısından önemlidir.

- 1** ÜST ÖLÇEKLİ
KAMUSAL İŞLEVLER
- 2** ALT ÖLÇEKLİ
KAMUSAL İŞLEVLER

KAMUSAL ODAK 1

- 1 hamam
- 2 misafirhane
- 3 cami
- 4 sosyo-kültürel tesis
- 5 emniyet

KAMUSAL ODAKLAR

Mahallede farklı içeriklerde iki farklı Kentsel Donatı Kümesi (Odak) yer alır.
 1.Kamusal Odak ağırlıklı olarak gününbirlik, periyodik kullanıcılara hitabereken,
 2. Kamusal Odak daha çok yerle hizmet edecek nitelikte özelleşir.(eğitim tesisi, sağlık tesisi, kültür tesisi, idari tesis, dini tesis v.b.)

VAZİYET PLANI

KAMU MÜLKİYETİNDEKİ ARAZİLER

12,8 Ha

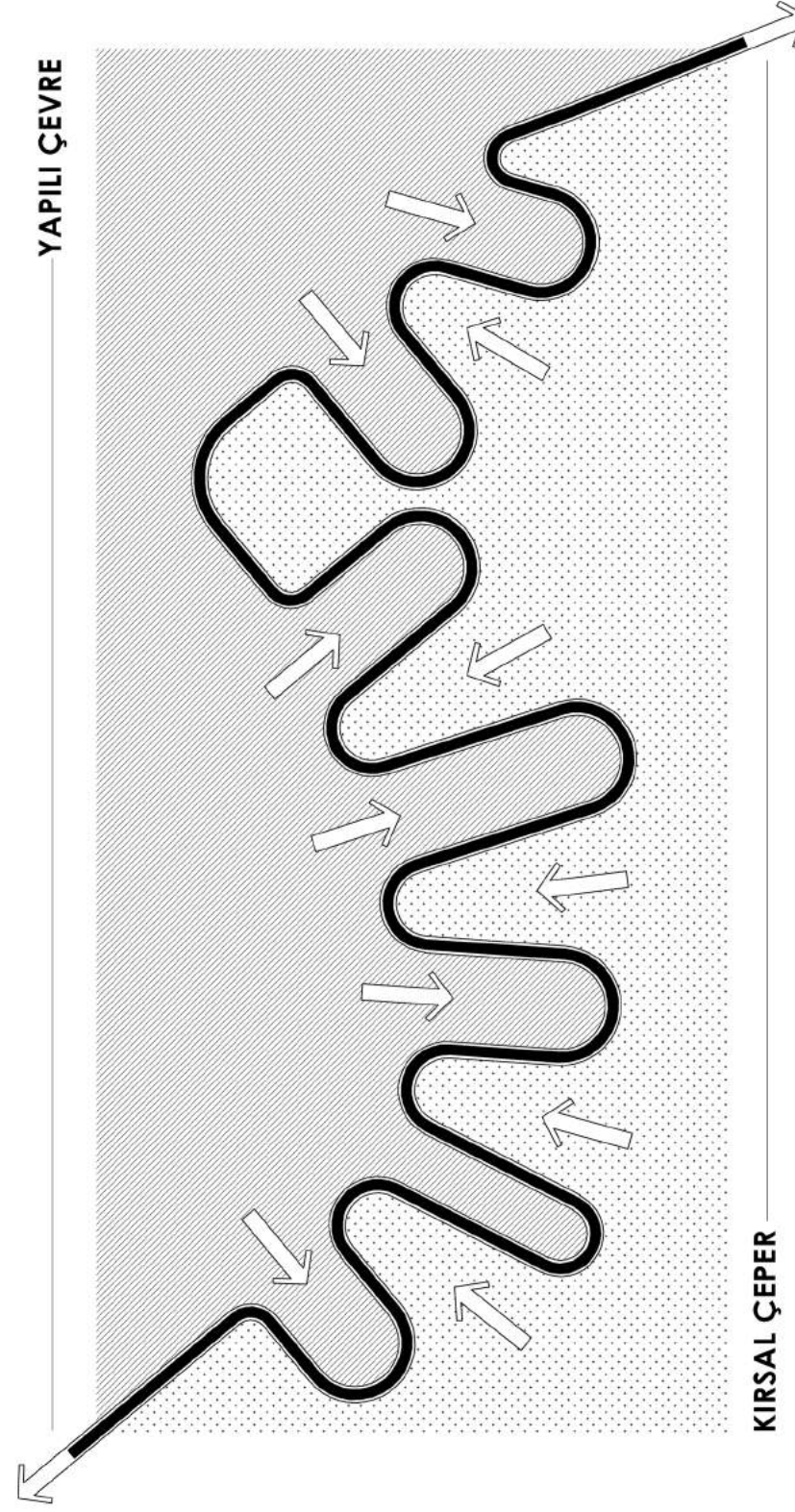

VAZİYET PLANI

KAMU MÜLKİYETİNDEKİ ARAZİLER

ÇEPER

Eğimli yamaçlara yaslanan kırsal ile doğrudan ilişkili "çeper"de, yapıli çevre ve yeşil alanlar (kontrast işlevler) iç içe geçerek esnek bir sınır tarifler...

YEŞİL ALAN DONATI ALANI SÜREKLİLİĞİ

- 1 REKREASYON ALANI
- 2 PARK
- 3 ÇOCUK OYUN ALANI

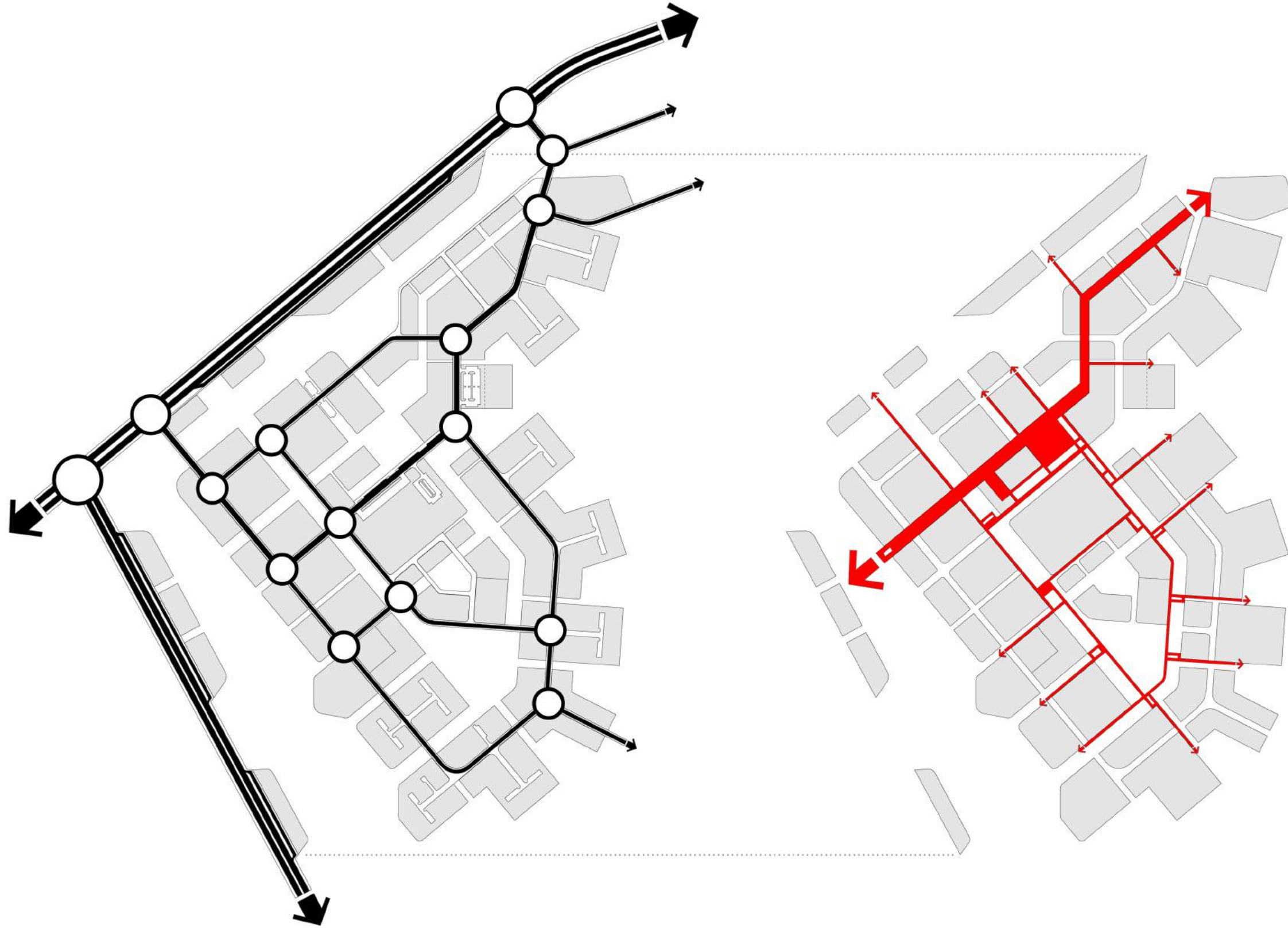
YEŞİL ALAN YAYA YOLU SÜREKLİLİĞİ

AÇIK-YEŞİL SİSTEM

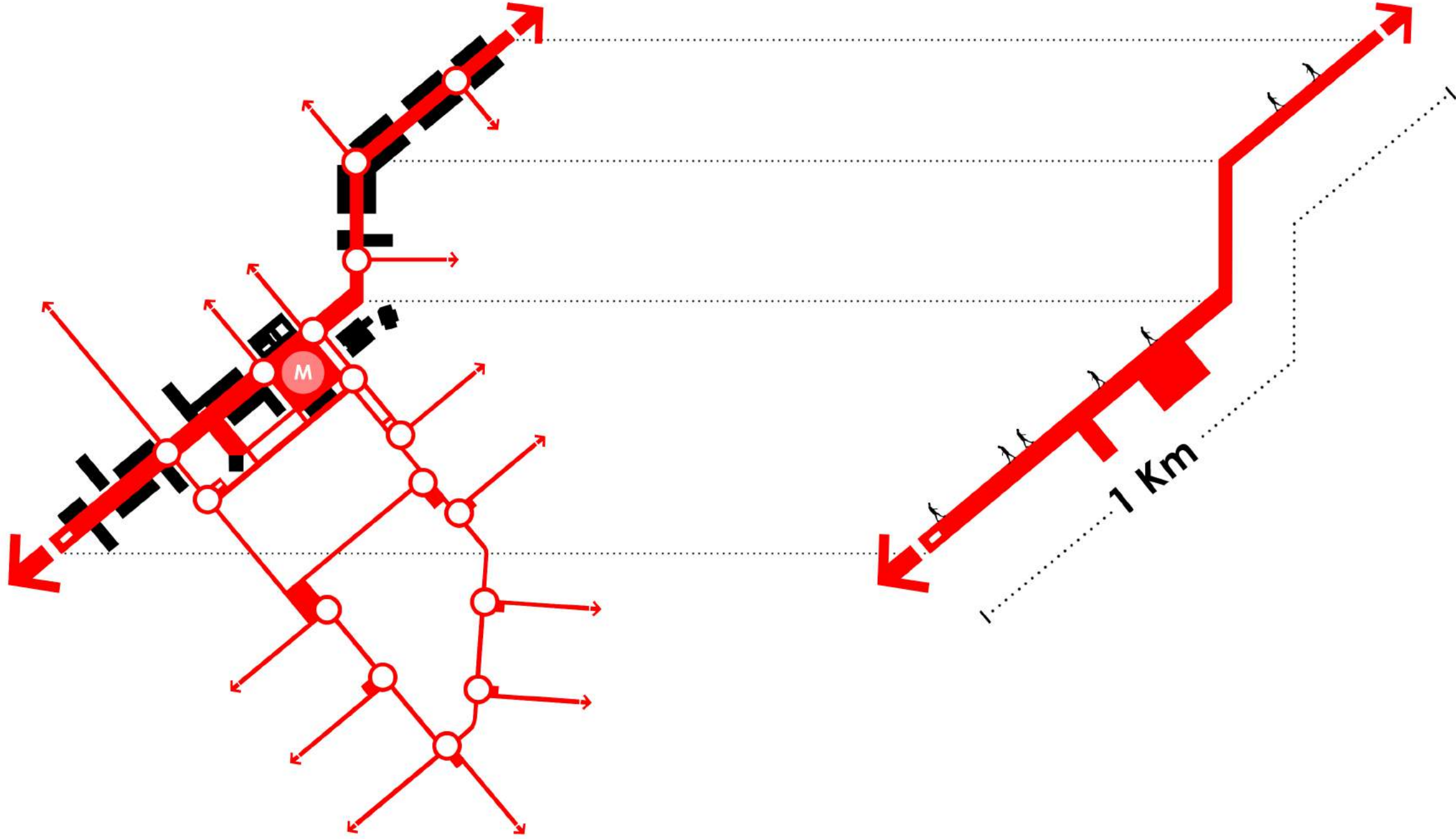
Açık-Yeşil Sistem ağı (Kentsel Donatılar ve Yaya Yolları ile bütünlük-süreklilik sağlayacak nitelikte), Rekreasyon alanları, Yeşil Koridorlar, Parklar ve Çocuk Oyun Alanlarını kapsayan akıcı bir sistemdir.

ULAŞIM

Yerleşkeye Çermik-Ergani Yolu üzerinde iki ayrı noktadan giriş-çıkış yapılır. Araç yolları bu hatta bağlanan daha alt kademe askı yollar ve servis yolları olarak kademelenir. Yaya aksları ise yeşil koridorlar ve imar adaları arasında bütün yerleşkeyi saran bir ağ olarak çalışır.

YAYA SİRKÜLASYONU

sosyal yaşam omurgası

Yaya Dolaşım Ağı; Meydanlar, donatı alanları ve açık yeşil alanlar ile bütünleşerek yerleşkede ki bütün komşuluk gruplarını ve konut dışı işlev alanlarını birbirlerine bağlar. Alış-veriş Sokağı, gününbirlik ticari aktiviteleri üzerinde barındıran Sosyal Yaşamın Omurgasını oluşturan bir rota olarak özelleşir...

CERAMİK BELEDİYESİ
KONUK EVİ

TANITIM OFİSİ

RESTRO

